

TC.
YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı

Ahmet KÖSER

YOZGAT İMAM HATİP LİSESİNİN
DİN EĞİTİMİNDEKİ YERİ

Yüksek Lisans Tezi

Danışman:
Dr. Öğr. Üyesi Ümit Harun AKKAYA

Yozgat-2019

**TC.
YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı**

Ahmet KÖSER

**YOZGAT İMAM HATİP LİSESİNİN
DİN EĞİTİMİNDEKİ YERİ**

Yüksek Lisans Tezi

**Danışman:
Dr. Öğr. Üyesi Ümit Harun AKKAYA**

Yozgat-2019

T.C.
YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüzün Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı 80111316003 numaralı öğrencisi Ahmet KÖSER'in hazırladığı "Yozgat İmam Hatip Lisesinin Din Eğitimindeki Yeri" başlıklı Yüksek Lisans tezi ile ilgili Tez Savunma Sınavı, Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 28/05/2019 Salı günü saat 10:30'da yapılmış, tezin onayına OY ÇOKLUĞU / OY BİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

Başkan : Dr. Öğr. Üyesi Cemil OSMANOĞLU

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Ümit Harun AKKAYA

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Abdulali ALİEV

ONAY:

Bu tezin kabulü, Enstitü Yönetim Kurulu'nun ... 30/05/2019 tarih ve 20-4 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

30/05/2019
Prof. Dr. Yunus ÖZGER
Enstitü Müdürü

Yemin Metni

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Yozgat İmam Hatip Lisesinin Din Eğitimindeki Yeri” adlı alışmamn, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı dışecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım

28/05/2019

Ahmet KSER

İÇİNDEKİLER

ÖZET	VII
ABSTRACT	VIII
TABLO LİSTESİ.....	IX
ŞEKİL LİSTESİ	XII
KISALTMALAR	XIII
ÖNSÖZ.....	XIV
GİRİŞ.....	1
1.Araştırmanın Problemi ve Amacı.....	2
2.Araştırmanın Önemi	5
3.Araştırmanın Sınırlılıkları	6
4.Araştırmanın Yöntemi	7
5.İlgili Literatür Araştırmaları	8
BİRİNCİ BÖLÜM.....	15
1.KAVRAMSAL ÇERÇEVE	15
1.1. Din Eğitim Biliminin Kavram Olarak Değerlendirilmesi	15
1.2. Din Eğitimi Biliminin Mahiyeti	17
1.3. Din Eğitim Biliminin Doğuşu.	18
1.4. Din Eğitimi Biliminin Amacı.	19
1.5. Formel Din Eğitimi Türleri	19
1.5.1. Yaygın Din Eğitimi	20
1.5.2. Örgün Din Eğitimi.....	22
1.6. Türkiye’de Din Eğitimi Bilimi’nin Diğer Bilimler Arasındaki Yeri	19
İKİNCİ BÖLÜM	25
2. İMAM HATİP LİSELERİNDE DİN EĞİTİMİ.....	25
2.1. İmam Hatip Liselerinin Yasal Dayanakları.	25
2.2. İmam Hatip Liselerinin Genel Amaçları	26
2.3. İmam Hatip Liselerinin Tarihsel Gelişim Süreci	27
2.3.1. Medresetü’l-Eimme ve’l-Huteba.....	28
2.3.2. İmam Hatip Mekteplerinin Açılması (1924-1930).....	28
2.3.2.1. İmam Hatip Mekteplerinin Müfredatı ve Din Eğitimindeki Yeri	31
2.3.3. Din Eğitimi ve Öğretiminin Yasaklı Olduğu Yıllar (1931-1949)	33
2.3.3.1. Din Eğitiminde Kesintili Yıllar (1931-1949).....	33

2.3.4. İmam Hatip Kursları (1949-1951)	37
2.3.5. İmam Hatip Okullarının Yeniden Başlangıç ve Gelişim Süreci 1951-1972....	40
2.3.5.1. İmam Hatip Okullarının Müfredatı ve Din Eğitimindeki Yeri	46
2.3.5.2. Celaleddin Ökten Hocanın Din Eğitimindeki Yeri	51
2.3.6. İmam-Hatip Okullarının Dönüşüm ve Gelişim Süreci (1973-1997)	53
2.3.7. Anadolu İmam-Hatip Liselerinin Eğitim Sistemimize Girişi	58
2.3.7.1.. Anadolu İHL Genel Amaçları ve Din Eğitimindeki Yeri	59
2.3.8. İmam Hatip Liselerinde Yapısal Dönüşümü ve Gerileme Dönemi (1997-2002)	61
2.3.9. Anadolu İmam Hatip Liselerinin Yeniden Yükselişi (2003)	63
2.3.10. İmam Hatip Liselerinde Program Çeşitliliği.....	67
2.3.10.1.Fen ve Sosyal Bilimler Programı Uygulayan AİHL.....	67
2.3.10.2. Hazırlık Sınıfında Yabancı Dil Ağırlıklı Uygulayan AİHL.....	69
2.3.10.3. Klasik/ Çağdaş Sanatlar, Musiki ve Spor Programı Uygulayan AİHL..	69
2.3.10.4. Hafızlık Eğitimi Programı Uygulayan AİHL.....	72
2.3.10.5. Uluslararası Anadolu İmam Hatip Lisesi	72
2.3.11. İmam Hatip Ortaokullarının Yeniden Açılması.....	73
2.3.12 İmam Hatip Mezunlarının Din Eğitimi ve Öğretimi ile Dini ve Kültürel Hayatımızdaki Yeri	74
2.3.12.1. İmam Hatip Liselerinin Din Eğitimindeki Yeri.....	77
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	78
3. YOZGAT İMAM HATİP LİSESİNİN DİN EĞİTİMİNDEKİ YERİ.....	78
3.1. Dünden Bugüne Yozgat İmam Hatip Lisesi.....	78
3.2. Bozok İmam Hatip Mektebinin Din Eğitimindeki Yeri.....	78
3.3. Yozgat İmam Hatip Okulunun Açılması.....	81
3.3.1. Yozgat İmam Hatip Okulunun Açılışına Öncülük Edenler	82
3.3.2.Yozgat İmam Hatip Okulunun Açılması ve İmkânsızlıklar.....	84
3.4. Yozgat İmam Hatip Okulundan İmam Hatip Lisesine Geçiş.....	85
3.4.1.Yozgat İHL 2018-2019 Kayıt Mezun Sayısı ve Okul Türleri.....	90
3.4.2. Kuruluşunda Günümüze Yozgat İHL Okul Müdürleri ve Öğretmenler	93
3.4.3. Yozgat İmam Hatip Lisesi Ders Müfredatı.....	95

3.4.4. Yozgat İHL Mezunları ve Din Eğitimindeki Yeri	97
3.4.4.1. Yozgat İHL Mensupları ve Yetiştirdiği Değerler.....	100
3.4.5. Yozgat İmam Hatip Lisesinin Din Eğitimi ve Kültürel Faaliyetleri	102
3.4.6. Mezunlar İle Yapılan Mülakatlarda Elde Edilen Veriler	101
3.4.6.1. Yozgat İmam Hatip Lisesi ile Öğrencilerin Tanışma Süreci	109
3.4.6.2. Yozgat İmam Hatip Lisesinde Öğrenci Profili	112
3.4.6.3. Yozgat İHL’de Mesleki ve Kültürel Etkinlikleri.....	116
3.4.6.4. Yozgat İmam Hatip Lisesinde Öğrenci Akran İlişkileri.....	120
3.4.6.5. Yozgat İmam Hatip Lisesinde Rol Model Olarak Öğretmenler.....	121
3.4.6.6. Yozgat İmam Hatip Lisesi ve Öğrencilerin Suç - Kötü Alışkanlık İlişkisi	124
3.4.6.7. Yozgat İmam Hatip Lisesinde Sorunlar ve Beklentiler.....	128
3.4.6.8. Yozgat İmam Hatip Lisesinin Din Eğitimindeki Yeri.....	132
SONUÇ	135
ÖNERİLER VE DEĞERLENDİRME.....	139
KAYNAKÇA.....	144
EKLER.....	149
Ek-1.Yozgat İmam Hatip Lisesi Mezun ve Mensup Görüşme Formu	150
EK-2. Mülakata Katılan Kişilerin Özellikleri	152
EK-3. Örnek Mülakat	154
EK-4. Resmi Yazılar	170
ÖZGEÇMİŞ	173

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

YOZGAT İMAM HATİP LİSESİNİN DİN EĞİTİMİNDEKİ YERİ

Ahmet KÖSER

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Ümit Harun AKKAYA

2019-Sayfa: 173+ XV

**Jüri: Dr. Öğr. Üyesi Ümit Harun AKKAYA
Dr. Öğr. Üyesi Cemil OSMANOĞLU
Dr. Öğr. Üyesi Abdulali ALİEV**

Bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm din eğitimi ile ilgili temel kavramlar, din eğitiminin amacı ve görevleri, yaygın eğitim, örgün eğitim gibi kavramlar ile kavramsal çerçeveden oluşmaktadır. İkinci bölümde dünden bugüne imam hatipler ve imam hatiplerin geçirdiği aşamaların tarihi süreç içindeki durumu kaynaklar taranarak araştırılmıştır. İmam hatiplerin sayısı ve ders içerikleri tablolar halinde sunulmuştur. İmam hatiplerin din eğitimi faaliyetlerindeki yerinden bahsedilmiştir. Üçüncü bölümde Yozgat İmam Hatip Lisesi hakkında bilgi verilmiştir. Yozgat İmam Hatip Lisesinin geçirdiği süreçler, ders içerikleri, mezunları ve Yozgat İmam Hatip Lisesinin günümüzdeki değişimi incelenmiştir. Son olarak Yozgat İmam Hatip Lisesi hakkında mezun ve mensuplardan 11 kişi ile mülakat yapılmıştır. Yapılan mülakatta geçmişten günümüze imam hatip üzerine gayreti, çalışması ve ilgisi olan kişiler seçilmiştir. Oluşturulan başlıklar ile Yozgat İmam Hatip Lisesinin Yozgat için önemi ve din eğitimindeki yerinin tespiti çalışması yapılmıştır. Öneriler ve sonuç bölümü ile çalışma tamamlanmıştır.

ABSTRACT

MASTER THESIS

YOZGAT İMAM HATİP HIGH SCHOOL'S PLACE IN RELIGIOUS EDUCATION

Ahmet KÖSER

Supervisor: Asist. Prof. Dr. Ümit Harun AKKAYA

2019- Page: 173+ XV

**Jury: Asist. Prof. Dr. Ümit Harun AKKAYA
Asist. Prof. Dr. Cemil OSMANOĞLU
Asist. Prof. Dr. Abdulali ALİEV**

This study consists of three parts. The first part consists of basic concepts related to religious education, aims and duties of religious education, non-formal education, formal education and conceptual framework. In the second chapter, the status of the imam hatip and the stages of the imam hatip in the historical process were investigated by searching the sources. The number of imam orators and the course contents are presented in tables. The place of imam orators in religious education activities is mentioned. In the third section, information is given about Yozgat Imam Hatip High School. The processes of Yozgat Imam Hatip High School, course contents, graduates and the current change of Yozgat Imam Hatip High School are examined. Lastly, 11 people from graduates and members of Yozgat İmam Hatip High School were interviewed. In the interview, people from the past to the present have been selected for their efforts, work and interest on the imam orator. With the headings, the importance of Yozgat Imam Hatip High School for Yozgat and its place in religious education were studied. The study was completed with suggestions and conclusions.

TABLO LİSTESİ

Tablo 2.1. 1923-1930 Yılları İmam Hatip Mektepleri ve Öğrenci Sayıları.....	31
Tablo 2.2. İmam Hatip Mektepleri Ders Dağılımı	32
Tablo 2.3. İmam Hatip Mektepleri Haftalık Ders Saati Dağılımı	32
Tablo 2.4. İmam Hatip Kurslarında Aylık Ders Dağılım Çizelgesi.....	40
Tablo 2.5. İHO'larda Gelişmeler(1951-1971) Orta Kısım	44
Tablo 2.6. İHO'larda Gelişmeler (1951-1971) Lise Kısım.....	45
Tablo 2.7. İHO'lar Orta Kısım Meslek Ders ve Kültür Ders Oranları	46
Tablo 2. 8. İmam Hatip Okulları Orta Kısım Ders Dağılım Çizelgesi	47
Tablo 2.9. İmam Hatip Okulları Lise Kısım Ders Dağılım Çizelgesi.....	49
Tablo 2.10. İHO Lise Kısım Meslek Ders ve Kültür Ders Oranları	50
Tablo 2.11 İHL 1.Devre (Orta Kısım) 1974-1975 Ders Dağılım Çizelgesi.....	56
Tablo 2.12. İHL 2.Devre (Lise Kısım)1974-1975 Ders Çizelgesi.....	57
Tablo 2.13. İHL 2. Devre (Lise Kısım)1974-1975 Ders Dağılım Çizelgesi.....	58
Tablo 2.14. AİHL Hazırlık Sınıfı Ders Dağılımı	59
Tablo 2.15. 1997-2018 Arası Yıllara Göre İHL-AİHL Okul Sayısal Bilgileri	62
Tablo 2.16. 1997-2003 Yılları Arası İHL Toplam Öğrenci Mevcut Bilgileri.....	63
Tablo 2.17. İmam Hatip Lisesi Ders Müfredatı Dağılım Çizelgesi	64
Tablo 2.18. AİHL Ders Dağılım Çizelgesi (2018-2019)	66
Tablo 2.19. AİHL Seçmeli (Fen-Sosyal Bil.) Ders Çizelgesi (2018-2019).....	68
Tablo 2.20. AİHL Seçmeli (Spor Programı) Ders Çizelgesi (2018-2019)	70
Tablo 2.21. AİHL Seçmeli (Geleneksel ve Çağdaş Görsel Sanatlar Programı Uygulayan) Ders Dağılım Çizelgesi (2018-2019)	71
Tablo 2.22. AİHL Hafızlık Programı Uygulayan Okul Faaliyetleri (2018-2019)....	72
Tablo 2.23. İmam Hatip Orta Okulu Gruplanmış Ders Dağılım Çizelgesi.....	74
Tablo 2.24. İmam Hatip Okulları Okul ve Öğrenci Sayı Dağılımı.....	74
Tablo 2.25. İmam Hatip Liselerinde Başarı Durum Tablosu.....	75

Tablo 2.26. 1990 Yılı İHL Binası Yapan Paydaş Bilgileri	76
Tablo 2.27. İHL Mezunu Adayların Lisans Yerleşim Dağılımı (1998-2002)	76
Tablo 3.1. Yozgat Bozok İmam Hatip Mektebi Ders Dağılım Çizelgesi	80
Tablo 3.2. Yozgat İHO ve Diğer İHO'ların Yıllara Göre Okul Sayısı (1951-1971)..	82
Tablo 3.3. Yozgat İmam Hatip Okulu (1953-1973) Dönemi Mezun Sayısı.....	83
Tablo 3.4. 1953 Yılında İmam Hatip Okulu Açılan İller	84
Tablo 3.5.Yozgat İHL (1973-1998) Dönemi Mezun Sayısı	86
Tablo 3.6.Yozgat İHL (1999-2014) Dönemi Toplam Mevcut ve Mezun Sayıları	87
Tablo 3.7.Yozgat AİHL Toplam Mevcut ve Mezun Sayıları (1992-2018)	88
Tablo 3.8. Yozgat AİHL Toplam Mevcut ve Mezun Sayıları (2015-2018)	89
Tablo 3.9. Yozgat Merkez İHL Türleri Toplam Mevcut ve Mezun Sayıları (2018-2019).....	90
Tablo 3.10. Ayşe Ilıcak Kız AİHL Yeni Kayıt- Mezun Sayıları (2015-2019)	90
Tablo 3.11. Yozgat Kız AİHL Yeni Kayıt- Mezun Sayısı (2017-2019).....	91
Tablo 3.12. Yozgat İHL Toplam Mevcut ve Mezun Listesi (1953-2018).....	91
Tablo 3.13. Yozgat Merkez İmam Hatip Ortaokulları Toplam Mevcut ve Mezun Sayısal Bilgileri (2013-2018).....	92
Tablo 3.14. Yozgat İmam Hatip Okulları 2013-2018 İstatistik Bilgiler	93
Tablo 3.15. Kuruluşundan Günümüze Yozgat İHL Müdürleri.....	95
Tablo 3.16. Yozgat İHL Orta Kısım Ders Saati Çizelgesi 1974-1975.....	95
Tablo 3.17. Yozgat İmam Hatip Okulları Orta Kısım Meslek Dersleri ve Kültür Dersleri Oranı.....	96
Tablo 3.18. Yozgat İHL Lise Kısım Ders Saati Çizelgesi 1974-1975.....	96
Tablo 3.19. Yozgat İmam Hatip Okulları Lise Kısım Meslek Ders ve Kültür Ders Oranları	97
Tablo 3.20.Yozgat İHL Mezunu Mülakata Katılanların Demografik Özellikleri... 108	
Tablo 3.21. Yozgat İHL Mezunu Mülakata Katılanların Mezuniyet Dönemi ve Yaş Aralığı.....	109

Tablo 3.22. Türkiye Geneli İHL Öğrencilerinin Anne ve Babalarının Mesleki Dağılım ve Eğitim Durumları	114
Tablo 3.23. İHL Öğrencilerinde Güvenirlik, Terör Eylemleri, Suç ve İlegal Tutumlar	127

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1 Kavramsal Çerçeve Tablosu	19
Şekil 2 Eğitim Veriliş Türleri.....	20
Şekil 3 Din Eğitimi Faaliyetine İlişkin Kavram Haritası.....	22

KISALTMALAR

TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurumu
ÖSYM	: Öğrenci Seçme Kurumu
TEOG	: Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş
DİB	: Diyanet İşleri Başkanlığı
DİKAB	: Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
TDK	: Türk Dil Kurumu
DİA	: Diyanet İslam Ansiklopedisi
EHS	: Eğitim Hizmetleri Sistemi
İHL	: İmam Hatip Lisesi
İHO	: İmam Hatip Ortaokulu / İmam Hatip Okulu
AIHL	: Anadolu İmam Hatip Lisesi
YİE	: Yüksek İslam Enstitüsü
YİMEV	: Yozgat İmam Hatip Mezunları Vakfı
OBP	: Ortaöğretim Başarı puanı
s.	: Sayfa
Öğr.	: Öğretim
age	: Aynı Geçen Eser
agm	: Aynı Geçen Makale
ed.	: editör
vb.	: Ve benzeri
Yay. Haz.	: Yayına hazırlayan

ÖN SÖZ

Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren 3 Mart 1924 tarihli Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile eğitim-öğretimin birleştirilip medreselerin kapatılınca örgün eğitim-öğretimde din eğitimi verilmesi meselesi genel olarak günümüze kadar farklı biçimde tartışılmıştır. Bir kesim din eğitimine tamamen karşı çıkıp bunu ilerlemenin önünde engel görmüş aynı zaman da laiklik ilkesin savunarak din eğitimi eleştirmektedir. Bir kesim ise din eğitiminin ahlak ve inancın yerleşmesi, batıl inanç ve taassubun oluşmaması için devletin denetiminde verilmesi üzerine görüş belirtmektedir. İlköğretim ve ortaöğretim kurumları, öğrencilerin sosyal, kültürel ve entelektüel olarak öğrendiklerini davranışlarında kasıtlı ve istendik davranış olarak göstermesini amaçlamaktadır.

Tevhid-i Tedrisat Kanunu gereği eğitim-öğretim tek bir çatı altında toplatılmış ve imam hatip mektepleri kurulmuştur. Cumhuriyet döneminde medreselerin yerine ilk örgün eğitim yapan eğitim kurumu kabul edilmektedir. Öğretim süresi 4 yıl olarak belirlenmiş din eğitimine büyük etkisi olacak bu kurum, dönemin hükümeti tarafından 1930 yılına gelindiğinde öğrenci yetersizliği gerekçesi ile kapatılmıştır. Örgün eğitim kurumu olan imam hatip mekteplerinin kapatılmasıyla, toplumun dini alandaki kayıplarına bakıldığında bu okulların önemi daha iyi anlaşılacaktır. Neticede formel din eğitimi almış insan sayısı azalmış ve din eğitim almamış kişiler toplumun önünde din anlatır duruma getirilmiştir. Batıl inançları, taassup ve dinde olmayan uygulama ve hükümler din içerisine yer almıştır. Diğer yandan cenazeler ortada kalmıştır. Meclis kürsüsünden toplumun feryadı milletvekilleri aracılığı ile dile getirilmiştir.

1949 yılında imam hatip kursları açılmış ama yetersiz olmuştur. Netice de okullaşma adımı atılarak 1951’de imam hatip okulları hükümetin aldığı kararla açılmıştır. 1973’te İmam hatip okulları İHL’ ye dönüştürülmüştür. Bazı dönemlerde bu okullarda duraklama ve gerileme olsa da bugüne kadar gelmiştir. İmam hatip okullarında mezun olanlar toplum için de yaygın veya örgün eğitim faaliyetlerinde topluma katkı sunmuşlardır.

İmam hatip liselerinde diğer eğitim-öğretim kurumlarında olduğu gibi eğitim-öğretim faaliyeti yapılmaktadır. Bu okullar İslam’ı detaylı, gerçek kaynağından öğrenmenin yollarının gösterildiği devletin denetimindeki örgün eğitim kurumlarıdır.

İmam hatip okulları, İslam dinini Kur'an-ı Kerim ve peygamberimizin sünnetinden öğrenilmesi gerektiğini vurgulaması nedeniyle dini taassubun en az olan eğitim kurumlarıdır.

İmam hatip okullarının din eğitimindeki yeri mezun dernekleri ve sivil toplum kuruluşları aracılığı ile devam etmektedir. Yozgat İmam Hatip Lisesinin Yozgat ve ülkemiz din eğitimindeki yeri; mezunlarının öğretmen, din görevlisi, siyasetçi, hukukçu, akademisyen ve diğer meslek guruplarının toplum üzerinde gösterdiği etki ile fark edilmektedir.

Araştırmanın konusunun belirlenmesinde ve her aşamasında yanımda olan, ilgi ve desteğini esirgemeyen, fikir ve düşüncelerini benimle paylaşan tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Ümit Harun AKKAYA hocamıza teşekkür ederim. Üniversiteden hocam, Bozok Üniversitesi eski Rektörü Prof. Dr. Salih KARACABEY Hocamıza araştırma içeriği ve mülakatıma destekleri nedeniyle teşekkür ederim. Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi emekli Din Eğitimi Anabilim Dalı Dr. Öğr. Üyesi Mustafa ÖCAL Hocamıza araştırma mülakatıma katkıları ve destekleri nedeniyle teşekkür ederim. Araştırmanın değerlendirilmesindeki yorumları ve katkılarından dolayı Dr. Öğr. Üyesi Cemil OSMANOĞLU ve Dr. Öğr. Üyesi Abdulali ALİEV'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Araştırma için mülakatı yaptığım kıymetli Yozgat İHL mezunlarına ve mensuplarına, desteklerini esirgemeyen meslektaşım Zekeriya EFE'ye, Yozgat Milli İrade Anadolu İHL (Yozgat İHL) idare ekibine, İl Milli Eğitim Müdürlüğü din öğretimi şubesi personellerine arşiv desteği nedeniyle teşekkür ederim. Ayrıca eşim Safiye, çocuklarım Salih ve Betül Beyza'ya teşekkür ederim.

Ahmet KÖSER

Yozgat-2019

GİRİŞ

Din, insan için hayatta vazgeçilmez olan ahlak ilkelerini içeren ve bu ilkelerle insanı kontrol eden vicdan duygusunu kalbine ve davranışlarına yerleştiren, insan ve Allah arasındaki ilişkiler bütünüdür.¹ Din, insanlık için vazgeçilmez fitri bir unsur özelliği taşımaktadır. Tarihe bakıldığında dinsiz hiçbir millete rastlanılmamıştır. En önemli husus, dini doğru kaynaktan ve taassuptan uzak bilimsel veriler ışığında öğretilmelidir. Din; düzenli, disiplinli ve planlı bir şekilde yaygın veya örgün olarak öğretilmelidir. Tüm dini inançlar, müntesiplerine inanmaları için amaçlar koymaktadır. İslam dini de bir ideal olarak bir takım amaçlar ve hedefler ortaya koymaktadır. Bu nedenle İslam'ın amacı insanları hem bu dünyada hem de ahirette mutlu ve huzurlu etmektir. Bu hedefleri gerçekleştirmek için de dinin sahibinden yardım dilememizi ve yolumuzu aydınlatmamızı isteyeceğimizi öğreten “*Ey Rabbimiz! Bize dünyada ve ahirette iyilik ver, bizi cehennem azabından koru.*”² ayeti de bu nedenle güzel bir örnek teşkil etmektedir. Bütün bu amaçları gerçekleştirmek için de insan, eğitime ve eğitim kurumlarına ihtiyaç duymaktadır.

Araştırmanın birinci bölümünde din eğitimi faaliyetinin yapılaş biçimi, yaygın ve örgün eğitim faaliyetleri ve kavramsal çerçeve yer almaktadır. Araştırmanın ikinci bölümünde, dünden bugüne imam hatip liselerinin tarihi süreci, Osmanlı'nın son döneminde 1912'de imam ve vaiz yetiştirmek için açılan Medresetü'l Vâizin, 1913'te Medresetü'l-Eimme ve'l-Huteba medreselerinden başlanarak günümüze kadar olan örgün eğitim-öğretim süreci araştırılmıştır. Dünden bugüne imam hatip mektepleri, imam hatip kursları, imam hatip okulları ve nihayet 1973'ten itibaren imam hatip liseleri konuları incelenmiştir. Son dönem Anadolu imam hatip liseleri ve proje imam hatip liseleri süreci, Cumhuriyet'in ilk döneminden günümüze kadar imam hatip okullarının ders içerikleri, müfredatı tablolar halinde işlenmiştir. Araştırmanın üçüncü bölümünde Yozgat İmam Hatip Lisesinin din eğitimindeki yeri araştırılmıştır.

Ülkemizde din eğitimi örgün olarak ilköğretim, imam hatip liseleri, diğer liseler ve ilahiyat fakültelerinde; yaygın eğitim olarak ise halk eğitim merkezleri, Diyanet İşleri Başkanlığı ve aile ortamında yapılmaktadır.

¹ Halis Ayhan, *Eğitime Giriş*, s. 60.

² Kur'an, Bakara Suresi, Ayet 201.

Örgün din eğitimi faaliyeti yürüten imam hatipler ve din eğitimindeki yeri bu araştırmanın ana konusunu teşkil etmektedir. İmam hatipler orta ve lise kısmından oluşup yoğunlaştırılmış din eğitim yapan, müfredatı kültür dersleri ve imam hatip meslek derslerinden oluşan Milli Eğitim Bakanlığının denetiminde olan devlet okullarıdır. Bu okulların amacı ilmi görüş ve anlayış kazanmış, dinin ve ahlakın gereklerine inanarak yaşayan birer aydın yetiştirmektir.³ Milli ve manevi değerlerine sahip olan, topluma yön verecek ahlaklı nesiller yetiştirmeyi hedef edinen, din hizmetleri ve üniversitelerin değişik meslek kollarına yönelten eğitim kurumlarıdır. İmam hatipler sadece Türkiye'ye özgü fen, sosyal, kültürel ve din derslerinin birlikte verildiği toplumun her meslek kolunda insanların lise eğitimini alacağı eğitim kurumlarıdır.⁴

Son bölümde Yozgat İmam Hatip Lisesinin kuruluşu 1953 yılından günümüze; öğrenci kayıt, mezun sayısal verileri ve dönemlere göre değişen müfredat programları tablolar ile belirtmiştir. Okulun geçirdiği süreçlerdeki değişim, tanıkların ifadesi ve kaynaklardan elde edilen veriler kullanılarak işlenmiştir. Yozgat İmam Hatip Lisesinin din eğitimindeki yerini, yetiştirdiği değerler, mezunların çalışmaları ve okul içi faaliyetler ile anlatılmıştır. Yozgat İHL mezunu ve mensuplarından imam hatipler için çalışmalar yapan veli, akademisyen, öğretmen, din görevlisi, sivil toplum kuruluşu temsilcilerinden oluşan kişiler ile Yozgat İHL üzerine mülakat yapılarak Yozgat İHL'nin din eğitimindeki yeri tespit edilmeye çalışılmıştır.

1. Araştırmanın Problemi ve Amacı

Araştırmanın konusu; Yozgat İmam Hatip Lisesinin din eğitimindeki yeri, konu başlığından oluşmaktadır. İmam hatip liseleri ilk olarak imam hatip mektebi olarak 3 Mart 1924'te Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile kurulmuştur. Bu kanunla eğitim-öğretim yapan kurumlar tek çatı altında toplanmıştır. Din eğitimi yapan kurumlarda Milli Eğitim Bakanlığının denetiminde eğitim-öğretim faaliyetlerine devam etmiştir. Tarihi süreç içerisinde imam hatip okulları yasal dayanakları olmasına rağmen, anlaşılmayan gerekçeler ile yasal dayanaklara rağmen kapatılmıştır.

Araştırmanın amacı, Yozgat İmam Hatip Lisesinin kuruluşundan günümüze eğitim-öğretim faaliyet biçimini ve etkilerini açıklamaktır. Türkiye'de yasal dayanakları

³ Ahmet Ünsür, *Kuruluşundan Günümüze İmam Hatip Liseleri*, s.179.

⁴MEB İmam Hatip Tanıtım Kitapçığı, <http://dogm.meb.gov.tr>, [24.02.2019].

olmasına rağmen imam hatiplerin din eğitimi ve öğretimi vermeleri nedeniyle kapatılma süreçleri yaşanmıştır. Bu süreçlerin toplum üzerindeki etkileri de araştırmada incelenmiştir. Din eğitiminde Yozgat İmam Hatip Lisesinin önemi üzerine Yozgat İmam Hatip Lisesinin tarihi sürecini ve mezunlar ile yapılan mülakatla Yozgat'ın din eğitimindeki yerini tespit ederek incelemektir.

İmam hatip lisesi öğrencileri diğer liselerden farklı olarak detaylı din eğitimi almaktadır. İmam hatipler kuruluş döneminde toplumun din görevlisi ihtiyacını karşılamak amacıyla kurulmuştur. Zamanla insanlar çocuklarını detaylı din eğitimi alması için imam hatip okullarına yöneltmesi ile imam hatiplere ilgi artmıştır. İmam hatipler toplumun din görevlisi ihtiyacını karşılayan okullar olduğu gibi farklı mesleklere yönelmeyi talep eden öğrencilerini yükseköğretime hazırlayan kurumlara dönüşmüştür. Bu nedenle imam hatiplerin asli fonksiyonu üzerine zaman zaman siyasi tartışmalar yapılmıştır.

İmam hatip liselerinde öğrencilerin yetişmelerinde öğretmenlerin etkisi çok yüksektir. Bu okullarda çalışan öğretmenler; bilgisi, ahlakı, davranışları ve samimiyeti ile örnek olması gereken eğitim-öğretim faaliyetinin en önemli unsurudur. Öğretmen, öğrencilerin imam hatipleri sevmelerine veya nefret etmelerine etki eden konumundadır. İmam hatiplerde görev yapan öğretmenler, mesleki alanda, genel kültür, pedagojik alanda yeterli ve çalıştığı okulu seven fedakâr kimselerden oluşması gerekmektedir. İmam hatip lisesinde çalışan tüm branş öğretmenlerine öğrencilerinin İslam ahlakını kazanmalarında önemli görevler düşmektedir. Yozgat İmam Hatip Lisesinde çalışan öğretmenler okulda üzerine düşen vazifeyi gereği gibi yapması önemlidir. Yozgat İmam Hatip Lisesi mezunları ile yapılan mülakatta bunun tespiti önemlidir.

İmam hatip liseleri devletin denetiminde ağırlıklı din eğitimi veren devlet okullarıdır. Kurulduğu günden günümüze ülkemizde yaşanan siyasi ve toplumsal gelişmeler imam hatipleri etkilemektedir. Bu gelişmeler üzerine bir grup aşırı savunucu diğer grup aşırı saldırgan duruma geçerek bu okulların niceliği üzerine tartışmalar yapmaktadır. Devletin denetimindeki devletin okullarının niteliği üzerine, gerçek mahiyeti ve eğitim-öğretim kalitesi üzerine tartışmak yerine kısır döngüye dönüşmüş gereksiz yıpratıcı tartışmalar yaşanmaktadır. Bu nedenle farklı anlayışla yapılacak araştırmalar ve istişareler neticesinde elde edilecek veriler ile bu okulların kalitesi veya yenilenmiş formatı ile katkı sunacaktır

İmam hatip liselerini tercih eden başarılı-başarısız öğrenci profilinin gözden geçirilmesi gerekmektedir. Okulun niteliğini okul binası veya okulun tabelası oluşturmaz. Okulun niteliğini okulu tercih eden öğrencinin niteliği oluşturur. İmam hatip liselerini tercih eden nitelikli öğrenci sayısının artırılması ve fen sosyal bilimler proje okul formatının yeterli olması için okuldan öğrencinin beklentisi ve sorunlar iyi tespit edilmelidir. Sorun tespit edilmeden çözüm beklemek uygun olmaz.

İslamlaşmak, dini eğitim-öğretimle inanç ve hareketle olur. Müslüman kimliğe ulaşmak ancak dini bilgi ve davranışta etkili olan eğitim-öğretim ile olur. Peygamberimiz Medine'ye hicretten hemen sonra Suffe Mektebini açıp Ashabı Suffeyi buradan yetiştirmiştir. Bu mektepte eğitim alan sahabeler İslamlaşma ve İslam dininin yayılmasında çok önemli görev üstlenmişlerdir. Türkiye'ye has dini eğitim yapan kurum olan imam hatiplerde aynı fonksiyonu üstlenmelidir. Ülkemizde imam hatiplerin engellendiği ve din eğitimi yapılamaz olduğu dönemde toplumda dini bilgisi eksik insanlar topluma İslam dinini yanlış anlatarak batıl inanç, hurafenin yaygınlaşmasına sebep olmuşlardır. İmam hatiplerin din eğitimindeki yeri iyi tespit edilmezse din eğitiminde eksikleri giderici gereken yapılmazsa toplumda dini ve ahlaki bozulma devam edecektir.⁵

İmam hatipler üzerine birçok araştırma yapılmıştır. Ancak İmam hatip liselerinin din eğitimindeki yerini inceleyen bir araştırma yapılmamıştır. Aynı zaman da bir imam hatip lisesinin din eğitimindeki yeri incelenmemiştir. İmam hatip liseleri kurulduğu günden itibaren, öğrencilerini müspet ve manevi ilimlerle yetiştirmeyi amaçlamış olan eğitim kurumlarıdır. İmam hatip liseleri toplumun sahip olduğu milli ve manevi değerlerin korunması geliştirilmesinde önemli kurumlardır. İmam hatipler hedeflenen amacını ne derece yerine getirmektedir. Bundan dolayı: “ Yozgat İmam Hatip Lisesinin din eğitimindeki yerinin tespiti araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

Alt problemler:

1. Yozgat İmam Hatibin dünden bugüne tarihi süreçte din eğitimindeki yeri nedir?
2. Yozgat İmam Hatip lisesinin mezunlarının toplumdaki işlevleri Yozgat İHL'nin din eğitimindeki yerini etkiler mi?
3. Yozgat İmam Hatibin ders müfredat değişimi, okul türleri ve mezun sayıları boyut ile din eğitimindeki yeri nasıl etkilenmektedir?

⁵ Bkz. Hayrettin Karaman, *İmam-Hatiplilik Şuuru*,3.Baskı, İz Yayıncılık, İstanbul 2002, s.11-12.

4. Yozgat İmam Hatibin mezunları ve mensupları ile yapılan mülakatlarda mezunların ifadeleri ile din eğitimindeki yeri nedir?
5. Yozgat İmam Hatip Lisesindeki mesleki-kültürel etkinliklerin öğrenciye etkileri nasıldır?
6. Yozgat İmam Hatip Lisesinde kültür dersleri ve meslek dersleri öğretmenleri öğrenciye gerçekten rol model oluyor mu?
7. Yozgat İmam Hatip Liselerinde suç-kötü alışkanlık durumu nasıl? Öğrenciyi etkileyen unsurlar nelerdir?

2. Araştırmanın Önemi

Araştırmalarda imam hatip liseleri değişik özellikleri ile inceleme konusu yapılmıştır. Bu araştırma Yozgat İmam Hatip Liselerinin din eğitimindeki yerini inceleme konusu yapılması açısından önemlidir. İmam hatip liseleri, imamlık, hatiplik, Kur'an kursu öğreticiliği gibi dini hizmetlerin yerine getirilmesiyle görevli elamanı yetiştirmek üzere, Milli Eğitim Bakanlığınca açılan ortaöğretim sistemi içinde, hem mesleğe hem yükseköğrenime hazırlayıcı programlar sunmaktadırlar.

Araştırmaya konu edinilen Yozgat İmam Hatip Lisesinin dünden bugüne tarihi, eğitim-öğretim müfredatı, topluma etkisi ve mezunlar ile yapılan mülakat ile din eğitimindeki yeri tespit edilmeye çalışılmıştır. Aynı zamanda Yozgat İmam Hatip Lisesi mezunu ve mensupları ile yapılan mülakatlardan elde edilen sonuçlar ile bu okulun önemi anlatılmaya çalışılmıştır. İmam hatip okullarının milli eğitim sisteminden tamamen çıkarıldığı 1930-1950, kısmen sistem dışı kaldığı 1997-2011 arası dönemin Türk toplumuna etkileri ile sistemin içerisinde olduğu dönemdeki etkileri araştırma için önemlidir.

Yozgat İmam Hatip Lisesi temeli 1924 yılında atılan imam hatip mektepleri ile başlamıştır. Bozok İmam Hatip Mektebinden Yozgat İmam Hatip Lisesine kadar değişim ve gelişimler ile mezunları ve mensupları ile Türkiye'de öneme sahip hala eğitim öğretimine devam eden Yozgat'ın önemli eğitim-öğretim kurumlarından. Siyasi alanda Türkiye'ye yön veren siyasetçiler, akademik alanda ülkemizde önemli işler yapan akademisyenler ve Yozgat'ta söz sahibi olan önemli insanların mezun olduğu okul Yozgat İmam Hatip Lisesidir. Eğitim-öğretim faaliyetlerini kesintiler, değişim ve dönüşümler ile birlikte birçok mezun vermiş, 90 yılı aşkın süre faaliyetini sürdüren eğitim kurumudur. Bu nedenlerle Yozgat İmam Hatip Lisesi araştırmaya değer olan

önemli eğitim-öğretim kurumudur. Yozgat İmam Hatip Lisesinin din eğitimindeki yerinin incelenmesi diğer imam hatiplerin din eğitimindeki yeri konusunda fikir vermesi açısından önemlidir.

3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma, Yozgat İmam Hatip Lisesinin din eğitimindeki yeri, adlı konu başlığından oluşmaktadır. Din eğitimiyle ilgili kavramsal çerçevesi çok ayrıntıya girilmeden belirtilmiştir. Dünden bugüne imam hatiplerin tarihi süreci ve Yozgat merkez İmam Hatip Lisesinin 1924'ten günümüze tarihi incelenmiştir. İmam hatipler, Bozok İmam Hatip Mektebi, Yozgat İmam Hatip Okulu ve Yozgat İmam Hatip Lisesi üzerine literatür taraması yapılmıştır. Yozgat İmam Hatip okulunun mezun bilgisi, okul mezun defteri, mezun ve diğer öğrenci okul, vb. verilerinin muhafaza edildiği Yozgat İl Milli Eğitim Müdürlüğü Din Öğretimi Bürosu ve İstatistik Bürosu verilerinden ve diğer kaynaklardan istifade edilerek tablolar halinde sayısal ifadeler ile verilmiştir.

Yozgat İmam Hatip mezunları ile mülakat yapılmıştır. Mülakatta dikkat edilen hususlar şunlardır:

- Yozgat İmam Hatip Okulu veya Yozgat İmam Hatip Lisesi mezunlarından 11 kişi seçilmiştir.
- Yozgat merkezde ikamet eden veya ulaşması kolay olan kişiler seçilmiştir.
- Nitel araştırmada örnekleme yöntemlerinden “Kolay ulaşılabilir veya Elverişli Örneklem” türü kullanılmıştır.
- Mesleği veya görevi gereği Yozgat İmam Hatip Lisesi ile ilişkisi doğrudan veya dolaylı devam edenler arasından seçilmiştir.
- Seçilirken akademisyen, öğretmen Yozgat İHL müdürü, sivil toplum temsilcisi, din görevlisi ve veli olarak önceden belirlenmiştir.
- Görüşmeci belirlenirken mesleki çeşitlilik amaçlanmıştır.
- Görüşmeci seçilirken belirlenen dönem aralığından en az bir kişi olmasına dikkat edilmiştir.
- Seçilen kişiler imam hatip üzerine çalışmaları veya ilgileri olanlar ön plana alınmıştır.
- Değerlendirme belirlenen dönem aralığına göre değil sorulan sorulara göre belirlenen sekiz konu başlıkları ile ortak bulgu olarak ifade edilmiştir.

- Her görüşmeciye aynı sorulardan oluşan toplam 16 soru yöneltilerek bu 16 sorunun bulguları sekiz başlık altında ifade edilmiştir. Sorulan sorular hangi başlık altı ile ilgili ise o başlık altında değerlendirilmiştir.
- Mülakata katılanlar M1,M2 mülakat kodları ile ifade edilerek verilen cevaplar hangi başlıkla ilgili ise orada ifade edilmiştir.

4. Araştırmanın Yöntemi

Yöntem ve teknik kavramlarını kısaca belirtilecek olunursa, yöntem araştırmada amacı gerçekleştirmek için kullanılan genel yaklaşımdır. Elde edilen bilgiler tek bir konu yerine, varılan bilgiler geliştirilebilir. Teknik, araştırma yöntemini gerçekleştirmek için kullanılan bilgi toplama şeklidir.⁶

Araştırmada iki aşamada çalışma yapılmıştır. Birinci aşamada literatür taraması ile çalışmanın temelini oluşturan din eğitimi ve imam hatip liseleri ile ilgili yapılmış çalışmaları incelenmiştir. Çalışma için önemli olan kavramsal çerçeve de din eğitimi ile ilgili kavramları incelenmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde literatür taramasında imam hatip liselerinin genel tarihi sürecini kuruluşundan günümüze incelenmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümü Yozgat İmam Hatip Lisesinin din eğitimindeki yerini önce literatür taraması ile Yozgat İmam Hatip Lisesinin 1924 tarihinden günümüze tarihi sürecini mektep, okul ve lise dönemlerini incelenmiştir.

İkinci aşama olarak Yozgat İmam Hatip Lisesinin 1960-2010 yılları arasında mezun olmuş 11 kişi ile sosyal bilimler araştırma yöntemleri içerisinde yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini Yozgat merkezde ikamet eden veya ulaşması kolay olan Yozgat İmam Hatip Okulu veya Yozgat İmam Hatip Lisesi mezunu kişilerden 11 adet kişi ile çalışma yapılmıştır. Nitel araştırmada örnekleme yöntemlerinden “Kolay Ulaşılabilir veya Elverişli Örneklem” türü kullanılmıştır. Güvenirliği arttırmak için görüşmeciler seçilirken özel önem verilmiştir. Görüşmecilerin Yozgat İmam Hatip Lisesi ile ilgileri mezun ve mensup aynı zamanda Yozgat İmam Hatip Lisesi üzerine gayretleri, çalışmaları olan kişilerden seçilmiştir.

Araştırmanın genel kısmında kaynak taraması esas alınarak sonuca varılmaya çalışılmıştır. Kaynak taraması olarak; Din eğitimi ve imam hatiplerle ilgili makale, tezler, kanunlar, yönetmelikler, milli eğitim şuralarının dokümanları, Resmi Gazete ve Milli Eğitim Tebliğler Dergisi arşivlerinden imam hatip liseleri ile ilgili bölümler,

⁶ Bkz.Çiğdem Kağıtçıbaşı, *Dünden Bugüne İnsan ve İnsanlar Sosyal Psikolojiye Giriş*, 16. Baskı, Evrim Yayınları, İstanbul 2014, s.42.

genelde eğitim bilimleri özelde din eğitimi ve imam hatipler ile ilgili yapılmış bilimsel çalışma ve kitaplar incelenmiştir.

5. İlgili Literatür Araştırmaları

Kolektif, “100. Yılın da İmam Hatip Liseleri”, Bu çalışmada, İHO’ların 100. yılında imam hatiplerin 100 yıllık geçmişi ve geleceğe yön verecek içerikleri ile imam hatipler üzerine düşünceleri olan bilim insanlarının bildirilerinden oluşmaktadır. Bu bilimsel faaliyette, ülkemizin din eğitimi ve İHO’ların tecrübesi, diğer ülkelerdeki din eğitimi örnekleri, uyumu, farklılıkları, eksikliklerine dikkat çekerek misyonunu ve vizyonunu güncelleme amaçlanmıştır. Bu çalışmada Müslüman ülkelerden Malezya, Pakistan ve İran; Batı ülkelerden Belçika, Hollanda, İsveç, ABD ve Balkan ülkelerinde İslam eğitiminin nasıl verildiği anlatılmaktadır.

Bu çalışma, yapılan çalışmaya şu açılardan katkı sağlamıştır: Bu kitabın bölümlerinden olan “Dünden Bugüne İmam Hatip Liseleri”(1913-2013) başlıklı yazı içermektedir. İmam hatiplerin geçirdiği süreci ayrıntılı olarak ele almış ve bu çalışma da o günün siyasilerinin imam hatipler üzerine aldıkları siyasi kararları da çalışmasında yer vermiştir. İmam hatiplerin tarihi sürecini ele alırken tarihi süreci ve müfredatından faydalanılmıştır.

Mehmet Ali Gökaçtı, “Türkiye’de Din Eğitimi ve İmam Hatipler”, Giriş ve dört bölümden oluşan bir kitaptır. Giriş bölümünde din eğitimi ve imam hatipler tartışmasının nedenleri üzerine durulmuştur. Çağdaş eğitim üzerinde daha çok duran yazar, din eğitiminin tarihi sürecini çağdaşlıkla bağlantılı işlemiştir. Avrupa’daki din eğitimi referans olarak bizdeki din eğitimi anlatmıştır. Din eğitimi süreci medreselerde başlamış bunu modernleşme ile mektep; mektep olma sürecini eğitim sisteminin değişimi ve dönüşümünü ele alarak anlatmıştır. En son bölümde günümüzdeki imam hatip meselesini sorun olarak ele almış, sorunu dönemin hükümeti ve imam hatiplilere bağlamıştır. Ülkemizdeki din eğitiminin gelişimini ülkemizin ilerlemesi ile birlikte dünden bugüne tarihi süreci incelemiştir. Yazar çalışmasında İslami kesim ile laik kesime farklı bir bakışla yaklaşmaktadır. Cumhuriyetin ilk yıllarında yapılan Atatürk devrimlerinden demokrasiye geçiş ve İslami oluşumların yükselmesine dek uzanan süreçte imam hatip liselerinin gelişimini, değişimini tarihi süreçteki etkenlerle açıklamaktadır.

Bu çalışma, yapılan araştırmaya imam hatiplerin tarihi süreci, mensupları ve geçirdiği süreç ile tahlil edilmesinde fayda sağlayacaktır. Araştırmanın ilk bölümleri oluşturulurken, imam hatip meselesine farklı açıdan bakması ve mesele olarak görenlere bakış açısıyla verdiği cevaplar, araştırmanın oluşumuna katkı sunmuştur.

Ahmet Ünsür, “Kuruluşundan Günümüze İmam Hatip Liseleri”, Bu çalışmada, imam hatip liseleri, Türkiye'de taassup ve batıl inançtan uzak gerçek dini eğitimin göstergesidir. İHL'lerin toplumdaki olumlu fonksiyonları objektif olarak değerlendirilip toplumu birleştiren eğitim kurumları olduğu ve eksik yönleri giderilerek daha faydalı hale getirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. İmam hatiplerin tartışılması ve asıl görevinin iyi kavranması açısından önemli bilgilerin yer aldığı bir çalışmadır. İmam hatiplerin kapalı veya kısıtlandığı dönemlerde toplumda oluşan batıl inanç ve taassup içerikli dini oluşumların toplumsal etkilerini anlamada ve imam hatiplerin din eğitimindeki yerini oluşturmada ufuk açan bilgilere yer vermiştir.

Kolektif, “Kuruluşunun 43. Yılında İmam Hatip Liseleri”, Bu Çalışmaya göre; Cumhuriyetin ilk döneminden itibaren bilimsel bilgi, akıl, deneyin bilgi kaynaklarında asıl kabul edildiği için din eğitimi 1933'lerden itibaren engellenmiştir. Sonra imam hatipleri kapatmanın yanlışlığı esas alınarak 1946'lardan itibaren kurslar, okullar ve ilahiyat fakülteleri şekliyle açılarak vahyinde bilgi kaynağı olduğu tekraren fark edilip din eğitimi faaliyetleri gecikmelide olsa başlamıştır. İmam hatip liselerinin müfredatı sistem itibariyle din ve dünya yani vahiy, akıl, doğa ve deney esasında bir eğitim vermektedir. İmam hatip liseleri ve Türkiye'deki din eğitim sisteminin nicelik ve nitelik olarak din ve dünyayı birleştiren bir eğitim sisteminin bu okullarda gerçekleştirilmek istenmektedir. Bu okulların fonksiyonunun iyi anlaşılması ve insanlardan asıl dini eğitimi vermenin ne kadar önemli olduğunu anlatması bakımından önemli bir çalışmadır.

İren Özgür, “İmam Hatip Okulları”, Bu çalışma önce doktora tezi olarak hazırlanmış sonra kitaplaştırılmıştır. Bu kitabında kısaca şu tezi sunmaktadır: Kuruluş tarihinden günümüze uzanan muhafazakâr ve laik cephe arasında meydana gelen imam hatiplerin kuruluş amacının dışına çıkma sürecini konu alan tartışmalar işlenmiş. İmam hatiplerin bugünkü amacı ve hedefinin ne olduğu anlatılmaya çalışılmaktadır. Neticede din eğitiminin bilimsel gelişimi, aktarımı konusu, siyasetten uzak dünya gerçeğine uygun olarak geliştirilmesi bilimsel çalışmalarda öncelikli konu olmalıdır.

Yusuf Güney, “Şu İmam Hatipler”, Bu çalışmaya göre; Olaylar, tanıklar ve belgeler ile imam hatiplerin tarihi serüvenini tanıkların dili ile anlatan bir kitaptır. İmam hatipler alanında etkili olan kişileri tarihe tanık yapmaktadır. İmam hatip duygusunu ve şuurunu gelecek nesillere aktarma gayesi ile hazırlanmış ve imam hatip okullarının karşılaştığı siyasi baskıları tanıklarının dili ile aktarmaya çalışmış bir kitaptır. Bilimsel içerikten ziyade duygulara hitap eden bir kitaptır.

Ertan Özensel, Mehmet Ali Aydemir, “Türkiye’de İmam Hatipli Olmak”, Bu çalışmada bugüne kadar imam hatip okulları üzerine yapılan toplumsal çalışma ve araştırmaların asıl sebebi olarak imam hatip öğrencilerinden ziyade mağduriyetler, problemler, siyasallaşmış sorunları olarak belirtilmiştir. Bu çalışmanın diğer çalışmalardan farkı öğrenciye yönelik eğitim imkânları, kapasiteleri, beklentileri, görünenleri, mevcut koşulları vb. gibi başlıkları incelemeye almaktır. Bu çalışmanın başlığı bir kimlik unsuru olarak öğrencilerin benimsediği bir alan olmuştur. Bu çalışmada öğrenci boyutu bilimsel bir çerçeveden ziyade duygusal boyutlu olarak ele alınmıştır.

Kolektif, “İmam Hatip Liselerinde Eğitim ve Öğretim”, İmam hatipler üzerine yapılan tartışmaları işleyen bir çalışmadır. Eleştirilerin yapıcı olmak yerine yıkıcı ve ön yargılı olduğu belirtilmiştir. Bu tartışmaların siyasi alanda yoğunluk kazanması yıkıcı etkide devam etmiştir. İmam hatiplerin amacının anlaşılması gerektiği toplumu birleştiren okullar olması gerektiği belirtilmiştir. Bu çalışma, siyasi eleştirilerin fayda yerine zarar verdiğini belirtmiştir. Tartışmaların kısır döngüde devam ettiğini, bu okulların eğitim kalitesi, müfredatı, eğitim ve öğretimi üzerine geliştirici eleştirilerin olması gerekirken okulların varlığı üzerine tartışmalar olduğu belirtilmiştir. Araştırma, adına uygun eğitim ve öğretimi önceleyen kitap olması gerekmektedir. Bu araştırma diğer kitaplar incelendiğinde din eğitimi tarihinin çok yeni olduğu ve bilimsel içerikli çalışmaların çok az olduğu gözlenmektedir.

İbrahim Aşlamacı, “Pakistan Medreselerine Bir Model Olarak İmam Hatip Okulları”, Bu çalışma 2013 yılında doktora tezi olarak tamamlanmış ve sonradan kitaplaştırılmıştır. Araştırmada yazar şu tezi sunmaktadır: İmam hatip okullarındaki eğitim öğretim sistemi; Nizamiye medreselerinin devamı niteliğinde, günümüze gelen İslam dinini öğretmede ülkemize has eğitim öğretim sistemidir. Bu sistemin düşünce temelinde geleneksel ile çağdaşlık arasında yer bulma çabasıdır. Düşünce ve uygulama

boyutunun temelleri cumhuriyet öncesi döneme aittir, Cumhuriyet döneminde Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile hukuki şeklini almış, kendine özgü kurumlardır. Bu model, özellikle son dönemde uluslararası bir ilginin odağı haline gelmiştir. Türkiye'nin imam hatip okulları tecrübesi birçok İslam ülkesinde din eğitimi ve öğretimi için örnek gösterilmektedir. Bu çalışma, imam hatip sisteminin bilimsel yaklaşımla ortaya konulması ve reform çalışmalarının yürütüldüğü ülkelerde yön vermesinden bahsetmektedir. Medrese ile imam hatip arasındaki ilgiyi ve farklı yönleri incelemektedir.

Mahmut Zengin, "İmam Hatip Liselerinde Eğitim ve Öğretim", Bu araştırmaya göre; Kişiler ve kurumlar yaşanan gelişmelere göre kendilerini yenilemesi gerekmektedir. Kurumlar yenileme faaliyetlerinde ihtiyaç ve talepleri dikkate almak durumundadır. İmam hatip okulları da kurulduğu zamandan itibaren objektif ve bilimsel verilere göre kendisini yenilemesi gereken kurumlardandır. Karşılaşılan sorunlara çözüm üretecek işleve sahip olması gerekmektedir. Bu amaçla 6- 7 Aralık 2003 tarihinde değerler eğitim merkezi tarafından gerçekleştirilen imam hatip liselerin de eğitim ve öğretim konulu çalışma toplantısında bilim insanları imam hatip okullarını teorik ve pratik tüm yönleri ile ele almıştır. Tebliğler, müzakereler ve değerlendirmeler sonradan tasnif edilerek dört oturum halinde gerçekleştirilen bu toplantıda imam hatip liseleri tarihi süreçte yaşadıkları, öğrenci ve aile boyutuyla imam hatip liseleri, imam hatip müfredatı ve özel öğretim yöntemleri ve materyalleri boyutu oturumlar halinde uzman akademisyenlerce ele alınmıştır. Sonuç ve değerlendirme ile toplantı sonlandırılmıştır. Din eğitimi ve öğretimi alanında kitap olarak sunulmuştur. Araştırmaya katkısı imam hatip liselerinde eğitim gören gençlerin hangi aşamadan geçtiğini göstermesi açısından önem arz etmektedir.

Doktora çalışmaları; İbrahim Aşlamacı, Paydaşlarına Göre İmam Hatip Ortaokullarında Din Eğitimi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,

Abdullah Akın, Cumhuriyet Dönemi Din eğitimi (1920-1950), Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Doktora Tezi,

Yüksek Öğretim Kurulu Tez Merkezi kayıtlarında imam hatip liselerinin değişik işlevleri üzerine 27 doktora çalışması, 211 yüksek lisans çalışması tespit edilmiştir. Din

eğitimi ve öğretiminin değişik işlevleri üzerine toplam 128 doktora çalışması, 462 yüksek lisans çalışması tespit edilmiştir.

Yüksek ğretim Kurulu Tez Merkezi kayıtlarında, liselerin özellikleri ve tarihi üzerine çalışmalar yapılmış ve Türkiye’de yedi lise özelinde değişik branşlarca çalışmalar tespit edilmiştir. Bu alışmalardan Yozgat İmam Hatip Lisesinden bahsedilen bölüm içerik belirleme ve konu işlenişi amacıyla istifade edilmiştir.

Mustafa Köylü, Nurullah Altaş, ‘‘Din Eğitimi’’, İlahiyat fakültelerimiz de din eğitimi anabilim dalının oluşumu itibari ile bu alana yönelik kapsamlı kitap yayınlanmamıştır. Bu alışma; ilahiyat fakültelerinde din eğitimi dersinde öğrencilerin eksiğini giderecek şekilde 12 akademisyenin katkısı ile 11 konu başlığı halinde hazırlanmıştır. Bu alışma ile yapılan araştırmanın alakası kavramsal ereve hazırlarken ve imam hatiplerin tarihi süreci araştırmalarında bu kitaptan istifade edilmiştir. Bu alışma din eğitimi bilimine kaynak teşkil edecek şekilde ders kitabı olarak hazırlanmış bir akademik çalışmadır. İçerik olarak önce din eğitimi tarihi süreci işlenmiş, din eğitimi kavramsal ereve ayrı konu başlığı yapılmış, diğer bölümlerde din eğitimi yapılan alanlar incelenmiştir.

Kolektif, ‘‘Din Eğitimi El Kitabı’’, din eğitimi alanında hazırlanmış en kapsamlı çalışmalardan birisidir. Din eğitimi alanında bilim insanlarının hazırladığı kolektif bir çalışmadır. Her bölümü ayrı bilim insanının hazırladığı detaylı alanında kaynak kitap niteliğinde hazırlanılmış bir çalışmadır. Araştırmayı hazırlama sürecinde yardımcı olan ve değişik kaynaklara ulaşılmasını sağlayan içerikte bir çalışmadır. Birçok ilahiyatta da ders kitabı olarak okutulan kaynak ve el kitabıdır.

Cemal Tosun, ‘‘Din Eğitimi Bilimine Giriş’’, din eğitiminin bilim olma süreci anlatılan çalışmadır. Araştırmanın kavramsal ereve hazırlama kısmında istifade edilmiştir. Bu eserde kavramsal ereve oluştırmada ve bilimsel geliştirme faaliyetinde din eğitimi açısından çok geri kalındığını ve bilim olma sürecinin çok yavaş ilerlediğini göstermektedir.

Muhammet şevki Aydın, ‘‘Din Eğitimi Bilimi’’, çalışmada; din eğitimi ve ğretimi bilimini evrensel boyutta bilimsel verileri kullanarak ülkemizin birikimlerinden istifade ederek kültürel ve milli değerlere uygun din eğitiminin nasıl verilmesi gerektiği

araştırılmıştır. Din eğitiminin gelişimini kavramsal ve tarihi olarak işleyen çalışmadır. Araştırmanın kavramsal çerçevesinde istifade edilebilecek bir eserdir.

Abdullah Akın, *Cumhuriyet Dönemi Din Eğitimi (1920-1950)*, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Eğitimi Bilim Dalı, Doktora Tezi,

Doktora çalışması olarak hazırlanmış bir araştırmadır. Din eğitimi tarihi niteliğinde 1920-1950 dönemi ile sınırlandırılarak hazırlanmıştır. Giriş ve üç bölümden oluşan tez, önce Osmanlının son dönemi ile Cumhuriyetin ilk dönemini bağlantı kurarak işlemiştir. Araştırmada o dönemin din eğitimi görüşleri ve belgeler ile o dönem din eğitimi hakkında fikri altyapı kurulmaya çalışılmıştır. İkinci bölümü Tevhid-i Tedrisat Kanunu çerçevesinde din eğitimi alanında yaygın ve örgün eğitim kurumları incelenmiştir. Üçüncü bölümde çalışmanın başlığı ile tam uyuşmayan özel bölüm gibi yaygın eğitim kurumu olan Diyanet İşleri Başkanlığı, camiiler ve Türkçe ibadet konusu belgeler ile işlenmiştir. Araştırmasında resmi belge ve eserler ile o dönemde o dönemi anlatan eserler inceleyerek düşünceler ve sorunlara yönelik çözüm önerileri geliştirmiştir. Araştırmasında bilimsel tespitlerden ziyade güncel siyasi olayların etkisinde kalarak problem alanı yeterli olmadan konuyu işlemiştir. Yöntem olarak arşiv ve literatür taraması, süreli yayınlar ve yayınlanmış diğer belgeleri inceleyerek tezini oluşturmaya çalışmıştır. Ulaştığı sonuç; din eğitimi faaliyetlerinin toplumu doğrudan ilgilendiren mesele olduğunu, liyakatli ve ehil hocalar vasıtasıyla verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Toplumda batıl inanç ve taassubun ancak bu şekilde önleneceğini belirtmiştir. Hazırlanan araştırma ile bu araştırma sonuç olarak benzerlik taşımaktadır. Bu araştırma genel din eğitiminden bahsederken, hazırlanan araştırma da imam hatiplerin din eğitimindeki yeri ön plana çıkarılmıştır. Hazırlanan araştırma bu araştırmadan ayrı olarak birebir mülakat tekniği de kullanılmıştır. Sonuç, öneriler ve değerlendirmede mülakat verileri önemsenmiştir. Doktora çalışması olarak hazırlanan bu araştırma için eleştiri olarak, belirlediği sınırlara uymada sıkıntıları olduğu, bazı bölümleri yüzeysel ve siyasi olayları ön plana alması uygun olmamıştır.

Tuncay Karateke, *İmam-Hatip Lisesi Öğrencilerinin Sorun ve Beklentileri (Batman İli Örneği)*, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Eğitimi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi,

Bu araştırma yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır. Batman ili örneğinden bir sonuca varmayı amaçlayan araştırmadır. literatür taraması, anket, mülakat ve dolaysız gözlem teknikleri kullanılarak hazırlanmıştır. Giriş ve iki bölümden oluşan araştırmanın giriş bölümünde araştırmanın konusu, problemi, amacı, evreni ve hipotezden oluşmaktadır. Birinci bölümde, Cumhuriyetin ilk döneminden günümüze imam hatiplerin tarihi serüveni işlenmiştir. İkinci bölümde alan araştırması anketini öğrenciler ile yapmış ve oradan çıkan bulgular ile sonuç ve öneri kısmını oluşturmuştur. Araştırmanın ikinci bölümünde yazar, amaç olarak imam hatiplerin sorun ve beklentilerinin çok boyutlu olabileceğini öğrenci boyutu ile ele alarak imam hatiplerin eğitim-öğretim sürecine yönelik çözüm önerileri sunmak istemiştir. Bu araştırmaya eleştiri olarak güncel siyasi sorunlar en başta gelen problem olarak algılanmıştır. İkinci olarak imam hatiplerin sorun ve beklentilerine sadece öğrenci boyutu ile yaklaşılması ve tüm Türkiye'nin eğitim öğretim konusunda sorun çözücü bir bulguya ulaştırmayacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Din Eğitim Biliminin Kavram Olarak Değerlendirilmesi

Din, İnsanın varlığından şüphe duyulmayan, varlığı kesin olan Mutlak Varlığa bağlanması ve dinin, insanın etrafını sarıp kalbini fethetme sürecidir. Din eğitiminde, din tanımlanırken alanında uzman bilim adamları farklı tanım yapabilmektedir. Çünkü mensubu olduğu din hangisi ise ona göre tanım yapılmaktadır. Müslüman ise İslam dinine göre, Hristiyan ise kendi dinine göre tanım yapmaktadır. Hangi biçim olursa olsun Aşkın Varlık veya Mutlak Varlık gibi kavramlar kullanılmaktadır.⁷

Eğitim, din eğitimi biliminin ikinci kavramı eğitimidir. Eğitim kavramı toplumda her alanda kullanılan kapsamlı bir kavramdır. Anlamı ve kapsamı geniş olduğundan analiz edilmesi ve tanımlanması zor olan kavramlardandır. Eğitim kavramının en bilinen tanımı; “Bireyin davranışlarında kendi yaşantıları yoluyla ve kasıtlı olarak istedik değişme meydana getirme denemeleri sürecidir.”⁸ İlk insan Hz. Adem (a.s.) yaratılışından itibaren eğitim ve din kavramı mevcuttur Hz. Adem hem ilk insan, ilk peygamber ve ilk eğitimidir. Her insan ya eğitmen ya da eğitilen konumundadır. Bu nedenle eğitim yerine terbiye kavramı da kullanılmıştır.⁹

Yukarıda geçen eğitim tanımı analiz edildiğinde eğitimin davranış ile ilgili bir etkinlik olduğu anlaşılmaktadır. Eğitim ne yapmak istiyorsak hedefimiz ne ise kasıtlı olarak o davranışı gerçekleştirmek için yapılan bir uygulamalı çalışmalar bütünüdür.¹⁰

Bilim, din eğitimi biliminin üçüncü kavramı bilim kavramıdır. Bir olgu veya olayı betimlemek, açıklamak ve kontrol altına almak amacıyla sistemli bir şekilde ve bilimsel bir metotla araştırarak o olay veya olgu hakkında kanıtlanmış bilgi üretmektir.¹¹

⁷ Bkz.Beyza Bilgin, *Eğitimi Bilimi ve Din Eğitimi*, Gün Yayıncılık, Ankara 1998, s.2-8.

⁸ Selahattin Ertürk, *Eğitimde Program Geliştirme*, s.12. Bkz. Tosun, *Din Eğitimi Bilimine Giriş*, s.34. Bkz. Recai Doğan, Remziye Ege(Ed), *Din Eğitimi El Kitabı*, s.42.

⁹ Cemal Tosun, *Din Eğitimi Bilimine Giriş*, s.17,20. Bu konuda Bkz. Wolfgang Brezinka, *Grundbegriffe Der Erziehungswissenschaft*, Erns Reinhardt, 4. Baskı, München, Basel 1981, s.34,35.

¹⁰ Halis Ayhan, *Eğitime Giriş ve İslamiyet'in Eğitime Getirdiği Değerler*, s.14.

¹¹ Cemal Tosun, *Din Eğitimi Bilimine Giriş*, s.34.

Bilim, bir konuyu öğrenme arzusuyla hareket ederek hedeflediği bilgiyi amacına uygun yöntemle öğrenme sürecidir.¹²

Din eğitimi biliminde, kavramsal çerçevenin dördüncü kavramı “Din Eğitimi” ve “Dini Eğitim” kavramlarıdır. Din eğitimi kavramının analizi “Din” ve “Eğitim” kavramlarının analizinden daha kolaydır. Eğitim kavramı daha genel ve kapsamlı kavram iken başına “Din” kavramı gelerek kavram sınırlanmıştır. Belli bir dinin veya dinlerin eğitimi şeklinde anlaşılmaktadır. Din eğitimi kavramını kişinin dini ne ise onun eğitimi olarak anlaşılmıştır. Din eğitimi kavramı aslında önemi tam anlaşılamamış kavramdır. Her insanın bir inancı ve kutsalı vardır. Bu kutsalın eğitimi de kendi içinde mühim bir konudur. Buradaki eğitimden kasıt formel olan yaygın ve örgün eğitim kastedilmektedir. Din eğitimi, İnsanın fitri olarak yanında getirdiği dini istidat ve yeteneklerini ileri seviyelere taşımak için Allah’ı bilerek ve iman ederek, Kur’an-ı Kerim içerisindeki ayetleri öğrenip ve yaşantısını bu ilahi emre göre tasarlamasıdır.¹³ Din Eğitimi, kişinin değişik terbiye metotlarını kullanarak kalben ve ruhen kendisini geliştirerek demirin tava gelmesi gibi Allah’ın ilâhî kelimadaki emirlerine itaat ve kulluk eder hale gelmesi ve bunun için İslami ilimleri öğrenip uygulayarak içselleştirmesidir.¹⁴

Din Eğitimi ve Dini Eğitim kavramları birbiri ile karıştırılmamalıdır. Din eğitimi kavramından kastedilen mana eğitim bilimciler ve din eğitimciler tarafından “Bireyin dini davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme denemeleri süreci” kastedilmektedir. Dini eğitim kavramı eğitimin tamamının dini olması olarak anlaşılmıştır. Medreselerdeki eğitim dini eğitim olarak nitelendirilmektedir. “Din Eğitimi ve Dini Eğitim” kavram olarak farklı gibi olsa da mana olarak aynıdır. Temelde tartışma, “Din Eğitimi ve Din Öğretim” kavramları üzerinde meydana gelmektedir. “Din Öğretimi ve Dini Eğitim” kavramı kullanılırsa Müslümanın, İmanı ve ameli boyutu tafsilatıyla öğrenmesi ve benimsetilmesi anlaşılmaktadır. Din öğretiminde sadece bilgi verilmesi, din eğitiminde bilgi verilip bunu davranış haline getirmesi sürecidir.¹⁵

Kavramsal çerçevenin beşinci ve altıncı kavramları; “Din Eğitim Bilimi ve Eğitim Bilimi” kavramlarıdır. Din Eğitimi tanımında belirtilen gerçekliği geçmişten günümüze bir usul ve kaideler koyarak sistemleştirmesidir. Bilim olması ile topluma

¹² Türk Dil Kurumu, *Türkçe Sözlük*, s.96

¹³ Cemal Tosun, *Din Eğitimi Bilimine Giriş*, s.22-29.

¹⁴ Kerim Yavuz, *Günümüzde Din Eğitimi*, s.52.

¹⁵ Cemal Tosun, *Din Eğitimi Bilimine Giriş*, s.25-29.

faydalı olacak sorulara cevaplar arayarak ilke ve teoriler koyma sürecidir. Din eğitimi bilimi kavramı çözümlenmesinde en son kavram “Eğitim Bilimi” kavramıdır. Eğitim Bilimi, eğitsel gerçekliği açıklayarak bu çalışmalar ile genellemelere teorilere ve ilkelere ulaşmayı hedefleyen bilimsel disiplinler grubudur. Eğitim bilimine yön veren temel zihniyet, felsefe, kişilerin kendileri için kurdukları veya seçtikleri dünya görüşü olarak anlaşılmalıdır.¹⁶

Kısaca özetlenecek olursa;

- Eğitim, geliştirme süreci,
- Öğretme, değişimin kılavuzlanması,
- Öğrenme, kalıcı izli değişme,
- Davranış, bireyde çevresi ile etkileşim sonucu oluşan değişme, durumudur.¹⁷

1.2. Din Eğitimi Biliminin Mahiyeti

“Din Eğitimi” kavramı “Din ve Eğitim” olarak iki evrensel manası olan kavramlardan oluşmaktadır. Bu iki kavramın iç yüzü insanların kutsal bir varlığa inanma isteğinden ve ihtiyacından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle din ve din eğitimi kavramları bireysel ve toplumsal anlamı olan kavramlar bütünüdür.¹⁸

Ülkemizde din eğitiminin bilimsel faaliyet geçmişi incelendiğinde, din eğitiminin bilimsel gerçekliği ve kavramsal çerçevesi üzerine en geniş açıklama ve çalışma yapan ilk bilim insanı Ankara İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü Din Eğitimi Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi Prof. Dr. Beyza Bilgin olduğu bilinmektedir.¹⁹ Din eğitimi bilim olmadan önce farklı kavramlar ile ifade edilmiştir. Ziya Gökalp eğitim ile “Terbiye” kavramını kullanmıştır. Ziya Gökalp çalışmalarında; “İslam Terbiyesi”, Tanzimat Terbiyesi”, “Beden Terbiyesi” kavramlarını kullanmıştır.²⁰ “Eğitim Öğretim” kavramlarını “Talim Terbiye” olarak ifade etmiştir. Gökalp “Din Talimi”, “Dini Talim”, “Din Terbiyesi”, “Dini Terbiye”, “İslam terbiyesi” kavramlarını çalışmalarında kullanmıştır.²¹ İsmail Hakkı Baltacıoğlu da 1918 tarihi itibari ile din eğitimi ile ilgili yazılar yazmış ve “Din Pedagojisi”, “Dini Tedris”, “Din Eğitimi”, “Din

¹⁶ Kerim Yavuz, *Günümüzde Din Eğitimi*, s.50,54.

¹⁷ Cemal Tosun, *Din Eğitimi Bilimine Giriş*, s.25-29.

¹⁸ Hasan Dam (Ed), *Din Eğitimi*, s.3.

¹⁹ Cemil Osmanoğlu, *Cumhuriyet Dönemi Eğitim Literatüründe Din Eğitimi İlişkin Temel Kavramların Kullanılışı Üzerine Bir Araştırma*, Bilimname XXX, 2016/1, s.157-205.

²⁰ Bkz. Z. Gökalp, (1997). *Terbiyenin Sosyal ve Kültürel Temelleri*. s.87.

²¹ Bkz. Z.Gökalp, (1964). *Milli Terbiye Ve Maarif Meselesi*. Ankara: Diyarbakır'ı Tanıtma ve Turizm.s.24.

Öğretimi”, “Dini Eğitim” vb. kavramları kullanmıştır.²² Din eğitimi kavramsal çerçevesi ve mahiyeti bilim olması ile şekillenmiştir.

Din eğitimi kavramını oluşturan kelimelerin müstakil manaları verilerek bileşik kavram olarak ifade edilecektir. Çünkü mahiyeti üzerine anlam birlikteliği sağlanması gerekmektedir. Din kavramı hem popüler hem de tartışmalı bir kavram, eğitim kavramı da çok geniş anlam zenginliği olan kavramdır. Çok anlamlı, içlem ve kaplamaları belirsiz olan kavramlardan oluşmaktadır.²³

Din eğitimi ve öğretimi, bağımsız bir disiplin olma süreci, geleneksel ve modern eğitim kurumlarında din dersinin diğer derslerle birlikte verilmesiyle başlamıştır. Din eğitiminin bilimsel bir alan olmasının gecikmesi sistemleşmesini, metot ve teori geliştirmesini de geciktirmiştir.²⁴

1.3. Din Eğitim Biliminin Doğuşu

Bilimlerin doğuşu, bilimsel faaliyet alanını yorumlama, anlamlandırma, ele geçirme ve hâkim olma hedefi ile doğmuştur. Beyza Bilgin, din eğitim biliminin doğuşunun gecikmesinin sebebini eğitim bilimleri ile din bilimleri arasındaki ilişkinin kolay kurulmamış olmasına bağlamıştır.²⁵ Türkiye’de din eğitiminin bilimsel bir alan kabul edilmesi 1980 sonrası başlamıştır. Din eğitiminin bilimsel alan olmasının gecikmesinin diğer bir sebebi de din eğitimi bir bilim işi olarak görülme aksine uygulama işi olduğu fikrinin yaygın olmasındandır. Bir bilim olarak kabul edilme süreci sıkıntılı olmuştur. Din eğitimi denilince toplum hangi dine inanıyorsa o dinin kastedildiğini din öğretimi ile din eğitimi bir olarak anlaşılmıştır. Din eğitimi bilim olma süreciyle birlikte önce kavramsal çerçeve sonra bütüncül sistem, metot ve usul belirlenmiştir.²⁶

²² Bkz. Baltacıoğlu, İ. H. (1996). *Din ve Hayat*. (Düzenleyen: A. Özbek), s.57-65.

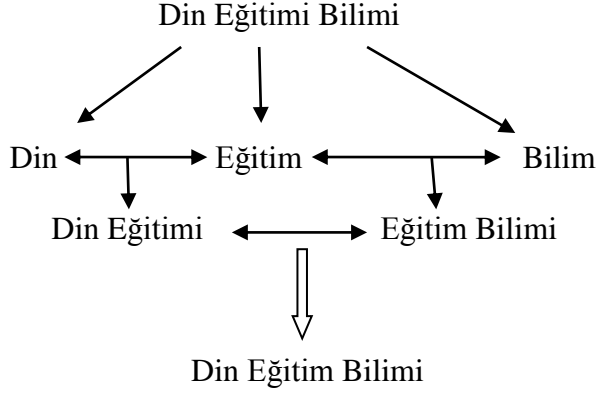
²³ Cemal Tosun, *Din Eğitimi Bilimine Giriş*, s.3-6.

²⁴ Recai Doğan(Ed), Remziye Ege(Ed), *Din Eğitimi El Kitabı*, s.63.

²⁵ Beyza Bilgin, *Eğitimi Bilimi ve Din Eğitimi*, s.1.

²⁶ Cemal Tosun, *Din Eğitimi Bilimine Giriş*, s.40.

Şekil 1. Kavramsal Çerçeve Tablosu

Kaynak: Cemal Tosun, *Din Eğitimi Bilimine Giriş*, s.4.

1.4. Din Eğitimi Biliminin Amacı

Din eğitimi biliminin amacını ilahiyat çevresinin bir kısmı, detaylı din eğitimi merkezli yaklaşımla açıklamıştır. Dini bilgilerle eğitim bilimi bilgilerinin birleştirilmesinden sonra insanların İslam dinine göre yetiştirilmesine çalışılmaktadır. Kısaca insanın Allah'ın istediği şekilde yetişmesini sağlamaktır. Din eğitimine bilimsel amaç belirleyenler, din eğitimi gerçekliğini bilimsel metotlarla incelemiştir.²⁷

Din eğitimi biliminin amacını açıklarken detaylı din eğitimi ve bilim merkezli yaklaşım olarak iki türlü yaklaşım ön plana çıkmaktadır. Din eğitimi biliminin en önemli vazifesi, bağımsız bir bilim dalı olarak var olduğunu diğer bilim dallarına göstermesidir. Bunun için konusunu, alanını, amacını, ortaya koyarak kendi teorisini geliştirmeli ve kullanacağı terim bilimini oluşturmaktır.”²⁸ Din eğitiminin ne olduğu üzerinde düşünmek,

- Yaygın ve örgün din eğitiminin temellerini oluşturmak,
- Bireysel ve toplumsal olarak din eğitiminin gereğini yapmak,
- Din eğitimi; terim bilgisini ve hipotezlerini oluşturmak,
- Din eğitimi kavramları üzerinde düşünmek gibi görevleri vardı.²⁹

1.5. Formel Din Eğitimi Türleri

Eğitim bir süreç, davranış değişikliği ve yaşantı sonucu oluştuğunu kavramsal çerçevede açıklanmıştır.

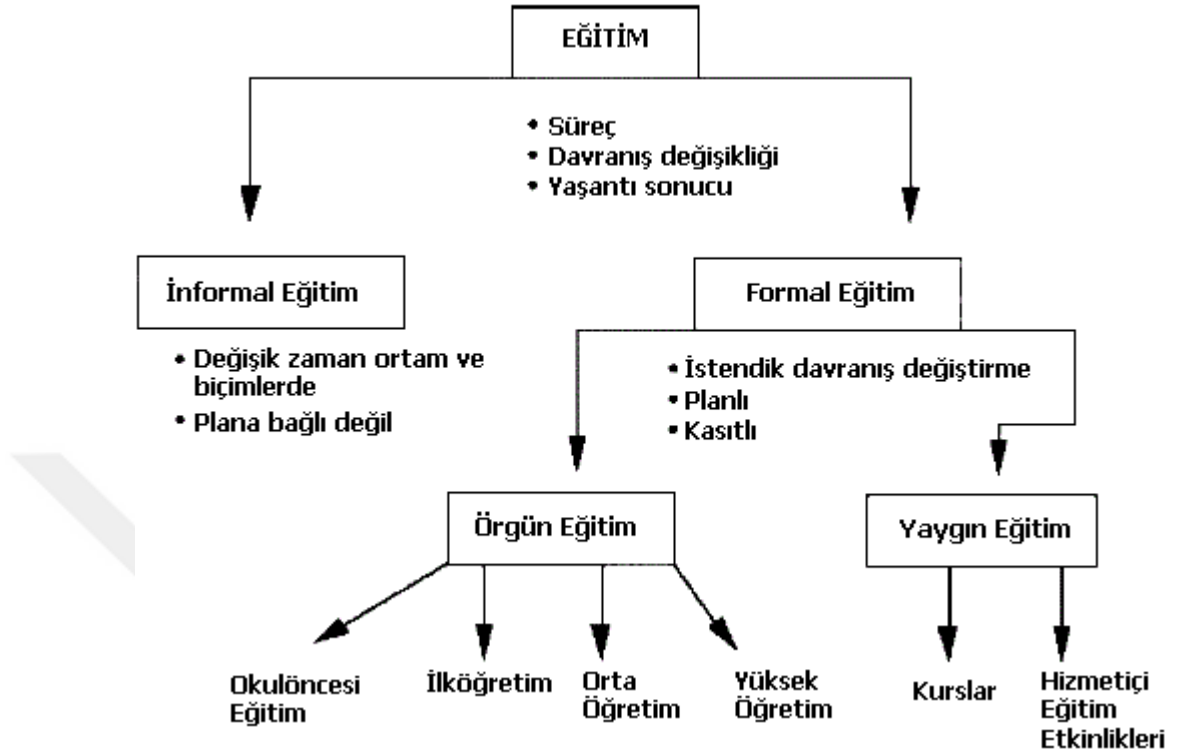
²⁷ Suat Cebeci, *Din Eğitimi Bilimi ve Türkiye de Din Eğitimi*, s.28,29.

²⁸ Cemal Tosun, *Din Eğitimi Bilimine Giriş*, s.71-73.

²⁹ Recai Doğan, Remziye Ege(Ed) *Din Eğitimi El Kitabı*, s. 66,67.

Eğitim genel olarak şekillendirilmek istenirse şu şekilde ifade edilebilir;

Şekil 2. Eğitim Veriliş Türleri

Kaynak: Komisyon, Eğitim Türleri , www.egitimbilimlernotlari.com, [06.04.2017].

1.5.1. Yaygın Din Eğitimi

Yaygın din eğitimi için değişik tarifler yapılmıştır. Çünkü kapsam alanına göre tanımlardan şekil almıştır. Yaygın din eğitimindeki dinden kasıt “İslam dinidir.” Yapılan tanımlardan birkaçı şöyle yapılmıştır: Dini bilgide donanımlı Müslümanlarca örgün eğitim dışında camide, sohbetlerde, özel günlerde dinimizin temel gayesine uygun olarak dinden olmayan inanç ve dini taassubu engelleyici yapılan dini eğitim öğretim faaliyetidir.³⁰ İnsanların yeni amaçlar edinerek o amaçları doğrultusunda yetiştirmek, insanlara hayatı kolaylaştırıcı bilgiler vermek, milli ve manevi değerlerimizi öğrenip gelecek nesillere ulaştırmayı sağlayan planlı ve devamlı olan eğitim faaliyetidir. Ülkemizde okullaşmanın az olduğu yerlerde bu eğitim faaliyetini önemli hale getirmiştir.³¹

³⁰ Mehmet Yılmaz, *Din Eğitimi ve Sosyal Barış*, s.128.

³¹ Halil Karlık, *Diyanet İlmi Dergi*, Temmuz-Ağustos-Eylül 1993, XXIX, s 3, S.229.

Yaygın eğitimin niteliği, amacı, hedef kitlesi ve verildiği yerler kısaca şu şekildedir.³²

A. Yaygın din eğitimin nitelikleri:

- Örgün eğitim ve öğretimin haricinde planlı ve programlı yürütülür.
- İnsanların talepleri doğrultusunda ihtiyaç odaklı eğitimidir.
- Süreklilik arz eden eğitim faaliyetidir.
- Düzenlenen yaygın din eğitiminde yetişkinin ihtiyaçları dikkate alınır.
- Din eğitimi ihtiyaç ve isteğinde olanlara verilir.
- Örgün eğitimin eksiklerini tamamlar.
- Örgün eğitim gibi tamamen resmi ve kurumlaşmış değildir.

B. Yaygın din eğitiminin amacı maddeler halinde şu şekilde belirtilebilir:

1. İslam dinin temel konularındaki eksikleri tamamlamaktır.
2. İslam dinin değerlerini toplumda fark ettirmektir.
3. Bireye dini bilgiler, duygular ve beceriler kazandırmaktır.
4. Batıl inanç ve hurafelerden bireyi arındırarak bireyin dini hayatını sağlıklı hale getirilmesidir.
5. İslam dinin temel kaynağı Kur'an-ı Kerim usulüne göre öğrenmesini sağlamaktır.
6. Kur'an-ı Kerim meali okuma alışkanlığı kazandırmaktır.

C. Yaygın din eğitiminin hedef kitlesi çok farklı kabiliyetlere, yaş gruplarına ve kültürel farklılıklara sahip bireyleri kapsamaktadır.

- Çocukları, gençleri, özellikle yetişkinleri kapsamaktadır.
- Anaokuluna devam eden çocukları da kapsamaktadır.
- Zorunlu eğitime devam eden çocuk ve gençleri de kapsamaktadır.
- Okuyamamış genç ve yetişkinlerde bu eğitimden faydalanmaktadır.
- Örgün eğitimlerini tamamlamış olanlar isterlerse faydalanmaktadır.

Yaygın din eğitimi faaliyetlerini verildiği yerler aile, ibadethaneler, Kur'an kursları ve sosyal medya ile mümkündür.³³

³² Recai Doğan, Remziye Ege(Ed), *Din Eğitimi El Kitabı*, s. 285,286,287.

³³ Mustafa Köylü, *Din Eğitimi*, s. 6-7.

1.5.2. Örgün Din Eğitimi

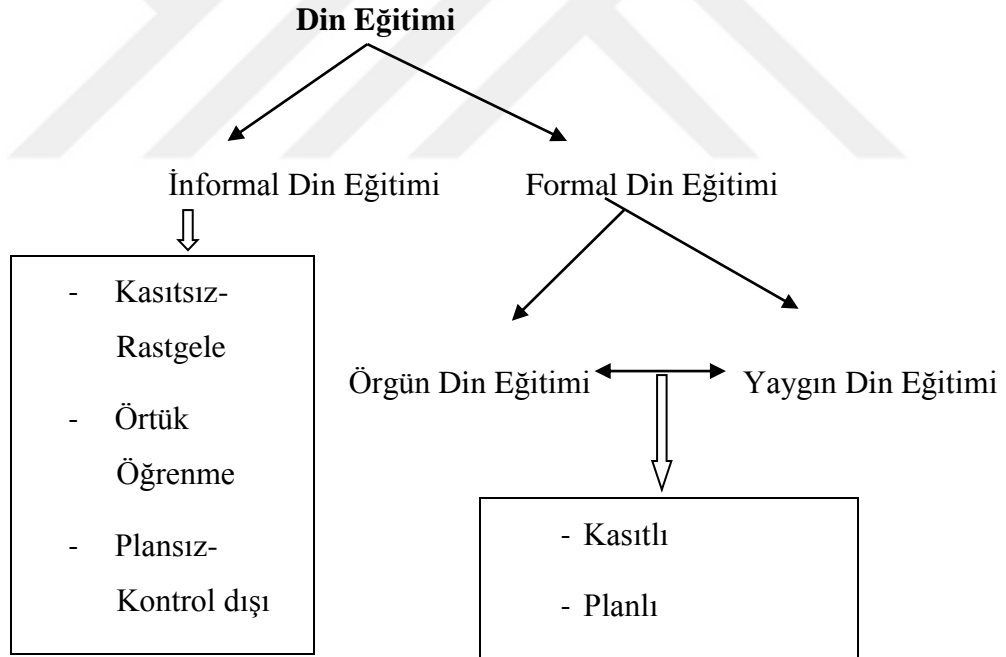
Örgün eğitim, aynı yaş aralığında ve aynı düzeyde olan kişileri, hedefi ve metodu belirlenmiş müfredat ile belli bir mekânda planlı olarak yapılan eğitim-öğretim faaliyetine denir. Örgün eğitim; okulöncesi, ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite eğitimini içine alan eğitim öğretim faaliyetidir. Öğrencinin din ile ilgili, dini bilgi, dini inanç, dini his, dini davranış, dini yol ve maharetinde meydana gelen kalıcı izli değişiklikleri kişinin dini davranış ve öğrenmelerini oluşturmaktadır.

Bireyin örgün ortamda din eğitimi öğrenmeleri;

- Kasıtlı ve isteyerek öğrenme,
- Farkında olmadan kendiliğinden öğrenme,
- Yönlendirme nedeniyle öğrenme.

Bireyin tüm öğrenmeleri onun eğitimi neticesinde meydana gelir. Bireyde dini davranış değişikliği sağlar.³⁴

Şekil 3. Din Eğitimi Faaliyetine İlişkin Kavram Haritası

Kaynak: Süleyman Akyürek, Din Öğretimi, s. 5.

İlköğretimde din eğitimi, 6-13 yaş aralığındaki çocuklar için zorunludur.³⁵ Bu eğitim sürecinin amacı; çocukların iyi bir vatansver olması için ilim, becer, itiyat sahibi

³⁴ Recai Doğan, Remziye Ege(Ed), *Din Eğitimi El Kitabı*, s. 89-91.

³⁵ 222 Sayılı İlköğretim Kanunu, Madde 3, Resmi Gazete, 12.01.1961, Sayı: 10705.

bireyler; ahlaklı, inançlı ve zihniyeti elverişli olarak eğitim öğretim görmelerini sağlamaktır. Aynı zamanda alaka, yatkinlik ve yeteneklerine göre yaşama ve sıradaki öğrenme faaliyetine hazır duruma gelmesine olanak vermektir. İlkokul ve ortaokul tüm vatandaşlar için anayasanın tanıdığı fırsat eşitliği ve eğitim eşitliği içerisinde parasız, cinsiyet ayrımı gözetmeden, sekiz yıl mecburi eğitim içine almaktadır. Örgün eğitimde din eğitimi İlkokul dördüncü sınıf müfredatında iki saat olarak Din kültürü ve ahlak bilgisi dersi, beşinci sınıftan itibaren zorunlu din dersine ilaveten seçmeli Kur'an-Kerim, Temel dini bilgiler ve Peygamberimizin hayatı dersi müfredatta yer almaktadır.³⁶

Ortaöğretimde din eğitimi; ilköğretim almış, dört yıllık genel lise, değişik meslek alanında lise ve dengi okullarında zorunludur. Aynı zamanda 9-12. sınıf müfredatında iki saat olan Din kültürü ve ahlak bilgisi dersine ilaveten seçmeli Kur'an-Kerim, Temel dini bilgiler ve Peygamberimizin hayatı dersleri de müfredatta yer almaktadır. Bu eğitim sürecinin amacı; bireye toplum ile iletişim, birlikte yaşama bilgisi vermek, toplum içerisinde karşılaşılabilecek problemleri, çözüm yollarını göstermektir. Devletin her türlü kalkınması ve ilerlemesine destek verici şuuru kazandırmaktır. Öğrencileri; alaka, yatkinlik ve yeteneklerine göre yetişmelerini sağlamaktır. Ön lisans, lisans eğitimine ve iş alanları ile toplum içerisinde kendi başına ayakta durmasını sağlayan beceriler kazandırmaktır.³⁷

İmam hatip liselerinde din eğitimi, Tevhid- Tedrisat Kanununun 3 Mart 1924 yılında yürürlüğe girmesiyle Cumhuriyetin ilk yıllarında medreseler kapatılarak imam hatip mektepleri eğitim-öğretime başlamıştır. İmam ve diğer din görevlileri yetiştirmek hem de diğer ortaöğretim kurumlarının müfredatına göre daha fazla din dersi olması nedeni ile detaylı din eğitimi almak isteyenlerin tercih ettiği eğitim öğretim kurumlarıdır.³⁸

Yükseköğretimde din eğitimi; Açık öğretim ön lisans ilahiyat, ilitim ve ilahiyat fakültelerinde detaylı olarak verilmektedir. Ön lisans ve lisans eğitiminin amacı; devletin ilmi siyasetine, Türk milletinin ileri seviyede ve değişik aşamadaki insanları; alaka, yatkinlik ve yeteneklerine göre yetiştirmektir. İlmi çalışmalar, araştırma, geliştirme, ilmi ve teknolojik gelişmeyi sağlayan bilimsel faaliyetler yapmaktır. Devlet

³⁶ 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, Madde 3/12, Resmi Gazete, 24.061973, Sayı: 14574.

³⁷ 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, Madde 26-30, Resmi Gazete, 24.061973, Sayı: 14574

³⁸ Mehmet Ali Gökaçtı, *Türkiye de Din Eğitimi ve İmam Hatipler*, s.140,141

yöneticileri tarafından talep edilecek her türlü devletin gelişimine destek veren bilimsel araştırma ve çalışmaları neticelendirerek yetkililere fikirlerini ve çalışmalarını bildirmektir. Bilimsel çalışmalar ve araştırmaları neticesinde toplumu aydınlatıcı genel eğitim faaliyetlerini yapmaktır. Yükseköğretim birimleri; Üniversite, fakülte, enstitü, yüksekokul, konservatuar, meslek yüksekokulu ile teknoparklardan meydana gelmektedir.³⁹

1.6.Türkiye’de Din Eğitimi Biliminin Diğer Bilimler Arasındaki Yeri

Türkiye’de din eğitiminin bilimselleşme süreci gecikmiştir. Din bilimlerine mi eğitim bilimlerine mi bağlı olarak değerlendirileceği belirsiz kalmıştır. Bunun nedenleri;

- Alanın bilim olarak geç fark edilmesi,
- Üzerinde yeterli “bilimsellik” tartışmasının yapılmamış olması,
- Bu mesele ile sadece ilahiyat çevreleri ilgilenmiş olması,
- Konunun bilimselliği yerine daha çok pratiği üzerine durulması,⁴⁰

Din eğitimi bilim olarak mevcut sorulara cevap vermekle yetinmez, diğer bilimler ile bağıni koparmadan araştırma ve keşifler yaparak bilimsel çalışmalarda bulunur. Din eğitimi diğer bilimlerdeki gelişmeleri sosyal hayata uygunluğu teori ve pratik ilişkisi üzerine iletişim halindedir. Ne kadar bağı olsa da diğer bilimlerden farkı olan kendine özgü kaidesi ve usulü olan bağımsız bir bilimdir.⁴¹

³⁹ Mustafa Köylü, Nurullah Altaş, *Din Eğitimi*, s.268-300.

⁴⁰ Cemal Tosun, *Din Eğitimi Bilimine Giriş*, s.6.

⁴¹ Mustafa Köylü, Nurullah Altaş, *Din Eğitimi*, s.70,71.

İKİNCİ BÖLÜM

2. İMAM HATİP LİSELERİNDE DİN EĞİTİMİ

2.1. İmam Hatip Liselerinin Yasal Dayanakları

Cumhuriyet dönemi eğitim öğretim birleştirme Tevhid-i Tedrisat Kanunu (3 Mart 1924 tarihi ve 430 sayılı) ile yapılmıştır. Çünkü yeni eğitim sisteminin temeli bu kanun ile atılmıştır. Eğitim veya din eğitimi ile ilgili tartışmalar da ilk yasal dayanak olarak bu kanun, başvurulmuş temel kanundur. Yasal dayanak olarak anayasaya aykırılığı tartışılmaması için 1961 Anayasası'nın 153. maddesi, 1982 Anayasası'nın da 174. maddesi bu kanunu güvence altına alarak anayasaya aykırı olduğu ileri sürülemeyecek kanunlar arasında yerini almıştır.⁴²

Bu kanunun 4. maddesi: “Maarif Vekâleti yüksek diniyat mütehasısları yetiştirilmek üzere Darülfünunda bir İlahiyat Fakültesi tesis ve imamet ve hitabet gibi hidemât-ı diniyenin ifası vazifesiyle mükellef memurların yetişmesi için de ayrı mektepler küşat edecektir.”⁴³

Tevhid-i Tedrisat kanunu ile genel eğitim içerisinde din eğitimi ve öğretiminin nasıl ve ne şekilde verileceği belirlenmiş. Din eğitimi öğretiminin nitelik ve niceliğinin nasıl olacağı; din öğretimi yapacak kurumların sorularına cevap vermeyi amaçlayarak düzenlenmiştir. Fakat bu kanunun uygulaması kanunun manasına ve ruhuna aykırı olarak yürütülmüştür.⁴⁴

Bu maddeye dayanarak imam hatip mektepleri açılmıştır. Sonra imam hatip okulu ve imam hatip lisesine dönüştürülmüştür.

İmam hatip liselerinin İkinci kanuni dayanağı 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 32. maddesidir. Bu kanun 1982 Anayasa'nın kabulü ile tekrar güncellenerek 2842 sayılı kanun olarak yürürlüğe konulmuştur. Madde şöyledir;

Madde 32 – İmam - hatip liseleri, imamlık, hatiplik ve Kur'an kursu öğreticiliği gibi dini hizmetlerin yerine getirilmesi ile görevli elemanları yetiştirmek üzere, Milli

⁴² Muhammet Şevki Aydın, *Cumhuriyet Döneminde Din Eğitimi Öğretmeni Yetiştirme ve İstihdamı*, s.61.

⁴³ Resmi Gazete. (1924). 03.03.1924(430/4) Tarih ve Sayı: 63.

⁴⁴ Fahri Unan, Yücel Hacaloğlu, *Cumhuriyetin 75. Yılında Türkiye'de Din Eğitimi*, s.227, 280.

Eğitim Bakanlığınca açılan ortaöğretim sistemi içinde, hem mesleğe hem yükseköğrenime hazırlayıcı programlar uygulayan ğretim kurumlarıdır.⁴⁵

Bu kanun imam hatip liselerini ortaöğretim kurumları arasında hem mesleğe hem yükseköğrenime hazırlayıcı program sunan ve mezunlarına da yüksek tahsil hakkı tanıyan yasal dayanak ile mezunlarına ve mensuplarına güvence vermiştir.

2.2. İmam Hatip Liselerinin Genel Amaçları

İmam hatip liselerinin genel amaçları; hem mesleğe din görevlileri, imam, müezzin, vaiz, müftü, Kur'an kursu öğreticisi vb. yetiştirmektir. Hem de yüksek tahsil yaparak başka meslek gruplarına yönelecek kimseler için yükseköğretime hazırlayıcı programlar sunarak genel ve mesleki elamanlar yetiştirmektir.

İmam hatip liselerinin amaçları Milli Eğitim Bakanlığının 1699 sayılı tebliğler dergisinde şöyle belirlenmiştir:

1. Anayasa düzenine uyan, ülkemizin ideallerine sahip çıkan ve gereğini yapmak için istekli olmak,
2. Gelenek ve greneklerimizimizin gereğini içtenlikle yapan, kendi yapımıza zarar vermek isteyecek hareketlere karşı tetikte olmak,
3. Dinimiz İslam'ın emir ve yasaklarına göre davranan kültürlü insan,
4. Fikrini ve kabiliyetini geliştirmiş kendine özgü ilmi fikir ve feraset kazanmış, bilgilerini hayatta kullanan insan,
5. retken, mesleğini severek ülkemizin her yerinde göreve hazır birey,
6. Ülkemizin ilerlemesinde, yöresine kültürel, iktisadi ve toplumsal yönden gelişimine etki yapan,
7. Davranışları ile etrafındaki insanlara örnek olan birey,
8. Belirlenen, planlı ders içerikleri ile malumat ve beceri yetisi elde etmiş olmak,
9. İnsanı ve yaratılışını seven, uygulamalarında terbiye edilme bilincine sahip, vcuta ve zyapıca dayanıklı, inandırıcı, mesleki liyakate sahip olarak hazırlanmak vazifesidir.⁴⁶

⁴⁵ Resmi Gazete. (1973). 24.06.1973 (1939/32) Tarih ve Sayılı: 14574.

⁴⁶ MEB. Tebliğler Dergisi, 22.05.1972 Tarih ve Sayılı: 1699.

2.3. İmam Hatip Liselerinin Tarihsel Gelişim Süreci

İmam hatip liseleri, milli eğitim sisteminde örgün olarak eğitim veren, medreselerin yerine Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile kurulan, Milli Eğitim Temel Kanununun gereği hem mesleğe din görevlisi hazırlayan, hem de yükseköğretime öğrenci hazırlayan, Din Öğretimi Genel Müdürlüğüne bağlı, dini eğitim öğretim ağırlıklı ortaöğretim kurumudur.

İmam hatip liselerinin bugünkü durumunu anlamak için tarihi süreci, değişimi, gelişimi özet olarak kronolojik sıra ile verilmiştir.

1. Medresetü'l-Vaizin 1912
2. Medresetü'l-Eimme ve'l-Huteba 1913
3. Medresetü'l İrşad (iki oklun birleştirilmesi ile oluştu) 1919
4. İmam Hatip Mektebi 1924-1925
5. Kesinti Yıllar 1931-1949
6. İmam Hatip Kursları 1949-1951
7. İmam Hatip Okulları 1951-1972
8. İmam Hatip Liseleri 1972
9. Anadolu İmam Hatip Liseleri 1985
10. Program Uygulayan veya Proje İmam Hatip Liseleri (Fen ve Sosyal Bilimler)

1. Fen ve Sosyal Bilimler
2. Yabancı Dil Ağırlıklı
3. Sanat, Musiki ve Spor Ağırlıklı İmam Hatip Liseleri
4. Uluslararası İmam Hatip Liseleri
5. Hafızlık Programı Uygulayan İmam Hatip Liseleri

2.3.1. Medresetü'l-Eimme ve'l-Huteba

İmam hatip liselerinin temeli; Osmanlının yıkılma döneminde camilerde insanlara dini anlatacak vaizleri eğitmek, geliştirmek için 28 Aralık 1912'de İstanbul Soğuk çeşme Vâni Efendi Medresesi içerisinde açılan "Medresetü'l-Vaizin" ile imamlar yetiştirmek için 1913'te eğitim-öğretime başlayan "Medresetü'l-Eimme ve'l-Huteba" adlı medrese eğitim-öğretime başlamıştır. Eğitim süresi 4 yıl olan bu medreselerde meslek eğitimi ile birlikte genel kültür dersleri de müfredatta yer almaktadır. Din hizmetleri ile ilgili personel yetiştirilmesi veya kalifiye edilmesi amacıyla meslek derslerine diğerlerinden daha fazla yer verilmiştir. Medresede yer alan ilimler, nakli-akli ilimler, Matematik ve Fen ilimlerinden oluşmaktadır. Ders işleme usulü, takrir, ezber, imla, tartışma ve soru-cevap usulü kullanılmıştır. Medresede görevli hocalara müderris denilmektedir. Müderrisler kendi alanında yetişmiş kimselerden seçilmekte ve maaşlı olarak çalışmaktadır.⁴⁷ Bu iki eğitim-öğretim kurumu 1919'da "Medresetü'l-İrşat" adıyla birleştirilmiştir. Tevhid-i Tedrisat Kanunuyla medreseler kapatılmadan Milli Eğitim Bakanlığına bağlanmıştır. Medreselerin resmen kapatılmaması eğitimde birlik için engel teşkil etmesi nedeniyle Milli Eğitim Bakanı Vasıf Çınar tarafından 11 Mart 1924 tarihinde illere gönderilen genelge ile medreseler kapatılmıştır.⁴⁸

İşin özü, 1913'te imam hatiplerin temelinin atılmasıyla bu okulların tarihi 106 yıllık geçmişe sahip olduğu bilinmektedir.⁴⁹

2.3.2. İmam Hatip Mekteplerinin Açılması (1924-1930)

Tevhid-i Tedrisat Kanununun kabul edilmesi ile birlikte kanun hükümlerine göre Maarif Vekili Vasıf Çınar Bey tarafından 1924 yılında medreselerin kapatılması ile insanların din eğitimini devletin kontrolünde alması için 29 şehirde imam hatip mektebi açılmıştır. Bir yerde mektep açılırken başka bir yerde açılan mektep kapatılmıştır. 1924 yılında Edirne, Ödemiş, Hopa, Şavşat ve Niğde'de açılan mektep 1925'te kapatılmıştır. Artvin ve İzmir'de açılmıştır. İmam hatip mektepleri açılıp kapatılanlar ile birlikte sayı 26 olmuştur. 4 yıl eğitim-öğretim faaliyeti yapması ve müfredatı medreselerin müfredatından ayrı olması kararlaştırıldı. Açılır açılmaz ders programları Kamil Miras

⁴⁷ Mustafa Köylü, Nurullah Altaş, *Din Eğitimi*, s.34,29.

⁴⁸ Halis Ayhan, *Türkiye de Din Eğitimi*, s.35.

⁴⁹ Mustafa Öcal, *Medresetü'l-Eimme ve'l-Huteba'dan İmam Hatip Liselerine*, s.9-10.

tarafından hazırlanmıştır.⁵⁰ 1924'ten 1930 yılına kadar açık kalan imam hatip mekteplerinde altı yıl açık kalmış ve yapılan değişiklikleri şöyledir:

1924-1925 eğitim-öğretim yılında Edirne, Niğde, Hopa, Şavşat, Ödemiş'te açılan imam hatip mektepleri bir yıl sonra kapatılmıştır. İzmir ve Artvin'e imam hatip mektebi açılarak sayı 26'ya inmiştir.

1925-1926 eğitim-öğretim yılında ise Erzurum, Eskişehir, Urfa, Amasya, Gaziantep, Maraş, Artvin, İzmir'de imam ve hatip mektepleri kapatılmıştır, Of ve Akşehir'de imam hatip mektepleri açılarak bu okulların sayısı 20'ye inmiştir.

1926-1927 eğitim-öğretim yılında Kütahya, İstanbul İmam Hatip Mektepleri dışındakiler kapatılarak imam hatip mektep sayısı 2'ye düşmüştür.

1927-1930 yılları arası sadece İstanbul ve Kütahya İmam Hatip Mektepleri eğitim-öğretime devam etmiştir.

En son kalan bu mektepler 1930'da tamamen kapatılarak tarihte yerini almıştır.⁵¹

1923-1924 eğitim-öğrenim yılı başında 29 imam-hatip okulunda 2258 öğrenci kayıtlı bulunurken, ders yılı sonunda bu okullardaki öğrenci sayısı 1822'ye düşmüş, 1924-1925 eğitim-öğrenim yılında bu sayı 1442'ye 1925-1926'da 1009'a, 1926-1927'de ise 278'e gerilemiştir.⁵²

İmam hatip mektepleri kanuna aykırı olarak 1929-1930 döneminde kapatılma girişimi çok eleştirilmiş ama tamamen kapatılmıştır.⁵³ 1948 yılına kadar resmi olarak eğitim-öğretim yapmasına izin verilmemiştir.⁵⁴

İmam hatip mekteplerinin kapatılma gerekçeleri;

- Devletin tasarruf tedbirleri sadece imam hatip mektepleri üzerinde uygulanmıştır.
- Din görevlilerine psikolojik baskı ile adi meslek görülmesi,
- 1 Kasım 1928 Harf İnkılâbı bahanesi,
- Hocalar farklı gerekçelerle görevden alınması,

⁵⁰ Mustafa Köylü, Nurullah Altaş, *Din Eğitimi*, s.228-229.

⁵¹ Nahid Dinçer, (Yay. Haz. Ertuğrul Düzdağ), *1913'ten Günümüze İmam Hatip Okulları Meselesi*, s.57.

⁵² İsmet Parmaksızoğlu, *Türkiye'de Din Eğitimi*, s.25.

⁵³ Halis Ayhan, *Türkiye De Din Eğitimi*, s.35-36.

⁵⁴ Bahattin Akşit, Mustafa Kemal Coşkun, "Türkiye'nin Modernleşmesi Bağlamında İmam-Hatip Okulları", *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce İslamcılık*, s.399.

- Öğrencisizlik gerekçesi,
- Mezunlarına devlette iş verilmemesi⁵⁵

En önemli gerekçe olarak ise bu okul mezunlarına hiçbir şekilde gelecek vaat etmemesi ve resmi görev verilmemiştir. Neden olarak 1 Ocak 1926 yılında o dönemin Diyanet İşleri Başkanının yayınladığı bir tamimle ikinci derecedeki din görevliliği kadroları kaldırılmıştır. Bundan sonra kadrolar boşalsa da atama yapılmayacaktır.⁵⁶

İmam hatip mektepleri üzerinde siyasi baskılar ve tartışmalar çok fazla olmuştur. Örnek olarak 1924’de Vasıf Çınar Bey: İmam hatip mektebi öğrencilerinin Darü’l Fünun İlahiyat Fakültesine de gitmesine karşı çıkarak Gimnazyum modeli diye bir modele göre ilahiyat fakültesine sadece lise mezunları gidebilir, asla imam hatip okulu mezunları gidemeyeceğini söylemiştir.

Hamdullah Suphi Bey: Toplumsal gerçekliği görmezlikten gelerek bu okul mezunları alınmaz ise 1930’lu yıllarda bu okul kapanır. Bu okula kimse gitmez. Bu okullar üzerine keyfi kararlar alınmasının yanlış olduğunu belirtmiştir.

Mustafa Necati Bey: İmam hatip mekteplerinin kapatılma gerekçesi olarak, öğrenci azlığı veya öğretmen yetersizliği belirtilmiştir. Ancak Eskişehir’de bulunan imam hatip mektebinin öğrencisi çok fazla, öğretmen eksikliği yok ve hiçbir sıkıntısı olmayan bu okulun neden kapatıldığının anlayamadığını belirtmiştir.⁵⁷

15.12.1927 tarih ve 846 sayı ile “ Şuray-ı Devlet” (Danıştay)’in aldığı bir kararda ise, din görevlileri memuriyetten atılmıştır. Çalışan din görevlileri görevlerinden olduğu gibi yeni din görevlisi de alınmamıştır. Artık devlet onlara maaş vermemiştir.⁵⁸

Bu dönemde imam hatip mekteplerinin kapanmaması ve halkın din eğitimi hakkından yoksun bırakılmaması için hiçbir adım atılmamıştır. Bu okulların kapanması için her türlü koşullar oluşturulmuştur. İmam hatip mekteplerinin kapatılmasıyla, ilkokul ve ortaöğretim kurumlarındaki din dersleri kaldırılmıştır. Laik eğitim ve öğretimi yerleştirmek için yapıldığı belirtilmiştir. Devlet eliyle din görevlisi yetiştiren okulların kapatılması ve insanların dini öğrenmeleri engellenmiştir. O dönemlerde

⁵⁵ Mustafa Köylü, Nurullah Altaş, *Din Eğitimi*, s.230-231.

⁵⁶ Mustafa, Öcal, *İmam Hatip Liseleri ve İlköğretim Okulları*, s.33

⁵⁷ Fahri Unan, Yücel Hacaloğlu, (Yay. Haz.), *Cumhuriyetin 75. Yılında Türkiye’de Din Eğitimi ve Öğretimi İlmî Toplantısı*, s.291,292.

⁵⁸ Mehmet Ali Gökaçti, *Türkiye’de Din Eğitimi ve İmam Hatipler*, s.120-140.

toplanan milli eğitim şuralarında din eğitimi ve mesleki din eğitimi hiçbir şekilde gündeme getirilmemiştir.⁵⁹

Neticede, “...Türk milletinin dinine bağlı büyük çoğunluğu, laikliği dine karşı bir sistem, Tevhid-i Tedrisât (öğretim birliği) Kanununu medreselerin kaldırılması için çıkarılmış bir kanun olarak düşünmelerine neden olmuştur. İnönü'nün ifadesi ile tutulan yoldan din namına endişe edenler haklı çıkmıştır.”⁶⁰

2.3.2.1. İmam Hatip Mekteplerinin Müfredatı ve Din Eğitimindeki Yeri

Tevhid-i Tedrisât (öğretim birliği) Kanununun dördüncü maddesi amir hükmüne göre medreselerin kaldırılmasıyla isim, program değişikliği ve 4 yıl eğitim süresi olan imam hatip mektepleri açılmıştır. O dönemin Fıkıh tarihi hocalığı yapmış, Beyazıt Camii Dersiamlığında bulunmuş ve Medresetü'l İrşâd'da hocalık yapmış olan devrin âlim zatlarından olan Kamil Miras bizzat okulun ders programını ve ders içeriklerini hazırlamıştır.⁶¹

Tablo 2.1. 1923-1930 Yılları İmam Hatip Mektepleri ve Öğrenci Sayıları

Ders Yılı	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı
1923-1924	29	2258
1924-1925	26	1442
1925-1926	20	1009
1926-1927	2	278
1927-1928	2	200
1928-1929	2	100
1929-1930	Kapatılış	-

Kaynak: Ahmet Ünsür, Kuruluşundan Günümüze İmam Hatip Liseleri, s.143.

Tablo 2.1. imam hatip mektepleri 1923-1924 eğitim-öğretim döneminde 2258 öğrenci, 29 okul, 300 öğretmen ile eğitim-öğretim faaliyetleri yürütülürken okulların çeşitli gerekçeler ile kapatılmaya başlamasıyla öğrenci sayısı da azalmıştır. 1926-1927 eğitim-öğretim döneminde Kütahya ve İstanbul harici diğerleri kapatılmıştır.

⁵⁹ Ramazan Buyrukçu, *Kurumsal Değişim ve Gelişim Boyutlarıyla Türkiye'de Mesleki Din Eğitimi-Öğretim*, s.37.

⁶⁰ Beyza Bilgin, *Türkiye'de Din Eğitimi ve Liselerde Din Dersleri*, s.47.

⁶¹ Mustafa Köylü, Nurullah Altaş, *Din Eğitimi*, s.229-230.

Tablo 2.2. İmam Hatip Mektepleri Ders Dağılımı

DERSLERİN ADLARI	1.sınıf (saat)	2.Sınıf (saat)	3.sınıf (saat)	4.sınıf (saat)	DERSLERİN ADLARI	1.sınıf (saat)	2.Sınıf (saat)	3.sınıf (saat)	4.sınıf (saat)
Türkçe	5	4	2	1	Hendese		1	1	2
Hüsn-i Hat	2	2			Hadis		1	1	1
Arapça	3	3	3	4	Edebiyat			2	2
Fransızca	+	+	+		Rûhiyât			1	1
Tarih	2	2	2	2	Arziyât (ilmi arz)			1	
Coğrafya	2	1	1	1	Fizik			1	1
Cebir	2	2	1		Kimya			1	1
Hayvanân-Fizyoloji	1	2			Fıkıh			2	
Nebâdât	2				İlm-i Tevhid			1	1
Kur'an-ı Kerim	3	3	2	1	Tabakât			1	
Din Dersleri	2	2	3	2	Malûmâtı Kanuniye			+	+
Beden Eğitimi	2	2	1	1	Hıfzı's-Sıhha				2
Mûsikî	2	1	1	1	Tefsir				2
Hitâbet ve İrşâd		2	3	2	İctimâiyyât				+
Ahlak		2	2	2	Usûlu Tedris	?	?	?	?
					Toplam	28	30	33	30

Kaynak: Mustafa Öcal, Bozok İmam Hatip Mektebinden İmam Hatip Liselerine, s.35.

Tablo 2.3. İmam Hatip Mekteplerinde Haftalık Ders Saati Dağılımı

Dersler	9. Sınıf	10.Sınıf	11.Sınıf	12.Sınıf
Din Dersleri	8	11	17	15
Kültür Dersleri	20	19	16	15
Genel Toplam	28	30	33	30

Kaynak: Mustafa Öcal, Medresetü'l –Eimme ve'l-Huteba'dan İmam hatip liselerine, s.55.

Tablo 2.3. incelendiğinde din dersleri 9. sınıftan itibaren her yıl artış gösterirken, kültür dersleri 9. sınıftan itibaren her yıl azalış göstermiştir. İmam hatip mekteplerinde din derslerinin çok fazla olması, kuruluş amacının din görevlisi yetiştirmek olduğunu göstermektedir.

2.3.3. Din Eğitimi ve Öğretiminin Yasaklı Olduğu Yıllar (1931-1949)

Din eğitiminin boşluk yılları medreselerin kapatılması ile açılan imam hatip mekteplerinin de kapatılması ile başlamış oldu. İmam hatip mektepleri kapatılınca ülkede din eğitimi ve öğretimi yapan kurumlar Daru'l Fünun İlahiyat Fakültesi ve

Kur'an kursları aracılığı ile kısmen devam etmektedir. 1930-1949 yılları arasında Türkiye'de mesleki olarak din görevlisi yetiştiren resmi kurum açılmamıştır. Tevhid-i Tedrisat Kanunu gerekçe gösterilerek hiçbir devlet kurumu açmadığı gibi tarikat ve cemaatlara da din eğitimi yapma izni verilmemiştir.⁶²

2.3.3.1. Din Eğitiminde Kesintili Yıllar (1931-1949)

Cumhuriyetin ilanı ile birlikte laiklik uygulaması gerekçesiyle kısmen dini yaşantı olumsuz etkilenmiştir. 1924 Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile birlikte din eğitim-öğretim faaliyetlerinde engellemeler yapılmıştır. Şer'iyye ve Evkaf Vekâleti yerine Diyanet İşleri Başkanlığı kurulmuştur. Devlet sisteminde "Şer'i/ Dini" kanunlar yerine Avrupa ülkelerinin kanunları alınarak uygulamaya konulmuştur. Tekke ve zaviyeler kapatılarak insanların dini yaşantılarına müdahale edilmiştir. İmam hatip mekteplerine planlı bir şekilde öğrenci gelişi engellenerek laiklik uygulaması bilfiil başlatılmıştır.⁶³ Yapılan uygulamalar şunlardır:

- 1931'den sonra da camilere şekil verilmeye çalışılmış, cemaati yok diyerek camiler kapatılmıştır. Birçok camii ya depo ya da o dönemin siyasi iradesinin bürosu haline getirilmiştir.
- 1932'den sonra da ezan, kamet ve salât'ü selâm Türkçe okutulmuş, uymayanlara ağır cezalar verilmiştir.
- 1933'te memurların cuma namazına gitmeleri yasaklanmıştır.
- 1934'te her türlü dini içerikli lakap, unvan ve mahlas kaldırılarak soyadı gelmiştir.
- 1935'te haftalık tatil pazar gününe alınmıştır.
- 1937'de laiklik ilkesi anayasaya girmiştir.
- 1940'lı yıllar Kur'an-ı Kerim ve Kur'an cüzü basımı ve okunması engellenmiştir.
- 1942'de dini yayın, kitap ve dergi gibi dokümanların basımı ve satışı yasaklanarak imha dönemi olmuştur. Diyanet işleri eski başkanlarından Ahmet Hamdi Akseki tarafından yazılan "Hatemü'l Enbiya Hz. Muhammed

⁶² Ramazan Buyrukçu, *Kurumsal Değişim ve Gelişim Boyutlarıyla Türkiye'de Mesleki Din Eğitimi-Öğretimi*, s.38.

⁶³ Mustafa Öcal, *Bozok İmam Hatip Mektebinden İmam Hatip Liselerine*, s.41-43.

ve Müslümanlık “isimli kitap basılmış ama İçişleri Bakanlığı tarafından piyasadan toplatılarak imha edilmiştir.⁶⁴

Kitabın toplatılma gerekçesi olarak ülkede dini şuurun ve havanın oluşmasına, gençler arasında dini fikir ve akımların meydana gelmesine neden olduğu belirtilmiştir. Bu nedenle memleket içerisinde her türlü dini içeriğe sahip kitap, dergi, gazete vb. basılması ve satılması engellenmiştir.⁶⁵

Örgün eğitim yapan imam hatip mektepleri kapatılıp diğer kurumlardaki dini uygulamalar kaldırılarak topluma batı kaynaklı dini oluşumlar ile batıl dini inanç yaygınlaştırılmıştır. Bunun sonucunda dini yeniden canlandırmak adına denetimsiz, gizli faaliyetler ile cemaatler ve tarikatlar yayılmaya başlamıştır. Öyle ki dinden olmayan dini gibi görünen birçok hurafeler samimi gerçek müslümanları da incitir hale gelmiştir. Din eğitimi yapan imam hatip mekteplerinin kapatılması ile ülkede ileride sıkıntı oluşturacak dini akımların oluşmasına neden olmuş ve memleketin dini inancı zarar görmüştür. Kur’an-ı Kerimi ve temel dini kaynakları yasaklanmıştır. Neticede insanlar dini anlamda cehalet içine düşerek devletine güvenemez hale getirilmiştir. Hâlbuki yasaklama yerine devlet, hakiki İslam’ı anlatan imam hatip mekteplerinin kalitesini arttırmış olsaydı, devletin kontrolü ve bilgisinde dini yaşantı oluşurdu. Siyasi yönetim içerisinde 1945 sonrası toplumdaki bu durumun sancıları tartışılır olmuştur. İmam ve din görevlisi de bulunamaz duruma gelmesi neticesinde cenazeler ortalıkta kalmıştır.⁶⁶

Din eğitimi ve öğretimi faaliyetleri yasaklı yıllarda önce medrese de din eğitimi olarak mezunu olan kişilerce yapılmıştır. Sonra yetişen insan da olmayınca hiç din eğitimi almamış kimselerin eline geçmiştir. Devletin denetimi olmadan yanlış bilgiler ile insanları zehirleyen bu kişiler halka sadece dini konuda değil, sosyal ve ekonomik konularda rehberlik yapar duruma gelmiş ve özellikle Anadolu’nun kırsal kesimlerinde sosyal ve ekonomik kalkınma aynı din eğitimi gibi çok zarar görmüştür.⁶⁷

Bu dönemde dini alandaki boşluğu, dönemin Diyanet İşleri Başkanı Ahmet Hamdi Akseki, 18.12.1950 tarihli “Dini Tedrisat ve Dini Müesseseler Hakkında Bir Rapor” da özet olarak konumuzla ilgili kısımları şöyle belirtmiştir:

⁶⁴ Mustafa Öcal, *Bozok İmam Hatip Mektebinden İmam Hatip Liselerine*, s. 41,42.

⁶⁵ Recep Kaymakcan, Nuri Tınaz, (Ed.), *100. Yılında İmam Hatip Liseleri*, s.72.

⁶⁶ Mustafa Öcal, *Bozok İmam Hatip Mektebinden İmam Hatip Liselerine*, s.41-47.

⁶⁷ Yahya Kemal Kaya, *İnsan Yetiştirme Düzenimiz (Politika, Eğitim, Kalkınma)*, s.210.

- Din görevlisi yetiştirecek resmi müessese olmaması nedeniyle camilerde namaz kıldırarak, minbere çıkıp hutbe okuyacak, imamlık yapacak kimse kalmamıştır.

- Cenazeleri yıkayacak, kefenleyecek, cenaze namazını kıldırıp defnedecek kimse kalmamış ve cenazeler günlerce ortada kalmaktadır.

- İslami ilimlere vakıf olmayan, halkın dini ihtiyaçlarını bilmeyen kimselerin mürşit sıfatı ile halkın arasında vaiz ve müftü olarak görevlendirilip halka vaazlar vererek halkın dini duygularını bozmuşlardır.

- Batıl inanç ve sahte tarikatlar, din âlimleri kalmayınca gizliden örgütlenerek sistemli olarak memleketin her tarafına yayılmıştır. Bu sahte tarikatlar memleketin her köşesinde insanları hurafelerle, batıl inançlar ve taassup ile istismar ederek halkın arasına fitne, tefrika yayarak aile ve toplum arasındaki köprüleri yıkmayı görev bilmişlerdir. Acilen dini terbiyeyi almış müspet ilim ile donanımlı din görevlilerine ihtiyaç oluşmuştur. Yoksa bu fitne ve tefrika ülkede önlenemez cehalete sebep olacaktır.

- Memlekette hakiki din görevlileri ve din âlimleri azaldıkça kökleri dışarıda olan bu tarikat ve cemaatler yanlış inanç ve mezhep mensupları, muhtelif şekiller ve vasıtalar ile propaganda yaparak halkın inancını ve yaşantısını zehirlemektedir. Bunu önlemenin yolu saygın din adamlarının telkini ile mesleki dini okullar açılmalıdır. İlkokul ve ortaöğretimde din dersleri müfredata eklenerek doğru bilgiler devletin denetiminde verilmelidir.

- Diyanet İşleri Başkanlığı; asıl vazifesine dönerek vaiz, müftü ve din görevlileri yetiştirmek suretiyle halkın istifade edeceği dini müesseseler açarak batıl ile mücadele etmesi, hem dini hem de milli bir vazife olmalıdır.

- Memleketin muhtelif yerlerine yaptığı gezilerde gelen istek yazılarında oluşan kanaati, Diyanet İşleri Başkanı Ahmet Hamdi Akseki şöyle paylaşmıştır:

1. Yirmi altı senedir çocuklarımız gerçek bir inanç ve dini değerleri almayan bir nesil olarak yetişmektedir

2. Gençliğimizi batıl inanç ve mezhebi görüşlerden, tarikatların olumsuz tesirinden gençliğimiz kurtarmak için harekete geçilmelidir.

3. Çocuklar yirmi altı yıl boyunca mektep ve muhtelif yollar ile dinimiz aleyhine telkinler yapılmasına rağmen ailelerin dini terbiyeleri değişik fikri akım ve siyasi görüşlere karşı çocukları korumuştur.

4. Gençliğimizi her türlü yerli ve yabancı batıl tesirlere karşı korunabilmesi için İslam dininin esaslı olarak talim ve telkin edilmesi manevi olarak terbiyenin gençliğimize verilmesi zorunludur.

5. İbadethanelerimiz; gerçek İslam âlimlerine, vaizlere, imamlara olan ihtiyacın acilen giderilmelidir. Çünkü yeni nesil manevi ve doğru dini bilgiyle yetiştirilmesi gerekmektedir.

Yukarıdaki açıklamalar memleketin dini ve ahlaki durumunun çok kötü olduğunu göstermektedir. Diyanet İşleri Başkanı Ahmet Hamdi Akseki 1930-1950 yılları arasında olanları bu raporu ile sunmuş. Diyanet İşleri Başkanlığının bütçe görüşmeleri sırasında TBMM’de bu raporunu savunarak bu sorunun çözülmesini istemiştir.⁶⁸ Bu süreçte her kesimden yasaklamalara karşı eleştiriler yapılmıştır. Üçüncü Diyanet İşleri Başkanı Ahmet Hamdi Akseki 1950 yılında o dönemin hükümetine “Dini Tedrisat ve Dini Müesseseler Hakkında Raporu” Başbakan Adnan Menderes’e sunmuştur. Raporda 1940’lı yıllarda tek parti iktidarının din eğitimi yasaklaması neticesinde ortaya çıkan durumu anlatmıştır. İstanbul Milletvekili Hamdullah Suphi Tanrıöver 1947 yılındaki siyasi içerikli kurultayda din eğitimi yasağının gerçeklerini ve köylerde imamsızlık nedeniyle ortada kalan cenazelerden bahsederek bu yasağı eleştirmiştir. Cumhuriyet Gazetesi başyazarı Yunus Nadi ve diğer gazeteler de din eğitimi yasağını eleştiren yazılar yazmıştır. Dönemin Milli Eğitim Bakanı Tahsin Banguoğlu ve din eğitimi eski Genel Müdürü İsmet Parmaksızoğlu benzer görüşler beyan ederek eleştirilerini belirtmişlerdir. Sözün özü 1940’lı yıllar dinin toplum hayatının dışına bırakıldığı ve bu uygulamaya yönelik eleştirilerin yoğun yapıldığı yıllar olarak belirtilmektedir⁶⁹

⁶⁸ Nahid Dinçer, (Yay. Haz. Ertuğrul Düzdag), *1913’ten Günümüze İmam Hatip Okulları Meselesi* s.71-75.

⁶⁹ Recep Kaymakcan, Nuri Tınaz (Ed), *100. Yılında İmam Hatip Liseleri*, s.73,74.

2.3.4. İmam Hatip Kursları (1949-1951)

İmam hatip mektepleri kapatılarak ülkede dini sorunlar meydana gelmiştir. Din görevlisi yetiştirecek okul kalmadığı için toplumda din görevlisi ihtiyacı karşılanamamıştır. Cenazeleri kaldıracak kimse kalmamıştır. Bu konu vatandaş tarafından siyasetin gündemine taşınmıştır. Milli Eğitim Bakanı Tahsin Banguoğlu yıllar sonra hatıralarında din eğitimi yasaklanması ile ilgili eleştirilerini ve topluma devlet denetiminde din eğitimi verilmesi gerektiğini anlatmıştır. Tahsin Banguoğlu imam hatip okullarının tekrar açılması arayışlarına da devam etmiştir.

Tevhid- Tedrisat Kanunu eğitim birliği neticesinde ülkedeki tüm eğitim faaliyetleri Maarif Vekâlet'ine bağlanmıştır. 1926 yılında çıkarılan kanun ile diğer bakanlıklarda kendi bakanlıkları ile ilgili mesleki kurslar ve okullar açma iznine sahip olmuştur. İmam hatip mektebi faaliyetleri için muvafakat verme yetkisi Milli Eğitim Bakanlığına verilmiştir. Bu mekteplerin açılması lüzumuna inanan Banguoğlu talep olmadığı nedeniyle açılmıyor bahanesi ile susturulmaya çalışılmıştır. Van Milletvekili İbrahim Arvas imam hatip okullarının tekrar açılması gerekir diyen Ahmet Hamdi Aksekili ve Milli Eğitim Bakanı Tahsin Banguoğlu'na bu okulların açılmamasını, gelecek vaat etmediğini, talep olmadığını ve olmayacağını belirterek TBMM kürsüsünden şiddetli eleştiriler ileri sürmüştür.⁷⁰

Türkiye'nin 1946 yılında çok partili hayata geçmesi din eğitimi açısından bir milat olarak kabul edilmektedir. Halk baskılar neticesinde bunalmış birçok istekleri birikmiştir. Halkın en başta gelen sıkıntısı din hizmetleri, din öğretimi ve bunun çözülmemesi kamuoyunda tartışılarak TBMM gündemine gelmiştir. Neticede halkın talebi, demokratik haklı talep olarak karşılığını Anadolu Ajansında Milli Eğitim Bakanlığının "Din Eğitimi Serbestliği" ne dair tebliği olarak yayımlandı⁷¹

10 Şubat 1948 yılında iktidar partisinin meclis gurubunda Başbakan Hasan Saka'nın teklifi üzerine din eğitimi konusu üzerine komisyon kurulmuş ve komisyon raporunda imam ve hatiplik yapacak personel yetiştirmek için tavsiye kararı alınmıştır. Bakanlık okul açmak istemiş ama parti gurubunda yapılan müzakereler neticesinde kurs olarak açılmasına karar verilmiştir.⁷² 21 Mayıs 1948 tarihinde imam

⁷⁰ Halis Ayhan, *Türkiye'de Din Eğitimi*, s.151-164.

⁷¹ Ramazan Buyrukçu, *Kurumsal Değişim ve Gelişim Boyutlarıyla Türkiye'de Mesleki Din Eğitimi-Öğretimi*, s.40.

⁷² Halis Ayhan, *Türkiye'de Din Eğitimi*, s.151-164.

ve hatip yetiştirmek amacıyla 10 yerde 10 aylık kurs olarak açılmıştır.⁷³ 1949 yılı sonu itibari ile 50 civarı diplomalı mezun vermiştir. Yeni kurslar iki yıla çıkarılarak meslek okulunu bitiren istekli talebelerin girmesinin önü de açılmıştır.⁷⁴

Cumhuriyet gazetesi yazarı Metin Toker, İstanbul'un Koca Mustafa Paşa, Etyemez semtinde açılan imam hatip kursunu ziyaret ederek yaşlı ve genç 27 talebenin eğitim gördüğünü, orta mektebi bitiren talebelerin alındığını, günde dört ders toplamda on ders okutulduğunu belirtmiştir. Ders veren hoca ve dersler şu şekildedir;

- Celaleddin Ökden: Akaid, Ahlak ve Hutbe derslerini;
- Kilisli Rıfat Hoca: Kur'an- Kerim ve İbadet derslerini;
- Zekâi Hoca: Tarih, Coğrafya ve Yurt bilgisi derslerini;
- Pertev Hoca: Türkçe;
- Doktor Zeki Bey: Sağlık bilgisi

Bu kurslar beş ay süreceği ve bitirenlerin imam hatiplik yapmalarına icazet verileceğini belirtmiştir.⁷⁵

Diyanet İşleri Başkanı Ahmet Hamdi Aksekili imam hatip kurslarıyla ilgili özetle şu bilgileri vermiştir:

- Bu kursa 27 kişinin kayıt olmuştur.
- İmam ve vaiz olmak için kursa katılanlar,
- Yaşlı imam ve vaizlerden ilimlerini arttırmak için katılanlar,
- İlkokul mezunu olanlarda bu kursa katılmaktadır,
- Medreselerin kapatıldığı dönemde son sınıflarda olup diploma alamayan ve almak isteyen orta yaşlı mollalardan katılanlardan oluştuğunu belirtmiştir.⁷⁶

İmam hatip kursu ders müfredatı; Kur'an Kerim, Hadis, Tefsir, Akaid, İbadet, Ahlak, Türkçe, Hutbe, Tarih, Coğrafya, Sağlık bilgisi ve Yurt bilgisi derslerinden

⁷³ Mustafa Köylü, Nurettin Altaş, *Din Eğitimi*, s.233.

⁷⁴ Ahmet Ünsür, *Kuruluşundan Günümüze İmam Hatip Liseleri*, s.152.

⁷⁵ Nahid Dinçer, (Yay. Haz. Ertuğrul Düzdağ), *1913'ten Günümüze İmam Hatip Okulları Meselesi* s.90.

⁷⁶ Ahmet Ünsür, *Kuruluşundan Günümüze İmam Hatip Liseleri*, s.91-92.

oluşmaktadır. Bu kursların eksik tarafı matematik ve fen grubu dersler yer almamıştır. İmam hatip kursları, gayesini gerçekleştirmek yerine, günü kurtaran, devrin siyasetçilerinin halkın isteklerini yerine getirmiş görüntüsü veren etkisiz ve verimsiz kurslar olmuştur. Çünkü önce okul olarak gündeme gelmiş, siyasi tartışmalar neticesinde plansız, geçici çözüm olarak imam hatip kursları açılmıştır. Ders hocalarına hak ettikleri yeterli ücret verilmemiştir. Talebelerine gelecek ve meslek öngörmemiştir. Bu nedenle gerekli önem verilmeyen ve halkın istekleri dikkate alınmayan bu geçici çözüm kursları 1949'da açılmış, 1951'de kapatılmıştır. Ancak eleştiriler olsa da yasaklı dönem geride kaldığı için okul olarak açılmasının önü açılmış olmaktadır.⁷⁷

İmam hatip kurslarının süresi 10 ay ve aylık ders dağılım çizelgesi oluşturularak hafta da toplam 24 saat olarak belirlenmiştir. Kur'an-ı Kerim, Hadis, Tefsir, Akaid, İbadet, Ahlak ve Hutbe derslerinden oluşan din dersleri sayısı kültür derslerine göre fazla verilmiştir. Hiç olmamaktansa bu kursların olması da yasağın artık kalktığını bundan sonra mutlaka okullaşarak din derslerinin fazla verileceği dönemin yaklaştığını göstermesi bakımından önemli gelişmedir.

⁷⁷ Mustafa Öcal, *Bozok İmam Hatip Mektebinden İmam Hatip Liselerine*, s.87-94.

Tablo 2.4. İmam Hatip Kurslarında Aylık Ders Dağılım Çizelgesi

Dersler	1.ay	2.ay	3.ay	4.ay	5.ay	6.ay	7.ay	8.ay	9.ay	10.ay	Toplam
Kur'an-ı Kerim	5	5	4	4	5	5	6	6	5	5	50
Hadis ve Tefsir	-	-	1	1	1	1	1	2	2	2	11
Akaid	4	4	4	3	3	3	3	3	3	3	33
İbadet	4	4	4	4	4	4	4	5	5	5	43
Ahlak	2	2	2	2	2	2	1	1	1	1	16
Türkçe	4	4	4	4	3	3	3	2	2	2	31
Hutbe	-	-	-	1	1	1	2	3	4	4	16
Tarih (Türk-İslam)	2	2	2	2	2	2	2	1	1	1	17
Coğrafya (Türk İslam)	1	1	1	1	1	1	1		1	1	9
Yurt Bilgisi	1	1	1	1	1	1	1	-	-	-	7
Sağlık Bilgisi	1	1	1		1	1	-	-	-	-	5
Haftada Toplam	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	

Kaynak: Ahmet Ünsür, *Kuruluşundan Günümüze İmam Hatip Liseleri*, s.154.

Akseki'nin de belirttiği gibi istikbal vaadi olmayan, belli bir programı ve hedefi olmayan, imam hatip kurslarının kapanması imam hatiplerin tekrar okullaşma sürecini ve çalışmalarını başlatmıştır. Kurslar okul için başlangıç olmuştur. İmam hatip mekteplerinin kapatılmasından 18 yıl sonra açılan imam hatip kursları halkın iradesi ve talepleri dikkate alınarak açılmış olup yeniden okullaşmanın başlangıcı olan eğitim kurumu olmuştur.⁷⁸

2.3.5. İmam Hatip Okullarının Yeniden Başlangıç ve Gelişim Süreci 1951-1972

Din eğitimi faaliyetlerinin tekrar devlet kontrolünde halkın hizmetine sunulmasında, Başbakan Adnan Menderes ve Milli Eğitim Bakanı Tevfik İleri etkili olmuştur. Milli Eğitim Bakanı Tevfik İleri dinin toplum hayatında önemini fark etmiştir. Din eğitim verilmediği ve yasaklı olan dönemde ülkenin ve insanların neleri kaybettiğini idrak etmiştir. Tevfik İleri din eğitiminin devletin kontrolünde ilkokuldan itibaren okullarda verilmesi gerektiği belirtmektedir. Milli Eğitim Bakanı Tevfik İleri okullarda din eğitimini icraata geçirmeden önceki din eğitimi planı şu şekildedir.⁷⁹

⁷⁸ Ahmet Ünsür, *Kuruluşundan Günümüze İmam Hatip Liseleri*, s.153.

⁷⁹ Hamdi Mert(Ed), *Türkiye'nin Dönüşüm Sürecinde İmam Hatip Liseleri*, s.147.

1-İlkokullardan itibaren, okullarda din derslerini müfredata eklemektir. Amacı ilkokul çocukları için bu dönem telkin ve terbiye dönemidir. Çocuk bu dönemde yapılan “Allah var”, “Peygamber var” gibi dini telkinleri olduğu gibi kabul edip inanç haline getirecektir.

2-Halkın imam ve müezzin gibi din görevlisi ihtiyacını karşılamak için imam hatip okulları açmak.

3- Din derslerini okutacak öğretmenleri de yetiştirmek için öğretmen okullarına da iki saatlik din bilgisi dersi konulmalıdır. Din derslerini okutacak öğretmenleri yetiştirmek amacıyla ilahiyat fakültelerini öğretmen yetiştirmeye uygun hale getirmeyi planlamıştır.⁸⁰ Tevfik İleri din eğitiminin çok önemli bir ihtiyaç olduğunu, devlet yöneticileri ülkenin alt yapı işlerini milletine hizmet olarak görüp yapması mutlaka gerekmektedir. Aynı şekilde milletin zihni ve inanç yapısının gereği olan dini ve milli değerleri mekteplerde en doğru şekilde vermesi devlet yöneticilerinin en asli vazifesidir. Tevfik İleri, din eğitiminin cahil kişiler eliyle değil, bilgili yetişmiş kişilerce verilmesi gerektiğine inanmaktadır.⁸¹

Demokrasiye geçişle birlikte hükümet verdiği söz üzerine 14 Mayıs 1950 tarihinden insanların talebine göre din hizmetlisi yetiştirmek için din eğitimi yapan okulların açılmasını kararlaştırılmıştır. Dönemin Milli Eğitim Bakanı Tevfik İleri Milli Eğitim bürokratlarından gerekenlerin yapılmasını emretti. Neticede müdürler komisyonu, 13 Ekim 1951’de imam hatip okulu ismiyle 7 ilimizde birer okul açılmasını kararlaştırdı. İHO açma fikri uzun istişareler neticesinde 17 Ekim 1951 de Milli Eğitim Bakanı Tevfik İleri’nin onayı ile açılmıştır. Böylece; İstanbul, Ankara, Adana, Kayseri, Konya, Isparta ve Maraş illerinde birer İHO açılması kararlaştırılmıştır. Önce yedi ilde açılan imam hatip okulu sonra başka iller de eklenerek devam etmiştir. 1955 eğitim öğretim yılı sonunda ilk mezunlarını veren İHO’lar, İHL bölümü de üç yıllık olarak açılması ile imam hatipler yedi yıl eğitim öğretim yapan ortaöğretim kurumu şeklini almıştır. İmam hatiplerin hukuksal desteği, Tevhidi Tedrisat Kanununun 4. maddesidir. Bu eğitim kurumlarının kuruluş gayesi; kültürünü, inancını, değerlerini en içten taşıyan, topluma önder olacak İslami

⁸⁰ Yakup Üstün, *Her Yönüyle Tevfik İleri*, s.85,86. Bkz. Hamdi Mert(Ed.), *Türkiye’nin Dönüşüm Sürecinde İmam Hatip Liseleri*, s.147.

⁸¹ Yakup Üstün, *Her Yönüyle Tevfik İleri*, s.86.

ilimlere hâkim bireyler yetiştirmektir. İnsanların bu kurumlardan beklentileri, Türk toplumunu inanç ve ahlaki yokluktan, taassup ve hurafe cenderesinden kurtuluşunu gerçekleştirmektir. İnsanları İslam dini alanında bilgiler ve uygulamalar ile inancının gereğini yaşayan Müslümanlar haline getirecek donanımda ve ehliyetinde imam hatip şuurunu, kimliğini taşıyan bireyler yetiştirmektir. Müslümanlara İslam dinini anlatacak, namaz kıldırıp camilerden insanlara öğütler verecek, cenazesini defnedecek yani kendisinin Müslüman olarak yaşaması için rehberlik yapacak din gönüllülerinin hazırlamaktır.⁸²

Tartışmalar neticesinde açılan bu eğitim kurumları açılış amacını dönemin MEB bakanı Tevfik İleri açıklamıştır. Orta ve lise kısmından oluşan bu kurumlar yedi yıl eğitim-öğretim verecektir. Bu eğitim kurumlarının eksiklikleri olsa da ilerleyen zamanda hedefine ulaşacaktır. Doğru kaynaktan, doğru insanlar eliyle özlenen ahlaklı, pozitif, aydın, dini donanıma sahip liyakatli din âlimleri yetişmesi için özenle gayret gösterildiğini belirtmiştir. İmam hatip okullarının amacını ve eğitim süresini mecliste cevaplayarak zabıtlara geçirtmiştir.⁸³

İmam hatip okulları ile genel liselerin müfredatı karşılaştırıldığında genel liselerin aldığı tüm dersleri İHO'da öğrenciler aynı şekilde almaktadır. Aynı zamanda dini ve mesleki dersleri de almaktadırlar. Bu nedenle imam hatiplerdeki ders yoğunluğu genel liselerden çok fazladır. Oran olarak ifade edilecek olursa, genel liselerde 21 ayrı ders, İHO'larda 38 ayrı ders verilmektedir. İHO'larda %60'ı kültür ve fen, %40'ı dini ve mesleki derslerden meydana gelmektedir. İmam hatip okulları eğitim-öğretim esnasında değişik süreçleri ve okul olarak değişimi yaşamıştır. Devleti yöneten iradenin eğitim-öğretim üzerine aldığı kararlardan 1961,1971,1982 yıllarında olumsuz etkilendiği dönemler olmuştur. İmam hatip okulları Cumhuriyetin kuruluşundan demokrasiye geçiş sürecine kadar sıkıntılar ve kapatılmalar ile karşılaşmıştır. 1950- 1960 arası gelişme ve değişme yaşarken, 1960 sonrası süreçte değişim, gelişme ve durağan dönemlerin hepsini yaşamıştır. Okul değişim süreçleri 1950-1971 dönemlerinde gelişim ve durağanlığı yaşamış ve İHO sayısı 71 ulaşmıştır. 1972 yılı itibari ile imam hatiplerde tekrar sıkıntılı süreçler başlamış, devleti yöneten irade müfredat değişimlerine gitmiştir. İmam hatip orta kısmı 3 yıla indirilmiş ve

⁸² Mustafa Öcal, *Bozok İmam Hatip Mektebinden İmam Hatip Liselerine*, s.101-162.

⁸³ Ahmet Ünsür, *Kuruluşundan Günümüze İmam Hatip Liseleri*, s.156.

müfredatından din dersleri çıkarılmıştır. Sonraki süreçte lise kısmı 4 yıla çıkarılarak İmam hatip liselerine dönüşmüştür.⁸⁴

İmam hatip okulları açıldıktan sonra bağlı olduğu teşkilat yapısı da yıllara göre değişim göstermiştir. İmam hatip okulları 1951-1958 tarihine kadar Özel Okullar Müdürlüğüne, bugünkü adı Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğüne bağlanmıştır. İmam hatip okulu sayısı 1958 tarihinde on sekize ulaşmıştır. İmam hatip okulları 1958-1961 tarihleri arasında Ortaöğretim Genel Müdürlüğüne bağlı olarak faaliyetlerini sürdürmüştür. Bu yıllar arasında İmam hatip okulları sayısında değişiklik olmamış on sekiz okul eğitim öğretime devam etmiştir. İmam hatip okulları 1961-1964 tarihleri arasında Din Eğitimi Müdürlüğü kurularak ona bağlanmıştır. 7344 sayılı kanunla yüksek İslam enstitüsü kurulmuş ve enstitü Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak kurulmuştur. 10.7.1961 tarihi ve 1044 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı kararı ile yüksek İslam enstitüsünü ve imam hatip okullarını idare etmesi için Din Eğitimi Müdürlüğü kurularak her ikisi de aynı kuruma bağlanmıştır. Din Eğitimi Müdürlüğü, 19.04.1964 tarihinde Din Eğitimi Genel Müdürlüğü haline getirilerek YİE ve İHO bu genel müdürlüğe bağlı kurumlar haline gelmiştir.⁸⁵

İmam hatip okullarında 1951-1972 yıllar arası okullaşma oranı artarak devam etmiştir. 1951-1952 de açılan ve hizmet veren okul sayısı yedidir. 1953 de İHO sayısı 15, 1954 de İHO sayısı 16, 1956 da İHO sayısı 17, olmuştur. 1958 de İHO sayısı 19, 1962 de İHO sayısı 26, 1965 de İHO sayısı 30, olmuştur. 1966 da sayısı 40, 1967 de İHO sayısı 58, 1968 de İHO sayısı 69, 1969 da İHO sayısı 71, 1970 de İHO sayısı 72' ye ulaşmıştır.⁸⁶

⁸⁴ Mustafa Öcal, *Bozok İmam Hatip Mektebinden İmam Hatip Liselerine*, s.101-162.

⁸⁵ Nahid Dinçer, *1913'ten Günümüze İmam Hatip Okulları Meselesi*, s.98.

⁸⁶ Ahmet Ünsür, *Kuruluşundan Günümüze İmam Hatip Liseleri*, s.157.

Tablo 2.5. İHO’larda Gelişmeler(1951-1971) Orta Kısım

Yıllar	Yeni Kayıt	Öğrenci	Öğretmen	Mezun
1951-1952	876	876	27	-
1952-1953	-	1191	48	
1953-1954	-	1642	90	
1954-1955	-	2048	107	194
1955-1956	24	2181	108	242
1956-1957	-	2520	171	452
1957-1958	-	2584	163	368
1958-1959	-	2628	194	418
1959-1960	-	2922	191	409
1960-1961	246	3374	227	380
1961-1962	-	4200	351	444
1962-1963	-	5874	398	505
1963-1964	-	8576	432	689
1964-1965	-	9676	425	800
1965-1966	-	11832	-	1223
1966-1967	-	17242	-	1760
1967-1968	12090	24678	307	2239
1968-1969	13079	31822	680	2638
1969-1970	13308	36655	713	4371
1970-1971	13555	41767	811	5650
TOPLAM	53178	214288	5550	22782

Kaynak: Ahmet Ünsür, Kuruluşundan Günümüze İmam Hatip Liseleri, s.165.

İmam hatip okulları 1951-1971 yılları arasında orta kısmında (I. Devre) okul sayısı 7’den 72’ye ulaşmış, yani 10,2 kat artmıştır. Yeni kayıt olan öğrenci sayısı 876’dan 41.767’ye ulaşmış ve 47.5 kat artmıştır. Öğretmen sayısı 27’den 811’e ulaşmış ve 30 kat artmıştır. Mezun sayısı ise 1954’ten 5650’ye ulaşmış ve 29 kat artmıştır. Kayıt yaptıran öğrencilerin ise ortalama $\frac{1}{4}$ ’ü mezun olabilmektedir. Tabloda yeni kayıt almamasına rağmen öğrenci sayısı arttığı gözlemlenmektedir. Bu da diğer ortaokullardan naklin yoğun olarak ara sınıflara olduğunu göstermektedir.

Tablo 2.6. İHO’larda Gelişmeler (1951-1971) Lise Kısım

Yıllar	Yeni Kayıt	Öğrenci	Öğretmen	Mezun
1951-1952	-	-	-	-
1952-1953	-	-	-	-
1953-1954	-	-	-	-
1954-1955	-	-	-	-
1955-1956	-	254	-	-
1956-1957	-	500	12	-
1957-1958	-	892	39	193
1958-1959	-	997	65	220
1959-1960	-	1144	95	336
1960-1961	-	1171	91	321
1961-1962	-	1175	-	334
1962-1963	-	1166	-	380
1963-1964	511	1248	313	328
1964-1965	453	1285	351	347
1965-1966	783	1646	594	364
1966-1967	1082	2297	744	440
1967-1968	1545	3369	701	702
1968-1969	1921	9486	388	1049
1969-1970	2102	5235	460	1508
1970-1971	2957	6705	630	1600
TOPLAM	11354	38570	4483	8122

Kaynak: Ahmet Ünsür, Kuruluşundan Günümüze İmam Hatip Liseleri, s.166.

Bu tabloda orta kısımda olduğu gibi, Milli Eğitim Bakanlığı Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu kaynaklarından kaynakta belirtilen yazar tarafından temin edilmiştir.

Aynı yıllarda lise kısmı (II. devre)’ gelişmeler ise şu şekildedir: Okul sayısı (orta kısım bünyesinde olarak) 7’den 39’a yükselerek 5.5 kat artmıştır. Yeni kayıtlarla ise, 1963-1964 ve 1970-1971 yılları arası 5 kat artış olmuştur.(1968-1969 eğitim-öğretim yılı için bu rakam daha da yüksektir). Öğrenci sayısında ise, 1955-1956 öğretim yılında 254 öğrenci lise kısmında okumakta iken bu sayı 1970-1971 öğretim yılında 26 kat artarak 6708’e çıkmıştır. 1956-1957 öğretim yılında 12 öğretmen vazife görmekte iken bu sayı 52,5 kat artarak 630’a ulaşmıştır. Mezun sayısı ise 8 kat artarak 193’ten 1600’e çıkmıştır. 1963-1964 eğitim-öğretim döneminde yeni kayıt almıştır. Lise kısmı orta kısım ile birlikte olması nedeniyle

1955-1956 eğitim-öğretim döneminde orta kısmı bitiren öğrenciler gelmiştir. 1951-1971 dönemlerinde öğrenci sayısı lise kısmı 1955 itibarı ile artarak devam etmiştir. 1957-1958 eğitim-öğretim döneminde mezun vermiştir.

İmam hatip okulları 1951 yılı itibarı ile öğrenci sayı ve kapasite nedeniyle bina yapım masrafları diğer devlet okulları gibi olmamıştır. Yapımın bir kısmını devlet yapsa da büyük bir kısmı finansman kaynağını hayır cemiyetleri, okul koruma dernekleri vakıflar aracılığı ile yani halk tarafından finansa edilmiştir⁸⁷.

2.3.5.1. İmam Hatip Okullarının Müfredatı ve Din Eğitimindeki Yeri

İHO ilk açıldığında %56.25 kültür ve sayısal dersler, %43.75 din derslerinden oluşmuştur. İmam hatip mekteplerine benzer program uygulanmıştır.⁸⁸

Tablo 2.7. İHO'lar Orta Kısım Meslek Ders ve Kültür Ders Oranları

DERS GRUBU	1.Sınıf %	2.Sınıf %	3.Sınıf %	4.Sınıf %	TOPLAM
Meslek Dersleri	41	37.5	44	53	43.75
Kültür Dersleri	59	62.5	56	47	56.25
TOPLAM	100	100	100	100	100

Kaynak: Mustafa Öcal, Bozok İmam Hatip Mektebinden İmam Hatip Liselerine, s.110.

İmam hatip okulları ve imam hatip mektepleri müfredat olarak bir birlerine yakın olarak program uygulamıştır. Tablo 2.7. de imam hatip okulları müfredatı incelendiğinde tüm sınıf seviyelerinde kültür dersleri oranı meslek derslerinden yüksek oluşmuştur. Bu tabloya göre imam hatip okulunda eğitim alan her öğrenci din görevlisi olmak amacı ile geliyor denilmez. Farklı meslek alanlara da yönelebileceği anlamına gelmektedir.

⁸⁷ Ahmet Ünsür, *Kuruluşundan Günümüze İmam Hatip Liseleri*, s.167-169.

⁸⁸ M. Şevki Aydın, *Cumhuriyet Dönemi Din Eğitimi ve Öğretmeni Yetiştirme ve İstihdamı*, s.113. Bkz. İsmet Parmaksızoğlu, *Türkiye'de Din Eğitimi*, s.32.

Tablo 2.8. İmam Hatip Okulları Orta Kısım Ders Dağılım Çizelgesi

DERSLERİN ADLARI	1.Sınıf	2.Sınıf	3.Sınıf	4.Sınıf	Toplam
Kur'an-ı Kerim(Arapça)	3	2	2	1	8
Kur'an-ı Kerim (Türkçe)	?	?	?	?	?
Arapça	5	5	6	5	21
Akaid	1	2	3	2	8
Din Dersi	3	2	2		7
Siyer ve İslam Ahlakı	1	1	1	1	4
Tefsir Usulü				2	2
Hadis ve Usulü				1	1
Fıkıh ve Usulü				1	1
Kelam				2	2
Türk İslam Sanat Tarihi				1	1
Türkçe Hitabet				1	1
Meslek Dersleri Haftalık Toplam	13	12	14	17	
Türkçe	5	4	4	3	16
El Yazısı	1	1			2
Psikoloji ve Din Psikolojisi				1	1
Tarih	1	1	1	1	4
Coğrafya	1	1	1	1	4
Yurt Bilgisi	1	1	1		3
Kanun Bilgisi				1	1
Matematik	3	3	2	2	10
Fizik		2	1	1	4
Kimya			2		2
Tabiat Bilgisi	2	2	1		5
Sağlık Bilgisi				2	2
Yabancı Dil	2	2	2	1	7
Beden Eğitimi	1	1	1	1	4
Resim-iş	1	1	1		3
Müzik	1	1	1	1	4
Kültür Dersleri Toplam	19	20	18	15	72
Genel Toplam	32	32	32	32	128

Kaynak: Mustafa Öcal, Bozok İmam Hatip Mektebinden İmam Hatip Liselerine, s.62,65

Tablo 2.8. İmam hatip okullarının orta kısmında, her sınıf seviyesinde hangi dersler kaçar saat oluşunu ayrıntılı olarak belirtilmiştir.. Bu tabloda 11 adet meslek dersi var, Kur'an-ı Kerim, Arapça ve Akaid derslerinin ders saatleri fazla olarak belirlenmiştir. Bunun anlamı bu dersler meslek dersleri içerisinde temel ders olarak kabul edildiğini göstermektedir. Kültür dersleri incelendiğinde 16 adet kültür dersi belirlenmiştir. Matematik ve Türkçe ders saati diğerlerinden fazla olması bu derslerin kültür dersleri içerisinde temel ders olduğunu göstermektedir. Kültür dersleri oranı meslek derslere göre fazla olması imam hatip okullarının orta kısmından itibaren amaç sadece din görevlisi yetiştiren okullar olmadığını göstermektedir. Yoğunlaştırılmış din dersleri insanların detaylı din öğrenme isteklerini göstermekle birlikte yoğun kültür dersleri de farklı alana yönelmesine de imkân vermektedir.

Tablo 2.9. İmam Hatip Okulları Lise Kısmı Ders Dağılım Çizelgesi

DERSLERİN ADLARI	1.sınıf(saat)	2.Sınıf(saat)	3.sınıf(saat)	Toplam
Kur'an-ı Kerim	2	1	1	4
Arapça	5	5	5	15
Farsça	2	2	2	6
Tefsir ve Usulü	1	1	1	3
Hadis			2	2
Fıkıh ve Usulü		1	1	2
Kelam			1	1
İslam Tarihi	1	1		2
Dinler Tarihi		1	1	2
Türk İslam Sanatları Tarihi	1	2		3
Meslek Dersleri Haftalık Toplam	12	14	14	40
Edebiyat	4	3	3	10
Kompozisyon	1	1	1	3
Felsefe Grubu			6	6
Psikoloji		2		2
Din Psikolojisi			1	1
Tarih	2	1	1	4
Coğrafya	1	1	1	3
Matematik	3	2		5
Astronomi	2	2		4
Fizik	2	2		4
Kimya	1	1		2
Biyoloji	2			2
Sağlık Bilgisi		1		1
Yabancı Dil	2	2	2	6
Beden Eğitimi	1	1	1	3
Milli	1	1	1	3
Kültür Ders Toplam	20	18	18	56
Ders Çeşidi Toplamı	17	20	18	25
Genel Toplam	32	32	32	96

Kaynak: Mustafa Öcal, Bozok İmam Hatip Mektebinden İmam Hatip Liselerine, s.111.

Tablo 2.10. İHO Lise Kısım Meslek Ders ve Kültür Ders Oranları

DERS GRUBU	1.Sınıf %	2.Sınıf %	3.Sınıf %	TOPLAM
Meslek Dersleri	37.5	44	44	43.75
Kültür Dersleri	62.5	56	56	56.25
TOPLAM	100	100	100	100

Kaynak: Mustafa Öcal, Bozok İmam Hatip Mektebinden İmam Hatip Liselerine, s.112.

Tablo 2.9. ve Tablo 2.10. incelendiğinde imam hatip okulları lise kısmında kültür dersleri oranının meslek dersleri oranından çok fazla olduğu dikkat çekmektedir. İmam hatip okullarına gelen öğrenciler detaylı din derslerini alabilmeli ama pozitif bilimlerden de uzak olmamalı ve mezun olanlar farklı meslek kollarında faaliyetlerde bulunabilsinler şeklinde yorumlanmaktadır.

Tablo 2.9. ayrıntılı olarak lise 1,2,3 hangi dersler ve kaçar saat olacağı belirlenmiştir. Bu tablo incelendiğinde meslek dersleri 10 adet ders olarak belirlenmiş ve Arapça ders saati olarak diğer derslerden çok fazla olması nedeniyle temel ders olarak dikkat çekmektedir. Kur'an-ı Kerim dersi her sınıf seviyesinde mevcut ama orta kısma göre ders saatleri az olarak belirlenmiştir. Kültür dersleri bu tabloda 16 adet ders olarak belirlenmiştir. Kültür derslerinde edebiyat dersi toplam 10 saat ile temel ders olmaktadır. Kültür derslerinde dikkat çeken felsefe grubu dersi; son sınıfta 6 saat olarak belirlenmiş olup akıl, düşünce, yorum ve muhakemeye imam hatip okulları lise kısmında ciddi olarak önem verildiğini göstermektedir.

MEB istişare kurulu olan müdürler komisyonu aldığı kararlar bakanlığa sunulduğunda büyük ölçüde bakan tarafından onaylanmaktadır. Bu komisyonun imam hatip okullarının açılmasına yönelik kararına bakanın tavsiye niteliğindeki kararı etkili olmuştur. MEB Talim ve Terbiye Kurulu okullarda okutulacak ders müfredatına karar veren kuruldur. Bu kurul o dönem imam hatiplerin açılma kararından sonra İHO müfredat kararında Kur'an-ı Kerim derslerinin Türkçe olarak verilmesi gerektiği kararı almıştır. MEB bakanı Tefik İleri bu kurulun başkanı olarak kurul üyelerini ikna ederek sadece bir saat Türkçe, diğer saati Kur'an-ı Kerim'in asıl dili olan Arapça olarak eğitim-öğretim yapılması yönünde karar aldırılmıştır.⁸⁹

⁸⁹ Mustafa Öcal, *Bozok İmam Hatip Mektebinden İmam Hatip Liselerine*, s.113-117.

İmam hatip liselerinin bu müfredatı ve ders dağılımı yeni nesillerin yetişmesinde büyük etkiye sahip olmuştur. İmam hatip liselerindeki eğitim, mütedeyyin ve muhafazakâr ailelerce genel olarak olumlu karşılanırsa da kuşku ile karşılayanlarda da olmuştur. Toplumdaki farklı görüşlerce imam hatip liselerinin açılması, uyguladığı müfredatı, laiklik adına tehlike olarak nitelendirilmiştir. Bu farklı görüşlere rağmen imam hatip liselerinde din eğitimi ile mezunlarının istihdamının din eğitimindeki yeri önemlidir.⁹⁰

- Diyanet İşleri Başkanlığında çalışan; imam hatipler, müezzinler, Kur'an kursu öğreticileri, vaizleri, müftüleri ve din hizmetleri biriminde değişik kadroda çalışan personelin tamamına yakını imam hatip lisesi mezunudur.

- İmam hatip liselerinde meslek ders öğretmenliği yapan personelin tamamına yakını imam hatip lisesi kökenlidir. Din eğitimi-öğretimi faaliyeti bu okul mezunları aracılığı ile yürütülmektedir.

- Örgün ve yaygın eğitimden geçen tüm ülke vatandaşlarımıza İlkokul 4. sınıftan 12.sınıf dâhil lise mezuniyetine kadar, zorunlu din dersi öğretmenlerin tamamına yakını İHL mezunudur.

- İmam hatiplerin, insanların fark etmediği önemli işlevi ülkemizde yeni bakış açılarının, yeni fikirlerin doğmasında, gelişmesinde bu okul mezunlarının da payı büyüktür.

- İmam hatiplerden mezun sayısına bakıldığında 1953-2018 arası okuyup mezun olanlar şu an da bir ailenin üyesi konumundadır. Birçok aile de imam hatip mezunu bireylerden oluşması din eğitim açısından önem arz etmektedir.

- Ülke yöneticileri ve bürokrasi içerisinde de imam hatip lisesi mezunlarının değişik görevlerde bulunuyor olması önem arz etmektedir.

2.3.5.2. Celaleddin Ökten Hocanın Din Eğitimindeki Yeri

Celaleddin Ökten Hocanın imam hatiplerin kuruluşunda ve gelişmesinde önemi çok büyüktür. Öğrenmeye, öğretmeye verdiği önemin yanı sıra çok değerli insanların yetişmesinde etkisi olan bir muallimdir. Celaleddin Ökten Hoca, rüştiye ve idadiyi birincilikle bitirmiştir. Mektep eğitiminin yanında medrese eğitimi de almış, hafızlık yapmış, dini ilimlerde üstün başarı göstererek icazetini almıştır. Bu

⁹⁰ Mustafa Köylü, Nurullah Altaş, *Din Eğitimi*, s.259,260.

nedenle kendisine “Molla Celaleddin” denilmiştir. Celaleddin Ökden Hocanın mektep ve medrese eğitimi alması, onun geleneksel ve modern eğitimi bilen ileri görüşlü ve çok yönlü özelliğe sahip olmasını sağlamıştır. Celaleddin Hoca, imamlıktan sonra 1925 yılında İstanbul İmam Hatip Mektebine muallim olarak tayin edilmiştir. İmam hatip mektebi 4 yıllık ortaokul düzeyinde olan bu okulu lise düzeyine çıkarmak ve böylelikle Darülfünun İlahiyat Fakültesine girebilmelerinin önünü açmak için okul müdürü ile öğretmenleri tarafından araştırma ve inceleme evrakı düzenlenmiş; bu belgeye imza veren okul müdürü, Celaleddin Hoca ve okulda bulunan 14 öğretmenin görevine son verilmiştir. Celaleddin Hoca sonra suçsuz bulunarak görevine dönmüştür.⁹¹

Celaleddin Hocanın çarşı Camii’nde imamlık yapması onu olgunlaştırmıştır. İmam hatip kurslarına öğrenci kaydederek din eğitiminde bu kurslara büyük destek veren muallim olmuştur. İmam hatip kursları 10 ay olarak açılmıştır. Bunun da ihtiyacı karşılayamayacağını eleştirerek bu on aylık kurstan imam ve müezzin eğitilemez. Ancak kursa katılan öğrencilere ezan okuma öğretilir. İmamlık ve müezzinlik yapacak kişilere İslami ilimler, Kur’an-ı Kerim eğitimi ve pratik eğitim ile insanlara yön verecek önderler gelişimi sağlanır. Bu nedenle kurs yerine okul olması ve detaylı eğitim-öğretim yapılması gerektiğini her fırsatta söylemiştir.⁹²

Bu durumu rapor olarak MEB bakanı Tefik İleri’ye sunmuştur. Tefik İleri Celaleddin Hocanın ilmine, fikirlerine ve imam hatipler için bu gayretine hürmetkâr davranmıştır. Tefik İleri müzakereler neticesinde kabulünü sağlamıştır. Celaleddin Ökden Hocanın üstün gayretleri ve Tefik İleri’nin Milli Eğitim Bakanı olarak bu meseleyi çözme iradesi neticesinde okul açılmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı açılan okula hademe vermemiş 280 öğrencinin kullandığı binanın temizliğini ve bakımının büyük bölümünü Celaleddin Hoca yapmıştır. Celaleddin Hoca öğrencilerine çok düşkün ve kırılmalarından endişelenerek öğrencilerin İslam dinini tebliği edecek müslümanların istikbali, İslam’ın gelecekteki hizmetkârları olarak görmüştür. Onların onurlarının kırılmasından ve saygınlıklarına zarar verecek her duruma karşı tedbirli olmuştur. Celaleddin Hocanın yakın dostu ve imam hatip okulunda dışarıdan derslere giren Nurettin Topçu, yakın dostu Celaleddin Hocanın İslam davasına sahip çıkan, müslüman şuuruyla hareket eden, bir dava adamı olduğunu belirterek imam

⁹¹ Ahmet Koç, Hatice Öztürk, “İki Devir Bir Muallim: M. Celaleddin Ökden”, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı,7 (2015), s.9,10,15.

⁹² Yahya Kutluoğlu, *Yolumuzu Aydınlatanlar*, s. 311.

hatip okullarının temeli atılmasına öncülük ettiğini belirtmiştir. İmam hatip okullarının hakikat yolunda İslami iklimin; ihlaslı ve samimi olarak İslam'ın yeniden doğuşu, yayılması ve dünyayı tekrar aydınlatması amacı ile kurulduğunu belirtmiştir.⁹³

İmam hatip okulları için neler yapılması gerekiyorsa yılmadan onları yapmaya devam etmiştir. Dönemin siyasi iradesinin ve yöneticilerinin uygulaması olan, Türkçe Kur'an-ı Kerim dersi ülke içerisinde tepkilerle karşılandığı gibi diğer din mensuplarınca da her din kendi dilinde öğretilir anlayışı gereği tepki göstermişlerdir. Bu tepkilerin en somut halini Celaleddin Hoca yapmıştır. Bu uygulamanın yanlışlığını her ortamda anlatarak siyasi iradeye bunun yanlışlığını kabul ettirmiştir. Neticede Türkçe Kur'an-ı Kerim uygulamasının müfredattan çıkarılarak kaldırılmasını sağlamıştır. Dönemin İstanbul İHO müdürü Celaleddin Ökden Hoca, imam hatip okulları dört yıl ortaokul seviyesinde eğitim yapmasını sağladığı gibi hocanın gayretleri ile üç yıllık lise eğitimi de eklenmiştir. İşin özü imam hatip ile ilgili o dönemde yapılan tüm olumlu gelişmelerde, ders içeriklerini düzenleme, yeni açılan İHO'ların vb. uygulamalarda ilk akla gelmesi gereken dava adamı Celaleddin Hoca olmalıdır.⁹⁴

2.3.6. İmam-Hatip Okullarının Dönüşüm ve Gelişim Süreci (1973-1997)

İmam hatip okullarının değişimi ve gelişimi 1973 yılında 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun meclisten çıkması, imam hatipler için yeni dönemin kapısını aralamıştır. Bu kanun ile imam hatiplerin üniversitede değişik meslek alanlarında eğitim almasının yolu kısmen de olsa açılmıştır. İmam hatip okulları, imam hatip liselerine dönüştürülerek artık öğrencilere lise diploması verilmesi sağlanmıştır. İmam hatip lisesini bitiren öğrenciye diğer lise öğrencilerinin elde ettiği haklar kısmen verilmiştir.⁹⁵

Halkın talebi ve dönemin devlet yöneticilerinin olumlu davranışları neticesinde İHL'de olumlu gelişmeler olmuştur.⁹⁶

- İmam hatiplere üniversite yolu açılmış,

⁹³ Ahmet Koç, Hatice Öztürk, Agm, s.24, 32,34.

⁹⁴ Mustafa Öcal, *Bozok İmam Hatip Mektebinden İmam Hatip Liselerin*, s.113.

⁹⁵ Mustafa Köylü, Nurettin Altaş, *Din Eğitimi*, s.242-243.

⁹⁶ Mustafa Öcal, *Bozok İmam Hatip Mektebinden İmam Hatip Liselerine*, s.165-199.

- İHL ve İHO'ya seçmeli Kur'an-ı Kerim ve Arapça dersi müfredata eklenmiş,
- İmam hatip okulundan imam hatip lisesine dönüştürülerek üniversiteye girişte kısmen diğer liseler denk olmuştur,
- Ortaokul ile lise birleştirilerek yedi yıl olmuştur.
- İHL'de meydana gelen olumlu değişim halkın bu okullara talebini arttırmış, 1951-1980 arası açılan İHL sayısı 374 ulaşmıştı.
- Bu okullarda öğrenci sayısı %90 artmıştır.
- O dönem, anarşi ve terörün giremediği en güvenilir okul İHL olmuştur.

İmam hatip liselerine, öncelikle erkek öğrenciler kayıt olmuştur. Zamanla İHL erkek okulu gibi eğitim-öğretim görmeye başlamış ve temellerinin ilk atıldığı dönemde din görevlisi yetiştiren okullar olması hedeflenmiştir. Zamanla insanların bu okullara yönelim amaçları değişmiş ve din görevlisi yerine değişik meslek alanlarına yönelmek isteyenler de çıkmıştır. Ailelerin çocuklarını bu okula gönderme amaçları detaylı din eğitimi aldirmek olmuştur. Ama her öğrenci din görevlisi olmak istememiştir. 1973'te kısmen üniversite yolu açılarak değişik mesleklere yönelim olmuştur. İmam hatiplere, 1960 yılına kadar erkek öğrencilerin kayıt olduğu okul olmasına rağmen zamanla kız öğrencilerin de kayıt olduğu okul haline gelmiştir. Kız çocuklar diğer okullarda eğitim-öğretimlerine devam ederken bazı kız öğrenci velileri din bilgisi derslerinin diğer okullarda yetersiz olması ve din eğitimi talebi neticesinde çocuklarını imam hatip okullarında okutmak istemişlerdir. Kaynaklara göre imam hatiplere ilk kız öğrenci kaydı, Yozgat İmam Hatip Okuluna yapılmıştır. 1960 yılında iki kız öğrenci kayıt yapmış ancak kız meslek lisesine geçerek oradan mezun olmuşlardır. Kızların İHO'ya yönelimi o dönemin tartışılan konusu olmuştur. Çıkarılan yönetmelikle 1972 yılında kızların imam hatip okullarında okuması engellenmiştir. Ama ailelerin mahkemelere başvurması neticesinde, Danıştay kararı ile kızlara imam hatip liselerinde okuma hakkı verilmiştir. Kızların İHL eğitiminde ailelerin öncelikle amacı; dinlerini detaylı öğrenmelerini sağlamaktır. İmam hatiplerin din eğitimindeki yerini olumlu etkilemiş ve mezunlarının detaylı din eğitimi almasında önemli tesiri olmuştur. İmam hatip liselerini bitiren kız öğrenci zamanla imam hatipli anne olarak kendi evlatlarının İslami kimliğe sahip olmasında ve ailesinin din eğitimine çok önemli tesire sahip olmuştur. Zamanla istihdamda imam hatipli kızlara da yer verilmiş, imam hatip lisesini bitiren kızlar ilahiyat

fakültelerinde eğitim olarak Diyanet İşleri Başkanlığında kadınlara yönelik vaize, Kur'an kursu öğreticisi ve MEB'de din dersi öğretmenini olarak görev almışlardır. Şu an imam hatiplere kız öğrenci yöneliminin çok fazla olması nedeniyle kız İHL'ler açılmıştır.⁹⁷

İşin özü; ailelerin, kızlarına bu okullarda detaylı din dersleri aldırıp üniversite okumalarını veya ev hanımı olarak ailede din eğitimine katkıda buldurmak istemeleri önemlidir. İmam hatiplerde 28 Şubat 1997 yılına kadar erkek öğrenci sayısı kızlara oranla çok yüksek olmuştur. Sonra imam hatip liselerinde kız öğrenci sayısı erkeklerin üzerine çıkmıştır. Hatta bu okulların o dönem kapanmamasında bu okula devam eden kız öğrencilerin bu okullarda eğitimlerine devamı etkili olmuştur. Bu durum kız öğrenci ve ailelerini, erkek öğrenci ve ailelerine göre imam hatip liselerine gelecek kaygısı olmadan sağlam bir din eğitimi alsın ve üniversiteye gitmek istemezse de din eğitimi almış ev hanımı olsun gayesi ile örtüşmektedir.⁹⁸

İmam hatip liseleri 1980 sonrası yeni sürece girmiştir. İmam hatip liseleri için 1980-1990 arası duraklama dönemi, 1990-1997 arası tekrar yükselme dönemi ve yeni İHL ve AİHL açılma dönemi, 1997 sonrası dönemde gerileme dönemi olmuştur. İmam hatip liseleri olumlu ve olumsuz süreçleri hep yaşamış ve varlığını günümüze kadar sürdürmüştür.⁹⁹

Ülkemizde meydana gelen eğitim-öğretim ile ilgili siyasi gelişmeler İHL'ler üzerinde olumlu veya olumsuz olarak tesir etmiştir. Seçim meydanlarında İHL üzerinden vaatler yapılmıştır. 1980 sonrası dönem çıkan haberlerde siyasi irade imam hatipleri nicelik olarak arttırıcı söylemlerde bulunmuştur.¹⁰⁰

⁹⁷ Mustafa Öcal, *Bozok İmam Hatip Mektebinden İmam Hatip Liselerine*, s.172-175.

⁹⁸ Mustafa Öcal, *Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Din Eğitimi*, s.227-231.

⁹⁹ Mustafa Köylü, Nurettin Altaş, *Din Eğitimi*, s.246,247. Bkz. Öcal, *Bozok İmam Hatip Mektebinden İmam Hatip Liselerine*, s.165-199.

¹⁰⁰ Mustafa Öcal, *Bozok İmam Hatip Mektebinden İmam Hatip Liselerine*, s.165-172.

Tablo 2.11. İHL 1.Devre (Orta Kısım) 1974-1975 Arası Ders Dağılım Çizelgesi

DERSLERİN ADLARI	6.Sınıf	7.Sınıf	8.sınıf	Toplam
Türkçe	5	5	5	15
Matematik	4	4	4	12
Sosyal Bilgiler	3	3	4	10
Fen Bilgisi	3	3	3	9
Yabancı Diller	3	3	3	9
Sanat ve İş Eğitimi	1	1	1	3
Müzik	1	1	1	3
Beden	1	1	1	3
Ahlak	1	1	1	3
Haftalık Ortak Ders Toplamı	22	22	23	67
Meslek Dersler				
Kur'an-ı Kerim	3	3	3	9
Arapça	3	3	3	9
Din Dersi	3	3	2	8
Haftalık Meslek Ders Toplamı	9	9	8	26
Rehberlik ve Eğitsel Çalışma	3	3	3	9
Genel Toplam	34	34	34	102

Kaynak: Mustafa Köylü, Din Eğitimi, s.167.

İHL'nin orta kısım programına 1974'te Kur'an-ı Kerim ve Arapça derslerinin ilave edilmesi, bu okullara yeniden ilginin oluşmasını sağlamıştır. İHO'larda öğrenci artışı her geçen gün artarak devam etmiştir.¹⁰¹

¹⁰¹ Mustafa Öcal, *Osmanlıdan Günümüze Türkiye de Din Eğitimi*, s.223.

Tablo 2.12. İHL 2.Devre (Lise Kısım) 1974-1975 Ders Çizelgesi

DERSLERİN ADLARI	1.sınıf	2.Sınıf	3.sınıf	4. sınıf	Toplam
Kur'an-ı Kerim	4	4	4	4	16
Arapça	4	4	3	3	14
Akaid			2		2
Kelam				2	2
Din Dersi	2	2	2		6
Fıkıh				2	2
Tefsir				2	2
Hadis			3	3	6
Siyer	1				1
Hitabet				2	2
Meslek Dersleri Haftalık Toplam	11	10	14	18	53
Türk Dili Edebiyatı	5	4	3	3	15
Tarih	2	2	2		6
Sanat Tarihi				1	1
Coğrafya	2	2	2		6
Matematik	4	2	2	2	10
Fizik	3	2	2		7
Kimya	2	2	1		5
Biyoloji		3	2		5
Psikoloji				2	2
Felsefe				6	6
Ahlâk	1	1			2
Yabancı Dil	3	3	3	3	12
Beden Eğitimi	1	1	1		3
Milli Güvenlik	1	1	1		3
Kültür Dersleri Haftalık Saatleri	24	23	19	17	83
Genel Toplam	35	35	35	35	140
Rehberlik ve Eğitsel Çalışmalar	3	3	3		9

Kaynak: Mustafa Öcal, Bozok İmam Hatip Mektebinden İmam Hatip Liselerine, s.169.

1974 yılında yayınlanan lise kısmı ders dağılım çizelgesi incelendiğinde meslek dersleri dağılımı 9. sınıfta 11 saat, 10 sınıfta 10 saat, 11. Sınıfta 14 saat, 12. sınıfta 18 saat olarak dağılım göstermektedir. Meslek dersleri dağılımında Arapça ve Kur'an-ı Kerim dersi en fazla ders saatine sahip olup toplam dört yıl boyunca 30 saat verilmektedir. Kültür dersleri dağılımı 9. sınıfta 24 saat, 10. sınıfta 23 saat, 11. sınıfta 19 saat, 12.sınıfta 17 saat olarak verilmektedir. Meslek dersleri 9. Sınıftan 12.

sınıfa kadar artarak devam ederken, kültür dersleri 9. sınıfta daha fazla iken 12. sınıfa kadar azalarak devam etmiştir.

Tablo 2.13. İHL 2. Devre (Lise Kısım) 1974-1975 Ders Dağılım Çizelgesi

	1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf	4. Sınıf	Toplam
Meslek Dersleri	11	12	16	18	57
Kültür Dersleri	24	23	19	17	83
Rehberlik ve Eğitsel Çalışmalar	3	3	3	3	12
Genel Toplam	77	38	38	38	149

Kaynak: : Mustafa Öcal, Bozok İmam Hatip Mektebinden İmam Hatip Liselerine, s.169

Yukarıdaki tablo incelendiğinde ortalama olarak kültür dersleri oranı %61, meslek dersleri oranı %39 olarak görünmektedir. Cumhuriyetin ilk dönemleri imam hatip mektepleri ile başlayan kültür derslerinin yükselen oranı son döneme kadar devam etmiştir. Bu tablo imam hatip liselerinde dini eğitim yapılmakta olduğunu gösterir ama bu okullara sadece din görevlisi yetiştiren okul olarak kabul etmek doğru olmaz. Her alana öğrenci gönderen okul konumuna geldiğini göstermektedir.

2.3.7. Anadolu İmam-Hatip Liselerinin Eğitim Sistemimize Girişi

İmam hatip liselerindeki gelişmeler 1985 yılı itibari ile Anadolu imam hatip liselerinin açılması ile devam etmiştir. 4 Ekim 1985 tarihinde İstanbul Beykoz'da bir Anadolu İHL eğitim-öğretime başlamıştır. 1961 yılında Türkiye'den işçi talep eden Almanya, 450 işçinin Almanya'ya göç etmiştir. Sonraki yıllar bu sayı yüz binlere ulaşmıştır.¹⁰² Almanya'ya göçen işçilerde sonraki dönemlerde dini inançlarını yaşama ve öğrenme sıkıntısı oluşmuştur. Türk işçi çocuklarından dileyenleri Türkiye'de imam hatip lisesi okumalarını sağlamak ve Almanya'ya döndüklerinde Türkiye'den Almanya'ya giden Türklere din hizmetleri alanında yardımcı olmalarını sağlamak amacıyla Beykoz'da Almanca eğitim-öğretim yapan Anadolu imam hatip lisesi açılmıştır. Sonra 1990 yılında Kartal'a taşınarak adını Kartal AİHL olarak değiştirmiştir. Sınavla öğrenci alması nedeniyle diğer liselere göre başarısını yükseltmiştir. Kartal Anadolu İmam Hatip Lisesinde zamanla Türkiye'de ikamet eden ailelerin çocukları da eğitim görmeye başlamıştır. Sonra AİHL 7 adet müstakil 100 adette İHL bünyesinde açılmıştır. Anadolu imam hatip lisesi; hazırlık, ortaokul,

¹⁰² Cem Kılıç, *Çalışma Yaşamı*, www.milliyet.com.tr, [08.05.2019].

lise bölümünden oluşmaktadır. AİHL hazırlık müfredatı yabancı dil ağırlıklı, Türkçe, Kur'an-ı Kerim, vb derslerden oluşmaktadır. Anadolu imam hatip lisesi müfredatı ile imam hatip lisesi müfredatı benzerlik taşımasına rağmen öğrencinin sınavla gelmesi ve hazırlık sınıflarında ders programında yabancı dil ağırlık eğitim-öğretim yapması diğer imam hatip liselerinden ayrılan özelliğidir. 1993'te aynı çizelge tekrar yayımlanmıştır. Yeni yayımlanan müfredatta yabancı dil dersi 24 saate çıkmıştır. Beden eğitimi ve seminer dersi ikişer saatte eşleştirilmiştir. Orta kısım ders çizelgesi 1987'de, liseninki 1989'da yayımlanmıştır. AİHL ve İHL ders programları büyük ölçüde benzerlik göstermiştir. Arapça bir saat eksik ve İslam tarihi dersi eklenmiştir. AİHL'de Türk Dili ve Edebiyat dersi bir saat eksiktir. Biyoloji, Sağlık bilgi ve Yabancı dil dersleri AİHL'de artmıştır.¹⁰³

Anadolu İmam hatip liselerinin ders dağılımını temel İslami ilimler ve kültür dersleri olarak, özet olarak meslek ve kültür dersleri ayrımı ile şu şekilde belirtilebilir:

Tablo 2.14. AİHL Hazırlık Sınıfı Ders Dağılımı

AİHL Hazırlık Ders ve Ders Saatleri	
Türkçe	4
Yabancı Dil	23
Beden Eğitimi	1
Seminer (İslam Dini Esaslar)	3
Kur'an-ı Kerim	6
Toplam	37

Kaynak: Mustafa Öcal, Bozok İmam Hatip Mektebinden İmam Hatip Liselerine, s.206.

2.3.7.1. Anadolu İHL Genel Amaçları ve Din Eğitimindeki Yeri

Anadolu imam hatip liseleri, MEB ortaöğretim seviyesinde pozitif ve kültür dersleri ile dini mesleki derslere müfredatında yer veren hem mesleğe hem de ön lisans ve lisans seviyesinde eğitim veren ilgi ve kabiliyetlerine göre yükseköğretim kurumlarına yönelik öğrenci yetiştiren eğitim kurumlarıdır. AİHL'de sayısal, kültürel, toplumsal, ilahiyat, dil, spor, sanat içerikli dersler yer almaktadır. Öğrencilerine taassuptan uzak Kur'an-ı Kerim ve hadisleri birincil kaynak kabul ederek doğru bilgi ve hak dinin gereklerini öğrenen ve davranış haline getiren, akli

¹⁰³ Mustafa Öcal, *Bozok İmam Hatip Mektebinden İmam Hatip Liselerine*, s.206.

ve nakli ilimleri sorgulayan, anlayan ve muhakeme eden nesiller yetiştirmeyi amaç edinmiştir. İnancına ve devletine bağlı, topluma yararlı olma inancına sahip, bilimsel ve davranışsal eğitim-öğretimini almış, üstün manevi özelliğe sahip, tarihini ve medeniyetini idrak eden, okuyan, akıl yürüten, yeniliğe, iletişime açık, ahlaklı nesilleri yetiştirmektedir.¹⁰⁴

Anadolu imam hatip liseleri, öğrencilerine ders programında şu temel becerileri kazandırmayı hedeflemektedir;

- Sosyal beceri
- Mekân, zaman ve kronolojiyi algılama becerisi
- Temel dinî kaynakları tanıma ve kullanma becerisi
- Mesleki uygulama becerisi
- Problem çözme ve muhakeme becerisi
- Kültürel farkındalık becerisi
- İletişim ve dil öğrenme becerisi
- Dini metinleri anlama ve uygulama becerisi
- Yenilik ve ilerlemeyi algılama ve uyum becerisi
- Bireysel farkındalık becerisi
- Bilgi teknolojilerini kullanma becerisi
- Araştırma ve sorgulama becerisi

Bu becerileri hedeflendiği gibi kazanan Anadolu imam hatip lisesi öğrencisinin din eğitimindeki yeri mezun ve mensup olarak her daim olumlu etkisini gösterecektir.¹⁰⁵

¹⁰⁴ MEB, *İmam Hatip Tanıtım Kitapçığı*, s.3-7, <http://dogm.meb.gov.tr>, [24.02.2019].

¹⁰⁵ MEB, *İmam Hatip Tanıtım Kitapçığı*, s.9, <http://dogm.meb.gov.tr>, [24.02.2019].

2.3.8. İmam Hatip Liselerinde Yapısal Dönüşüm ve Gerileme Dönemi

(1997-2002)

Bir okulun akademik eğitim yapabilmesini, dönemin şartları nitelik ve nicelik olarak etkilemektedir. İmam hatiplerde yapısal dönüşüm süreci 1997 yılı 28 Şubat olarak bilinen, Milli Güvenlik Kurulunda alınan kararlar ile Milli Eğitim Bakanlığı ve Yüksek Öğretim Kurulunun aldığı kararlar ile süreç başlamıştır. Milli Eğitimin en yüksek danışma organı olan milli eğitim şurasında imam hatip liselerini etkileyecek önemli kararlar alınmıştır. Milli Eğitim Bakanlığını yöneten siyasi irade ve sivil toplum kuruluşlarının tepkisel söylemleri Türk milletine İHL mezunlarının farklı alanlarda ön lisans ve lisans eğitimi yapan bölümlere girmeleri laiklik açısından irtica tehlikesi ve devletin içine sızma olarak algılanmıştır. Devleti yöneten siyasi irade, 28 Şubat 1997 tarihinde toplanan Milli Güvenlik Kurulunda eğitim-öğretimi etkileyen önemli kararlar almıştır. Neticesinde 8 yıllık kesintisiz eğitime geçilerek imam hatip ortaokulları kapatılmıştır. İmam hatip liselerinin öğrenci kayıtlarının azaldığı ve birçok imam hatip lisesinin kapanması ile din eğitim tarihine imam hatiplerin duraklama ve gerileme dönemi olarak geçmiştir. 18 Ağustos 1997 tarihinde yürürlüğe giren kanunla diğer okullarda ve İHL’de yaşananlar şunlardır:¹⁰⁶

1. Mesleki ve teknik okulların bünyesindeki orta kısımları ve İHL’nin orta kısımları kapatılmıştır.
2. İHL, MEB Talim ve Terbiye kurulunun kararı ile 1+3=4 yıl eğitim-öğretim yapan bir lise olmuştur.
3. Talim Terbiye Kurulunun aldığı karar okula devam eden öğrencilerin diğer okullara geçişini engelleyerek lisans eğitimi almalarının önü kesilmiştir.
4. İmam hatip liselerine arapça öğretmeni olarak ilahiyat bilgisi olmayan Arapça bölümü mezunları öğretmen yapılmıştır.
5. İlahiyat müfredatının içeri boşaltılmış, din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenliği bölümleri açılmıştır.
6. İmam hatip liselerine öğrenci kayıtları çok azalmış ve kapanan okullar da olmuştur.

¹⁰⁶ Mustafa Öcal, *Bozok İmam Hatip Mektebinden İmam Hatip Liselerine*, s.235-275.

7. YÖK ve ÖSYM’ce katsayı engeli 1998’de 0,2 İHL, 0,5 diğer liseler, yaklaşık 30 puan geriden başlayan İHL, 2003 yılında 0,2 İHL, 0,8 diğer liseler puan farkı yaklaşık 50 puan geriden başlayan okul olarak ilahiyat fakültesi harici bölümlere girişi engellenmiştir.

8. İşin özü o yıl yapılan, 1,5 milyon öğrencinin katıldığı üniversiteye giriş sınavında AİHL mezunu bir öğrenci Türkiye 21.si olduğu halde istediği bölüme girememiştir. Bu yüzden evvelce 601.000 olan öğrenci sayısı 28 Şubat sürecinde 65.000’e kadar düşmüştür.¹⁰⁷

Tablo 2.15. 1997-2018 Arası Yıllara Göre İHL-AİHL Okul Sayısal Bilgileri

Öğretim Yılı	İHL-AİHL	Öğretim Yılı YILI	İHL-AİHL
1997-1998	605	2005-2006	453
1998-1999	604	2006-2007	455
1999-2000	604	2007-2008	456
2000-2001	600	2008-2009	458
2001-2002	558	2009-2010	465
2002-2003	536	2010-2011	493
2003-2004	452	2011-2012	538
2004-2005	452	2017-2018	1604

Kaynak: Mustafa Öcal, Bozok İmam Hatip Mektebinden İmam Hatip Liselerine, s.89-96.

Okul sayıları 1997-1998 eğitim-öğretim dönemi, yani kamuoyunda 28 Şubat dönemi olarak bilinen dönem itibari ile düşüşe geçmektedir. Geçmiş dönemlerde olduğu gibi çeşitli nedenlerle okullar azalmıştır. Okul sayısı 605’ten 452’ye kadar düşmüştür. Bu düşüş 2004-2005 dönemine kadar sürmektedir. 2005-2006 itibari ile tekrar yükselişe geçmiştir. Geçmişle benzeşen yönü bir okulun istikbali zarar gördüğünde talep görme oranı düşmektedir. Ama halkın talep ettiği bir okulu nedensiz kapatma girişimleri başarıya ulaşamamıştır. O dönem imam hatip lisesinin sayısı 605’ten 452’ye düşmüş ama 2017-2018 MEB istatistik verilerine göre imam hatip lisesi sayısı 1604 sayısına çıkmıştır.¹⁰⁸

¹⁰⁷ Mustafa Öcal, *Bozok İmam Hatip Mektebinden İmam Hatip Liselerine*, s.235-275.

¹⁰⁸ MEB Strateji Gelişim Başkanlığı, *Örgün Eğitim İstatistikleri*, http://www.sgb.beb.gov.tr/meb_1ys_dosyalar, [17.02.2019].

Tablo 2.16. 1997-2003 Yılları Arası İHL Toplam Öğrenci Mevcut Bilgileri

Öğretim Yılı	İHL	AİHL	Toplam
1996-1997	66.148	2.937	69.085
1997-1998	55.541	3.151	58.692
1998-1999	37.966	5.164	43.130
1999-2000	35.519	5.146	40.665
2000-2001	12.183	3.946	16.129
2001-2002	19.033	5.352	24.385
2002-2003	19.442	4.448	23.890

Kaynak: Mustafa Öcal, Mustafa, 21. Yüzyılın Başında Türkiye’de Din Eğitimi ve Öğretimi Konusunda Bazı Düşünce ve Teklifler, s.56.

İmam hatiplerin 1997-2003 yılları arası fetret yıllarıdır. 18.08.1997 tarihi imam hatipler için yeni dönemin yani kesintisiz zorunlu eğitim kanunun yürürlüğe girdiği ve imam hatip ortaokullarının kapatıldığı tarihtir. 1997-1998 eğitim-öğretim dönemi itibari ile öğrenci kayıtları önemli ölçüde düşmüştür. 1997-1998 eğitim-öğretim döneminde 58.692 olan öğrenci toplam mevcut sayısı, 2002-2003 eğitim-öğretim döneminde öğrenci toplam mevcut sayısı 23.890 sayısına gerilemiştir. 2001-2002 eğitim-öğretim döneminde öğrenci sayısı en düşük seviyesine gerileyerek 16.129 olmuştur. Bunun sebebi 1997 yılında kapatılan imam hatip ortaokuluna devam eden öğrenciler 1999-2000 eğitim-öğretim döneminde mezun olmuştur. Bu tablodan şu tespiti yapmak da mümkündür: İHL ve AİHL için 1997-2003 yılları arası İHO’ların kapatılması ve üniversite sınavlarına girişte katsayı uygulaması gibi sebepler ile kayıtlar çok düşmüş olmasına rağmen imam hatip liseleri kapanmadan eğitimlerine devam etmiştir.

2.3.9. Anadolu İmam Hatip Liselerinin Yeniden Yükselişi (2003)

Anadolu imam hatip liselerinin yeniden yükselişe geçmesi, dönemin siyasi iradesinin üniversitelerin farklı bölümlerine girişi engelleyen düşük katsayı muamelesini diğer liseler ile eşitleme girişimine kadar sürmüştür. Ancak 21 Temmuz 2009 tarihinde katsayı uygulaması yerine tüm liselerin eşit olarak üniversiteye girmesinin yolu kısmen açılabilmiştir. Sonra mahkemece bu fırsat eşitliği iptal edilmiştir. Yükseköğretim kurulu yeni düzenleme ile kendi alanlarında tercihte 0,15, diğer alan tercihlerinde 0,12 katsayı kararı ile imam hatip liseleri ve meslek liseleri için kendi alanları dışına gidebilmelerinin önü kısmen açılmıştır. Dönemin Milli

Eđitim Bakanı 2011 yılında eğitim de fırsat eşitliği sağlayıcı dzenlemeyi yaparak tım okul turlerinde 0,12 katsayıda eşitlenmiştir. Bıylelikle İHL mezunlarının unversitenin tım bolumlerine eřit şartlarda girişi sağlanmıştır. İmam hatip liseleri ve meslek liseleri mezunlarının 1997 yılında başlayan hukuk mıcadelesini 2011 yılına kadar 14 yıl boyunca İHL mezunları unversitelerin farklı bolumlerine girişi engellenmiştir. Din eğitimi ačasından bu dınem aralığı, imam hatiplerin toplumda etkisinin cok az olduğu, yetişmiş İHL mezunun neredeyse olmadığı dınem olarak tarihe geamiştir. Ekonomik imkânları olan aileler İHL mezunu cocuklarına 1997-2011 yılları arasında yurt dışında unversite eğitimini aldırımışlardır. Anadolu imam hatip liselerine unversiteye girişte sağlanan fırsat eşitliği toplumda olumlu karşılanarak oğrenci yınelimin artmasını sağlamıştır. Nicelik olarak artışın, nitelik olarak da olması iain mufredat guncellenmesi de yapılmıştır. Gunumuzde uygulanan Anadolu imam hatip lisesi mufredatında derslerin ortak dersler ve meslek dersleri adı altında toplandığı gorumektedir. Ders mufredatını gosteren aşağıdaki cizelgede ayrıntılı gosterilmiştir.¹⁰⁹

Tablo 2.17. İmam Hatip Lisesi Ders Mufredatı Dağılım Cizelgesi

İmam Hatip Lisesi		9. Sınıf	10. Sınıf	11. Sınıf	12. Sınıf
Ders Kategorileri					
Ortak	Kültür	26	13	12	9
Meslek Dersleri		13	14	15	19
Seçmeli Ders Saati Toplamı		-	12	12	11
Rehberlik- Yönlendirme		1	1	1	1
Toplam Ders Saati		40	40	40	40

Kaynak: MEB, İHL Ders Mufredatı, <http://www.dogm.meb.gov.tr>, [16.04.2019].

¹⁰⁹ Mustafa Öcal, *Bozok İmam Hatip Mektebinden İmam Hatip Liselerine*, s.279-289.

Anadolu imam hatip liselerinde okutulan fen ve sosyal bilimleri dersleri oranı:**%75**

➤ Türk Dili ve Edebiyatı • Tarih • Coğrafya • Matematik • İnkılap Tarihi • Fizik • Kimya • Biyoloji • Felsefe • Mantık • Yabancı Dil • Arapça • Psikoloji • Sosyoloji • Görsel Sanatlar • Beden Eğitimi • Müzik/Dinî Musiki

➤ Anadolu İmam hatip liselerinde okutulan temel İslami ilimler dersleri oranı:**%25**

➤ Kur'an-ı Kerim • Mesleki Arapça • Temel Dini Bilgiler • Siyer • Fıkıh • Hadis • Tefsir • Akaid • Kelam • Dinler Tarihi • İslam Kültür ve Medeniyeti • Hitabet ve Mesleki Uygulama • Osmanlıca

Anadolu imam hatip liseleri ve Anadolu liselerinde okutulan dersler karşılaştırması yapıldığında temel dersler saat olarak eşittir. Sadece yabancı dil, din kültürü ve ahlak bilgisi, görsel sanatlar, müzik ve beden derslerinde farklılık vardır.¹¹⁰

¹¹⁰ MEB, *İmam Hatip Tanıtım Kitapçığı*, s.14, <http://www.dogm.meb.gov.tr>, [24.02.2019].

Tablo 2.18. AİHL Ders Dağılım Çizelgesi (2018-2019)

Anadolu İmam Hatip Lisesi Haftalık Ders Çizelgesi					
Dersler		9. Sınıf	10. Sınıf	11. Sınıf	12. Sınıf
ORTAK DERSLER	Türk Dili ve Edebiyatı	5	5	5	5
	Tarih	2	2	2	-
	T.C.İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük	-	-	-	2
	Coğrafya	2	2	-	-
	Matematik	6	6	-	-
	Fizik	2	2	-	-
	Kimya	2	2	-	-
	Biyoloji	2	2	-	-
	Felsefe	-	2	2	-
	Yabancı Dil	5	2	2	2
	Beden Eğitimi ve Spor/ Görsel Sanatlar / Müzik	2	1	1	1
	Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü	1	-	-	-
	Arapça (*)	4	3	-	-
	Toplam		33	29	12
MESLEK DERSLERİ	Kur'an-ı Kerim (*)	5	4	4	3
	Mesleki Arapça (*)	-	-	3	3
	Temel Dini Bilgiler	1	-	-	-
	Siyer	-	2	-	-
	Fikih	-	2	-	-
	Tefsir	-	-	2	-
	Dinler Tarihi (*)	-	-	-	2
	Hadis	-	2	-	-
	Akaid	-	-	1	-
	Kelam	-	-	-	2
	Hitabet ve Mesleki Uygulama	-	-	2	-
	İslam Kültür ve Medeniyeti	-	-	-	2
	Osmanlı Türkçesi (*)	-	1	-	-
Toplam		6	11	12	12
Seçmeli Ders Saati Toplamı		-	-	16	18
Rehberlik ve Yönlendirme		1	-	-	-
Toplam Ders Saati		40	40	40	40

Kaynak: MEB, Haftalık Ders Dağılım Çizelgesi, <https://www.dogm.meb.gov.tr>,

[24.02.2019].

2.3.10. İmam Hatip Liselerinde Program Çeşitliliği

Anadolu İmam hatip liselerinde öğrencilerin ilgi, istidat ve kabiliyetleri doğrultusunda yetişmelerine imkân tanımak için program çeşitliliğine gidilmiştir. Program çeşitliliği ile fen bilimleri, sosyal bilimler, ilahiyat, dil, sanat veya spor alanlarında üniversiteye devam edecek öğrencilerin tespitini sağlamak hedeflenmektedir.

Anadolu imam hatip liselerinde program çeşitliliği şu şekildedir:¹¹¹

- Fen ve Sosyal Bilimler Programı Uygulayan AİHL
- Klasik/ Çağdaş Sanatlar, Musiki ve Spor Programı Uygulayan AİHL
- Hazırlık Sınıfı Uygulayan AİHL
- (Arapça, İngilizce, Almanca, İspanyolca)
- Hafız Öğrencilerin Eğitim Gördüğü AİHL
- Uluslararası AİHL

2.3.10.1.Fen ve Sosyal Bilimler Programı Uygulayan AİHL

Bu liselerin amacı; öğrenci, imam hatip lisesinin mesleki müfredatını en iyi şekilde aldığı gibi diğer lise türlerinin önüne geçeceği bir program izlemektir. Bu okul türüne başarısı yüksek öğrencilerin gelmesini sağlamak için sayısal alan ve sözel alan derslerini öğrencilerin ilgi ve kabiliyetlerine göre düzenlemiştir. Yani öğrencilerin ahlaklı, din eğitimi almış, toplum değerlerin benimseyen nesiller yetiştirmektir. Akademik başarısı yüksek ve topluma faydalı olacak her alanda üniversite eğitimini alacak istidatta öğrenciler yetiştirmektir. Bu sistemi başarı ile uygulayan imam hatipler, tıp fakültelerine, mühendislik, eczacılık vb. gözde bölümlere öğrencilerinin kazanmasına öncülük etmektedir. Üniversiteler ile protokoller yaparak akademik camianın katkısıyla yükseköğretime hazırlanmalarına katkı sağlamaktır.¹¹² Din Öğretimi Genel Müdürlüğü 2019 tüm sınıfları gösteren ders çizelgesi ve müfredatı her yıl olduğu gibi yayımlamıştır. Fen ve sosyal bilimler programı uygulayan okulların ders müfredatı tablosu şu şekildedir

¹¹¹ MEB, *İmam Hatip Tanıtım Kitapçığı*, s.19, <http://www.dogm.meb.gov.tr>, [24.02.2019].

¹¹² MEB, *İmam Hatip Tanıtım Kitapçığı*, s.19-21, <http://www.dogm.meb.gov.tr>, [24.02.2019].

Tablo 2.19. AİHL Seçmeli (Fen-Sosyal Bil.) Ders Çizelgesi (2018-2019)

	Sınıflar	10.Sınıf	11. Sınıf	12. Sınıf
Matematik ve Fen Bilimleri	Seçmeli Temel Matematik (2)	-	(2)	(2)
	Seçmeli Matematik (2)	-	(3)(4)(5)(6)	(3)(4)(5)(6)
	Seçmeli Fizik (2)	-	(3) (4)	(3) (4)
	Seçmeli Kimya (2)	-	(3) (4)	(3) (4)
	Seçmeli Biyoloji (2)	-	(2) (3) (4)	(2) (3) (4)
	Astronomi ve Uzay Bilimleri (1)	(1) (2)	(1) (2)	(1) (2)
	Matematik Tarihi ve Uygulamaları (3)	(2)	(2)	(2)
	Fen Bil. Tarihi ve Uygulamaları (3)	(2)	(2) (3)	(2) (3)
Sosyal Bilimler	Seçmeli Tarih (1)	-	(2) (3) (4)	(2) (3) (4)
	Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi (1)	-	(2) (3) (4)	(2) (3) (4)
	Türk Kültür ve Medeniyet Tarihi (1)	-	(2)	(2)
	Seçmeli Coğrafya (2)	-	(2) (3) (4)	(2) (3) (4)
	Sosyal Bilim Çalışmaları (3)	(1) (2)	(2)	(2)
	Psikoloji (1)	-	(2)	(2)
	Sosyoloji(Y2)Ol	-	(2)	(2)
	Mantık (1)	-	(2)	(2)
	Bilgi Kuramı (1)	-	(1) (2)	(1) (2)
	Demokrasi ve İnsan Hakları (1)	-	(1)	(1)
	İşletme (1)	-	(2)	(2)
	Ekonomi (1)	-	(2)	(2)
	Girişimcilik (1)	-	(1)	(1)
	Yönetim Bilimi (1)	-	(2)	(2)
Uluslararası İlişkiler (1)	-	(2)	(2)	

Kaynak: MEB, Haftalık Ders Dağılım Çizelgesi, <https://www.dogm.meb.gov.tr>, [24.02.2019].

AİHL 11. sınıfta fen ve matematik programı; sınıfta matematik 6 saat, fizik, kimya, biyoloji dörder saat olarak verilmektedir. Toplam 18 saattir.

12. sınıfta matematik 6 saat, fizik, kimya, biyoloji dörder saat olarak verilmektedir. Fen bilimleri tarihi ve uygulamaları dersi 2 saat olarak verilmektedir. Toplam seçmeli ders saati 20 saattir. Bu ders dağılımı fen liseleri ile aynıdır.

AİHL 11. sınıfta sosyal bilimler programı; Türk dili edebiyatı 2 saat, matematik 5 saat, coğrafya 4 saat, mantık, sosyoloji, psikoloji ikişer saat, Osmanlı Türkçesi 1 saat olarak verilir. Toplam seçmeli ders saati 18 saattir.

12. sınıfta Türk dili edebiyatı 3 saat, matematik 6 saat, coğrafya 4 saat, sosyoloji 2 saat, İslam bilim tarihi 1 saat, çağdaş Türk ve dünya tarihi 4 saat olarak verilir. Toplam seçmeli ders saati 20 saattir. AİHL sosyal bilimler programı ile sosyal bilimler lisesi yakın bir programa sahiptirler. Bu liseleri bitiren öğrenciler fen ve matematik ile sosyal bilimler alanında üniversite eğitimine yönelmektedir. Bu da imam hatip lisesini bitiren öğrencilerin farklı alanda istihdam edilmesini sağlamaktadır.

2.3.10.2. Hazırlık Sınıfında Yabancı Dil Ağırlıklı Uygulayan AİHL

Dünyadaki gelişmeleri ve bilimsel ilerlemeleri takip edebilen İslam dünyası ve diğer toplumlar ile sosyal ilişkiler kurabilen fertlerin yetişmesine destek vermek amacıyla açılmıştır. Öğrencilerimize anadilinin yanı sıra yabancı dilde okuma, yazma, anlama ve konuşma becerilerinin kazandırılması hedeflenmektedir. Hazırlık sınıfında Arapça, İngilizce, Almanca, Rusça ve İspanyolca dillerinden biri birinci yabancı dil olarak verilmektedir. Bu okullarımızda eğitim süresi hazırlık +4 yıl olmak üzere toplam 5 yıldır. Hazırlık sınıflarında 20 ders saati birinci yabancı dil, 7 ders saati de ikinci yabancı dil verilmektedir. Ayrıca 3 saat Türkçe, 3 saat matematik, 4 saat Kur'an-ı Kerim, 2 saat beden eğitimi ve spor, 1 saat rehberlik dersleri yer almaktadır. Öğrencilerimizi yurt dışında eğitim çalışmalarını ile destekleyerek örnek uygulamalar çerçevesinde lise eğitimleri esnasında dil öğretimini gerçekleştirmek, uluslararası düzeyde eğitim almalarını sağlamak ve küresel rekabet içerisinde olmalarına destek vermek hedeflerimiz arasında yer almaktadır.¹¹³

2.3.10.3. Klasik/ Çağdaş Sanatlar, Musiki ve Spor Programı Uygulayan AİHL

Spor Programı uygulayan AİHL, bu okullarda muhtelif spor alanlarında öğrencilerin kabiliyetlerini geliştirmek, bilgi ve becerilerini artırmak ve bu bağlamda tercih ettikleri spor alanında yükseköğrenime hazırlanmalarına katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Spor programı uygulayan okullar 1- İstanbul- Bahçelievler Koca Yusuf AİHL 2- Muğla-Milas Şehit Murat İnci AİHL 3- İzmir – Karşıyaka Şehit İlhan Varank AİHL 4- Ankara- Kızılcahamam TOKİ AİHL 5- Ordu-Ulubey AİHL¹¹⁴

¹¹³ MEB, *Haftalık Ders Dağılım Çizelgesi*, <https://www.dogm.meb.gov.tr>, [24.02.2019].

Bkz. MEB, *İmam Hatip Tanıtım Kitapçığı*, s.23-25, <http://www.dogm.meb.gov.tr>, [24.02.2019].

¹¹⁴ MEB, *İmam Hatip Tanıtım Kitapçığı* s.26, <http://www.dogm.meb.gov.tr>, [24.02.2019].

Tablo 2.20. AİHL Seçmeli (Spor Programı) Ders Çizelgesi (2018-2019)

Dersler		9. Sınıf	10. Sınıf	11. Sınıf	12. Sınıf
Spor	Atletizm (2)	-	-	(2)	(2)
	Beden Eğitimi ve Spor Tarihi (1)	-	-	-	(2)
	Bireysel Sporlar (3)	-	(2)	(2) (3)	(2) (3)
	Eğitsel Oyunlar (1)	(2)	-	-	-
	Geleneksel Sporlar (Ata Sporları) (3)	-	(1) (2)	(2)	(2)
	Genel Jimnastik (2)	-	(2)	(1) (2)	-
	Spor Anatomisi ve Fizyolojisi (1)	-	-	(1) (2)	(1) (2)
	Spor Psikolojisi ve Sosyolojisi (1)	-	-	-	(2)
	Spor Uygulamaları (3)	-	(1) (2)	(2) (3)	(2) (3)
	Spor ve Beslenme (1)	-	-	(1) (2)	(1) (2)
	Sporcu Sağlığı (1)	-	-	(1) (2)	(1) (2)
	Takım Sporları (4)	(2)	(2)	(2) (3)	(2) (3)
	Temel Spor Eğitimi (1)	(2)	-	-	-

Kaynak: MEB, *Haftalık Ders Dağılım Çizelgesi*, <https://www.dogm.meb.gov.tr>, [24.02.2019].

Geleneksel ve çağdaş görsel sanatlar programı uygulayan Anadolu imam hatip liseleri; programı uygulayan bu okullar geleneksel/çağdaş sanatlar (hüsn-i hat ve ebru) alanlarında öğrencilerin kabiliyetlerini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Sanat alanları hakkındaki malumat ve maharetlerini yükseltmek, sanatla ilgili ürünler meydana getirmeleri için tercih ettikleri sanat alanında yükseköğretime hazırlanmalarına katkı sunulmaktadır. Bu okullara öğrenciler yetenek sınavı ile alınmaktadır.

Geleneksel (hüsn-i hat ve mûsikî) ve çağdaş görsel sanatlar programı uygulayan okullar 1- İstanbul- Üsküdar Hakkı Demir AİHL 2- İzmir - Konak Şehit Ömer Halisdemir Kız AİHL 3- Ankara- Altındağ Ulus İlk Meclis AİHL 4- Konya- Karatay Prof. Dr. Ömer Dinçer Kız AİHL¹¹⁵

¹¹⁵ MEB, *İmam Hatip Tanıtım Kitapçığı*, <http://www.dogm.meb.gov.tr>, [24.02.2019].

Tablo 2.21. AİHL Seçmeli (Geleneksel ve Çağdaş Görsel Sanatlar Programı Uygulayan) Ders Dağılım Çizelgesi (2018-2019)

Dersler		9. Sınıf	10. Sınıf	11. Sınıf	12. Sınıf	
Müzik	Batı Müziği Teori ve Uygulaması (2)	-	(1) (2)	(2)	(2)	
	Bireysel Ses Eğitimi (1)	-	(1)	(1)	-	
	Bilişim Destekli Müzik (1)	-	-	-	(2)	
	Çalgı Eğitimi (3)	(1)	(1) (2)	(1) (2)	(1)	
	Dini Musiki (3)	(2)	(1) (2)	(1) (2) (3)	(1) (2) (3)	
	Müzik Kültürü (1)	-	-	-	(1) (2)	
	Musiki	Piyano (1)	(1)	-	-	-
		Türk Halk Müziği Teori ve Uygulaması (3)	(2)	(1) (2)	(1) (2)	(1) (2)
		Türk Musikisi, Nazariyatı ve Usulleri (3)	-	(1) (2)	(1) (2)	(1) (2)
		Türk Müziği Tarihi (1)	-	-	(1) (2)	(1) (2)
Türk Sanat Müziği Teori ve Uygulaması (3)		(2)	(1) (2)	(1) (2)	(1) (2)	
Klasik	Desen (4)	(2)	(2) (3)	(2) (3)	(2) (3)	
	Ebru (4)	(2)	(1) (2)	(1) (2) (3)	(1)	
	Estetik (1)	-	-	(2)	-	
	Dijital Grafik (1)	-	(1) (2)	(2)	(2)	
	Fotoğraf (1)	-	(1) (2)	(2)	(2)	
	Geleneksel Türk Sanatları Minyatür	-	(1) (2)	(1) (2) (3)	(1) (2) (3)	
	Grafik Tasarım (1)	-	-	(2) (3)	-	
	Hüsn-i Hat (4)	(2)	(1) (2)	(1) (2) (3)	(1) (2) (3)	
	Hüsn-i Hat Yazı Çeşitleri (2)	(2)	2(1) ((1) (2)	-	
	Çağdaş	Kaligrafi (1)	-	-	-	(1) (2)
		Görsel Sanatlar	Müze Eğitimi (1)	-	-	-
	Paleografya (1)		-	(1) (2)	(1) (2)	(1) (2)
	Temel Sanat Eğitimi (1)		(2)	-	-	-
	Tezhip		(2)	(1) (2)	(1) (2) (3)	(1)
	Türk İslam Sanati Tarihi (1)		-	-	(1) (2)	(1) (2)
İki Boyutlu Sanat Atölye (2)	-		(2) (3)	(2) (3)	(2) (3)	
Üç Boyutlu Sanat Atölye (2)	-		(2) (3)	(2) (3)	(2) (3)	
İngesel Resim (3)	-		(2)	(2)	(2)	

Kaynak: MEB, *Haftalık Ders Dağılım Çizelgesi*, <https://www.dogm.meb.gov.tr>, [24.02.2019].

2.3.10.4. Hafızlık Eğitimi Programı Uygulayan AİHL

Temel İslam Bilimleri, din eğitimi ve din hizmetleri alanında nitelikli ilim ve hizmet adamlarının yetişmesi için hafız öğrencilerin; hafızlık koruma ve güçlendirme, Arapça öğretimi, Kur'an-ı Kerim muhteva bilgisi, tilâvet ve mûsikî eğitimi alanlarında yetiştirilmesini amaçlayan okullardır.

Tablo 2.22. AİHL Hafızlık Programı Uygulayan Okul Faaliyetleri (2018-2019)

GELİŞİM ALANI	EĞİTİM ALANI
Mesleki Gelişim	1.Tilavet ve Musiki 2.Hafızlık Koruma ve Güçlendirme 3. Arapça Öğretimi 4. Kur'an Muhteva Bilgisi 5.Din Hizmetleri
Akademik Gelişim	1.Fen Bilimleri ve Sosyal Bilimler 2. Üniversiteye Hazırlık
Beden Gelişimi	1.Okul Salonunda Spor Etkinlikleri 2. Halı Saha Maçları 3. Yürüyüş 4. Masa Tenisi ve Satranç Turnuvaları
Ahlak Gelişimi	1.Konferans, Seminer Söyleşi 2.Kariyer Çalışmaları
Sosyal Kültürel Gelişim	1.İl içi ve il dışı geziler 2.Tiyatro, Sinema, Sergi ziyaretleri 3.Sosyal sorumluluk hizmetleri 4.Ebru, tezhip, hat kursları 5.Kitap okuma etkinliği 6. Ritmik çalgı ve Ney kursları

Kaynak: MEB, *Haftalık Ders Dağılım Çizelgesi*, <https://www.dogm.meb.gov.tr>, [24.02.2019].

Hafızlık programı uygulayan okulların eğitim faaliyetleri incelendiğinde, gelişim alanları ve eğitim alanları çok dolu bir programa sahip olduğu bilinmektedir. Bu okul mezunlarının tam donanımlı mezun olduğunda din eğitiminde çok önemli görev üstlenecektir.¹¹⁶

2.3.10.5. Uluslararası Anadolu İmam Hatip Lisesi

Ülkemizin din eğitimi alanındaki tecrübelerinden yararlanmak isteyen müslüman ülkeler ile içinde müslümanların yaşadığı ülkelerdeki toplulukların talebine cevap vermek, ihtiyaç duyulan din eğitimi ve din hizmeti personelinin yetişmesine katkı sağlamak amacıyla açılmışlardır. Türk vatandaşı ve yabancı uyruklu öğrencilerin mesleki, akademik, sosyal, kültürel, sportif ve ahlâkî gelişmelerinin yanında bir üst öğrenime hazırlanması hedeflenmiştir.

¹¹⁶ MEB, *İmam Hatip Tanıtım Kitapçığı*, s.29, <http://www.dogm.meb.gov.tr>, [24.02.2019].

Yabancı uyruklu öğrencilerin İslam medeniyetini öğrenmeleri, anlamaları ve idrak etmeleri sağlanarak sosyo-kültürel açıdan birbirlerini tanımaları ve İslam kardeşlik bilincinin gelişmesi amaçlanmıştır. 13 okulumuzda 74 farklı ülkeden bini aşkın gencimiz ücretsiz olarak öğrenim görmektedir.¹¹⁷

“Kardeşlik Modeli Sunan ve Gelecek İnşa Eden Misyonuyla Uluslararası Anadolu İmam Hatip Liseleri” konulu “Yedi Bölgeden Yedi Kıtaya” Uluslararası Anadolu İmam Hatip Liseleri Öğrenci Sempozyumu, 13 uluslararası Anadolu imam hatip lisesinde okuyan Türk ve yabancı uyruklu öğrencilere yönelik gerçekleştirilmiştir.

Sempozyum için 162 tebliğ başvurusunda bulunuldu, akademik kurul tarafından uygun görülen 37 tebliğ sempozyumda bildiri olarak sunulmuştur. Bir kısmı Türkiye’de henüz 2. yılını bile doldurmeyen yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçeye hâkimiyetleri, katılımcıların büyük ilgisini çekmiştir.¹¹⁸

2.3.11. İmam Hatip Ortaokullarının Yeniden Açılması

İmam hatip liselerinin temelini teşkil eden, asıl nüvesi olan imam hatip ortaokulları 28 Şubat 1997 yılında Milli Güvenlik Kurulunun kararına istinaden MEB tarafından kapatılmıştır. Bu okulların kapatılması imam hatip liselerinin başarısını olumsuz etkilemiştir. 30 Mart 2012 tarihli 6287 sayılı “İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” da yapılan değişik ile imam hatip ortaokulları 15 yıl sonra tekrar açılmıştır. Müstakil veya İHL bünyesinde de eğitim-öğretim yapılmasına izin verilmiştir. İmam hatip ortaokullarında 1997 öncesi dönemde 6. sınıftan başlayıp 3 yıl sonra lise eğitimine geçilirken, en son yapılan düzenleme ile müstakil veya lise bünyesinde 5. sınıftan itibaren 4 yıl imam hatip ortaokulu olmuştur. İmam hatip ortaokulu 8. sınıfta liseye geçiş sınavı ile öğrenci istediği lise türüne sınavlı veya sınavsız okullardan istediğine gidebilmektedir.¹¹⁹

¹¹⁷ MEB, *İmam Hatip Tanıtım Kitapçığı*, s.30-32,<http://www.dogm.meb.gov.tr>. [24.02.2019].

¹¹⁸ MEB, *7-Bolgeden-7-Kitaya-Uluslararası-Anadolu-İmam-Hatip-Liseleri-Oğrenci-Sempozyumu* <http://www.dogm.meb.gov.tr>. [25.02.2019].

¹¹⁹ Mustafa, Öcal, *Bozok İmam Hatip Mektebinden İmam Hatip Liselerine*, s.279-289.

Tablo 2.23. İmam Hatip Ortaokulu Gruplanmış Ders Dağılım Çizelgesi

İmam Hatip Ortaokulu				
Ders Kategorileri	5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf
Ortak Dersler Kültür Dersleri	26	26	26	25
Meslek Dersleri	8	8	8	8
Seçmeli Ders Saati Toplamı	2	2	2	1
Rehberlik ve Yönlendirme	-	-	-	1
Toplam Ders Saati	35	35	35	35

Kaynak: MEB, *Haftalık Ders Dağılım Çizelgesi*, <https://www.dogm.meb.gov.tr>. [25.02.2019].

Aşağıdaki Tablo 2.24 de 2014-2015 öğretim yılında (10 Ekim 2014 tarihi itibariyle) Türkiye genelinde mevcut imam hatip ortaokulu, İHL+AİHL ve bu okullardaki toplam öğrenci sayısı şöyledir:

Tablo 2.24. İmam Hatip Okulları Okul ve Öğrenci Sayı Dağılımı

Okul İsmi	Okul Sayısı	Öğrenci
İ.H.O.O	1626	377.802
İHL+AİHL	1001	575.518
Toplam	2627	953.320

Kaynak: M. Öcal, *Bozok İmam Hatip Mektebinden İmam Hatip Liselerine*, s.100.

2.3.12. İmam Hatip Mezunlarının Din Eğitimi ve Öğretimi ile Dini ve Kültürel Hayatımızdaki Yeri

İmam hatip okulları örgün eğitimde büyük önemi olan eğitim kurumlarıdır. Toplumsal hayatımıza etkilerini açıklamak gerekirse;

- Diyanet İşleri Başkanlığı personelinin büyük bölümü İHL mezunu ve mensubudur. Diyanet, insanlara dini görevleri ve İslam'ı anlatma vazifesini bu ekiple yapmaktadır.
- 2010 yılında eğitim-öğretim faaliyetini sürdüren 8.707 Kur'an Kursunda 9.567 bayan, 1.153 erkek olmak üzere toplam 10.720 öğretici eğitim vermektedir. Bu öğrencilerin tamamına yakını İHL mezunu olduğu için Kur'an-ı Kerim eğitim öğretiminin asıl unsurlarını ve temelini İHL mezunları teşkil etmektedir.

- İHL’de olan mesleki ve dini derslerin hocaları, temelde İHL mezunu sonra ilahiyat eğitimi almış öğretmenlerden oluşmaktadır.
- İHL mezunları sadece ilahiyat fakültelerine öğrenci gönderen okul değil, 1998 verilerine göre 232 öğrenci hukuk, 277 öğrenci siyasal, 3.285 öğretmenlik.1420 ilahiyat, 322 din kültürü programına yerleşmiştir. Bu veriler 28 Şubat da mezun olan öğrencilere ait verilerdir.¹²⁰
- Liseler, ilkokul dördüncü sınıf ve ortaokullarda din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmeni olanların büyük bölümü temelde İHL mezunudur.
- 2019 yılı itibariyle ömrü 68 yılı bulan İHL’nin tarihi, akademik ve mesleki kültürel etkinlik başarıları bulunmaktadır. Mezunları İslam dinini anlatma ve yayma faaliyetinde çalışan din görevlileri, akademik, siyasi, toplumsal hizmetlerde bulunmuş birçok mezunu mevcuttur. Mezunları birçok faaliyet alanında aktif görev almış, önemli ve kalıcı eserler bırakmışlardır. İslam Ansiklopedisi gibi şaheseri, temeli imam hatip mezunu olan akademisyenlerce topluma kazandırılmıştır.¹²¹
- İmam hatip lisesi mezunlarının akli ve ilmi alanda eğitim almaları nedeniyle sorgulayıcı ve taassuptan uzak yetişmeleri sağlanmıştır.
- İmam hatip mezunları, din görevlisi dışında başka kariyer mesleklerinde yer bulması, devlet görevlerinde ve siyaset sahnesinde temsil kabiliyeti olması tartışmalar olsa da din eğitimi açısından büyük etkiye sahip olmuştur.¹²²
- İmam hatipler toplumda birlik beraberliğin sembolü olan, toplumla iç içe okullar olmuştur.

Tablo 2.25. İmam Hatip Liselerinde Başarı Durum Tablosu

40 Yıllık Dönem (1951-1991)	Yeni Kayıt	Mezun Sayısı	Başarı %
Orta kısım	830.901	355.070	42.73
Lise kısmı	329.707	168.738	51.18
Orta Kısımına Kayıt Yaptıranlara Göre Liseden Mezun Olanların Oranı	830.901	168.738	20.31

Kaynak: Mustafa Köylü, *Din Eğitimi*, s.258.

¹²⁰ İrfan Bozan, *Devlet ve Toplum Arasında Bir Okul İmam Hatip Liseleri*, s.2.

¹²¹ Mustafa Köylü, Nurettin Altaş, *Din Eğitimi*, s.259-261.

¹²² İrem Özgür, *İmam Hatip Okulları*, s.9,10.

- İmam hatip mezunları ve mensupları 1950 yılı itibari ile “Kendi Okulunu Kendin Yap” kampanyası başlatarak İHL binaları yapılmasını sağlamıştır. Bu okullar devletimizin eğitim-öğretim yükünü paylaşan paydaşlar olmuştur. MEB Din Öğretimi Genel Müdürlüğünün 1990 yılında dönemin Milli Eğitim Bakanına verdiği brifingde İHL binalarının kimler tarafından yapıldığı konusunda şu bilgileri paylaşmıştır;

Tablo 2.26. 1990 Yılı İHL Binası Yapan Paydaş Bilgileri

Devlet Tarafından Yaptırılan	37
Devlet- Millet İşbirliği İle Yaptırılan	76
Mülkiyeti Hazineye Ait Geçici İHL Devir Edilen	22
Dernek, Vakıf Ve Diğer Özel Kuruluşlarca Yapılan	248
Toplam	383

Kaynak: MEB, Din Öğretimi Genel Müdürlüğü, Brifingi, S.28, Bkz. Mustafa Öcal, İmam Hatip Liseleri ve İlköğretim Okulları, s.63.

İmam hatip lisesi mezunları mezun olmaları ile imam hatipli olarak din eğitimindeki yeri, kendisini mesleki faaliyetlerinde göstermektedir. İmam hatip lisesi mezunları değişik meslekler edinme ve üniversitede değişik alanlara yönelmesi İHL’lerin din eğitimindeki yeri açısından önemlidir.

Tablo 2.27. İHL Mezunu Adayların Lisans Yerleşim Dağılımı (1998-2002)

Yıl	Hukuk	Siyasal	Öğretmenlik	Din Dersi Öğretmeni	İlahiyat
1998	232	277	3.285	322	1.420
1999	54	97	315	669	1.324
2000	96	149	639	778	1.254
2001	82	93	541	785	917
2002	91	70	374	603	685

Kaynak: İrfan Bozan, Devlet ve Toplum Arasında Bir Okul İHL, s.31.

Katsayı farklılığının uygulandığı yıl 1999 üniversite sınav sonuçlarına göre öğrenci tercih dağılımında öğrenciler; hukuk, siyasal, öğretmenlik, ilahiyat dağılımı 1998’e göre düşüktür. 1998’de katsayı uygulamasının olmaması nedeniyle öğrenci tercihi, alan dışı tercih ve yerleştirme yüksek puanla kapatmıştır. İmam hatip liselilerin kendi alanı dışına yönelişleri YÖK’ün 30.07.1998 tarihli ve 98/8-90 sayılı

kararı ile imam hatip liselerinde katsayı uygulamasına geçilmiştir. Sebebi ise imam hatip liselerinin alan dışına yönelmesinin önünü kesmektir.¹²³

2.3.12.1. İmam Hatip Liselerinin Din Eğitimindeki Yeri

İmam hatip liseleri, diğer ortaöğretim kurumları gibi Milli Eğitim Bakanlığı tarafından açılmış, örgün eğitim-öğretim yapan resmi devlet okullarıdır. İmam hatip liselerinin ders müfredatı, genel lise müfredatıyla aynı, ek olarak imam hatip liseleri meslek elemanı yetiştirmesi nedeniyle müfredatında imam hatip meslek dersleri de bulunmaktadır.¹²⁴ İmam hatip liseleri, mesleki ve yükseköğretime hazırlayan kurumlar olarak her zaman önemini korumuştur. İmam hatip liseleri öğrencilerine detaylı din eğitimi veren ve din görevlisi yetiştiren okullardır. İmam hatip liseleri, orta ve lise eğitim-öğretimiyle ilahiyat fakültelerine de temel teşkil etmektedir.¹²⁵ Bu okullar toplumun, velilerin ve çocuklarının din eğitimi ihtiyacını ve beklentilerini yerine getirmeye çalışan okullar olması din eğitimi açısından önem arz etmektedir.¹²⁶ İmam hatip liselerinde dönem dönem duraklama, gerileme dönemleri olsa da halkın bu okullara ilgisi yüksek olmuştur. Öyle ki imam hatiplerin bina ihtiyaçları devlet-millet işbirliğiyle yapılmıştır.¹²⁷

İmam hatip liseleri gelenek ile modernlik arasında köprü olmuştur. İmam hatip liseleri maddi olan ile manevi olan arasında iletişimi sağlayan eğitim kurumu olmuştur. Genel olarak imam hatip lisesi mezunları, çalışkan, dürüst, ahlaklı; diğer insanlara yaşantı ve davranışları ile örnek olmuş bireylerden oluşmaktadır. Toplumla iç içe olan bu okullar, mezunlarının değişik görevleri nedeniyle aktif olarak toplum içerisinde bulunmaları bu okulların din eğitimindeki yerini arttırmaktadır. Toplumda meydana gelen olumsuz olaylarda bu okul mezunu ve mensupları hep uzak olmuştur. İmam hatip liselerinin, örgün eğitim içerisinde en önemli fonksiyonu İslam'a ait duygu, bilgi ve davranışları eğitim-öğretim vasıtasıyla nesillerimize vermeye çalışmasıdır. Aynı zamanda toplumda birlik ve beraberlikte çok önemli bir görev üstlenmiş olan bu okulların din eğitimindeki yeri önemlidir.¹²⁸

¹²³ İrfan Bozan, *Devlet ve Toplum Arasında Bir Okul İmam Hatip Liseleri*, s.31.

¹²⁴ Mustafa Öcal, *İmam Hatip Liseleri ve İlköğretim Okulları*, s.17.

¹²⁵ Recai Doğan, Remziye Ege (Ed.), *Din Eğitimi El Kitabı*, s.159.

¹²⁶ S. Hayri Bolay, *Din Eğitimi Raporu*, s.132.

¹²⁷ Halis Ayhan, *Temel Eğitim ve Orta Öğretimde Din Eğitimi*, s.264.

¹²⁸ Recai Doğan, Remziye Ege (Ed.), *Din Eğitimi El Kitabı*, s.160,161.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YOZGAT İMAM HATİP LİSESİNİN DİN EĞİTİMİNDEKİ YERİ

3.1.Dünden Bugüne Yozgat İmam Hatip Lisesi

Yozgat İmam hatip lisesinin bugünkü durumunu anlamak için tarihi süreci, değişimi, gelişimi özet olarak kronolojik sıra ile verilmiştir.

1. Bozok İmam Hatip Mektebi 1924
 2. Kesinti Yıllar 1931-1949
 3. Yozgat İmam Hatip Okulu 1953-1972
 4. Yozgat İmam Hatip Lisesi 1973
 5. Yozgat Anadolu İmam Hatip Lisesi 1992
- Yozgat Milli İrade Anadolu İmam Hatip Fen ve Sosyal Bilimler Proje Okulu (Yozgat Anadolu İmam Hatip Lisesi) 2018
 - Yozgat Ayşe Ilıcak Kız İHL (Fen ve Sosyal Bilimler Proje) 2018

3.2. Bozok İmam Hatip Mektebinin Din Eğitimindeki Yeri

Tevhid-i Tedrisat Kanunu gereği 1924 tarihinde toplam 34 imam hatip mektebi açılmıştır. Söz konusu bu mekteplerden bir tanesi 1924 tarihinde Yozgat'ta Bozok İmam Hatip Mektebidir. 1926 tarihinde diğer mekteplerde olduğu gibi öğrencisizlik bahanesi ile kapatılmıştır. Batı taklitçiliği neticesinde devletin kurumlarında dini uygulamalar kaldırılırken vatandaşa göstermelik olarak bu okullar açılmış ve bir bahane ile kapatılmıştır. Yozgat merkezde, Tevhid- i Tedrisat Kanunu ile kapatılan Demirli Medresesinin yerine saat kulesinin yakınlarında eğitim- öğretime başlamıştır.¹²⁹ Yozgat İmam Hatip Mektebi önce 55 öğrenci ile eğitim- öğretime başlamış, sonra öğrenci sayısı artmıştır. Şehzade Ahmet Efendinin de eğitim aldığı mektep, öğrenci ilgisizliği gerekçesi ile kapatılmıştır.¹³⁰

Bozok İmam Hatip Mektebinin kapatılma süreci, diğer okullar nasıl olduysa, aynı şekilde olmuştur. Mezun veremeden 1925-1926 eğitim-öğretim döneminde

¹²⁹ Mustafa Öcal, *Bozok İmam Hatip Mektebinden İmam Hatip Liselerine*, s.108.

¹³⁰ Ali Şakir Ergin, *Gönül Ufkunda Bir Şeyh Bir Şehzâde*, İstanbul 2013, s.70-71.

kapatılarak öğrenciler İstanbul ve Kütahya imam hatip mekteplerine nakil olmuştur. Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü Din Eğitimi Anabilim Dalı Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Öcal Hoca o dönemde Kütahya’da eğitimini tamamlayan ama öncesinde Yozgat’ta başlayıp Kütahya’ya nakil olanların belgelerini “Kütahya İmam Hatip Mektebi İmtihanlar Neticesi Defteri” kayıtlarında bulmuştur. Bazılarının yakınlarıyla görüşmeler yaparak Yozgat Bozok İmam Hatip Mektebi hakkında bilgiler edinmiştir.¹³¹

Bozok İmam Hatip Mektebinde diğer mekteplerde okutulan dersler okutulmuştur.

¹³¹ Mustafa Öcal, *Bozok İmam Hatip Mektebinden İmam Hatip Liselerine*, s.109.

Tablo 3.1. Yozgat Bozok İmam Hatip Mektebi Ders Dağılım Çizelgesi

DERSLERİN ADLARI	1.sınıf(saat)	2.Sınıf(saat)	3.sınıf(saat)	4.sınıf(saat)
Türkçe	5	4	2	1
Hüsn-i Hat	2	2		
Arapça	3	3	3	4
Fransızca	+	+	+	
Tarih	2	2	2	2
Coğrafya	2	1	1	1
Cebir	2	2	1	
Hayvanân ve Fizyoloji	1	2		
Nebâdât	2			
Kur'an-ı Kerim	3	3	2	1
Din Dersi	2	2	3	2
Beden Eğitimi	2	2	1	1
Mûsikî	2	1	1	1
Hitâbet ve İrşâd		2	3	2
Ahlak		2	2	2
Hendese		1	1	2
Hadis		1	1	1
Edebiyat			2	2
Rûhiyât			1	1
Arziyât(ilmî arz)			1	
Fizik			1	1
Kimya			1	1
Fıkıh			2	
İlm-i Tevhid			1	1
Tabakât			1	
Malûmâtı Kanuniye			+	+
Hıfzı's-Sıhha				2
Tefsir				2
İctimâiyyât				+
Usûlu Tedris	?	?	?	?
Toplam	28	30	33	30

Kaynak: Mustafa Köylü, Din Eğitimi, s.230.

Yukarıdaki ders programı tablosunu kültür ve meslek dersleri müfredatı incelediğinde 1.sınıfta 5 saat din dersi 20 saat kültür dersi ve 3 saat arapça dersi müfredatta yer almaktadır. 2. sınıfta 10 saat din dersi, 17 saat kültür dersi ve 3 saat arapça dersi müfredatta yer almaktadır.

3. sınıfta 16 saat din dersi, 14 saat kültür dersi, 3 saat arapça dersi yer almaktadır. 4.sınıf da 12 saat din dersi, 14 saat kültür dersi ve 4 saat arapça dersi müfredatta yer almaktadır

Ortalamaya bakıldığında din dersi saati fazla olduğu ve öğrencilerin din eğitimi alanında din dersi saatleri yeterince olduğu belirtilebilir. Müfredata uygun verilerek öğrencinin dini bilgilerden yeterince donanımlı olması sağlanmışsa yetişmesinde çok büyük etkiye sahip olduğu açıktır. Bozok İmam Hatip Mektebi eğitimine devam etmiş olsaydı, toplumun gelişmesinde çok büyük etki olabilirdi.

Tablo Osmanlının son dönemi II. Abdülhamit Dönemi örgün eğitim-öğretim kurumlarıyla karşılaştırıldığında, O dönemde din eğitimi uygulamasında din dersleri tüm mektep programlarında yer verilmiştir. Tarihi tespitlerde mekteplerde gençler dini hayata hazırlanırken din eğitimi üç temel alanda tüm mekteplerde verilmiştir:

- Kur'an-ı Kerim öğretimi,
- İlmihal bilgilerinin kazandırılması,
- Ahlak eğitimi,¹³²

Bu bilgiler eğitim-öğretimde din eğitimi faaliyetinin Osmanlıdan Cumhuriyet dönemine ve bugünlere kadar devam ettiğini göstermektedir. Bu bilgiler Bozok İmam Hatip Mektebinin din eğitimindeki yeri açısından tam yeterli olmamış gibi gösterebilir. Ama bu okul mezun vermeden iki yıl ancak eğitim-öğretim yapabilmıştır.

3.3. Yozgat İmam Hatip Okulunun Açılması

İmam hatip mektepleri kapatıldıktan sonra yıllarca din eğitimi ve öğretimi ülkemizde yapılamamıştır. 1950'de demokrasiye geçişle birlikte 1951 yılında 7 ilde "İmam Hatip Okulu" açılmıştır. Bu iller; İstanbul, Ankara, Kayseri, Konya, Adana, Isparta ve Maraş illeridir. 1953 yılında 8 İmam Hatip Okulu daha açıldı. Bunlardan biri de 18.09.1953 tarihli kararname ile Yozgat'ta açılan İmam Hatip Okulu eğitim-öğretime başlamıştır.

¹³² Zeki Salih Zengin, *II. Abdülhamit Dönemi Örgün Eğitim Kurumlarında Din Eğitimi ve Öğretimi*, s.177.

Tablo 3.2. Yozgat İHO ve Diğer İHO'ların Yıllara Göre Okul Sayısı (1951-1971)

Öğretim Yılı	Açılan Okul Sayısı	Hizmet Veren Faal Okul Sayısı
1951-1952	7	7
1953-1954	8	15
1954-1955	1	16
1956-1957	1	17
1958-1959	2	19
1962-1963	7	26
1965-1966	4	30
1966-1967	10	40
1967-1968	18	58
1968-1969	11	69
1969-1970	2	71
1970-1971	1	72

Kaynak: Ahmet Ünsür, Kuruluşundan Günümüze İmam Hatip Liseleri, s.157.

1951-1971 arası açılan imam hatip okul sayısı tablosu verileri, ilk önce 7 okul açıldığını göstermektedir. 1970-1971 eğitim-öğretim dönemine gelindiğinde bu sayı 72'ye çıkmıştır. Hizmet veren okul sayısı yıllara göre değişik oran ve sayıda devamlı artış göstermiştir. En fazla artış 1967-1968 eğitim-öğretim döneminde 18 sayı artarak olmuştur. En az artış da 1954-1955, 1956-1957 ve 1970-1971 dönemlerinde birer adet okul açılarak olmuştur.

3.3.1. Yozgat İmam Hatip Okulunun Açılışına Öncülük Edenler

Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü Din Eğitimi Anabilim Dalı Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Öcal Hoca, Çapanoğlu Cami İmam Hatibi Fazlı Lekesiz ve Dr. Ali Şakir Ergin Hoca ile yaptığı mülakatta Yozgat İmam Hatip Okulunun açılışını tanıkların dili ile anlatmıştır. İmam hatip okullarının diğer illerde açılması ile birlikte Yozgat'ın ileri gelenlerinden il müftüsü merhum Hüseyin Avni Bayraktar, Kur'an kursu derneği başkanı Rıfat Bacanlı ve iktidar partisinin Yozgat il başkanı Durak Taşkınöz halkın da talebi neticesinde Yozgat İmam Hatip Okulunun açılmasını sağlamak için girişimde bulunmak üzere Ankara'ya gitmişlerdir. Dönemin Milli Eğitim Bakanı Tevfik İleri ile görüşerek Yozgat'ta imam hatip okulu açılması için halkın din eğitimi talebi arz edilmiştir. Milli Eğitim Bakanı Tevfik İleri; okul binası, öğretmen kadrosu ve burada okumayı talep eden öğrenci sayısı hakkında bilgilendirilmiştir. Yozgat'tan giden heyet Kur'an Kursu binasının

yarısını okula ayırdıklarını, Kur'an Kursunda 170 civarı öğrenci olduğunu bu öğrencilerin büyük çoğunluğunun açılacak olan okula kayıt olmak istediklerini bu nedenle öğrenci sorunu olmadığını belirtmişlerdir. Eğitim-öğretim verecek tüm branşlarda öğretmen kadrosunun hazır olduğu belirtilerek okulun mutlaka açılması gerektiği Milli Eğitim Bakanı Tevfik İleri'ye arz edilmiştir. Tevfik İleri bu isteği olumlu karşılayarak neticenin bildireceğini heyette görevli olan kişilere bildirmiştir. Heyet Yozgat'a geldikten 15 gün sonrada Yozgat İmam Hatip Okulunun açılma haberi Ankara'dan Yozgat'a ulaşmıştır.¹³³

Tablo 3.3. Yozgat İmam Hatip Okulu (1953-1973) Dönemi Mezun Sayısı

Öğretim Yılı	Lise Kısmı Kayıt Sayısı			Mezun Sayısı		
	Kız	Erkek	Toplam	Kız	Erkek	Toplam
1953-1954		20	20			0
1954-1955		22	22			0
1955-1956		20	20			0
1956-1957		11	11		19	19
1957-1958		14	14		21	21
1958-1959		26	26		18	18
1959-1960		26	26		9	9
1960-1961		10	10		10	10
1961-1962		13	13		21	21
1962-1963		25	25		23	23
1963-1964		16	16		7	7
1964-1965		13	13		10	10
1965-1966		40	40		18	18
1966-1967		71	71		11	11
1967-1968		140	140		9	9
1968-1969		111	111		23	23
1969-1970		110	110		64	64
1970-1971		72	72		130	130
1971-1972		55	55		101	101
1972-1973		85	85		104	104

Kaynak: Mustafa Öcal, Bozok İmam Hatip Mektebinden İmam Hatip Liselerine, s.135

¹³³ Mustafa Öcal, Bozok İmam Hatip Mektebinden İmam Hatip Liselerine, s.115.

Tablo 3.4. 1953 Yılında İmam Hatip Okulu Açılan İller

İHO Açılan İl	Açılış Tarihi
Antalya	20.06.1953
Erzurum	20.06.1953
İzmir	20.06.1953
Tokat	20.06.1953
Trabzon	08.08.1953
Çorum	18.09.1953
Elazığ	18.09.1953
Yozgat	18.09.1953

Kaynak: Mustafa Öcal, Bozok İmam Hatip Mektebinden Yozgat İmam Hatip Liselerine, s.115.

Tabloda Yozgat İmam Hatip Okulu ile Çorum, Elazığ imam hatip okulları birlikte açılmıştır. Türkiye’de açılan imam hatip okullarının ilk on beşinde Yozgat İmam Hatip Okulu yer almıştır. Yozgat’ta imam hatip mektebi de imam hatip okulunun açılması da ilk sıralarda olmuştur. Bu durum halkın din eğitimine ilgisini göstermesi açısından önemlidir.

3.3.2.Yozgat İmam Hatip Okulunun Açılması ve İmkânsızlıklar

Yozgat merkez üzüm pazarı aralığında Kur’an kursu binası ikiye bölünerek yarısında yaygın din eğitimi yapan Kur’an kursu diğer yarısında örgün eğitim yapan Yozgat İmam Hatip Okulu eğitim-öğretim faaliyetine başlamıştır. Dr. Ali Şakir Bey’in Yozgat İmam Hatip Okulu ile ilgili verdiği bilgilere göre diğer liseler gibi örgün eğitim yapan bir okul olmasına rağmen ikinci sınıf muamelesi görmüştür. Diğer okullarda olan malzeme, araç gereç, etkinlik alanları ve diğer imkânlar Yozgat İmam Hatip Okuluna verilmemiştir.

Yozgat İmam Hatip Okulunun bir numaralı öğrencisi de olan Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Temel İslami Bilimler Hadis Ana Bilim Dalı emekli Hocası Prof. Dr. Yaşar Kandemir, Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü Din Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Dr. Mustafa Öcal’a verdiği mülakatında Yozgat İmam Hatip Okulunun ilk yıllarını anlatmıştır. Yozgat İmam Hatip Okuluna ilk kayıt olan öğrencisi olduğunu ve okulun eğitim-öğretim imkânlarının çok sınırlı olduğunu belirtmiştir. Kur’an kursu binasını ikiye ayrılarak bir tarafında Kur’an kursu eğitim-öğretimine devam ederken diğer kısmını Yozgat Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından Yozgat İmam Hatip Okuluna tahsis edilmiştir.

Eğitim-öğretim başladığında araç gereç olmadan bir sınıfta eğitim gördüklerini anlatmıştır. Okul idaresi maddi imkânsızlıklardan çok etkilendiğini hatırladığı kadarıyla daktilo, resmi yazışmalarda kullanılacak kâğıt vb. evrakları diğer okullardan veya diğer devlet kurumlarından temin edildiğini belirtmiştir. Diğer devlet okullarının maddi imkânları okul araç gereçleri ve okul donanımlarının Yozgat İmam Hatip Okulundan çok yüksek olduğunu diğer okullara yaptıkları gezilerde fark etmiştir. Diğer okulların fizik laboratuvarları, beden eğitimi dersi salonları ve benzer imkânları orada gördüklerini anlatmıştır.¹³⁴

Yozgat İmam Hatip Okulunda 1962 yılında öğretmenlik yapan Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakóltesi Felsefe Din Bilimleri Bölümü Din Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Prof. Dr. Beyza Bilgin, o dönem Yozgat İmam Hatip Okulu ve diğer imam hatip okulları için aslında avantajlı tarafları olduğunu belirtmiştir. O dönem imam hatip okulundan mezun olan öğrenci üç diploma alarak dezavantajını avantaja çevirebildiğini şu şekilde belirtmiştir:

-İmam hatip okulunu bitirdikten sonra fark derslerini vererek ilköğretim diploması alıp öğretmen olabilmektedir.

- İmam hatip okulunu bitirdikten sonra fark derslerini vererek lise diploması alabilir. Üniversite eğitimini yapabilmektedir.

-İmam hatip okulunu bitirerek imam-hatip olabilmektedir.¹³⁵

3.4. Yozgat İmam Hatip Okulundan İmam Hatip Lisesine Geçiş

Naim Talu hükümeti ve Orhan Dengiz'in Milli Eğitim Bakanı olduğu dönemde 15 Nisan 1973 tarihinde 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu TBMM'den geçerek yasalaşması ile kanun "Okul" olarak nitelendirilen ortaöğretim kurumlarını "Lise" ye dönüştürmüştür. Yozgat İmam Hatip Okulu, Yozgat İmam Hatip Lisesine dönüştürölmüştür. Kanun, imam hatip okulunda eğitim alanların önünü açmıştır. Çünkü imam hatip okulu olduğu dönemde mezun olan öğrenciler sadece yüksek İslam enstitülerine gidebilirken imam hatip lisesi olunca diğer liseler gibi tüm üniversitelerdeki bölümlere eşit şartlarda giriş hakkı getirilmiştir. Bu kanuni düzenleme Yozgat İmam Hatip Lisesi ve diğer imam hatip liselerine çok büyük etki oluşturmuştur. Okulun önü açık olunca bu durum kayıtlara da yansımıştır. Din

¹³⁴ Mustafa Öcal, *Tanıkların Dilinden Cumhuriyet Dönemi Din Eğitim ve Dini Hayat*, III, s.137-196.

¹³⁵ Mustafa Öcal, *Bozok İmam Hatip Mektebinden Yozgat İmam Hatip Liselerine*, s.193-196.

eğitimi açısında mezun sayısı çoğaldı ve değişik bölümlerde imam hatip lisesi mezunlarının olması din eğitimini geliştirmiştir. 1973-2014 arası imam hatip lisesi kayıt-mezun bilgileri Mustafa cal'ın alıřmalarından¹³⁶ ve Yozgat Milli Eğitim Müdürlüğü İstatistik biriminden temin edilerek aşağıdaki tablo oluşturulmuştur.

Tablo 3.5.Yozgat İHL (1973-1998) Dönemi Mezun Sayısı

Öğretim Yılı	Lise Kısımlı Kayıt			Mezun		
	Kız	Erkek	Toplam	Kız	Erkek	Toplam
1973-1974		62	62		68	68
1974-1975		61	61		49	49
1975-1976		71	71		78	78
1976-1977		60	60		57	57
1977-1978		110	110		56	56
1978-1979		62	62		66	66
1979-1980		61	61		55	55
1980-1981		75	75		102	102
1981-1982		82	82		55	55
1982-1983		80	80		54	54
1983-1984		75	75		69	69
1984-1985		90	90		78	78
1985-1986		43	43		74	74
1986-1987		50	53		69	69
1987-1988		71	71		81	81
1988-1989		121	121		38	38
1989-1990	181	90	271		44	44
1990-1991	175	121	296		65	65
1991-1992	20	149	169		115	115
1992-1993	40	141	181	160	105	265
1993-1994	66	50	116	176	105	281
1994-1995	75	80	155	14	126	140
1995-1996	82	85	167	25	148	173
1996-1997	61	66	127	39	71	110
1997-1997	45	50	95	69	80	149
1998-1999	5	15	20	78	80	158

Kaynak: Mustafa cal, Bozok İmam Hatip Mektebinden Yozgat İmam Hatip Lisesine, s.135.

¹³⁶ Mustafa cal, Bozok İmam Hatip Mektebinden Yozgat İmam Hatip Liselerine, s.135.

Tablo 3.6. Yozgat İHL (1999-2014) Dönemi Toplam Mevcut ve Mezun Sayıları

Öğretim Yılı	Lise Kısmı Kayıt			Mezun		
	Kız	Erkek	Toplam	Kız	Erkek	Toplam
1999-2000	5	35	40	60	61	121
2000-2001	5	35	40	41	45	86
2001-2002	6	25	31	3	10	13
2002-2003	5	20	25	3	28	31
2003-2004	6	12	18	4	29	33
2004-2004	4	12	16	4	21	25
2005-2006	5	10	15	3	15	18
2006-2007	14	19	33	3	7	10
2007-2008	15	14	29	2	9	11
2008-2009	32	71	103	3	8	11
2009-2010	60	125	185	8	15	23
2010-2011	44	122	166	13	11	24
2011-2012	65	107	172	20	65	85
2012-2013	121	217	338	51	110	161
2013-2014	81	108	189	31	105	136

Kaynak: Mustafa Öcal, Bozok İmam Hatip Mektebinden Yozgat İmam Hatip Lisesine, s.135.

1985 yılında İstanbul Beykoz'da Anadolu İmam Hatip açılması ile her yerde AİHL açılmıştır. Yozgat İmam Hatip Lisesi, Avni Akyol Milli Eğitim Bakanı, Halil Hayit Din Öğretimi Genel Müdürü olduğu dönemde 19.10.1992 yılında Yozgat İmam Hatip Lisesi bünyesinde Anadolu imam hatip lisesi türü açılmıştır. Anadolu imam hatip liseleri sınavla öğrenci aldığı için öğrenci kalitesi imam hatip lisesine göre daha başarılı duruma ulaşmıştır.¹³⁷ 1992-2018 dönemi kayıt ve mezun bilgileri ile aşağıdaki tablo oluşturulmuştur.

¹³⁷ Mustafa Öcal, *Bozok İmam Hatip Mektebinden Yozgat İmam Hatip Liselerine*, s.131.

Tablo 3.7. Yozgat AİHL Toplam Mevcut ve Mezun Sayıları (1992-2018)

Öğretim Yılı	Lise Kısmı Kayıt			Mezun		
	Kız	Erkek	Toplam	Kız	Erkek	Toplam
1992-1993	15	39	54			
1993-1994	10	35	45			
1994-1995	19	48	67			
1995-1996	20	51	71	13	35	48
1996-1997	13	47	60	8	33	41
1997-1998	27	31	58	16	36	52
1998-1999	15	18	33	20	45	65
1999-2000	5	6	11	10	45	55
2000-2001	10	7	17	25	27	52
2001-2002	10	7	17	11	13	24
2002-2003	18	10	28	3	4	7
2003-2004	10	15	25	9	5	14
2004-2005	7	8	15	8	6	14
2005-2006	15	11	26	17	9	26
2006-2007	13	15	28	7	15	22
2007-2008	13	26	39	6	7	13
2008-2009	19	18	37	12	11	23
2009-2010	28	20	48	12	14	26
2010-2011	36	23	59	12	25	37
2011-2012	64	55	119	18	17	35
2012-2013	62	65	127	28	19	47
2013-2014	72	52	124	34	22	56
2014-2015	140	130	270	55	45	100
2015-2016	-	132	132	-	69	69
2016-2017	-	159	159	-	89	89
2017-2018	-	128	128	-	58	58
2018-2019	-	131	131	-	69	69
TOPLAM	641	1287	1928	324	718	1042

Kaynak: Yozgat Milli Eğitim Müdürlüğü İstatistik Birimi Verileri 2019.

Yozgat Anadolu İmam Hatip Lisesinin 1997 sonrası öğrenci kayıt ve mezun sayısında düşüş 2004-2005 dönemine kadar devam etmiştir. 2005 sonrası dönemde yeni kayıt ve mezun sayısında artış başlamıştır. 1992- 2015 sonuna kadar kız ve erkek öğrenci mezununu birlikte vermiştir. 2015-2016 eğitim öğretim yılı itibari ile Yozgat Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi kurularak kız öğrenciler Yozgat Anadolu İmam Hatip Lisesinden ayrılarak kız ve erkek imam hatip ayrı okula

dönüştürülmüştür. 2016-2017 eğitim-öğretim döneminde Yozgat İmam Hatip Lisesi isim değişikliğine gidilerek adı Yozgat Milli İrade Anadolu İmam Hatip Lisesi olmuştur. 2016-2017 eğitim-öğretim döneminde Yozgat Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi isim değişikliğine gidilerek Ayşe Ilıcak Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi olmuştur.

Tablo 3.8. Yozgat AİHL Toplam Mevcut ve Mezun Sayıları (2015-2018)

Öğretim Yılı	Lise Kısmı Kayıt		Mezun	
	Kız	Toplam	Kız	Toplam
2015-2016	160	513	66	66
2016-2017	158	537	103	103
2017-2018	128	525	91	91
2018-2019	81	454	83	83

Kaynak: Yozgat Milli Eğitim Müdürlüğü İstatistik Birimi Verileri 2019.

Ayşe Ilıcak Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi 30.05.2017 tarihinde Talim Terbiye Kurulu Başkanlığının kararı ile fen ve sosyal bilimler programı uygulayan okullar arasına girmiştir. 14.06. 2017 tarihinde Din Öğretimi Genel Müdürlüğü yazısı ile Yozgat Milli Eğitim Müdürlüğüne resmi yazı ile bildirilmiştir. 10.04.2018 tarihli 7331292 sayılı makam onayı ile Yozgat Milli İrade Anadolu İmam Hatip Lisesi ve Ayşe Ilıcak Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi “özel program uygulayan okullar” kapsamına alınarak “Fen ve Sosyal Bilimler Programı” uygulayan sınavla öğrenci alan okullar olmuştur.

3.4.1.Yozgat İHL 2018-2019 Kayıt Mezun Sayısı ve Okul Türleri

Tablo 3.9. Yozgat Merkez İHL Türleri Toplam Mevcut ve Mezun Sayıları (2018-2019)

Yozgat Merkez Okul Adı	Okul Türü	Kayıt Toplam	Toplam Mevcut	Mezun Toplam	Derslik	Öğretmen
Yozgat Milli İrade AİHL	Fen ve Sosyal Bilimler Proje	90	90	-	35	41
Yozgat Milli İrade AİHL	AİHL Sınavsız	41	386	69		
Ayşe İlicak AİHL	Fen ve Sosyal Bilimler Proje	81	81	-	24	38
Ayşe İlicak AİHL	AİHL (eski)	-	373	83		
Yozgat Kız AİHL	AİHL Sınavsız	67	143	-	6	7
Genel Toplam		279	1073	152	65	86

Kaynak: Yozgat Milli Eğitim Müdürlüğü İstatistik Birimi Verileri 2019.

Yozgat Anadolu İmam Hatip Lisesi önce kız erkek olarak ayrılmıştır. Sonra sınavlı ve sınavsız öğrenci almasına göre, sınavlı Anadolu imam hatip lisesi fen sosyal bilimler proje okulları ve sınav yapılmadan alan Anadolu imam hatipler olarak ayrılmıştır.

Tablo 3.10. Ayşe İlicak Kız AİHL Yeni Kayıt- Mezun Sayıları (2015-2019)

Öğretim Yılı	Yeni Kayıt	Toplam	Mezun	Öğretmen
2015-2016	160	513	66	37
2016-2017	158	537	103	42
2017-2018	128	525	91	42
2018-2019	81	454	83	38
Toplam	527	-	343	

Kaynak: Yozgat Milli Eğitim Müdürlüğü İstatistik Birimi Verileri 2019.

Ayşe İlicak Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi, önce Yozgat Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi olarak kurulmuştur. 2017-2018 eğitim öğretim yılında fen ve sosyal bilimler programlı okullar kapsamına alınmıştır.10.04.2018 tarihli ve 7331292 sayılı makam onayı ile “Fen ve Sosyal Bilimler Proje Okulu olarak” sınavla öğrenci alan

okullar” ve “özel program ve proje uygulayan okullar” kapsamına alınmıştır. İlgili resmi yazılar ek bölümüne konulacaktır. Yozgat Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi;

Tablo 3.11. Yozgat Kız AİHL Yeni Kayıt- Mezun Sayısı (2017-2019)

Öğretim Yılı	Yeni Kayıt	Toplam	Mezun	Öğretmen
2017-2018	58	69	-	-
2018-2019	67	143	-	7
Toplam	125	143		7

Kaynak: Yozgat Milli Eğitim Müdürlüğü İstatistik Birimi Verileri 2019.

Yozgat Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi 2017 tarihinde Ayşe Ilıcak Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi fen ve sosyal bilimler programı uygulamaya başlaması ve sınavla öğrenci alması nedeniyle sınavsız kız öğrenci alan okul olarak Yozgat Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi kurulmuştur. İki yıllık okul olması nedeniyle halen mezun vermemiştir.

Tablo 3.12. Yozgat İHL Toplam Mevcut ve Mezun Listesi (1953-2018)

Yozgat İHL-AİHL	Mevcut Toplam Sayısı	Mezun Toplam
Kız İHL	1218	810
Erkek İHL	3753	3025
Kız AİHL	1153	612
Erkek AİHL	1424	773
Genel Toplam	7558	5220

Kaynak: Yozgat Milli Eğitim Müdürlüğü İstatistik Birimi Verileri 2019.

1953-2018 arası öğrenci mevcut ve mezun istatistik bilgilerini içermektedir. Yozgat merkezde şu an mevcut olan tüm kız ve erkek Anadolu imam hatip liseleri dâhil edilerek öğrenci mevcut sayısı ve öğrenci mezun sayısı toplamı verilmiştir.

TBMM de 6287 sayılı “ İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile 16.08.1997 tarihi ve 4306 sayılı kanun geçici 1. maddesinde “sekiz yıllık kesintisiz ilköğretim” kanunun kesintisiz bölümü kaldırılarak 4+4+4= 12 yıl şeklinde düzenlenmiştir. Dört yıl ilköğretim, dört yıl ortaokul veya imam hatip ortaokulu, dört yıl lise olarak düzenlenmiştir¹³⁸. Türkiye’de imam hatip liselerinin temelini teşkil edecek imam hatip ortaokulları 30.03.2012 tarihinde

¹³⁸ Mustafa Öcal, *Bozok İmam Hatip Mektebinden İmam Hatip Liselerine*, s.99.

TBMM de kabul edilen kanuni düzenleme ile açılmıştır. Böylelikle 2012-2013 eğitim-öğretim yılından itibaren imam hatip ortaokulları tekrar kurulmuştur. Önce Yozgat İmam Hatip Lisesi bünyesinde imam hatip ortaokulu kurulmuştur. Sonra Yozgat merkezde sayıları talep oranında artmıştır. Yozgat merkez imam hatip ortaokulları tablo halinde şu şekilde belirtilmiştir:

Tablo 3.13. Yozgat Merkez İmam Hatip Ortaokulları Toplam Mevcut ve Mezun Sayısal Bilgileri (2013-2018)

Okul Adı	Toplam Kayıt	Başka Okula Nakil	Mevcut Toplam	Mezun	Öğretmen	Derslik
Ayşe Ilıcak İHO	750	31	486	233	39	24
Gazi Mustafa Kemal İHO	409	42	151	216	18	22
Mevlana Toki İHO + ilkokul	209	1	208	-	24	-
Bahçeşehir İHO+ ort.+ilk	39		63	-	11	-
Atatürk İHO+ ortaokul	71		138	-	18	-
Toplam	1478	74	1046	449	104	46

Kaynak: Yozgat Milli Eğitim Müdürlüğü İstatistik Birimi Verileri 2019.

Yozgat merkezde imam hatip ortaokullarından sadece Ayşe Ilıcak İmam Hatip Ortaokulu müstakil okul olarak eğitim-öğretim vermektedir. Diğer okulların bünyesinde ya ilkokul ya da ilkokul ve ortaokul mevcuttur. Derslik sayıları tespit edilemeyen okullar diğer ortaokulların bünyesinde imam hatip ortaokulu açılması nedeniyle derslik diğer ortaokulda görünmektedir. Bahçeşehir ve Atatürk İmam Hatip Ortaokulları müstakil olmayıp başka ortaokulun bünyesinde eğitim-öğretim yapmaları nedeniyle toplam kayıt ve mevcut toplam sayıları diğer ortaokulla birlikte sayılması nedeniyle farklılık arz etmektedir. Tabloda okullaşma var ama okul mevcutları yeterli düzeyde değildir.

Yozgat İmam Hatip Lisesi mezunu ve mensupları ile yapılan mülakatlarda okul kalitesi ve başarı üzerine oluşan fikirler şu şekildedir:

- İmam hatip ortaokulları öğrenci mevcudu ne kadar çok olursa, oradan mezun olanların imam hatip liselerine gitme oranı artmaktadır.
- İmam hatip ortaokullarından imam hatip liselerine giden öğrenci mesleki derslerde alt yapıyı alarak gitmesi nedeniyle başarılı olması diğer okullara göre daha yüksektir.
- Kaliteli imam hatip ortaokulu öğrencisi imam hatip liselerine gitmesi artarsa imam hatip liselerinin başarısını arttıracaktır.

Tablo 3.14. Yozgat İmam Hatip Okulları 2013-2018 İstatistik Bilgiler

Yozgat Merkez ve İlçeleri İmam Hatip Okulları İstatistik Bilgi					
	Eğitim Öğretim Yılı				
	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018
AİHL Okul Sayısı	10	11	15	21	22
AİHL Öğrenci Sayısı	4826	4771	4461	4878	4212
İHO Okul Sayısı	19	19	37	69	70
İHO Öğrenci Sayısı	1847	2628	3635	5821	6279

Kaynak: Yozgat Milli Eğitim Müdürlüğü İstatistik Birimi Verileri 2019.

2013-2018 arası AİHL okullaşmada düzenli artış olmuştur. Konu ile ilgisi Yozgat merkez ve ilçelerinde okullaşmaya paralel öğrenci yönelimi aynı oranda arttırılırsa öğrenci mevcut ve mezun sayısı da o oranda arttırılmış olacaktır. Öğrenci eğitim öğretim başarısının artışı mezunlar ile birlikte topluma olumlu yansımaktır. Ama öğrenci sayıları değişkenlik arz etmektedir. 2013-2018 arası İHO okullaşmada yoğun artış olmuştur. İHO öğrenci alımında okullaşma ile birlikte artış kaydetmiştir. Anadolu İmam Hatip Lisesi Yozgat merkez ve ilçeleri toplamı 22'ye çıkmasına rağmen öğrenci sayısı 4878'den 4212'ye gerilemiştir. Yukarıda Yozgat İmam Hatip Lisesi ve diğerlerine kayıt ve mezun bilgileri gibi sayısal verilere yer verilmiştir.

3.4.2. Kuruluşunda Günümüze Yozgat İmam Hatip Lisesi Okul Müdürleri ve Öğretmenleri

Yozgat İmam Hatip Okulu ve lisesi süreçlerinde genelde okul müdürleri meslek ders öğretmenlerinden seçilmiştir. Okulun kuruluş sancılı olduğu gibi derse girecek öğretmeni sıkıntısı da olmuştur. Öğretmen olarak din derslerine diğer okullarda din dersi öğretmeni varsa onlar ile eksiklik giderilmiştir. Eksiklik diğer okullardan tamamlanamazsa meslek ders öğretmeni eksikliği olduğunda Yozgat

müftülüğünden il müftüsü ve imamlar derslere girmişlerdir. Kültür derslerine ise Yozgat Milli Eğitim Müdürlüğü diğer okullardan öğretmen eksikliğini görevlendirme usulü ile tamamlamıştır. Yozgat'ın gönül insanı merhum Şehzade Ahmet Efendi de Yozgat İmam Hatip Okulunun kuruluş dönemlerinde öğretmenlik yapmıştır.

Büyük Cami imamı Fazlı Lekesiz, Sakarya İlkokulu müdürü Ö. Faik Boran hocalar derse girmiştir. 1953'ten itibaren Ankara İlahiyat Fakültesi mezunu öğretmenler atanmıştır.1963 yılında ise İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü Konya ve Kayseri Yüksek İslam Enstitüsünden mezunlar meslek ders öğretmeni olarak çalışmışlardır.¹³⁹

- Yozgat'ın manevi önderlerinden Şehzade Ahmet Efendi, Yozgat İmam Hatip Mektebinde eğitim almış ve Yozgat İmam Hatip Okulunda öğretmenlik yapmıştır.

- Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü Din Eğitimi Anabilim Dalı emekli Öğretim Üyesi Prof. Dr. Beyza BİLGİN, Din eğitimi alanının kurucularından 1960-1961 dönemi Yozgat İmam Hatip Okulu meslek dersi öğretmenliği yapmıştır.

- Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Temel İslami Bilimler Bölümü Hadis Ana Bilim Dalı emekli Hocası Prof. Dr. Ali Osman KOÇKUZU, 1963-1966 yıllarına Yozgat İmam Hatip Okulu meslek ders öğretmenliği yapmıştır.

- Bursa Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü Din Psikolojisi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Prof. Dr. Hayati HÖKELEKLİ, Yozgat İHL meslek ders öğretmenliği yapmıştır.

- Erzurum Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Temel İslami Bilimler İslam Tarihi Ana Bilim Dalı Hocası merhum Prof. Dr. Asri ÇUBUKÇU, 1963-1964 Yozgat İmam Hatip Okulu meslek ders öğretmenliği yapmıştır.

Burada bazı hoca isimleri verilmesindeki amaç Yozgat İmam Hatip Lisesi tarihinde öğretmenlik yapanların mesleki ehliyet olarak önemli insanların görev yaptığını belirtmektir.

¹³⁹ Mustafa Öcal, *Bozok İmam Hatip Mektebinden İmam Hatip Liselerine*, s.117.

Tablo 3.15. Kuruluşundan Günümüze Yozgat İHL Müdürleri

Sıra No	Adı Soyadı	Çalıştığı Yıllar	Sıra No	Adı Soyadı	Çalıştığı Yıllar
1	M. Kemal AYDOĞAN	1953-1963	10	Ali DEMİRDAĞ	1979-1981
2	Nizamettin AYTEKİN	1963-1964	11	Muhittin ŞAHİNER	1981-1988
3	Burhan ŞAVLI	1964-1966	12	Kenan LEVENT	1988-1996
4	Nurettin BAYBURTLUGİL	1966-1967	13	Durak DEMİREL	1996-2004
5	Ali GÖZÜTOK	1968-1969	14	Süleyman DURMAN	2004-2007
6	Mikdat BAL	1969-1972	15	Ünal AYDIN	2007-2012
7	İsmet ALTIKARDEŞ	1972-1973	16	Ekrem CANBAŞ	2012-2016
8	Mustafa GÖÇER	1973-1979	17	Enver ÇELİKSU	2016-2017
9	Şuayip OĞUZ	1979-1979	18	Ramazan GÜNEŞER	2017-

Kaynak: Yozgat Milli İrade AİHL Arşiv Kayıtlı Evraklar 2019. Bkz, Mustafa Öcal, Bozok İmam Hatip Mektebinden İmam Hatip Liselerine, s.117.

3.4.3. Yozgat İmam Hatip Lisesi Ders Müfredatı

Tablo 3.16. Yozgat İHL Orta Kısım Ders Saati Çizelgesi 1974-1975

Derslerin Adları	6.Sınıf	7.Sınıf	8.sınıf	Toplam
Türkçe	5	5	5	15
Matematik	4	4	4	12
Sosyal Bilgiler	3	3	4	10
Fen Bilgisi	3	3	3	9
Yabancı Diller	3	3	3	9
Sanat ve İş Eğitimi	1	1	1	3
Müzik	1	1	1	3
Beden	1	1	1	3
Ahlak	1	1	1	3
Haftalık Ortak Ders Toplamı	22	22	23	67
Meslek Dersler				
Kur'an-ı Kerim	3	3	3	9
Arapça	3	3	3	9
Din Dersi	3	3	2	8
Haftalık Meslek Ders Toplamı	9	9	8	26
Rehberlik ve Eğitsel Çalışması	3	3	3	9
Genel Toplam	34	34	34	102

Kaynak: Mustafa Öcal, Bozok İmam Hatip Mektebinden İmam Hatip Liselerine, s.62.

Tablo 3.17. Yozgat İmam Hatip Okulları Orta Kısım Meslek Dersleri ve Kültür Dersleri Oranı

DERS GRUBU	1.Sınıf %	2.Sınıf %	3.Sınıf %	4.Sınıf %	TOPLAM
Meslek Dersleri	41	37.5	44	53	43.75
Kültür Dersleri	59	62.5	56	47	56.25
Toplam	100	100	100	100	100

Kaynak: Mustafa Öcal, Bozok İmam Hatip Mektebinden İmam Hatip Liselerine, s.62,65.

Tablo 3.18. Yozgat İHL Lise Kısım Ders Çizelgesi 1974-1975

Derslerin Adları	1.sınıf	2.Sınıf	3.sınıf	4. sınıf	Toplam
Kur'an-ı Kerim	4	4	4	4	16
Arapça	4	4	3	3	14
Akaid			2		2
Kelam				2	2
Din Dersi	2	2	2		6
Fıkıh				2	2
Tefsir				2	2
Hadis			3	3	6
Siyer	1				1
Hitabet				2	2
Meslek Ders Saatleri Toplamı	11	12	16	16	
Türk Dili Edebiyatı	5	4	3	3	15
Tarih	2	2	2		6
Sanat Tarihi				1	1
Coğrafya	2	2	2		6
Matematik	4	2	2	2	10
Fizik	3	2	2		7
Kimya	2	2	1		5
Biyoloji		3	2		5
Psikoloji				2	2
Felsefe				6	6
Ahlâk	1	1			2
Yabancı Dil	3	3	3	3	12
Beden Eğitimi	1	1	1	1	4
Milli Güvenlik	1	1	1	1	4
Kültür Ders Saatleri Toplamı	24	23	19	19	
Genel Toplam	35	35	35	35	140
Rehberlik-Eğitsel	3	3	3	3	12

Kaynak: Mustafa Öcal, Bozok İmam Hatip Mektebinden İmam Hatip Liselerine, s.62,65.

Tablo 3.19. Yozgat İmam Hatip Okulları Lise Kısım Meslek Ders ve Kültür

Ders Oranları

Ders Grubu	1.Sınıf %	2.Sınıf %	3.Sınıf %	4. Sınıf %
Meslek Dersleri	37.5	44	44	43.75
Kültür Dersleri	62.5	56	56	56.25
Toplam	100	100	100	100

Kaynak: Mustafa Öcal, Bozok İmam Hatip Mektebinden İmam Hatip Liselerine, s.62,65.

3.4.4. Yozgat İHL Mezunları ve Din Eğitimindeki Yeri

Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Temel İslami Bilimler Bölümü İslam Hukuku Ana Bilim Dalı emekli Hocası Prof. Dr. Hayrettin Karaman; İmam hatip okulları, mezunları ve mensuplarının din eğitimindeki yerinin çok önemli olduğunu imam hatip okulları diğer okullara model olması gerektiğini belirtmektedir. Çünkü bu okullar dini değerlere saygı duyan ve bunları selamet yolu olarak dünyaya yaymak isteyen kişileri eğitmektedir. Bu nedenle bu kurumların mezunlarına ve mensuplarına çok görev düşmektedir.¹⁴⁰

Yozgat İmam Hatip Okulu 1962 yılı mezunu Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü Din Eğitimi Anabilim Dalı emekli öğretim üyesi Prof. Dr. Halis Ayhan, verdiği mülakatta, Yozgat İmam Hatip Lisesi ve diğer imam hatip liselerinin din eğitimindeki yeri ile ilgili özet olarak şu bilgileri vermiştir.

Bu okullar devlet tarafından açılmış ve halk tarafından büyük ilgi ile karşılanmıştır. Halkımız kız ve erkek çocuklarını severek bu okullara göndermiştir. Çocuklarını gönderirken ahlaklı, dinini öğrenen ve davranışları İslam'a uygun yetişmesini istemektedir. Bu okullardan mezun olanlar ülkemize ahlaki ve davranış olarak faydalı nesiller olacaktır. Ülkemizin değişik yerlerinde din görevlisi, öğretmen ve diğer meslek gruplarında hizmetleriyle dini taassup, hurafe ve batıl inançlar ile mücadele eden sağlıklı nesillerin yetişmesine katkı sunacaktır. Din eğitimi veren okullar bizdeki ismi imam hatip okulları sadece Türkiye'de değil diğer ülkelerde dini ağırlıklı eğitim yapan okullar da devamlı tartışılmıştır. Ülkemizde cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren devletin gözetimi ve denetimi altında ilkökul, ortaokul, lise ve yükseköğretim bütünlüğü içinde din eğitimi yapmak ve din görevlisi

¹⁴⁰ Hayrettin Karaman, *Laik Düzendeki Dini Yaşamak*, İstanbul 2002, c.2,s.95.

yetiştirmek devletin temel din eğitimi anlayışı olmuştur. Ancak siyasi sebepler ile bu anlayış çoğu zaman sekteye uğramıştır. Bu okullar devlet, millet birlikteliği ile gelişirse topluma olan faydası ve din eğitimindeki önemi artacaktır. Bu okullar siyasi sebeple kapatılma durumunda devlet, millet olarak topyekûn sıkıntı yaşanacaktır. Halk arasında batıl inançların yaygın olması ve doğru bildikleri yanlışların çok olması imam hatip okullarına bu nedenle önemli görevler düşmektedir. Devletin bu okullarda batıl inançtan uzak, İşlam dinini doğru kaynaklardan öğrenen öğrencilerinin topluma büyük yarar sağlayacağını belirtmiştir.¹⁴¹

Yozgat İmam Hatip Lisesi, din eğitimi faaliyetinde Yozgat için önemli bir değerdir. İnsanların din eğitimi isteklerini sistemin içerisinde, devletin denetiminde olan eğitim kurumlarında almak istemesi dikkate alınması gereken bir durumdur. Din eğitimi, sistemin içinde olmayıp devletin denetimi dışı ve halkın inisiyatifine bırakılsaydı her kôřede farklı din eğitimi yapılır ve İşlam tek din olmasına rağmen değişik din anlayışları oluşturulurdu. Yozgat ve diğer iller de imam hatip okulları aracılığı ile mesleki din eğitimleri doğru kaynaktan verilmesi neticesinde toplumda din eğitimi birleştirici esası teşkil etmektedir. Din eğitimi faaliyeti Milli Eğitim Bakanlığının koordinesinde imam hatip liseleri tarafından verilmesi, sürekli geliştirilen eğitim tecrûbeleri, yeni teknik ve yöntemlerle daha faydalı hale gelmiştir.¹⁴²

Yozgat İmam Hatip Lisesi ve diğer imam hatipler toplumumuzda ciddi sonuçları olan çok önemli görevler icra etmektedir. Bunu dört başlık altında şöyle özetlemek mümkündür:

- Toplumun bilgili ve kültürlü din görevlisi ihtiyacını karşılamaktadır.
- Toplumda dini konularda anlayış ve hoşgörü ortamının oluşmasını sağlamaktadır.
- Toplumda istikrarlı ve güvenli dini hayatın oluşmasına katkı sunmaktadır.
- Din eğitiminde imkân ve fırsat eşitliği sunmaktadır.¹⁴³

Yozgat İmam Hatip Lisesi 1953-2013 yılları arası toplam kayıt olan kız öğrenci sayısı 1218, erkek kayıt sayısı 3753 kişi kayıt olmuştur. Mezun sayısı kız

¹⁴¹ Mustafa Öcal, *Bozok İmam Hatip Mektebinden İmam Hatip Liselerine*, s.197-200.

¹⁴² Fahri Unan, Yücel Hacaloğlu, (Yay. Haz.), *Cumhuriyetin 75. Yılında Türkiye’de Din Eğitimi ve Öğretimi İlmî Toplantısı*, s.386.

¹⁴³ Fahri Unan, Yücel Hacaloğlu, (Yay. Haz.), *Cumhuriyetin 75. Yılında Türkiye’de Din Eğitimi ve Öğretimi İlmî Toplantısı*, s.389-393.

öğrencilerde 810, erkek öğrencilerde 3025 olarak belirlenmiştir. Türkiye’de imam hatip liselerine kayıt ve mezun istatistik verileriyle Yozgat İmam Hatip Lisesindeki istatistik verilerdeki öğrenci yeni kayıt ve mezun veri oranları örtüşmektedir. Dönemsel eğitim politikaları imam hatiplerin tamamını etkilediği gibi Yozgat İmam Hatip Lisesi öğrenci kayıt ve mezunlarını da olumsuz etkilemiştir. Türkiye’de imam hatip liselerine kız öğrenci kaydı 1960-1961 döneminde ilk önce Yozgat İmam Hatip Okuluna yapılmıştır. Ama sonra Yozgat Kız Meslek Lisesine nakil olmuşlardır. Yozgat Anadolu İmam Hatip Lisesi 1992-1993 döneminde eğitim-öğretime başlamıştır. Toplam 501 kız öğrenci kayıt olmuştur. 607 erkek öğrenci kayıt olmuştur. Mezun kız öğrenci sayısı 269, mezun erkek öğrenci sayısı 388 olmuştur.¹⁴⁴

Yozgat İmam Hatip Lisesi mezunları değişik iş alanlarında toplumun içinde yer edinmektedir. Diyanet İşleri Başkanlığının taşra teşkilatlarından biri olan Yozgat İl Müftülüğü personelinin büyük çoğunluğu örgün eğitim yapan Yozgat İmam Hatip Lisesi mezunlarındandır. Yozgat İmam Hatip Lisesi mezunlarından bir kısmı din kültürü ahlak bilgisi, meslek dersleri öğretmeni ve diğer branş öğretmeni olarak Yozgat ve diğer illerde okullarda örgün eğitim aracılığı ile din eğitimine katkı sunmaktalar. Yozgat İHL mezunları şu an toplum içerisinde değişik meslek gruplarında çalışmaktadır. Kimi siyasetçi, avukat, mühendis, öğretmen, din görevlisi, esnaf, memur, işçi gibi meslek alanlarında Yozgat İmam Hatip Lisesi mezunu olarak kendisi, ailesi ve yaşadığı çevrede din eğitimine katkı sunmaktadır. Sözün özü Yozgat İmam Hatip Lisesi 1950’li yıllardan günümüze kadar Yozgat’ın manevi hayatının ve inanç dünyasının yeniden canlanmasına ve gelişmesine önemli etkisi olmuştur.¹⁴⁵.

Yozgat İmam Hatip Lisesi toplam 4492 mezunu arasında Yozgat İmam Hatip Lisesinin yüz akı olan mezunlar toplumda değişik görevlerde bulunmaktadır. Yozgat ve ülkemizde hangi tür ve seviyedeki din hizmet ve din eğitim öğretimi ve kültürel faaliyetleri olursa olsun, bütün bunları gerçekleştirenlerin büyük çoğunluğu imam hatip lisesi mezunlarından oluşmaktadır.¹⁴⁶

Bu eğitim kurumu mezun ve mensupları farklı meslek kollarında görev alarak hem bu okulların tekrar inşası, tamir gibi durumlarda okullarına sahip çıkarak hem de

¹⁴⁴ Mustafa Öcal, *Bozok İmam Hatip Mektebinden İmam Hatip Liselerine*, s.131-135.

¹⁴⁵ İrfan Bozan, *Devlet İle Toplum Arasında Bir Okul: İmam Hatip Liseleri*, s.29.

¹⁴⁶ Mustafa Öcal, *Bozok İmam Hatip Mektebinden İmam Hatip Liselerine*, s.101, 102, 135.

toplum içinde önemli görevler yapmaktadır. İmam hatip liselerinin bina yapımında %65 gibi oranla mezun ve mensubu olan halk karşılamaktadır. Devletin hiçbir katkı almadan inşa ettiği imam hatip okulu %9,5 gibi orana sahiptir. Bu okullar mezun ve mensuplarına “halk yardımı” olgusunu yerleştirmektedir.¹⁴⁷

3.4.4.1. Yozgat İHL Mensupları ve Yetiştirdiği Değerler

- Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Temel İslami Bilimler Bölümü Hadis Anabilim Dalı Emekli Öğretim Üyesi Prof. Dr. Mehmet Yaşar Kandemir, Marmara İlahiyat Hadis hocası, Yozgat İmam Hatip Okulu mezunudur.
- Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Temel İslami Bilimler Bölümü Hadis Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Prof. Dr. Salih Karacabey, Bozok Üniversitesi eski Rektörü, Yozgat İmam Hatip Lisesi mezunudur
- Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü Din Eğitimi Anabilim Dalı Emekli Öğretim Üyesi Prof. Dr. Halis Ayhan, Yozgat İmam Hatip Okulu mezunudur.
- TOBB Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Ahmet Yaşar Ocak, Yozgat İmam Hatip Okulu mezunudur.
- Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu İlahiyat Fakültesi Temel İslami Bilimler Bölümü İslam Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Prof. Dr. Orhan Çeker, 1971-1972’de Yozgat İmam Hatip Okulu mezunudur.
- Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Temel İslami Bilimler Bölümü İslam Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Prof. Dr. Faruk Beşer, 1971-1972’de Yozgat İmam Hatip Okulu mezunudur.
- Kırıkkale Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Ekrem Yıldız, , 1976’da Yozgat İmam Hatip Lisesi mezunudur.
- Kastamonu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe Din Bilimleri Bölümü Dinler Tarihi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Prof. Dr. Ali Rafet Özkan, 1982’de Yozgat İmam Hatip Lisesi mezunudur.
- Erciyes Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Temel Bilimler Kimya Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Doç. İsmail Öçsoy'a 2018’de TÜBA “Üstün Başarılı Genç Bilim İnsanı (GEBİP)” Ödülü aldı. 2002’de Yozgat İmam Hatip Lisesi mezunudur

¹⁴⁷ İrfan Bozan, *Devlet İle Toplum Arasında Bir Okul: İmam Hatip Liseleri*, s.29.

- Dr. Ali Şakir Ergin, Yozgat eski Milletvekili, Yozgat İmam Hatip Okulu mezunudur.
- Uludağ Üniversite İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Din Eğitimi Anabilim Emekli Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Öcal, Yozgat İmam Hatip Okulu mezunudur
- Cemil Çiçek, TBMM eski başkanı 1964’de Yozgat İmam Hatip Okulu mezunudur.
- Mehmet Çiçek, eski milletvekili ve emekli müftü, Yozgat İHL mezunudur.
- Yusuf Başer, Yozgat Milletvekili, Yozgat İHL mezunudur.
- Mustafa Uyar, il müftüsü 1974’de Yozgat İHL mezunudur.
- H. Yusuf Gül, il müftüsü 1968’de Yozgat İHL mezunudur.
- Ahmet Muti Güneşer, emekli müftü 1967-1968’de Yozgat İHL mezunudur.
- Mehmet Tekin, ilahiyatçı Yozgat İl Milli Eğitim Müdür yardımcısı, 1978’de Yozgat İHL mezunudur.
- Elvan Temoçin, Bozok Üniversitesi emekli daire başkanı, Yozgat İHL mezunudur.
- Hâkim Gürcan Acar 1985’te mezunudur.

Yukarıda sayılan isimler Yozgat İmam Hatip Lisesi veya Yozgat İmam Hatip Okulu mezun ve mensuplarından olup fayda verenlere örnek niteliğindedir. Amaç mezunları tek tek anlatmak değildir. Bu örneklerle Yozgat İmam Hatip Lisesinin din eğitimindeki yerini mezun olanlarla anlatmaktır. Bu mezunların kimi yaygın din eğitimi alanında kimi de örgün din eğitimi alanında topluma fayda vermiş ve vermeye devam etmektedir.¹⁴⁸

3.4.5. Yozgat İmam Hatip Lisesinin Din Eğitimi ve Kültürel Faaliyetleri

İmam hatip liseleri ve diğer milli eğitim okullarında yapılan etkinlikler sosyal etkinlikler yönetmeliği çerçevesinde yapılmaktadır.

“Bu Yönetmeliğin amacı; her tür ve seviyedeki resmî ve özel (Değişik ibare: RG-1/9/2018-30522) örgün ve hayat boyu öğrenme kurumlarında; öğretim programlarının yanında öğrenci ve kursiyerlerde özgüven ve sorumluluk duygusu geliştirmeye, yeni ilgi alanları oluşturmaya, millî, manevî, ahlaki, insanî ve kültürel değerleri kazandırmaya yönelik bilimsel, sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif

¹⁴⁸ Mustafa Öcal, *Bozok İmam Hatip Mektebinden İmam Hatip Liselerine*, s.170-283.

alanlarda öğrenci kulübü ve toplum hizmeti kapsamındaki sosyal etkinliklerin usul ve esaslarını düzenlemektir”¹⁴⁹

Son dönemde Din Öğretimi Genel Müdürlüğü mesleki ve sosyal etkinlikleri ön plana alarak mesleki ve sosyal etkinliklere yönelik takvim, plan ve yapılan etkinliklerin sergilenmesi üzerine MEBDES ve KTS isimli internet uygulaması ile etkinlikleri elektronik ortamda imam hatip ortaokulu ve liselerini takip eden sistemdir. Bu etkinlikleri internet sitesinde din öğretimi portalında paylaşarak tüm imam hatip liseleri ve imam hatip ortaokullarının aktif olarak katılımı hedeflenmiştir.¹⁵⁰

Yozgat İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin mesleki ve akademik gelişimlerine imkân verecek etkinliklere katılım oranını derslere zarar vermeyecek şekilde abartıya kaçmadan öğrencinin eğitime katkı sağlayacak şekilde her yıl eylül ayında öğretmenler kurul toplantısında sosyal ve kültürel etkinliklerle ilgili karar alınır. Yılısonuna kadar gerçekleştirme hedefi ile din eğitim faaliyetlerini hem halka hem de kendi öğrencilerine sunulmaktadır. Amaç öğrencinin öğrendiğini göstermesi ve öğrencinin sosyalleşmesine katkı sunmaktır. Yozgat İmam Hatip Lisesi ilk dönemlerde din eğitimi faaliyetleri ve kültürel faaliyetlerde sosyal baskıya ve siyasi baskıya maruz kaldığı için amacına ulaşamamıştır. Yozgat İmam Hatip Okulu 1970’li yıllarında Yozgat’ta okullar arasında ilk mehter takımını kurarak Yozgat’ın sosyal ve kültürel etkinliklerinde rol almıştır. 1953 yılından itibaren Türkçe hitabet ve uygulama dersinde camilerde uygulamalı Cuma namazı ve vaaz uygulaması yapılmıştır. 1972’de Yozgat İmam Hatip Okulu okul yerine liseye dönüşmesi ile yapılan müfredat düzenlemesinde hitabet ve uygulama dersi haftada iki saat olarak 11.sınıfta verilmiştir. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimler Bölümü Din Eğitim Anabilim Dalı Emekli Öğretim Üyesi Prof. Beyza Bilgin 1960-1961 Yozgat İmam Hatip Okulunda meslek ders öğretmeni olarak çalışmıştır. O dönemin öğrencileri okul faaliyetlerine, sosyal ve kültürel etkinliklere katılmaya çok istekli olduğunu ve okulda da etkinliklerin yapıldığını kendisi de öğrenciler ile edebiyat kolunda etkinlikler yaptığını belirtmiştir. Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü Din Psikolojisi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Prof. Dr. Hayati Hökelekli 1975-1976 Yozgat İHL öğretmeni olarak

¹⁴⁹ Resmi Gazete, MEB, Sosyal Etkinlik Yönetmeliği, Resmi Gazete Tarihi: 08.06.2017 Resmi Gazete Sayısı: 30090.

¹⁵⁰ MEB Din Öğretimi Portalı, <https://www.dinogretimi.meb.gov.tr>, [04.04.2019].

çalışmıştır. O dönem Yozgat İHL’de sosyal etkinliklerin çok yaygın olduğunu ve okulda öğretmen, öğrenci aktif halde sosyal etkinlikler de görev aldıklarını ve sıcak ilişkilerin kurulduğu öğrencilerin davranışlarına olumlu yansıyan, kendilerine özgüven veren motivasyonu sosyal etkinlikler sayesinde kazandıklarını belirtmiştir.¹⁵¹

Bu etkinliklerin çeşitleri, amacı ve takvimi Milli Eğitim Bakanlığı Din Öğretimi Genel Müdürlüğünce ilan edilmektedir.¹⁵² Din Öğretimi Genel Müdürlüğünün mesleki din eğitimi faaliyetleri kısaca şu şekildedir;¹⁵³

Öğrenciler genelde köylerden gelenlerden oluşmaktadır. Yaşları büyük hafızlık yapan, hafızlığı bitirmiş ve evli olan öğrenciler de mevcuttur. Okul idaresi sıcak insanlardan oluşmaktadır.

11 ve 12. sınıf öğrencilerinin hitabet ve uygulama dersi kapsamında Cuma namazı ve hutbe okuma uygulaması il merkezi ve köylerde din eğitimi faaliyetidir. Önce öğrencinin toplum içinde heyecanını yenmesi amacıyla vakit namazı kıldırılarak müezzinlik yaptırılmaktadır. Öğrenciler bu etkinliğe çok önem vermekte ve öğrencinin sosyalleşmesine önemli katkı sunmaktadır.

Kur'an-ı Kerim’i güzel okuma yarışması: Önce okul içi güzel okuma yarışmaları ile azami öğrencinin katılımı hedeflenir. Okulda derece yapan öğrenci Yozgat ve ilçe İHL güzel Kur’an-ı Kerim mesleki yarışmaları yapılır. İl birincisi olan İHL bölge finalinde Yozgat’ı temsi etmektedir.

Ezan okuma ve hafızlık yarışması: Önce okul içi güzel ezan ve hafızlık okuma yarışmaları ile azami öğrencinin katılımı hedeflenmektedir. Okul da derece yapan öğrenci Yozgat ve ilçe İHL güzel Kur’an-ı Kerim mesleki yarışmalara katılmaktadır. İl birincisi olan İHL bölge finalinde Yozgat’ı temsi etmektedir.

Hutbe okuma etkinliği: Önce okul içi güzel hutbe okuma yarışmaları ile azami öğrencinin katılımı hedeflenmektedir. Okul da derece yapan öğrenci Yozgat ve ilçe İHL güzel hutbe okuma mesleki yarışmaları yapılmaktadır. İl birincisi olan İHL bölge finalinde Yozgat’ı temsi etmektedir.

¹⁵¹ Mustafa Öcal, *Bozok İmam Hatip Mektebinden İmam Hatip Liselerine*, s.149-251.

¹⁵² MEB Din Öğretimi Portalı, <https://www.dinogretimi.meb.gov.tr>, [04.04.2019].

¹⁵³ Mustafa Öcal, *Bozok İmam Hatip Mektebinden İmam Hatip Liselerine*, s.115-169.

Uluslararası arapça bilgi ve etkinlikleri: Yarışmaları önce okul içi arapça bilgi ve etkinlikleri yarışmaları ile azami öğrencinin katılımı hedeflenmektedir. Okulda derece yapan öğrenci Yozgat ve ilçe de İl birincisi sonra İHL bölge finalinde temsil etmektedir.

Münazara etkinlikleri: Öğrencilerin; kendilerine olan güven duygusunu ve sorumluluk bilincini geliştirmektedir. İnsanlar arasında savunduğu fikirleri özgürce savunma alışkanlığı, kendine özgü düşünceler geliştirebilme ve sosyal hayatta karşılaştığı sorunları fikri muhakeme ve çözüm becerisi ile sorunun üstesinden gelme yetisini kazandırmaktadır. Farklı görüşlere saygılı ve hoşgörülü olma bilinci vermektedir. Bu etkinlikler önce sınıflar arası, sonra okul düzeyinde gerçekleştirilmektedir.

Türkiye değer ödülleri: Öğrencilerimize ahlaki değerleri kazandırmak ve insanlara faydası olacak değerleri devam ettirici etkinlikler yapmaktır. Öğrencilerin değerleri özümseyip sosyal hayatta kullanarak davranış haline getirmelerini amaçlamaktadır.

Kırk hadis yarışmaları: Mevlid-i Nebi kapsamında Din Öğretimi Genel Müdürlüğünün takvimi ve belirlediği hadisler konu alınarak her yıl Yozgat İmam Hatip Lisesinde yapılmaktadır.

Peygamberimiz konulu siyer bilgi yarışmaları,

Mevlid-i Nebi programları: Nisan ayının ikinci haftası hem halka hem de öğrenciye yönelik okulda öğrencilerin büyük bir bölümünün katılımı çerçevesinde piyes, tiyatro ve İlahilerden oluşan programlar yapılmıştır. Son yıllarda Mevlid-i Nebi programları, Mevlit kandili haftasında yapılmaktadır.

Kariyer günleri programları: Okuldan mezun olmuş toplumda sevilen kişilerin davet edildiği öğrenci söyleşileri yapılmaktadır. Amaç eğitim aldığı okulun önemini kavraması ve kendisini en güzel şekilde yetiştirmesidir.

- Aşure Günü Etkinlikleri;
- Kültürel Etkinlikleri;

Okur-yazar söyleşileri: Tanınmış şair ve yazarların davet edildiği ve okumanın önemini ve dini değerlerin anlatıldığı etkinliktir.

Çanakkale ve istiklal marşı programlar: Her yıl mart ayı içerisinde geçmişini anmak geleceğe yön vermek amacı ile edebiyat, tarih ve meslek dersi öğretmenlerinin katılımları ile tiyatro, piyes şiir vb. den oluşan programları halka ve öğrencilere yönelik olarak yapılmaktadır.

24 Kasım öğretmenler günü etkinliği: Öğretmenliğin kutsallığı ve öğretmene verilmesi gereken önem peygamberimizin ve diğer kişilerin dili ile değişik etkinlikler yapılmaktadır.

Evin okula yaklaşması etkinliği: Din Öğretimi Genel Müdürlüğünün etkinliğidir. Amacı öğrenci velilerine yönelik din eğitimi faaliyetidir. Önce konu belirlenir. Bu konulara uygun yazarlar, üniversite hocaları ve alanında uzman kişilerin katılımı ile velilere yönelik yapılan din eğitimi faaliyetidir.

Mezunlar Günü Etkinliği; Her yıl temmuz ayı içerisinde Yozgat İmam Hatip Mezunları ve Mensupları Derneği (YİMEV) tarafından kaynaşma ve imam hatipli şuurunu hiç kaybetmeden hayatlarını sürmeleri, birlik beraberlik duygularını canlı tutmak için çok katılımlı ve yetiştirdikleri değerlerin katılımı ile mezunlarca yapılmaktadır. Mezun olan öğrenciler davet edilerek eğitim gören öğrencilere burs temini sağlanmaktadır.

Sportif etkinlikler; Yozgat İHL futbol salonu olmamasına rağmen okulda sınıflar arası ve okullar arası sportif etkinlikler düzenlenmiştir. Bu etkinlerin Yozgat İHL öğrencileri arasında başarılı sonuçlar kupa, madalya vb. ödüller Yozgat İHL öğrenci ve öğretmenleri arasında onurlu ve birlikteliği sağlayan etkinlik olduğu mezunlarla yapılan mülakatlarda 19 Mayıs programlarında bu etkinliklerin yapıldığı belirtilmiştir.

Yapılan sportif etkinlikler;

- Futbol turnuvaları,
- Güreş,
- Voleybol,
- Atletizm,

O günün şartlarına göre yapılan etkinlikler;

- Kitap Okuma;

- Çapanoğlunda sabah namazı ve kahvaltı;
- Yetim kardeş etkinliği;
- Anma geceleri;
- Mezuniyet geceleri,
- Hatim etkinliği

Din öğretimi portalı verilerinden imam hatip liseleri ve imam hatip ortaokullarında yapılan etkinler;¹⁵⁴

- 40 atasözü (Osmanlıca) etkinlikleri
- Mevlid-i Nebi haftası etkinlikleri
- Münazara etkinliği
- Müze ile yerinde eğitim etkinliği
- Okul komşuları etkinlikleri
- Okuyan 7'ler kitap okuma etkinlikleri
- Ramazan etkinlikler
- Spor etkinlikleri ve diğer eğitim etkinlikleri

¹⁵⁴ MEB Din Öğretimi Portalı, <https://www.dinogretimi.meb.gov.tr>, [04.04.2019].

3.4.6. Mezunlar İle Yapılan Mülakatlarda Elde Edilen Veriler

Araştırmanın örneklemini Yozgat merkezde ikamet eden veya ulaşması kolay olan Yozgat İmam Hatip Okulu veya Yozgat İmam Hatip Lisesi mezunu kişilerden 11 adet kişi ile çalışma yapılmıştır. Nitel araştırmada örnekleme yöntemlerinden “Kolay ulaşılabilir veya Elverişli Örneklem” türü kullanılmıştır. Güvenirliği arttırmak için görüşmeciler seçilirken özel önem verilmiştir. Yozgat İmam Hatip Lisesiyle ilişkileri mezun olarak yaptığı mesleği veya görevi gereği ilişkisi doğrudan veya dolaylı devam edenler arasından seçilmiştir. Seçilirken akademisyen, öğretmen Yozgat İHL müdürü, sivil toplum temsilcisi, din görevlisi ve veli olarak önceden belirlenmiştir. Belirlenirken çeşitlilik olması amaçlanmıştır. Seçilen kişiler imam hatip üzerine çalışmaları ve ilgileri olanlar ön plana alınmıştır. Seçilirken belirlenen dönem aralığından en az bir kişi olmasına dikkat edilmiştir. Değerlendirme belirlenen dönem aralığına göre değil sorulan sorulara göre belirlenen sekiz konu başlıkları ile ortak bulgu olarak ifade edilmiştir. Her görüşmeciye toplam 16 soru yöneltilerek bu 16 sorunun bulguları sekiz başlık altında ifade edilmiştir. Sorulan sorular hangi başlık altı ile ilgili ise o başlık altında değerlendirilmiştir. Mülakata katılanlar M1,M2 mülakat kodları ile ifade edilerek verilen cevaplar hangi başlıkla ilgili ise orada ifade edilecektir. Farklılıkları veya ortak yapılanları belirlenen sekiz başlık içerisinde ortak olarak ifade edilecektir. 1960-1970 arası bir kişi, 1970-1980 arası üç kişi, 1980-1990 arası dört kişi, 1990-2000 arası iki kişi, 2000 ve sonrası için bir kişi belirlenmiştir. Toplam 11 kişi ile görüşme yapılmıştır. Görüşmecilerin demografik özellik olarak 30- 67 yaş aralığında Yozgat İmam Hatip mezunu ve mensubu geneli Yozgat'ta ikamet eden veya kolay ulaşılabilen esnaf, sivil toplum kuruluşu temsilcisi, öğrenci velisi, memur, imam, emekli, öğretmen, okul idarecisi ve akademisyenlerden oluşmaktadır. Mülakat verenler isim olarak değil M1, M2 şeklinde gösterilerek mezunlar ve mensuplar ile yapılan mülakatlarda elde edilen veriler aşağıdaki başlıklar ile değerlendirilmiştir:

Her görüşmeciye toplam 16 soru yöneltilerek bu 16 sorunun bulguları sekiz başlık altında ifade edilmiştir. Mülakat verilerine göre oluşan konu başlıkları:

1. Yozgat İmam Hatip Lisesi ile öğrencilerin tanışma süreci
2. Yozgat İmam Hatip Lisesinde öğrenci profili
3. Yozgat İHL'de ki mesleki ve kültürel etkinliklerin önemi
4. Yozgat İmam Hatip Lisesinde öğrenci-akran ilişkileri

5. Yozgat İmam Hatip lisesinde rol model olarak öğretmenler
6. Yozgat İmam Hatip Lisesinin öğrencilerin suç ve kötü alışkanlık ilişkisi
7. Yozgat İmam Hatip Lisesinde sorunlar ve beklentiler
8. Yozgat İmam Hatip Lisesinin din eğitimindeki yeri

Tablo 3.1 Yozgat İHL Mezunu Mülakata Katılanların Demografik Özellikleri

Mülakat Kodu	Cinsiyet	Öğrenim Durumu	Mesleği	Görevi	Yozgat İHL Mezuniyet Dönemi	Yozgat İHL Bağlantısı
M1	Erkek	Doktora	Akademisyen	Emekli	1968-1969	Mezun
M2	Erkek	Doktora	Akademisyen	Öğretim Üyesi	1976-1977	Mezun
M3	Erkek	Lisans	Daire Başkanı	Emekli	1974-1975	Mezun
M4	Erkek	Lisans	Öğretmen	Öğretmen	1975-1976	Mezun
M5	Erkek	Ön Lisans	Din Görevlisi	İmam	1985-1986	Mezun
M6	Erkek	Lisans	Öğretmen	Öğretmen	1986-1987	Mezun-Öğrenci Velisi
M7	Erkek	Lisans	Öğretmen	Okul Müdürü	1987-1988	Mezun
M8	Erkek	Lisans	Mali Müşavir	Sivil Toplum Temsilcisi	1989-1990	Mezun-Öğrenci Veli-Vakıf Başkanı
M9	Erkek	Lisans	Öğretmen	İHL Müdürü	1990-1991	Mezun-Müdür Öğrenci Velisi
M10	Erkek	Ön Lisans	Din Görevlisi	İmam	1992-1993	Mezun
M11	Erkek	Yüksek Lisans	Öğretmen	Öğretmen	2002-2003	Mezun Öğretmen

- İlahiyat fakültesinde din eğitimi alanında akademisyen, Yozgat İHL mezunu, bir kişidir.
- İlahiyat Fakültesinde Temel İslami İlimler alanında akademisyen Prof. Eski Rektör, Yozgat İHL mezunu, bir kişidir.
- Diyanet İşleri Başkanlığında din görevlisi, Yozgat İHL mezunları, iki kişidir.
- Yozgat İmam Hatip Lisesinde öğretmen, aynı zaman da Yozgat İHL mezunlarından, üç kişidir
- Yozgat İHL de son dönem Okul müdürlüğü yapmış. Aynı zamanda Yozgat İHL mezunu, veli iki kişidir.

- Sivil toplum kuruluşlarında ve imam hatip liseleri ile bağlantılı vakıflarda yönetici olan kişilerden, esnaf, aynı zaman da Yozgat İHL mezunu, bir kişidir.
- Yozgat İHL mezunu, Yozgat İHL’de öğretmenlik ve son olarak daire başkanlığından emekli bir kişidir.

Tablo 3.2 Yozgat İHL Mezunu Mülakata Katılanların Mezuniyet Dönem ve Yaş Aralığı

Görüşmeci Yaş Aralığı	Kişi Sayısı	Görüşmeci Mezuniyet Dönem Aralığı	Kişi Sayısı
30 yaş öncesi	0	1960-1970	1
30-40 yaş	1	1970-1980	3
40-50 yaş	4	1980-1990	4
50-60 yaş	3	1990-2000	2
60-70 yaş	3	2000 ve sonrası	1
Toplam	11		11

Mülakat yapılan kişiler seçilirken Yozgat İmam Hatip Okulu döneminden başlanarak dönemlere göre seçim yapılmıştır. 1960-1970 arası bir kişi, 1970-1980 arası üç kişi, 1980-1990 arası 4 kişi, 1990-2000 arası 2 kişi, 2000-2010 arası bir kişi dönemler arası mezunlardan en az bir görüşmeci belirlendi. Çünkü imam hatipler her dönemde farklı durumlar ile karşılaşmıştır. Mezunlar sorulan sorulara mezun oldukları dönemlere göre cevaplamasını sağlamak amaçlanmıştır. Yaş aralığı olarak 30-40 yaş arası bir kişi, 40-50 yaş arası üç kişi, 40-50 arası 4 kişi, 50-60 arası üç kişi, 60-70 arası üç kişi olarak belirlenmiştir. Değerlendirme ve elde edilen veriler dönem olarak değil belirlenen konu başlığı içerisinde ifade edilecektir. Mülakata katılan kişilerin seçiminde Yozgat İHL mezunu, imam hatip ile görevi, mesleği veya özel ilgisi gereği alakalı kişilerden ve öğrenci velilerinden seçilmiştir.

3.4.6.1. Yozgat İmam Hatip Lisesi ile Öğrencilerin Tanışma Süreci

Öğrencilerin okulla tanışma süreci önemli bir mevzudur. Çocuk psikolojisi açısından bakıldığında tanışma zamanında aileden ayrılma vardır. Ev ortamının kuralları ve düzeni ile çocuklar için okul ortamının kuralları ve düzeni çok farklıdır. Çocuk okulla tanışmasında karşılaştığı psikolojik durum tüm okul hayatını etkileyecektir. Aileler ilkokul, ortaokul, imam hatip ortaokulu ve liseler için bu

tanıma ve benimseme özenle yürütmelidir. Mutlaka çocuk ile istişare ederek yürütmelidir. Bu nedenle baştan okul seçimi doğru yapılarak okul değiştirme durumuna düşülmemelidir. Okul değişimi çocuklar için tavsiye edilen bir durum değildir. Okulun ilk zamanlarında tanışma ve kaynaşma olduğu için aileler ilk bir ay dikkat ederek okula alışma sürecinde yanında olmalıdır. Eğer hala alışamaz ise mutlaka bir uzmandan yardım alınmalıdır. Milli Eğitim Bakanlığı okulla tanışma ve alışma sürecini önemseyerek anaokullarını kademeli olarak zorunlu hale getirmiş ve ilkokul 1. sınıf ile ortaokul ve imam hatip ortaokullarının 5. sınıflarının ilk haftası uyum eğitimi uygulaması ile öğrenciler okula alışmaları sağlanmaktadır.¹⁵⁵

Prof. Dr. Ekrem Yıldız 1975-1976 Yozgat İHL mezunu ve Kırıkkale Üniversitesinde rektörlük görevinde bulunmuştur. Yozgat İmam Hatip Lisesine ilk kayıt olmasında ailesinin telkini etkili olduğunu belirtmiştir. Ailesinin mutlaka çocuklarının din görevlisi olsun amacı ile göndermemiştir. Dini dersleri detaylı öğrendiği gibi müspet ilimleri de iyi öğrenip başka alanlara da yönelmesini istediğini belirtmiştir.¹⁵⁶

Yapılan görüşmelerde Yozgat İmam Hatip Lisesi ile öğrencilerin tanışma süreci isimli bu konu başlığına yönelik iki soru sorulmuştur. Mülakat 1. soru Yozgat İmam Hatip Lisesi ile tanışma süreciniz ne zaman ve nasıl olmuştur?

Mülakat 2. soru; Başka alternatif okullar varken neden Yozgat İmam Hatip Lisesini tercih ettiniz? Diğer okullardan farkı neydi?

M1: Bir yıl Kur'an kursunda okudum. İkinci yıl okulların açılışının üzerinden bir hayli zaman geçmiş, ben ise hafızlığa başlamak üzere idim. Kurstaki hocam beni, imam hatip okuluna kaydettirdiği oğlundan, lojman olarak kullandığı odanın anahtarını alıp getirmem için okula göndermişti. Koşarak imam hatip okuluna gittiğimde, Kur'an kursunda hafızlığımı tamamlayarak veya yarım bırakarak imam hatip okuluna ayrılan birçoğu ağabeyimiz konumundaki arkadaşların beden eğitimi dersine okul bahçesinde yürüyüş yaptıklarını görünce imrenerek izledim. Diğer öğrenciler derste idi. Zil çalmasını bekledim, hocamın oğlu Ahmet'i buldum, anahtarını alıp kursa döndüm.

Akşam durumu babama anlattım. Herhalde olayı imrenerek anlatmış olacağım ki; "Oğlum, seni de oraya versek okur musun?" dedi. "Okurum" dedim.

¹⁵⁵ Pedagoji Derneği, *Okul ve Çocuk*, <https://www.pedagojidernegi.com>, [28.03.2019].

¹⁵⁶ Mustafa Öcal, *Bozok İmam Hatip Mektebinden İmam Hatip Liselerine*, s.252.

M2: Yozgat İHL ile tanışmamda tercihimde irademin, ailemin ve diğerlerinin etkisi olmuştur. Çandır da ilkokul müdürüm öğretmen okuluna gitmemi istedi ama ailem, babam ve amcamın etkisi ve kendi isteğimle Yozgat İHO'ya kayıt oldum. Ailem din eğitime ve Kur'an- Kerim okumaya ve okutmaya ilgiliydi. İlkokulu bitirmeden Kur'an- Kerim okumayı öğrendim. Çayıralan ilçe Müftüsünün de imam hatip okumam için teşvik ve yönlendirmesi etkili olmuştur. Ailemin muhafazakâr, hafızlık ve din eğitime önem vermesi tercihimde etkili olmuştur. O yaşlarda yönlendirme çok etkilidir.

M9: Güneşer ailesi olarak dini eğitime önem veren bir ailenin mensubuyum. Amcalarım, müftü, imam, meslek ders öğretmeni, babam da İstanbul Sultan Ahmet Medresesinde hafızlığını yapmış bir aileye mensubum.

Tanışma sürecim ailemin imam hatipler ile içi içe olması, diğer okulların müfredatının yanında fazladan din eğitime de ağırlık vermesi ailemin ve benim tercihimde etkili olmuştur.

M11: İlkokuldan sonra doğuda medreselerde temel İslami ilimler ve arapça eğitimi aldım. Kendi tercihim ile imam hatip lisesini seçtim. Alternatif okullar olmasına rağmen seçme nedenim ilahiyat ilimlerinde uzmanlaşmak istiyordum. İlahiyat Fakültesine alt yapı almanın yeri imam hatip lisesi olarak seçtim. Neticede hedefime yaklaştım.

M3: Köyümde medrese okurken medrese arkadaşlarımdan imam hatip lisesine kayıt olmaları ve arkadaşlarımdan beni teşvik eden sözleri ve ailemin desteğinin de etkisiyle ilkokuldan sonra uzun bir ara versem de 17 yaşında imam hatibe kayıt oldum.

M6: Okulda dini ilimlere göre yetişmek ve hayatımı dini ölçülere geçirmek istiyordum Bunun de en önemli adresi imam hatip lisesi olduğuna mahalle imamımızla karar verdik. İHL ile tanışmamda mahallemizdeki camii imamının yönlendirmesi etkili olmuştur.

Bu soruda mülakata katılan 11 kişi, genelde tanışma sürecinde kendilerinin etkisinden ziyade çevresindeki kişilerin anne, baba ve ailenin diğer üyelerinin tesiri olduğunu belirtmektedir. İlk dönemde okuyan ve medrese eğitimi veya Kur'an kursu eğitiminden sonra başlayanların yoğunlukta olduğunu ve yönlendirmenin etkisinin fazla olduğunu belirtmektedirler.

Medrese ve Kur'an kursu eğitimi alanların iş hayatına atılmaları, din görevlisi olmaları için diplomanın gerekli olması sebebiyle imam hatip okulunu tercih ettiklerini görüşmeciler belirtmektedir.

Sözün özü görüşmeciler okula kayıt ve tercihte çevrelerindeki etkili olduğunu ve imam hatiplerde din derslerinin fazla olması tercihlerini etkilediğini belirtmektedirler. Elde edilen genel verilere göre katılımcılar Yozgat İHL tanışma sürecini:

- Ailesinin telkini ile Yozgat İHL kayıt olanlar olduğu belirtilmiştir.
- Din derslerini detaylı öğrenmek için kayıt olanlar olduğu belirtilmiştir.
- Yozgat İHL de ki öğrencilere imrenip kayıt yaptıranlar olduğu belirtilmiştir.
- İmam veya müftünün telkini ailenin de rızasını alarak kendi iradesi ile tercih edenler olduğu belirtilmiştir.
- Yozgat İHL de okuyan arkadaşlarının teşviki ile kayıt olanlar olduğu belirtilmiştir.

3.4.6.2. Yozgat İmam Hatip Lisesinde Öğrenci Profili

Okullarda eğitim-öğretim faaliyetinde öğrenci profili; köyden, şehirden; zengin, fakir hangi profilden olursa olsun okullar için hedeflenen vizyon önemlidir. Ulusal ve uluslararası eğitim-öğretim programlarında hedef, sosyal ve toplumsal alanda dünyada insan ve vatandaş olma bilincine sahip, inancının gereğini yapan ve dünyamızı koruma sorumluluğunu diğer insanlar ile paylaştığının farkında olan bireyler olmaktır. Hedefleri ve düşünceleri insanlara faydalı bireyler yetiştirmek ve dünya barışına katkı sunmaktır.¹⁵⁷

Okullarda eğitim-öğretim sürecinde ideal öğrenci profili;¹⁵⁸

- Öğrenme süreci ve ortamında derslere ve etkinliklere aktif olarak katılır.
- Öğrenme aşamasında sorumluluğu öğrenci üzerine alır.
- Eğitim-öğretim sürecinde tüm etkinliklerde ve akademik çalışmalarında planlı ve verimli çalışma içerisinde olur.
- Okuma, dinleme ve derslerde not alma bilincini etkin olarak öğrenmede kullanma becerisine sahiptir.

¹⁵⁷Doğa Koleji, *Öğrenci Profili*, <http://www.dogaibschools.com>, [28.03.2019].

¹⁵⁸Dilek Söylemez, *İdeal Öğrenci Profili*, www.dileksoylemez.com, [28.03.2019].

- Bilginin öneminin farkında olup araştırma yeteneği gelişmiş bilgiye ulaşma yollarını bilir.
- Eğitim-öğretim sürecinde kendisini motive ederek hazır bulunuşluğunu artırır.
- Sağlığına dikkat eder, aynı zamanda okul ortamında karşılaşacağı sınav kaygısını yenmek için önlemler alır.

İmam hatip okullarında eğitim-öğretim ve yapılan mesleki ve kültürel etkinlikler neticesinde bu beceride ve profilde birey yetiştirmek hedef olabilir.¹⁵⁹:

1. Bilgili bireyler
2. Araştırmacı bireyler
3. Düşünen bireyler
4. İletişim kurabilen bireyler
5. İlke sahibi bireyler
6. Açık fikirli bireyler
7. Duyarlı bireyler
8. Risk alabilen
9. Dengeli bireyler
10. Dönüşümlü düşünen bireyler

İmam hatip liselerine 1997 öncesi dönemde kayıt yaptıran öğrencilerde köylerden gelen öğrenci sayısı şehirde yaşayan öğrenci sayısına oranı yüksektir. Sonradan köylerden şehirlere göç ile birlikte son dönem de şehirde yaşayan ailelerin sayısı köyden gelenlere göre oranı yüksektir.¹⁶⁰

¹⁵⁹ Doğa Koleji, *Öğrenci Profili*, [www.http://dogaihschools.com](http://dogaihschools.com), [28.03.2019].

¹⁶⁰ Mehmet Ali Aydemir, "Türkiye de İmam Hatip Algısı Bazı Göstergeler Bağlamında Sosyolojik Değerlendirme", *Talim Dergisi*, s. 9, Haziran 2017.

Tablo 3. 3 Türkiye Geneli İHL Öğrencilerinin Anne ve Babalarının Mesleki Dağılım ve Eğitim Durumları

Mesleki	Anne	Baba	Eğitim	Anne	Baba
İşçi	1.3	21.9	İlköğretim	70.9	51.7
Esnaf		16.8	Lise	13.5	23.2
Memur	2.6	16.8	Üniversite	4.2	13.2
Serbest		16.5	Lisans Üstü	0.4	3
Din Görevlisi		3.1	Diğer	9	1.6
Emekli		8.8	Cevapsız	2	1.2
Ev Kadını	93	-			

Kaynak: Mehmet Ali Aydemir, “Türkiye de İmam Hatip Algısı Bazı Göstergeler Bağlamında Sosyolojik Değerlendirme”, *Talim Dergisi*, s. 10. Haziran 2017.

Tablo 3.22. incelendiğinde 2017 Haziran ayında talim dergisinde yayınlanan Türkiye geneli imam hatip liseleri öğrenci aile profilini mesleki ve eğitim durumunu göstermektedir. Son dönemde imam hatip lisesi okuyan öğrencilerin aile profili ile ilgili tablo ile mülakatın birinci ve ikinci sorularına verilen cevapları doğrulamaktadır. Önceki dönemlerde köyden gelen öğrenci çok fazlayken 2000’li yıllardan sonra şehirden imam hatip liselerine gelen öğrenci sayısı artmıştır. Köylerden şehirlere göçün artması ile birlikte köylerde ikamet eden sayısı düşmüştür. Köyden şehir göçenler imam hatipleri daha fazla tercih etmektedir.

Ankara İlahiyat ’tan Prof. Beyza Bilgin, öğretmen olarak Yozgat İHO’da 1960-1961 eğitim-öğretim dönemi çalışmış ve o dönem Yozgat İHO öğrenci profili hakkında Beyza Bilgin Hoca, kadın öğretmen olarak tayin olduktan sonra kadın olması nedeniyle sıkıntı yaşayacağı endişesini taşıdığını ama Yozgat İmam Hatip Okulu öğrencileri çok saygılı, anlayışlı karşıladığını ve bu öğrenciler sayesinde mesleğini sevdiğini belirtmektedir. Öğrencilerin yaşları bugüne göre çok büyük olduğunu belirtmiştir. Din görevlisi olmuş diploma alması gerektiği için okula gelen öğrencilerin eğitim gördüğünü belirtmiştir.¹⁶¹

Yapılan mülakatlarda Yozgat İmam Hatip Lisesi öğrenci profili ile ilgili soru mülakat 4. soru; Yozgat İmam Hatip Lisesinin o dönem öğrenci profili ve öğrenci durumu nasıldı? Verilen cevaplar genel olarak şu şekilde olmuştur.

¹⁶¹ Mustafa Öcal, *Bozok İmam Hatip Mektebinden İmam Hatip Liselerine*, s.193-196.

M2: Yozgat İHO'ya o dönem 3 şube olarak kayıt olduk. Sadece bizim sınıfta 2 veya 3 şehirde kalan öğrenci vardı, diğerleri tamamen köylerden, kasabalardan gelmekteydi. Tahmini öğrencilerin % 90 köyden gelmiş fakir veya orta gelir gurubu öğrencilerinden oluşmaktaydı. Merkezden gelen arkadaşlardan bir tanesi imam çocuğuydu, diğerleri yanılmıyorsam esnaf çocuklarıydı. Diğer lise ile karşılaştırılacak olursa orta seviye başarı vardı. Ailelerin büyük çoğunluğu çocuklarının imam olması için gönderiyordu. İmam hatip lisesinin bitiren öğrenciler farklı üniversitelere gidebilmesi için diğer düz liseden fark derslerini vermesi gerekmektedir. Gidebilen İslam enstitüsüne gidiyor, diğerleri imam olmak istiyordu.

M3: 1969-1970 dönemi Yozgat İHO'ya 41 kişi başladığımız okuldan 20 kişi mezun olduk. Çalışmayan sınıfını geçemiyordu. Öğrenciler kaliteli eğitim-öğretim olarak mezun oluyordu. O dönem imam hatip lisesini bitireni çok takdir ederlerdi ve saygı duyarlardı. Öğrenciler arasında çok zengin çocukları nerdeyse yoktu. Büyük çoğunluğu fakir ve köyden gelen aile çocuklarıydı.

M1: Sınıfımızda, 3-5 göbek yukarıdan şehirli aile çocukları olduğunu hatırlamıyorum. Köyden okumak üzere gelmiş bazı arkadaşlar tek başına, bazıları 2-3 kişi bir araya gelerek ya bir çatı katında veya bodrum katlarda sağlığa elverişsiz yerlerde aç-susuz, yakacak odun kömür bulamadan okumaya çalışıyorlardı. Sonraki yıllarda parasız yatılılık başladı, bir kısım arkadaşlar diğerlerine göre nispeten daha iyi şartlarda okuma imkânına kavuştu. Biz 23 kişi mezun olmuşuk. Yanlış hatırlamıyorsam 5 arkadaş o yıllarda yükseköğrenim yapabileceğimiz yegâne kurum olan yüksek İslâm enstitüsüne girerek yüksek tahsil yaptık. Bir arkadaşımız, lise fark derslerini vererek siyasal bilgiler fakültesine girdi. Diğer arkadaşlar ise fark ders sınavlarına girerek ilkokul öğretmeni oldular.

M9: Köyden gelen öğrenci sayısı Yozgat merkezden gelen öğrenciye göre çok fazlaydı. Orta ve fakir aile çocukları çok fazlaydı. 1985-1991 döneminde sadece orta kısım da 700 civarı öğrenci vardı. Başarı olarak her yıl üniversite sınavlarını kazanan sayısı çok fazla olmaktaydı.

Mülakatın bu sorusuna verilen cevaplar genel olarak değerlendirilecek olursa bu bölümünde mülakata katılan kişiler, cevapları birbirine yakın olarak vermiştir. Şehirde gelen öğrenci sayısının çok az olduğu, Köy ve kasabadan gelen öğrencilerin çok fazla olduğu belirtilmektedir. 1990 eğitim-öğretim dönemi sonrası gelen

mezunlarının İmam hatip lisesi mezunlarının üniversite sınavlarında başarılarının artışına göre şehirden gelen sayısının arttığını belirtmektedirler. Kayıt olan öğrenciler ile mezun arasında fark olduğu gözükmektedir. Bu durumu genel olarak eğitim öğretim faaliyetinin çok disiplinli olduğunu ve mezun ile kayıt arasında ki farkın sebebi olarak sınıfta kalmanın olduğunu belirtmektedir. Öğrencinin okula kayıt sayısı ile ara sınıflardaki öğrencinin sayıca azalmasının açıklaması dersini çalışmayan öğrenci başarısız ve sınıf tekrarına kalmıştır. Çalışan ve başarılı olan öğrenci hedeflenen başarıyı elde ederek sınıfını geçtiği belirtilmektedirler. Elde edilen genel veriler:

- Hafızlık eğitimi yapanlar olması nedeniyle yaşı büyük olanlar vardır.
- Köyden gelenler şehirden gelenlerden çok fazladır.
- Genelde orta gelir gurubu aile çocuklarından oluşmaktadır.
- Ders başarı diğer liseler ile ortalama aynıdır.
- Okul disiplini çok yüksektir.
- Mezun olanlar din görevlisi olan, İslam enstitüsü, yüksekokulda ve fark dersleri verip diğer fakültelere giden öğrenciler olduğu belirtilmiştir.
- Öğrenciler evler tutup yokluk ve imkânsızlıklarla mücadele etmiştir.

3.4.6.3. Yozgat İmam Hatip Lisesinde Mesleki ve Kültürel Etkinlikleri

Eğitim-öğretim genel manasıyla öğrenilen bilgiyi, kültürel, mesleki ve eğitsel değerleri bireye kazandırma süreci olarak tanımlanmaktadır. Eğitim-öğretim sürecinde öğrenci; öğrenme yetisi, maharet, davranış, estetik hassasiyet ve olumlu davranışlar edinir. Okullar öğrencilere kültürel, mesleki, eğitsel yaşantıları, akademik bilgiler ile beraber öğrencilerin ilgi alanlarına uygun becerileri fırsat olarak sunmaktadır. Böylece okullar öğretim faaliyeti ile dersleri, eğitim faaliyetleri ile kültürel, mesleki eğitsel faaliyetler olarak iki şekilde çalışmaktadır. Okullarda ders dışı etkinlikler toplumsal hayatta önemli beceri ve yeterliliklerin, öz saygı, öz denetim gibi psikolojik etkiler ile öğrencilerin gelişmesini sağlamıştır.¹⁶²

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından kültürel ve mesleki etkinliklere son dönemde büyük önem verilmektedir. MEB Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği 2018 yılında en son hali yayınlanmıştır. Yönetmelikte açık olarak etkinliklerin mutlaka

¹⁶² F. Akar, ve Nayir, K. F. (2015). *Eğitim Kurumlarındaki Sosyal Kulüplerin Etkililiğinin İncelenmesi: Uygulamada Değişim İhtiyacı*. Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi, 5(2), 167-186.

okullarda verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Etkinliklerin amacı; öğrencinin toplum karşısında kendine olan güveni arttırmaktadır. Meslek seçiminde, insan ilişkilerinde, olumlu davranışlar kazandırmaktadır. Değerlerin ve ahlakın uygulamalı kavranmasında ve öğrenmesi gereken insani maharetleri öğrenmesinde etkilidir.¹⁶³

Hacettepe Üniversitesi (emekli) Tarih Profesörü Ahmet Yaşar Ocak verdiği bir mülakatta, 1962-1963 Yozgat İmam Hatip Okulu mezunu olduğunu söylemiştir. Yozgat İmam Hatip Okulunda o dönem sosyal ve kültürel etkinlikler sıklıkla yapıldığını belirtmiştir. Münazara yarışmalarında diğer okullara oranla Yozgat İmam Hatip Okulu öğrencilerinin çok üstün olduğunu, spor karşılaşmaları ve futbolda ortalarda ama atletizm, güreş karşılaşmalarında Yozgat İHO'nun rakibi olmadığını belirtmektedir. Mesleki etkinliklerde Yozgat İHO olarak hatim programları, kandil geceleri mevlit programları, vaaz, Cuma hutbesi ve vakit namazı kıldırma uygulaması yapıldığını belirtmiştir. Çapanoğlu Camii imamı ve Yozgat İmam Hatip Okulu öğretmeni Fazlı Lekesiz Hocanın mesleki etkinliklerde çok yardımcı olduğunu belirterek, kendisinin ve diğer arkadaşlarının tüm mesleki etkinliklerinin değişik kategorilerinde görevler aldığını belirtmiştir.¹⁶⁴

Yapılan mülakatta bu başlıkla ilgili iki soru soruldu; Mülakatta 8. soru; Okul içinde ne tür etkinlikler oluyordu ve katıldığınız ve hiç unutamadığınız sosyal, kültürel ve mesleki etkinlikler nelerdir? Mülakatta 10. soru; Yozgat İmam Hatip Lisesinde döneminizde mesleki, sosyal ve kültürel etkinliklerden hangileri yapılmaktaydı? Bu etkinliklerin size katkısını din eğitimi açısından nasıl anlatırsınız? Yozgat İHL mezunu olup da bugünkü mesleğinize ve hayatınıza ne gibi faydası olmuştur? Mülakatta verilen cevaplar hangi tür etkinlikler olduğu ve ne gibi faydaları olduğu şeklinde olmuştur. Cevaplardan ön plana çıkanlar;

M2: Mesleki faaliyetler olarak hutbe okuma ve çok iyi olan arkadaşlarda köylerde vaaz veriyordu. Kültürel etkinlik olarak futbol, atletizm, güreş, tiyatro, piyes gibi etkinlikler oluyordu. Piyesler bazen çok güzel olduğu için diğer ilçelere ve okullara da giderek sergilenirdi. Güreş yarışmalarında okulumuz okullar arası turnuvalar da devamlı 1. olurdu. Mehter takımı bizim okuldandı. Mehter takımında görev de aldım. Bu etkinlikler o dönemde imam hatip liseleri için büyük onurdu. Bu etkinlikler öğrencilerin kaynaşmasına ve gelişimine çok büyük tesiri vardı.

¹⁶³ MEB Mevzuat, Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği, <http://www.ogm.meb.gov.tr>, [28.03.2019].

¹⁶⁴ Mustafa Öcal, *Bozok İmam Hatip Mektebinden İmam Hatip Liselerine*, s.201-205.

Etkinlikler konusunda Yozgat'ta bizim okul çok başarılıydı. Bilgi, kültür ve sportif yarışmalarda okulumuz çok başarılı işler çıkarmaktaydı. Bu etkinlikler sayesinde arkadaşlık ilişkilerimiz çok gelişmişti. Etkinlikler de öğrenme faaliyetleridir. Etkinlikleri dinlenme olarak belirtirsek, dinlenmek boş durmak değil alan değiştirerek öğrenmeye devam etmektir. Bazen akademik olarak veremediğinizi etkinlikler aracılığı ile öğrenciye kazandırabilirsiniz.

M1: Her Ramazan ayının Kadir Gecesinde okul olarak Büyük Camide mevlit programı icra edilirdi. Ben, o programdaki ilahi korosunun üyelerinden biri idim. Yozgat'a her gelişimde namaz kılmak için Büyük Camiye gittiğimde kürsüye gözüm takılır ve bir an dalar, iç geçiririm. Bütün bu ve benzeri faaliyetlerin ruh dünyamızda son derecede olumlu tesir yapıp, izler bıraktığını fark ediyorum.

M9: Bu uygulamalar kendimize güvenimizin gelişmesine yardımcı olduğu gibi kitleler karşısında konuşma yeteneğimizin gelişmesi açısından da son derecede faydalı oldu. Son yıllarda mesleki ve kültürel faaliyetler daha yoğunlaştı. Milli Eğitim Bakanlığı Din Öğretimi Genel Müdürlüğünün belirlediği alanlarda okul içi ve okul dışı faaliyet türleri artırıldı. Yüzünden güzel Kur'an-ı Kerim okuma, hafızlık, hadis ezberleme yarışmaları, "Genç Bilaller Güzel Ezan Okuma" yarışmaları, Arapça münazaralar, bilgi yarışmaları, vaaz etme ve hutbe okuma yarışmaları vb. faaliyetler imam hatipli gençlerde bir heyecan oluşturduğu ve istikbale hazırladığı kanaatindeyim. Kanaatimce bu tür faaliyetler, gençlerin mesleklerini sevmeye ve kendilerine güvenlerinin artması bakımından etkili ve faydalı olmaktadır.

Diğer mülakat verenler fayda olarak şunları söylemişlerdir:

M8: Bu etkinlikler sayesinde arkadaşlık ilişkilerimiz çok gelişmişti. Ben bugün sivil toplum kuruluşlarında aktif olarak görev alabiliyorsam o dönemdeki mesleki etkinliklerin çok büyük etkisi olmuştur.

M7: Kendime olan güvenim ve cesaretim çok artmıştı. Etkinliklerde insanlara mesajlar verilmeye çalışılırken en büyük mesajı kendimiz almış olduk.

M4: Bu etkinlikler öğrencilerin kaynaşmasına ve gelişimine çok büyük tesiri vardı. Mesleki ve kültürel etkinlikler aynı zamanda uygulamalı eğitimidir. Öğretmen derste saatlerce bir şey anlatır. Anlattığı konuyu etkinlik içinde daha güzel ve kalıcı olur.

M9: O dönem yapılan mesleki çalışmalarda görev almam şu anki görevimde bana çok büyük destek olmuştur. Mesleki çalışmalarda halka karşı etkinlikte görev almamız bizlere çok önemli özgüven katmıştır.

M11: Bugün öğretmenim, hadis ezberleme yarışmalarına çok katıldım, hayatıma ve öğrencilerime yön verme de o hadislerden gereğinden fazla yararlanmışımdır.

M5: Sosyal etkinlikler ve mesleki faaliyetler şu an toplum içerisinde davranışlarıma ve imam olarak görev yapıyorsam mesleki etkinlikler imam olmama büyük etkisi olmuştur.

Tüm mülakat verenler, mesleki ve kültürel etkinliklerin çok faydalı ve akılda kalıcı olduğunu ve insanın hayatına tesirinin çok güçlü olduğunu altını çizmektedirler. Bugünkü mesleki seçimlerinde ve en iyi öğrenme yolunun uygulamalı öğrenme olduğunu belirterek kişinin kendine olan güveni ve özgüveninin arttırmasında etkinliklerin önemli etkisi olduğunu belirtmişlerdir. Elde edilen genel veriler:

- Öğrenciye özgüven ve sorumluluk duygusu geliştirmekte, arkadaş ve dostluk ilişkilerini güçlü kıldığı belirtilmiştir.
- Yeni ilgi alanları oluşturmaya ve meslek tercihlerinde tesirli olduğu belirtilmiştir.
- Ruh dünyalarında kalıcı izli tesir ve millî, manevî, ahlaki, insanî ve kültürel değerleri kazandırmaktadır.
- Öğrencinin öğrendiğini göstermesi ve öğrencinin sosyalleşmesine katkı sunmaktır.
- Kendilerini her konuda yetiştirmek ve yetiştirdiklerini göstermeyi sevdirmektedir.
- Öğrencilerin; kendilerine olan güven duygusunu ve sorumluluk bilincini geliştirmektedir.
- Farklı görüşlere saygılı ve hoşgörülü olma bilinci vermektedir.
- İnsanlar arasında savunduğu fikirleri özgürce savunma alışkanlığı kazandırmaktadır.
- Etkinlikler öğrenmenin en kestirme yoludur. Bazen akademik olarak verilemeyenler etkinlikler aracılığı ile öğrenciye kazandırmaktadır
- Öğrencinin ruh dünyasında son derecede olumlu tesir yapıp, izler bıraktığını fark ettirmektedir.
- İmam hatipli gençlerde bir heyecan oluşturduğu ve istikbale hazırladığı belirtilmiştir.
- Etkinliklerde işlenen konuyla insanlara mesajlar verilmeye çalışılırken en büyük mesajı etkinliği yapan almaktadır.

- Öğretmen derste saatlerce bir şey anlatır. Anlattığı konuyu etkinlik içinde anlaşılır ve kalıcı olmaktadır.
- Toplum içerisinde insanların davranışlarını ve meslek seçimini etkilemektedir.

3.4.6.4. Yozgat İmam Hatip Lisesinde Öğrenci Akran İlişkileri

Çocukların yaşlıları ile ilişkileri, akran ilişkisi olarak nitelendirilmektedir. Okullarda akran ilişkisi inişli ve çıkışlı seyretmektedir. Akranları ile arkadaşlığı sıkıntılı olan çocuklar için aile ve öğretmenleri bu durumu dikkate alacaktır. Çocuk birçok sosyal becerilerini akran ilişkileri etkisi ile almaktadır. Akran ilişkileri zayıf olan çocuklarda öz güven ve gelecekteki sosyal ve mesleki yaşantısında da etkili olmaktadır. Akran ilişkilerinde çocuk dışlanmışlık kaygısı yaşayabilmektedir. Kötü alışkanlıklara yanlış akran ilişkisi ile yönelebilmektedir. Sosyal davranış, farklılık, aile problemleri ve çocuklar arası itibar, akran ilişkileri sorunlarını arttırma etkisine sahiptir.¹⁶⁵

Yapılan mülakatta Yozgat İmam Hatip Lisesinde akran ve üst sınıf ilişkisi değerlendirildi. Mülakat sorusu 7. soruda, Öğrenciliğiniz döneminde arkadaşlarınız ve üst sınıflarla ilişkileriniz nasıldı?

M1: İmam hatip okulu öğrenciliğimiz döneminde son derecede samimi arkadaşlık ilişkilerimiz oldu. Üst sınıflardakilere olduğu gibi, -biraz önce de ifade etmiştim- kendi sınıfımızdaki yaşça bizden büyük olanlara hep “ağabey” derdik. Ağabey-kardeşlik ilişkileri bizim üzerimizde son derecede olumlu etkiler yapmaktadır. Teneffüslerde üst sınıftakilerin sınıflarına giremezdik ama koridorda, okul bahçesinde onlar bize gerçekten ağabey gibi davranırlardı, bizi severlerdi biz de onlara saygı duyardık. Hocalarımıza sormadığımız bazı müşküllerimizi onlara sorardık.

M2: Arkadaşlık ilişkileri gerçekten çok güzeldi. Okul pansiyonunda yapılan etütlerde birbirimize destek olurduk. Etütlerde arkadaşlar hangi dersi iyi biliyorsa bilen bilmeyene veya o dersi tam anlamayana anlatıyordu. Matematikte kim iyi ise diğer arkadaşlarına anlatır, Tarih, Arapça, Edebiyat gibi derslerde de aynısı yapılırdı. Hafta sonu olunca da bazı arkadaşlar aramızda grup yaptık alt sınıflarda olan bizden

¹⁶⁵ Zeynep Büyükaşık, *Çocuklarda Akran İlişkileri*, <https://www.tzv.org.tr>, [28.03.2019].

küçüklerin derslerine yardımcı olurduk. Hem akranlarımız ile ilişkimiz, hem de bizden küçüklere ağabeyliğimiz iyi durumdaydı. Tabi ki sıkıntılı ve problemlili arkadaşlarımız da vardı ama onlar azınlık durumundaydı.

M6: Arkadaşlarımız dost, üst sınıflarımız ağabey aynı zamanda bizim gözümüzde hoca yarısıydılar. Ders hocası gelmediğinde bizim sınıflara üst sınıftan ağabeyler gelir dersimizde bizlere nasihatler ederlerdi.

M9: Okul dışında bile sanki öğretmenimi görmüş gibi üst sınıflara saygı duyardık. Onlar da bizlere sevgi duyarlardı.

Akran ve ağabey ilişkisi üzerine yukarıda verilen örnek cevaplar ve diğerleri incelendiğinde öğrencilerde ben yerine biz duygusu akran ilişkilerinde yoğun olduğu gözlemlenmektedir. Üst sınıfı ağabey olarak görmeleri ve onlara saygıyı öğretmen yarısı olarak göreceği seviye de değerlendirenlerin olması saygının çok fazla olduğu görülmektedir. Aynı sınıfta olmalarına rağmen medrese veya hafızlık eğitimi nedeniyle geç kayıt olup yaşı büyük olanları da ağabey olarak değerlendirdikleri ön plana çıkmaktadır. Kültürel ve mesleki etkinliklerde akran ilişkilerinin olumlu seyrine sebebiyet verdiği özellikle belirtilmiştir. Üst sınıfta olan öğrenciler de bu saygı neticesinde sorumluluk alarak kendilerine kardeşçe davranıldığı mezunlar ile yapılan mülakatta özellikle belirtilmiştir. Elde edilen genel verilere göre:

- Akran yaşlıları ile olan ilişkidir. Dışlanmışlıktan ve kötü alışkanlıklara yönelmede yanlış akran ilişkisi etkilidir.
- Samimi arkadaş ilişkileri oluşmuştur
- Ağabey- kardeş ilişkisi vardı. Müşküllerini beraber halletmişlerdir.
- Etütlerde ve okulda anlamadıkları dersleri anlayanlar sorup anlatırlardır.
- Arkadaş dost, ağabey hoca yarısı görülmektedir.
- Akran ilişkilerinde sevgi ve saygı çok etkilidir.

3.4.6.5. Yozgat İmam Hatip Lisesinde Rol Model Olarak Öğretmenler

Öğretmen, eğitim-öğretim faaliyetinin baş aktörü olarak, öğrenmeyi sağlayan ve yol gösteren rehber kişidir. Öğretmen değişik öğretim yöntemlerini ve tekniklerini kullanarak, öğrenme faaliyetini planlamak ve istendik davranışları öğrencilere kazandırmakla görevli eğitim-öğretim görevlileridir. Sosyal ve kültürel değişim hızlı olsa da öğretmenin eğitimde etkisi ve önemi azalmamıştır. Öğretmeni değerli kılan

öğrencinin dünyasıdır. Öğretmenler davranışları ile öğrencilere rol model olarak öğrencilerin kişilik ve karakter oluşumunda büyük etkiye sahiptir.¹⁶⁶

İlköğretim çağında çocukların kişiliği henüz tam oluşmamıştır. Çocuk gözlem yapmaya, taklit etmeye ve model almaya elverişlidir. Bilişsel, duyuşsal, sosyal ve psikomotor davranışların kazanılması yetişkinle özellikle de öğretmenlerin rol model alınması ile kazanılır. Öğretmenler okul döneminde rol model olarak yaratıcı düşünme, etkili öğrenme ve çalışma düzeni, problem çözme becerisini öğrenebilir. Öğretmenler istenilen davranışları öğretme ve pekiştirmede eğitimin ilk sorumlusudur.¹⁶⁷

Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu İlahiyat Fakültesi Temel İslami Bilimler Bölümü İslam Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Prof. Dr. Orhan Çeker, 1971-1972’de Yozgat İmam Hatip Okulu mezunudur. Orhan Çeker Hoca, o dönem İmam hatip okullarına isteyerek gittiğini “feyizli ve nurlu müessese olarak” rüyalarında gördüğünü anlatmıştır. Dışarıdan okula bakış, molla veya cenaze yıkayıcısı olarak bakılır ve küçümseirdi. Öğretmenler bu itham ve küçümsemeler karşısında öğrenci ile motivasyonu artırıcı iletişimleriyle öğrencilerin moralini yüksek tuttuğundan bahsetmiştir. Okulda şapka takılır şapkanın kenarında şeritler olduğunu ve Yozgat İHO’nun şapka şerit rengi beyaz olduğunu anlatmıştır. Hocalar bu durumu şöyle anlamlandırmıştır: “Bizim rengimiz beyazdır, beyaz leke götürmez, sokaklarda dikkatli yürüyün.” Diyerek ahlakı davranışlara uygun olmamızı her daim söylerler ve davranışları ile örnek olurlarmış.¹⁶⁸

Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü Din Eğitimi Anabilim Dalı Emekli Öğretim Üyesi Prof. Dr. Halis Ayhan, Yozgat İmam Hatip Okulu mezunudur. Halis Ayhan Hoca, öğrencilerin öğretmen tutum ve davranışlarından çok etkilendiğini ve öğrenciye davranırken öğretmenlerin bazılarının çok dikkat etmediklerini belirtmiştir. Bir öğrenci öğretmenden nefret ederse aynı zamanda dersten de nefret etmesine neden olduğunu belirtmektedir. Halis Ayhan Hoca, Yozgat İmam Hatip Okulu meslek ders öğretmeni ve Yozgat’ın manevi önderlerinden Şehzade Ahmet Efendi’nin derslerine girdiğini tutum ve

¹⁶⁶Ebru Demir, Meliha Köse, *Öğretmenlerin Rol Modelliği Hakkında Öğretmen Görüşleri*, Akademik Barış Dergisi, Ocak- Şubat, 2016 Tarih ve Sayı: 53, s.39.

¹⁶⁷Ebru Demir, Meliha Köse, *Öğretmenlerin Rol Modelliği Hakkında Öğretmen Görüşleri*, Akademik Barış Dergisi, Ocak- Şubat, 2016 Tarih ve Sayı: 53, s.39.

¹⁶⁸Mustafa Öcal, *Bozok İmam Hatip Mektebinden İmam Hatip Liselerine*, s.244,245.

davranışlarıyla siyer ve din derslerine olan ilgiyi arttırıyordu. Öğrencilerin davranışlarında büyük tesir bıraktığını belirtmektedir.¹⁶⁹

Mezunlar ile yapılan mülakatta öğretmenlerin rol modeli ile kendi dönemlerinde değişik örnekler vermişlerdir; Mülakat sorusu 3. soru, Yozgat İmam Hatip Lisesinin sizin döneminiz öğretmenlerini öğrenci ve okula bakışları nasıldı? Değerlendirebilir misiniz?

M1: Şehzade Ahmet Efendi de dersimize gelmişti. Onun sınıfa girişi ve tatlı tatlı anlatımın bizim ruh dünyamız üzerinde son derecede müessir olduğunu bilmem söylememe ihtiyaç var mı? Rabbimden kendisi için sonsuz rahmet niyaz ediyorum.

M3: Bizim dönem öğretmenlerin disiplin anlayışı hem okulda hem okul dışında etkiliydi. Kahveler, sinemalar özellikle denetlenir. Disiplin hem okul içinde hem okul dışında devam ederdi. Mezun olduğum okulda öğretmen oldum. Hocalarımızın disiplin anlayışı benim için çok önem arz ediyordu. Kendi öğrencilerime aynı disiplini verdim. Biz o zaman buna kızmış olmamıza rağmen sonra hocalarımıza teşekkür ettik.

M4: Bizim dönemimiz de öğretmenler bizim için ulaşılmaz bir dahi idi. Öğretmenlerimizden çok çekinir, çok yaklaşamazdık, Korkumuzdan değil saygıdan bunu yapardık.

M10: Bizim dönemde öğretmenlerin ilgisi hem samimi hem de daha disiplinlidir.

M2: Belletmen ve nöbetçi öğretmenlerin bizim üzerimizde etkisi çok fazlaydı. Namazları cemaatle kıldırırlar ve kendileri imamlık yaparlardı. O dönem öğrencilere “ölü yıkayıcısı mı olacaksınız” diye aşağılamalar olurdu. Ama meslek ders öğretmenleri öğrencileri motive ederek bu aşağılama karşısında öğrencinin yanında olurlardı.

Mezunlar ile yapılan mülakatta öğretmenin rol modeli üzerine sorulan soruya tüm mülakata katılanlar kendilerini etkileyen cevapları vermeye çalışmışlardır. Öğretmenin rol modelinde öğrenci ile karşılıklı olumlu ilişki rol model olmada etki gösterdiği tespit edilmiştir. Namaz kılın yerine beraber kılan hem de imam olan öğretmen çocuk için rol model olmuştur. Öğrenci bir sıkıntıya düştüğünde yanında olan ve ona destek veren öğretmen rol model olmuştur. Disiplin ve öğrenci takibi yapan öğretmen o gün kızılan öğretmenken sonradan öğrenci için

¹⁶⁹ Mustafa Öcal, *Bozok İmam Hatip Mektebinden İmam Hatip Liselerine*, s.197-200.

rol model olmuştur. Öğrencisine samimice dokunan onunla ilgilenen ve davranışı ile örnek olan rol model olduğu mezunlar ile yapılan mülakat da tespit edilmiştir. Genel değerlendirme verilerine göre:

- Öğretmen, eğitimin baş aktörü ve öğrenmeyi sağlayan yol gösteren rehberdir.
- Öğretmen öğrenme faaliyetini planlar ve istedik davranışların kazanmasını sağlamaktadır.
- Öğretmeni değeri kılan öğrencinin dünyasıdır.
- Öğretmen davranışları ile öğrencinin kişilik ve karakterinin oluşumunda çok etkilidir.
- Öğretmen rol model olarak öğrenciye; yaratıcı düşünme, etkili öğrenme ve çalışma düzeni, problem çözme becerisini kazandırır.
- Öğretmenler öğrencilere karşı yapılan olumsuz durumlarda onları motive etmek için devamlı destek vermişlerdir.
- Öğretmen sözleri ve davranışları ile devamlı örnek olmuştur.
- Öğretmen ahlaki davranış veya namaz gibi davranışları yapın dememiş yaparak göstermiştir.
- Öğretmen sevgisi ve disiplini ile sevgi ve saygı sınırını göstermiştir. En çok sevdiğimiz öğretmen en çok çekindiğimiz öğretmendir.
- Öğretmen samimice dokunan ve babacan insandır. Mesai kavramları olmadan devamlı öğrenci ile ilgilenendir.

3.4.6.6. Yozgat İmam Hatip Lisesi ve Öğrencilerin Suç - Kötü Alışkanlık İlişkisi

Kötü alışkanlıklar yaygın olarak alkol, uyuşturucu, kumar gibi zararlı alışkanlıklardır. Ülkemizi tehdit eden bu problem aslında tüm dünya ülkelerini de tehdit etmektedir. Son yapılan araştırmalar özellikle sigara ve alkole başlama yaşı yirmi yaşının altında olduğu belirlenmiştir. Kötü alışkanlıklara bakış açısı önemlidir. İslam ülkelerinde yasak olan bu alışkanlıklar bireysel düzeyde azalmasını sağlayamamıştır. Kötü alışkanlıkların az olduğu toplumlarda zorla değil de halkı bilinçlendirmeyle azaltıldığı tespit edilmiştir. Kötü alışkanlık yoğunluğunda çok değişik sebepler olabilir. Çevresel etmenler, toplumun ekonomik, sosyal ve kültürel yapısı ve o çevrede bulunan zararlı maddeler etkili olmaktadır. Dini günlerden Ramazan, kandil geceleri vb. zararlı alışkanlıklara yönelim az olabilmektedir. O zaman insanları din ile tehdit yerine dini ve inanç boyutundan insanlar bilinçlendirilebilir. İmam hatip okulları da dini eğitim yapan kurumlar olarak ders

öğretmenlerinin rol modelliği ile bu alışkanlıklara yönelme imam hatip okullarında azaltılabilir.¹⁷⁰

Türkiye’de imam hatip liselerinde mezunlar incelendiğinde mezunlarının güvenlik problemi teşkil etmediği tespit edilmiştir. Eğitim-öğretim faaliyetleri ile yoğun din eğitimi verilmesi nedeniyle milli ve manevi değerler, vatan ve millet sevgisi üst seviyede olduğu tespit edilmiştir.¹⁷¹

Yozgat İmam Hatip Lisesi mezunları ile yapılan mülakatta kötü alışkanlıklara yönelme ve imam hatiplerin durumu ile ilgili soru 14. Yozgat İHL de kötü alışkanlıklar ve suç oranları sizin dönemde diğer okullara oranla nasıldı? İmam hatip liselerinde kötü alışkanlık ve suç fazla olmaz olsa da münferit olaylardır sözüne katılıyor musunuz?

M1: İnsan melek olmadığı gibi suçtan veya bir başka ifade ile günahtan da azade değildir. İnsanlar zaman zaman büyük, küçük, gizli, aşikâr suç veya günah olarak nitelendirilen tavır, davranış ve fiiller içerisinde olabilirler. Ancak bunların çeşidi ve işleme biçimi farklı olabilir. Ferdi veya kitlesel günahlar, suçlar da işlenebilir. Ancak suç işledikten sonra pişman olunup tövbe edilerek bir daha aynı suçu veya benzerlerini işlememek üzere azmedilebilir, olması gereken de budur.

İmam hatip talebeleri de melek değil, insandır. Onlar da çok sayıda iyilikleri, güzellikleri, sevap olarak nitelendirilen tavır ve davranışları yanında; dinen günah, ahlâken kötü, kanunen suç sayılan fiilleri işleyebilir. Ancak emniyet raporlarında imam hatip talebelerinde anarşi ve terör olaylarına karışma ve bu bağlamda suç işleme oranı çok düşüktür. Fakat neticede onlar da gençtir ve “delikanlıdır.” Anarşi ve terör olaylarına karışmamakla birlikte özel ve kişisel bazı sebeplerle arkadaşlarıyla kavga etmek gibi “adi suçlar kapsamında” suç işleyenler olmuştur.

Sorunuzda kötü alışkanlık kavramından uyuşturucu kullanma, içki, kumar vb. alışkanlıklar kastediliyorsa diğer okul öğrencileri ile mukayese edilirse bu konuda imam hatip okulu talebeleri en alt sıralarda yer almaktadırlar. Şayet kötü alışkanlıklar gurubuna sigarayı da eklerseniz, birer genç olarak ve özentisi ile başlayan sigara dünün imam hatip talebelerinde vardı, bugün de var ama o kanaattem ki bu konuda da diğer okul öğrencilerinin gerisinde kalmaktadırlar. İyiliklerde, güzelliklerde, başarıda

¹⁷⁰ AMETEM Komisyon, Bağımlılık Okulda Kötü Alışkanlıklar, <http://www.amatem.org>, [28.03.2019].

¹⁷¹ Enbiya Yıldırım, *İmam Hatiplerin Üstlendiği Rol*, Eğitime Bakış Dergisi, Sayı, 35, s.54.

ilk sıralarda yer almak güzel ve takdire şayandır, ama kötü ve zararlı alışkanlıklarda son sıralarda kalmak güzel ve takdire şayandır.

İlk yıllarda çocuklarını imam hatip okuluna verme konusunda tereddüt eden ve hatta özellikle kaçınan aileler artık bu okulu adeta bir sığınak, çocukları için güvenli bir ortam olarak görmektedirler. Bu anlamdaki zihniyet değişimi ve dönüşümü imam hatip lisesinin halk üzerindeki olumlu etkisini gösteren başlıca kıstaslardan biri olarak değerlendirilebilir.

M2: İHL'de zararlı alışkanlık olarak sigara kullanımı gizli olarak içenler vardır. Diğer kötü alışkanlıklar bizim dönemde okuldan yönelenleri hiç duymadım. Alkol ve diğer kötü alışkanlıklara toplum ve aileler de kötü baktığı için toplumsal baskının etkisi ve dini eğitimin de etkisi ile imam hatiplerde yok denecek kadar az denilebilir

M3: İmam hatiplerde kötü alışkanlıktan kasıt içki, uyuşturucu, eroin, esrar bunlar ise, bizim okullarda yoktur. Ama sigara kullanan öğrenciler vardır. Ama okulun disiplin anlayışı ile sigara da alenen içilemiyordu. Ahlaki olarak kastediyorsanız bizim okullarda da ahlaki sıkıntılar oluyordu. Ama münferit olarak oluyordu.

M6: Bu kötü alışkanlığa meyletmenin ana sebebi kötü arkadaş olduğu bilinmektedir. İHL'ye çocuğunu veren aileler genelde muhafazakâr aile çocuklarıdır.

Mülakatta bu konu üzerine mülakat veren mezunların tamamı Yozgat İmam Hatip Lisesinde kötü alışkanlıktan kasıt ahlaki problem ise münferit olarak var olduğunu, sigara kullanımının her okulda olduğu gibi Yozgat İmam Hatip Lisesinde de olduğunu ve bunun da münferit boyutlarda olduğu belirtilmiştir. Alkol, uyuşturucu gibi kötü alışkanlıkların bu okullarda olmadığını belirtilmektedir. Bazı görüşme yapılan kimseler öğrencilerin kötü alışkanlığa başlamasında kötü arkadaşın etkili olduğunu özellikle belirtmektedir. İşin özeti burada verilen cevaplar ahlaki ve kötü alışkanlıklar yönünden imam hatiplerin diğer okullara göre çok iyi durumda olduğunu gösterdiği tespit edilmiştir.

Tablo 3.23. İHL Öğrencilerinde Güvenirlik, Terör Eylemleri, Suç ve İlegal Tutumlar

	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum
İHL öğrencileri/mezunları teröre bulaşmazlar.	23.3	27.5	49.2
İHL öğrencileri/mezunları güvenilirlerdir	21.7	25	53.4
İHL öğrencileri/mezunları, devlet malına zarar	19.6	18.6	61.8
İHL öğrencileri/mezunları, kendilerinden farklı hayat tarzına sahip olanlara saygılıdır.	19.6	21.2	59.4
İHL öğrencileri/mezunları, insan haklarına saygılıdır.	17.4	21.9	60.6
İHL öğrencilerinde/mezunlarında suç işleme eğilimi düşüktü	19.4	21.2	59.4

Kaynak: Mehmet Ali Aydemir, “Türkiye de İmam Hatip Algısı Bazı Göstergeler Bağlamında Sosyolojik Değerlendirme”, *Talim Dergisi*, s.13, Haziran 2017.

Bu anket araştırması *Talim Dergisinde* Mehmet Ali Aydemir’in Türkiye’de imam hatip algısı üzerine yazdığı makalede bu tablo verilmektedir. Tablo incelendiğinde imam hatiplilerin teröre bulaşma ve suça meyli var mıdır şeklinde yapılan ankette imam hatiplere güven yüksek çıkmıştır. Bu tablo mülakata katılan Yozgat İHL mezunu ve mensuplarının beyanlarını desteklemektedir,

Genel değerlendirme verilerine göre:

- Kötü alışkanlık; alkol, uyuşturucu, kumar, adi suçlar, ahlaki davranışlar ve sigara vb kastedilmektedir.
- Çevresel ve toplumsal etmenler kötü alışkanlıklarda etkilidir. Halkı bilinçlendirmek gerekmektedir.
- Kötü alışkanlıkların az olduğu toplumlarda zorla değil de halkı bilinçlendirmeyle azaltıldığı tespit edilmiştir
- Dini inanç, dini günler ve dini etkinlikler kötü alışkanlıkları azaltmaktadır.
- Yozgat İHL mezunları güvenlik problemi olmayan vatan ve milletini seven kimselerdir.
- Alkol uyuşturucu illetler Yozgat İHL’de hiç şahit olunmamıştır.
- Yozgat İHL’de sigara ve ahlaki davranış eksikliği münferit olarak mevcuttur.

- Sigaraya yönelmede özentisi çok etkili olmuştur. Sigara içen öğrenciler kimsenin göremeyeceği yerlerde içmektedir
- Kötü arkadaş çevresi, sosyal medya ve televizyonlar bunu arttırmaktadır
- Yozgat İHL de kötü alışkanlıkların az olması okul disiplini, muhafazakâr aile çevresi etkili olmaktadır.

3.4.6.7. Yozgat İmam Hatip Lisesinde Sorunlar ve Beklentiler

Mülakata katılan 11 katılımcı ya sorulan 16 sorudan 5 soru da sorun ve beklentiye yönelik cevaplar verilmiştir. Mülakatın 5.6.9.11.ve 15. soruların cevabı sorun ve beklentiye yönelik olarak cevaplandırılmıştır.

Mülakatın 5. sorusu; Yozgat İmam Hatip Lisesinde en çok neyi özlediyorsunuz? Mezun olduktan sonra sizin üzerinizde imam hatip nasıl bir etki bıraktı?

M3: Yozgat İmam Hatip Lisesinde o dönemde en çok arkadaşlık ortamını ve arkadaşların idealist olarak okuma gayretlerini hatırladıkça özlediğini belirtmiştir. Bugün bu arkadaşlığın olmadığını belirtmiştir.

M11: Eğitim ortamının manevi bir havası vardı onu özlediğini belirtmiştir. İmam hatipli olma algısı çok yaygındı. Bu durum bizleri toplumda daha dikkatli davranmaya yitiriyor ve otokontrollü olmamızı sağlamaktadır. Okuldan çıkıp çarşıya gittiğimizde davranışlarımıza özellikle dikkat ediyorduk. Bu manevi şuuru özlediğini ve bugün bunların olmadığını belirtmektedir.

M9: İmkânsızlıklar içinde elde edilen başarıları özlediğini belirterek, bugün imkân var ama istek ve gayret yok diyerek bunu sorun olarak belirtmiştir.

M7: Yozgat İmam Hatip Lisesinde namaz alıştırmaları ve cemaatle namaz kılma faaliyetlerini hala özlediğini belirterek bugün bu manevi havanın olmadığını belirtmektedir.

Diğer katılımcılarda bu soruya verdikleri cevap da bugün yapmak isteyip de yapamadıklarını ön plana çıkarmaktadırlar.

Mülakatın 6. sorusu; Yozgat İmam Hatip Lisesinde hiç unutmadığınız hatıranız nedir? Kısaca anlatabilir misiniz?

Sorusuna verdikleri cevaplarda komik hatıralar anlatan olduğu gibi bugünün imam hatiplerinde olmasını arzu ettikleri beklentiler de olmaktadır.

M10: Sınıf öğretmeni fen bilgisi öğretmenin yanlılıkla bana kızması sonra da hata yaptığını anlayıp benden helallik istemesi benim için çok önemli davranıştı.

İnsan hata yapar, önemli olan hatasını anlayıp büyük küçük demeden helallik almasıdır. Bugün öğretmenlerde bu özverinin olmadığını ve öğrenciyi kazanmak için mücadele vermediğini, imam hatip okullarında görev yapan öğretmenlerin imam hatip şuurunun yeterli olmadığını belirterek bunu sorun olarak görmüştür.

M11: İmam hatip lisesinde öğrenciyken matematik öğretmenim ders aralarına değerler eğitimi olsun diye İbrahim Hakkı Hazretlerinden bahsettiğini belirterek imam hatip şuuruna sahip öğretmenlerin eskide kaldığını yeni nesil öğretmenlerde bu duygunun olmadığını belirterek bunu sorun olarak görmüştür.

M6: Yaptığımız büyük yanlışlıklara bile öğretmen arkadaşların çok olgun bakarak çözüm odaklı olmalarını ve güzel davranış sergilemelerini özlediğini belirterek şimdiki öğretmenlerin öğrenciyi gerçekten anlamadığını veya anlamak istemediğini belirterek bunu sorun olarak belirtmiştir.

Diğer katılımcılarda bu soruya benzer cevaplar vermiştir. Ama 4 katılımcı bu soruya etkinliklerde karşılaştıkları güzel durumları anlatmışlardır. Genel veri değerlendirmesinde belirtilecektir.

Mülakatın 9. sorusu dünden bugüne imam hatiplerde başarı ve ahlaki değişim sizce nasıl? İmam hatip mezunu ve mensubu olarak değerlendirebilir misiniz?

M1: Bütün yönetici ve meslektaşlarımız bu tür şikâyetlerinden vazgeçip Rabbimizin kendilerine bu okullarda hizmet yapma imkânı lütfettiği için şükretmeli ve dua etmelidirler. Her gün, her hafta, her ay ve her yıl bir önceki zamana göre öğrencileri istikbale daha iyi nasıl hazırlayacaklarını düşünmeli ve böyle bir gayretin içerisine girmelidirler. Unutulmasın ki, Allah katında insanların değerlisi, kendilerine yüklenen misyon ile doğru orantılıdır. Ancak elde edilecek neticede o misyonun gereğini ne kadar yaptığı veya yapamadığı ile doğru orantılıdır. Bu katılımcı, sorun varsa dışarıda arama, önce kendinde ara diyerek kişinin kendisini sorgulaması gerektiğini belirterek sorunun tespitini yapmıştır.

M2: İmam hatipleri dün ile bugün arasında kıyaslamanın pek doğru olduğunu sanmıyorum. Kendi dönemi içerisinde değerlendirmek daha doğrudur. O dönemin şartlarında en kaliteli nasılsa öyle yapılıyordu. Günümüzde eğitim kalitesi imkânların çok fazla olmasına rağmen eksiklikler olması da doğaldır. Eksikliği başka yerde değil de kişinin kendisinde araması gerektiğini belirterek sorunun kaynağı olarak kendisini göstermektedir.

M7: Yozgat İmam Hatip Lisesi 1987 döneminde ve ondan önceki dönemlerde eğitim-öğretim kalitesi yüksekti. Ne kadar öğrenci kayıt olduysa başarısız olanlar

eleniyor en başarılı olanlarda mezun olmuşlardır. O dönemde tıp, hukuk, öğretmenlik, siyasal vb. bölümlere öğrenci gönderen okuldu. Sonraki yıllarda özellikle 28 Şubat döneminde Yozgat İmam Hatip Lisesi öğrenci sayısı ve profili çok düştü. Başarılı öğrenciler başka okullara yöneldiler. Bu katılıcımız sorunun kaynağını siyaset ve dönemin şartlarına bağlayarak sorunu dış sebeplerde aramaktadır.

M11: İmam hatip liselerinin dünü aydınlıktı. İmam hatip algısı ve şuuru çok yüksekti. Halkın imam hatip okullarına bakışı, öğretmenin imam hatipli olma ideali, öğrencinin okul sevgisi ve okulu benimsemesi çok güzel olduğunu belirterek ne zaman siyaset ve dönemin şartları etkin olması ile birlikte her şeyin bozulduğunu belirterek sebebi dışarıda, siyasette ve dönemin şartlarında arayarak sorunu dışarıya havale etmiştir.

M10: O dönem okulda materyal olarak yeterli değildi, Buna rağmen eğitim-öğretim daha kaliteli ve başarılıydı. Beşeri ilişkiler daha seviyeli, öğrenciler bilinçli ve şurluydu. Niçin imam hatip lisesine geldiğini biliyor o doğrultuda davranış gösteriyor ve ne yaptığını biliyordu. Öğrenciler ve öğretmenlerde milli ve manevi değerlere sahip bir imam hatiplilik duygusu vardı. Sorunları kişi kendinde aramalıdır. İmkânla, siyasetle ve dönem şartları ile alakası olmadığını belirtmiştir.

Katılımcılar bu soruda iki türlü cevaba yönelmiştir. Bir kısmı sorunu dışarıda aramış ve beklentiyi de dışarıdan beklemektedir. Diğer katılımcılarda sorunu kişi kendisinde görmesi gerektiğini belirtmiş ve beklentimde kişi kendisini düzeltirse sorun düzeldir demiştir.

Mülakatın 11. sorusu; Günümüz imam hatip liselerinden beklentiniz nedir?

M1: İmam hatip liselerinde onu bunu eleştiren öğretmenler değil, kendisini eleştiren öğretmenlere ihtiyaç vardır. Kuşkusuz böyle öğretmenlerimiz de vardır ama yeterli sayıda mıdır, bilemiyorum. Öyle ise yapılacak şey, bir taraftan mümkün olduğu kadar böyle öğretmenlerin sayısını çoğaltmak, diğer taraftan mevcut öğretmenlerle en iyi sonuç almanın çarelerini araştırıp bulmaktır. Bu konuda en fazla görev ve sorumluluk ise kanaatimce, öğretmenleri motive ederek gayrete geçirecek olan müdürlere düşmektedir.

M2: Bu soruyu imam hatipler ile sınırlandırmadan diğer okullardaki öğrenciyi de düşünerek cevaplamak daha doğru olur. Tüm okullar için misyon ve vizyon belirlenip kültürel alanda, mesleki alanda, inanç ve ahlaki alanda ne verilmek isteniyorsa baştan net belirlenmeli tüm okullarda bunu gerçekleştirmeye çalışmalıdır.

İdeal olan hedefler konulmalı, planlama ile ne zaman verileceği belirlenerek davranış geliştirilmelidir. Sonra İHL için ek hedefler belirlenmeli İHL’de din dersi diğer okullara göre daha fazla verilmelidir. Diğer okul öğrenciye verilen din ve ahlak eğitimi öğrenip uygulayacak kadar, İHL öğrencisine de öğrenip uygulayacak ve diğer insanlara da öğretecek konumuna göre daha detaylı eğitim verilmelidir. Diğer okullarda İngilizce eğitimi varken İHL’de Arapça ve İngilizce eğitimi verilmelidir. İmam hatip lisesi öğrencisi ibadet yaptıracak kadar, diğer okul öğrencisi ibadet yapacak kadar din eğitimi verilmelidir. İmam hatipler fazla görev yüklemek o okulları amacı dışına çıkarmak demektir.

M11: Açıkça belirtmek gerekirse, imkân olmuş olsa o dönemin imam hatip ortamını tekrar getirmek isterdim. İdeal, sağlıklı bir bilinç, ihlaslı ve değer sahibi bir nesil yetiştirecek döneme geçilmesini isterdim.

Bu soruda katılımcılar cevap verirken beklenti ve sorun boyutuna göre cevap vermişlerdir. İmam hatip liselerinde gördükleri sorunlar öğrenci, müfredat ve öğretmen boyutu ön plana çıkmaktadır. Gördükleri eksiklerin olmaması ve geçmişin imkânsızlıklarına rağmen samimiyet ve ihlâsı özellikle bugün eksiklik olarak belirtilmektedirler. Müfredat bugün için eleştirilmekte Kur’an-ı Kerim ve dini eğitimin çok eksik olduğu tüm katılımcılar tarafından belirtilmektedir.

Mülakatın 12. sorusu; İmam hatip liselerinde öğrenciler ve öğretmenler hangi özellikleri taşımalıdır?

M11: İmam hatipliler, ümitsiz olmamalı, okulları nasıl zamanında başarılı işler yaptı ise yine yapacaktır. Yeter ki okullarına inansınlar ve başarısının kalitesinin artması için gayret göstereyin. Allah inananların ve çalışanların yanındadır. Buradan anlaşılan tüm imam hatipliler üzerine düşen vazife ne ise onu yapmalıdır.

M2: Her kuşak kendi döneminde üzerine düşeni yapması gerekmektedir. Her kuşak imam hatipler için üzerine düşen vazifeyi yaparsa her insan üzerine düşeni yapmıştır denilebilir. Din samimiyettir. Samimi olarak okulumuz için ne yapmamız gerekiyorsa yapalım. Sorumluluktan kaçmayalım.

M1: Hangi alanda olursa olsun din eğitimi ve öğretimi faaliyetlerinin içinde olanlar ve bilhassa imam hatip liselerinde görev yapan meslektaşlarımız mevcut zamanı çok iyi değerlendirmelidirler. İşin içerisine politikayı, ideolojiyi sokmadan vicdanen müsterih olacak şekilde Allah rızası için salt din eğitimi ve öğretimi yaptırmalıdır. Aksi takdirde bir gün bir Molla Kasım gelir ve herkesi sığaya

çeker... Nitekim geçmişte bunun örneklerini gördük ve yaşadık. İnşallah bir daha tekerrür etmez temennisinde bulunalım ama her şeye rağmen tedbiri de elden bırakmamak lazım gelir, değil mi?

M8: Yozgat Anadolu İmam Hatip Lisesi ve diğer imam hatip liselerinin mezunu, okuyanı, idarecisi, öğretmeni, görevlisi ve mensubundan isteğim; okulunuza sevin ve sahip çıkınız.

Mülakata katılan tüm katılımcılar bu soruda her imam hatip lisesi mezunu ve mensubu üzerine düşen vazifesi neyse onu yapmalı, başkasından beklememelidir. Katılımcıların genel olarak ifadeleri analiz edildiğinde sorunlar ve beklentiler 16 soru içerisinde 5 soruya buna göre cevap vermişlerdir. Katılımcıların 5.6.9.11.15. sorulara verilen cevaplar tek tek incelenmiş olup sorun ve beklenti niteliğinde cevaplamalar yapılmıştır. Cevaplardan çıkarımlar bu gün için yapılan tespitler olarak verilmiştir. Elde edilen bulgular özet olarak:

- Arkadaşlık ve dostluk eksiktir.
- Samimiyet ve ihlâs azalmıştır.
- Manevi boşluk çok fazladır.
- İmam hatiplik şuur eksikliği yaşanmaktadır.
- İnanç ve ibadet zayıflığı olduğu belirtilmiştir.
- Öğretmen öğrenci ilişkileri azalmıştır
- Saygı ve sevgi eksiktir.
- Değerleri sahiplenme eksiktir.
- Özeleştirici eksikliği fazladır.
- Sorunu başka yerde arama yaygındır.
- Müfredat eksikliği giderilememiştir.
- Siyaset ve ideolojinin okul üzerindeki etkisi olduğu belirtilmiştir.
- Misyon ve vizyonu olmayan okul, idare ve öğretmenler yaygınlaşmıştır.

3.4.6.8. Yozgat İmam Hatip Lisesinin Din Eğitimindeki Yeri

İmam hatip okullarında okuyan öğrenciye verilen eğitim ile ülkemizin maddi ve manevi yapısına uygun nesillerin yetişmesini sağlamıştır. Burada eğitim alan öğrenciler ülkemizin değişik illerinde üniversite eğitimi ile mezun olabilmektedir. İmam hatiplerden eğitim alan öğrenci çok yönlü düşünen, akıl yürütme kabiliyetini üst seviyede kullanabilmektedir. Aldıkları din eğitimi sayesinde batıl inançlar ile mücadele edebilmektedir. İmam hatip mezunlarının toplumdaki işlevi çok yüksektir.

Aldıkları din eğitim sayesinde hangi mesleği yapıyor olsalar da onlar imam hatipli kişilerdir. Bu duygularını hep taşırlar.¹⁷²

Öğrenciler ve velilerin bu okulları tercih etme nedenleri ilk başta imam ve hatip yetiştirmek amacı ile kurulmuşken sonradan insanlar çeşitli amaçlar ile bu okullara yönelmiştir;

- Halkın detaylı din eğitimi talebi
- Pansiyon ve burs imkânları
- Kız öğrencilerinin devam edebilmesi
- Halkın özellikle muhafazakâr kesimlerin bu okulları sahiplenmesi gibi sebepler ile bu okullara talep yoğun olmuştur.¹⁷³

Yalova Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü Din Eğitimi Anabilim Dalı Öğr. Üyesi Prof. Dr. Suat Cebeci 1989 yılında imam hatip liselerinden mezun olanların bu okullara yöneliş sebebi ile ilgili araştırma yapmıştır. Araştırmasında öğrencilerin İHL tercih sebebi olarak en yüksek oran şu şekilde olduğunu belirtmiştir. “Dini bilgileri daha iyi öğrenmek için”, “Bir lise eğitiminin yanında dini bilgilerde veriliyor” Hem din eğitimini daha yoğun alabilmektedir. Hem de diledikleri üniversiteye gidebilme imkânları nedeniyle tercih ettiklerini belirtmektedir.¹⁷⁴

Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Temel İslami Bilimler Bölümü İslam Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Prof. Dr. Faruk Beşer, 1971-1972’de Yozgat İmam Hatip Okulu mezunudur. Yozgat İHL de öğretmenlik yapan Yozgat’tın din eğitiminde önemli etkisi olan Yozgat’ın manevi önderi Şehzade Ahmet Efendinin sohbetlerine arkadaşları ile katıldıklarını onun manevi feyzinden faydalandıklarından bahsetmiştir. Üniversite tercihi konusunda fikrini almak istemişler o da onlara “Sizin en hayırlınız insanlara en hayırlı olanınızdır “hadisi ile tavsiyede bulunmuştur.¹⁷⁵

Mülakatın 15. sorusu; Yozgat İmam Hatip Lisesinin toplumun ahlaki ve inanç olarak gelişimine ne gibi etkisi olmuştur?

¹⁷² Osman Kabakçılı, İmam Hatip Liselerinin Eğitim Sistemindeki Yeri, , *Eğitime Bakış Dergisi*, Sayı, 35, s. 61, Aralık, 2015.

¹⁷³ İrfan Bozan, *Devlet İle Toplum Arasında Bir Okul: İmam Hatip Liseleri*, s.23.

¹⁷⁴ İrfan Bozan, *Devlet İle Toplum Arasında Bir Okul: İmam Hatip Liseleri*, s.22-24.

¹⁷⁵ Mustafa Öcal, *Bozok İmam Hatip Mektebinden İmam Hatip Liselerine*, s.246,247.

Bu soruya mülakata katılanlar değişik yönlerden cevaplamışlardır. Ön plana çıkan cevaplardan birkaçını örnek olarak verilecek olunursa;

M1: Ülke genelinde olduğu gibi Yozgat'ta da imam hatip lisesinin din eğitimi-öğretimi ile toplumun dinî ve sosyal hayatında önemli bir yeri olmuştur, olmaya da devam etmektedir. Zira imam hatip lisesi halk nezdinde saygın ve itibarlı bir yere sahiptir. Bu okul halktan kopuk değil, yaptıkları dinî ve kültürel faaliyetlerle toplumla birebir ve doğrudan ilişki içerisinde. Çocukları, gençleri okullarda, halkı camide eğitenler, imam hatip lisesi mezunu öğretmenler ve din görevlileridir. Bu durumdan halkın olumlu yönde etkilenmemesi mümkün mü?

İlk zamanlardaki adıyla "İmam Hatip Okulu", son yıllardaki haliyle "Anadolu İmam Hatip Lisesi" yıllar boyu çok değerli ilim ve fikir adamı, din adamı, edip, şair, yazar, siyasetçi, iş adamı yetiştirmiştir. Bunların hepsinin kendi alanında doğrudan veya dolaylı olarak din eğitimine ve dinî hayata etkisi ve katkısı olmuştur.

M2: Yozgat İHL ve diğer imam hatipler toplumun aynası ve sigortasıdır. Yozgat İHL toplumda önde olan önemli insanlar yetiştirmiştir. Din eğitiminde Türkiye'de önde gelen insanların bir kısmını Yozgat İHL yetiştirmiştir. Diğer alanda eğitim alan ve değişik görevlerde çalışan birçok yetişmiş insanın mezun olduğu Yozgat İHL toplumun din eğitimine bu insanlar aracılığı ile tesir etmektedir. Yozgat İmam Hatip Lisesi kurulduğu günden bu tarafa yetiştirdiği değerler Yozgat'ın ahlaki ve inançlarına etki eden bireyler olmuştur. Bu okullardan çok kıymetli insanlar yetişmiş olup bu insanlar bugün toplumun önderi konumundadır.

M11: Yozgat İmam Hatip Lisesi mezunları çoğaldıkça ve mezunları değişik meslek kollarında görev alarak toplumun değişimine katkı sunacaktır. İmam hatiplerin din eğitimindeki yerini imam hatip mezunlarınının din eğitimi alanda yetişmiş bireyler olarak katkı sunması ile daha da artacaktır.

M5: Yozgat'ın ahlaki ve dini değerlere bağlı nesillerin yetişmesi için Yozgat İHL lokomotif görevi vardır. Yıllarca verdiği mezunlar başta din hizmetleri ve din eğitimi alanında vazife alarak Yozgat halkını dini değerlere sahip çıkması için çalışmıştır. Başka alanlara yönelen imam hatipli gençler imam hatip lisesinde edindikleri dini terbiye ve ahlaki değerleri başta aileleri ve buldukları toplum gurubu içerisinde uygulamaları ve davranışları ile göstererek fayda vermişlerdir. İmam hatip mezunları ve mensupları adında dernekleşerek hem kişisel hem de birlikte çalışmalar yaparak Yozgat ve civarına katkı sunmuşlardır.

Mülakata katılan Yozgat İmam Hatip Lisesinden mezun olanların din eğitimine etkisini, özetle şu bilgiler ile din eğitimindeki yerini anlatmışlardır. Bu bilgilere bakılınca gerçekten Yozgat İHL'nin din eğitiminde önemli yeri olduğu söylenebilir. Yozgat İmam Hatip Lisesinin din eğitimindeki yerine mülakata katılan 11 kişinin cevabı derlenerek genel değerlendirme verileri mülakat sorularından 15. soru ve kısmen 16. soruya verilen cevaplar ile elde edilen veriler şu şekilde oluşmuştur:

- Toplumun bilgili ve kültürlü din görevlisi ihtiyacını giderir.
- Toplumda dini konularda anlayış ve hoşgörü ortamının oluşmasını sağlar.
- Toplumda istikrarlı ve güvenli dini hayatın oluşmasına katkı sunar.
- Din eğitiminde imkân ve fırsat eşitliği sunar.
- Yozgat İHL mezunlarının toplumun aynası ve huzur kaynağı olduğu belirtilmiştir.
- Yozgat İHL mezunları din gönüllüsü, din görevlisi ve öğretmen olarak din eğitimine tesir ettiği belirtilmiştir.
- Yozgat İHL ahlaklı ve dinine bağlı nesil için öncü eğitim yuvası olduğu belirtilmiştir..
- Yozgat İHL mezunları öncelikle ailesi ve çevresine etki ettiği belirtilmiştir.
- Yozgat İHL mezunları farklı mesleklere yönelerek din eğitimine etki ettiği belirtilmiştir.
- Yozgat İHL mezunu olup değişik üniversite eğitimi ile İlim insani akademisyen ve öğretmen olarak din eğitime tesir ettiği belirtilmiştir.
- Yozgat İHL mezunu siyasetçi olarak din eğitimine yön veren hizmetleri ile din eğitiminde yer aldığı belirtilmiştir.
- Yozgat İHL din eğitimi ve öğretimi ile topluma yön verdiği belirtilmiştir.
- Yozgat İHL sayesinde toplumda dinden olmayan batıl inanç ve hurafe ile mücadele de etkili olan ilim yuvası olduğu belirtilmiştir.
- Yozgat İHL mezunları ve mensupları adında dernekleşerek hem kişisel hem de birlikte çalışmalar yaparak Yozgat ve civarına katkı sunduğu belirtilmiştir.

SONUÇ

Gerek eğitimin gerekse din eğitiminin evrensel boyutta hedefi, insanları eğitmek ve manevi yönden olgunlaştırmaktır. İnsanın ihtiyaçlarını doğru kaynaklarla ve doğru yöntemlerle gidermektir. Eğitim, İnsanı öncelikle kendisine, memleketine ve milletine faydalı bireyler olmasına katkı sunulmasıdır. Eğitim, insanın doğru düşünüp doğru karar vermesine yardımcı olunmasıdır.

Türkiye’de din eğitimi, tarihi süreç içerisinde siyasi ve akademik çevrelerce tartışma konusu edilmiştir. Tarihi süreçte imam hatiplere din eğitimi faaliyetleri nedeniyle engellemeler olmuştur. Ama imam hatipler yenilenip gelişerek eğitim-öğretimlerine devam etmiştir. Çünkü insanoğlunun hayatta kalması için maddi ihtiyaçlarını gidermesi ne kadar önemliyse manevi ihtiyaçlarını gidermesi de o kadar önemlidir. Manevi ihtiyaçlarını gidermek ancak din ile mümkündür. Din, toplumu ayakta tutan önemli bir unsurdur. Din, bir toplumda halkın kültürünü, örf ve âdetlerini ve maneviyatını şekillendirmede önemli bir rol oynamaktadır.

Örgün din eğitiminin en etkili ve verimli bir şekilde uygulandığı en önemli kurumlardan birisi de Milli Eğitim Bakanlığıdır. MEB örgün din eğitimi hizmetini, anayasanın ve kanunların kendisine verdiği yetki ve sorumluluk çerçevesinde okullar aracılığı ile yerine getirmektedir. Bugün örgün din eğitimi faaliyeti ilkokulların dördüncü sınıfında iki saatlik din kültürü dersi ile başlamakta, ortaokullarda iki saatlik din kültürü ve ahlak bilgisi dersi (DİKAB) ile birlikte seçmeli olarak Kur’an-ı Kerim, siyer, temel dini bilgiler dersleri de iki saat olarak seçmeli olarak verilmeye devam etmektedir. Liselerde ise iki saatlik din kültürü ve ahlak bilgisi dersi ve Kur’an-ı Kerim, siyer, temel dini bilgiler dersleri de iki saat olarak seçmeli olarak verilmektedir. İmam hatip ortaokullarında toplam 8 saat olarak zorunlu Kur’an-ı Kerim, siyer, din kültürü, temel dini bilgiler ve arapça dersi ve İHL’de 1953 yılından beri meslek dersleri öğretmenleri aracılığı ile din dersleri verilmektedir. Günümüz şartlarında örgün din eğitimi faaliyeti formasyon eğitiminden geçen ilahiyat fakültesi mezunları aracılığı ile yeterli kadroların, yeterli materyaller aracılığı ile Din Öğretimi Genel Müdürlüğü’nün direktifleriyle teknolojinin bütün imkânları da kullanılarak yapılmaktadır. Örgün din eğitimi faaliyetleri din dersi öğretmenlerince en verimli şekilde yerine getirilmektedir. Sadece öğretim faaliyeti değil eğitim, etkinlik boyutu da kullanılarak yerine getirilmektedir.

Din eğitimi faaliyetlerinin planlı ve programlı olarak önce neyi ve nasıl verilmesi gerektiğinin belirlenmesi önemlidir. Örgün din eğitimi faaliyetlerinde imam hatip liselerinin yeri önemlidir. Leh ve aleyhteki tavırlara ve siyasi baskılara rağmen imam hatip liseleri örgün din eğitim-öğretim yapan devletin denetimindeki devletin kurumlardır. İmam hatip liseleri ve özelde Yozgat İmam Hatip Lisesi bugün hedeflenen konumda değildir. Devletimiz de eksikliği gidermek adına proje imam hatip liselerini devreye sokmuştur.

Son dönemde Din Öğretimi Genel Müdürlüğü planlama ve takibi sayesinde gün geçtikçe imam hatipler daha iyi duruma gelmesi beklenmektedir. İmam hatip liselerinin eğitim-öğretim başarısı arttıkça bu durum topluma olumlu olarak yansımayaacaktır. İmam hatip liseleri toplumun yaygın ve örgün din eğitimine büyük katkı sunmaktadır. Yaygın din eğitimi kurumu olan Diyanet İşleri Başkanlığının (DİB) personelinin hemen hemen hepsi imam hatip lisesi mezunlarından oluşmaktadır. İmam hatip liselerinin eğitim-öğretim kalitesi artarsa toplumun din eğitimi kalitesi de o oranda artacaktır.

Genel olarak yapılan değerlendirme, aslında Yozgat İmam Hatip Lisesi içinde geçerlidir. Genelde meydana gelen bir durum özelde de meydana gelmektedir. Örneğin katsayı sıkıntısı tüm imam hatipleri olumsuz etkilediği gibi Yozgat İmam Hatip Lisesini de olumsuz etkilemiştir. Tüm imam hatiplerde öğrenci ilgisi azalmıştır. Yozgat İmam Hatip Lisesinde yaşanan kesintiler, duraklamalar Yozgat halkını olumsuz etkilemiştir. 1930-1950 arası Yozgat İmam Hatip Mektebi kapatılmış, Yozgat halkı din eğitimi yönünden sıkıntılar yaşamıştır. Yozgat halkı dini yönden kendisini yetiştirememiş, taassup ve hurafeler ile dini yaşamak zorunda kalmıştır. İmam hatip ortaokulları 1997 yılında kapatılması ile İHL'nin temeli olan imam hatip ortaokulu olmadığı için Yozgat İmam Hatip Lisesi'nin de başarısı ve eğitim disiplin bozulmuş ve halk din eğitimi yönünden sıkıntılar yaşamıştır. İnsanların bazıları çocuklarının din eğitimini alması için Diyanet İşleri Başkanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı haricinde farklı yollardan din eğitimi almasını sağlamıştır. Neticede bugün toplumumuzda ahlakın ve değerlerin yok olma tehlikesi yaşamasının ana nedeni İslam dinini asıl kaynağı yerine dini ehliyeti ve bilgisi olmayan kimselerden din eğitimi alınması sonucudur. Yozgat İmam Hatip Lisesinin başarısı ve din eğitimi ve öğretimi verimliliğinin artması ile Yozgat halkının dini duyarlılığı ve ahlaki gelişimi arasında doğru orantı vardır. Çünkü Yozgat İmam Hatip Lisesi

mezunu öğrenciler, halkın arasında mesleklerini yaparken toplumun dini değerlerine yön vermekte ve vermeye devam etmektedirler. Bu nedenle Yozgat İmam Hatip Lisesi, Yozgat'ın aynası olmuştur.

Yozgat İmam Hatip Lisesinde 1953-2014 yılları arası verilerde kız-erkek toplam 4492 mezun vermiş olduğu kayıtlarda mevcuttur. Yetiştirdiği değerlere bakıldığında akademisyenler, siyasetçiler, imam hatip ve müezzinler, öğretmenler, avukatlar, esnaflar ve diğer meslek gruplarına dağılmış halde toplumumuzun hemen her kesimine hitap eden kişiler yetiştirmiştir. Böylece Yozgat İmam Hatip Lisesi mensupları asıl din eğitimi faaliyetlerini mezuniyet sonrası yerine getirmektedir. Çünkü imam hatipli olmak okurken değil, mezun olduktan sonra başlayacaktır. Yozgat İmam Hatip Mezunları Vakfı (YİMEV) da Yozgat İmam Hatip Lisesi mezunlarının din eğitiminde önemli bir yere sahiptir.

Kısacası, imam hatip okullarının, diğer bir hizmeti ise memleketimizde düşünce hayatındaki yenilikleri, yeni bakış açıları, yeni fikirlerin oluşmasına ve toplumumuzun kalkınmasına katkıda bulunulan müteşebbislik ruhunun canlanmasına katkı sunmalarıdır. Ülkemizde din eğitimi faaliyeti yapanların büyük çoğunluğu imam hatip kökenli bireylerden oluşmaktadır. İmam hatipler, istikbale eksiklerini gidererek eğitim-öğretim kalitesini ve başarısını arttırarak ilerleyen önemli kurum olmalıdır. Eksiklerin ve mağduriyetlerin arkasına sığınmadan ülkemizin birliği ve huzurunun garantisi olan bu okullara bireyler ve devlet teşkilatı sahip çıkmalıdır. İmam hatip liselerinin eğitim-öğretim kalitesi ile ülkemiz de önemli konuma gelmesiyle toplumdan rağbet görecektir. İmam hatipten mezun olanlar hangi meslek grubuna dâhil olursa olsun İslam'ın kaynağına ulaşmayı doğru ve bilinçli bir şekilde İslam'ı asıl kaynağından öğrenmeyi bildiği için din bilmeyen cahillere prim vermeyecektir. İmam hatipler eğitim-öğretimde olmadığı zaman insanlar dini ehliyetsiz cahil kimselerden öğrenmek zorunda kalacaklardır. Din eğitim tarihi 1930-1950 ile 1997-2003 yılları arası bunun için en iyi örnektir.

ÖNERİLER VE DEĞERLENDİRME

Din eğitiminin bilim dalı olma süreci kolay olmamıştır. Din eğitiminin bilim haline gelme süreci ve kavramsal çerçeve birinci bölümde belirtilmiştir. Kavramsal çerçevede din eğitiminin bilim haline gelmesi kavramlar ile anlatılmıştır. Kavramsal çerçeve hazırlama aşamasında görülmüştür ki din eğitiminin bilim olma sürecinin gecikmesi nedeniyle kaynak ve bilimsel çalışma da istenilen seviyede değildir. Ama gün geçtikçe yetişen bilim insanlarının bilimsel çalışmaları ile en iyi yerlere ulaşacaktır.

Türkiye de imam hatiplerde, din eğitimi ve öğretimi yasal dayanakları olmasına rağmen sıkıntılı süreçler yaşamıştır. İkinci bölümde imam hatiplerin tarihi serüveni incelenmiştir. Dünden bugüne imam hatip liseleri, kurs, mektep, okul, lise ve proje fen sosyal bilimler gibi isimlendirmelerle değişimler geçirmiştir. Değişim ve engellerde temel sebep aynı olmuştur. Ama sebepler değişse de imam hatipler hep var olmuştur. Engellemelerden güçlenerek çıkmıştır. En son 28 Şubat engellemesinde önü kesilen ve orta kısmı kapatılan imam hatipler nitelik ve nicelik olarak gelişmeye devam etmektedir. Tarih boyunca devamlı tartışılmış ve tartışılmaya devam etmektedir. Tartışılan ve varlığı sorgulanan bu okullar milli eğitim şuralarında, imam hatip çalıştaylarında ehil kişilerce tartışılıp bu okulların eksik yönleri tespit edilip nitelikli hale getirilmelidir. Bütün okullar devletin okullarıdır. Misyonunu tamamlayınca tarih sahnesinden silinecektir. Keyfi olarak yok etmek isteyenler amaçlarına ulaşamamışlardır.

İmam hatip liselerinin kuruluş amacı sonradan değişime uğramıştır. Din görevlisi yetiştirecek okuldan, detaylı din eğitimi verilen ve yükseköğretime de öğrenci hazırlayan okullara dönüşmüştür. İmam hatip lisesi mezunları ile yapılan mülakatlarda bu okulları tercih etme sebebi olarak din görevlisi olmak isteyenler olduğu gibi dinimiz İslam'ı detaylı öğrenmek isteyenler de olmuştur. Bu okulların müfredatında güncellemeler yapılmalıdır. Mesleki dersler hak ve doğru İslam'ı anlatma hedefine uygun olmalıdır. Kültür dersleri diğer liseler ile aynı olmalı ve üniversite sınavında öğrencinin yönelmek istediği alana uygun olmalıdır.

Yozgat İmam Hatip Lisesinde öğrenci kayıtlarının artma ve azalmada sebepler tüm Türkiye ile paralellik göstermiştir. Üçüncü bölümde Yozgat İmam

Hatip Lisesinin tarihi süreci incelenmiştir. Türkiye de imam hatip liseleri hangi sıkıntılar ile karşılaştıysa Yozgat İHL de aynı sıkıntılarla karşılaşmıştır. Kapatılma süreci, öğrenci sayılarının düşmesi veya artması aynı nedenlere dayanmaktadır. Yozgat halkı da tüm Türkiye'de olduğu gibi imam hatip lisesine devamlı sahip çıkmıştır. Yozgat'ta imam hatip lisesi Yozgat'ın din eğitimine ve dini yaşantısına olumlu katkı sunmuştur. İmam hatip liseleri siyasetin rüzgârından çok etkilenmiştir. Halkın dini yaşantısına ve imam hatip liselerine müdahale edilmemelidir. İnsanların doğru dini öğrenme yollarını engellemek taassup ve batıl inançların toplumda yayılmasına neden olmuştur. Toplumda zararlı akımların ve sahte cemaatlerin çoğalmasına, bu yüzden halkı da kandırmasına bu engellemeler neden olmuştur. İmam hatip liselerine engel olmak yerine devletin kontrolünde, İslam dinini doğru bir şekilde halka öğretmenin yolları açılmalıdır.

Yozgat İmam Hatip lisesinin din eğitimindeki yeri önemlidir. Yozgat'a yön veren insanların yetişmesinde çok büyük etkiye sahip olmuştur. Yozgat İmam Hatip Lisesi 1950 den günümüze misyonu, İslam dininin temel kaynaklarını doğru bilgi ve doğru inanç olarak öğrenmek, doğru davranış haline getirmeyi sağlamaktır. Toplumdaki vazifesi de dini değerlere saygı duyan ve bu dini değerleri kurtuluş yol olarak dünyaya yaymak isteyen insanları eğitmektir. Yozgat İmam Hatip Lisesi mezunu ve mensubu 11 kişi ile yapılan mülakatta din eğitimindeki yeri ile ilgili değerlendirme şu şekilde oluşmuştur;

- Yozgat İHL mezunlarının toplumun aynası ve huzur kaynağı olduğu için tüm mezun ve mensupları okullarına sahip çıkmalıdır.
- Yozgat İHL mezunları din gönüllüsü, din görevlisi ve öğretmen olarak din eğitimine tesir ettiği belirtilmiştir.
- Yozgat İHL ahlaklı ve İslam'ı temel kaynağından detaylı öğreten eğitim vermek için gayret gösteren öğretmenlerin görev aldığı kurum olmalıdır.
- Yozgat İHL mezunları öncelikle ailesi ve çevresine olumlu etkide bulunmalı ve öğrendiğini hayatında uygulamalıdır. Öğrendiği doğruları çevresine öğretmek rehberlik yapmalıdır.
- Yozgat İHL mezunları hangi meslek alanında faaliyet yapsa da imam hatip mezunu olduğunu unutmamalıdır.

- Yozgat İHL mezunu olup değişik üniversite eğitimi ile ilim insanı akademisyen ve öğretmen olarak toplumun din eğitimine tesir edici faaliyetlerini arttırmalıdır.
- Yozgat İHL mezunu siyasetçi ve devleti yöneten konumunda olduğunda topluma faydalı işler yapmalı ve doğruluktan ayrılmamalıdır.
- Yozgat İHL mezunu din eğitimi ve öğretimi alanında çalışan meslekte çalışıyorsa topluma örnek olmalıdır.
- Yozgat İHL mezunu ve mensubu toplumda dinden olmayan batıl inanç ve hurafe ile mücadelede etkili olarak zararlı akım ve oluşumları engelleyici faaliyet içinde olmalıdır.
- Yozgat İHL mezunları ve mensupları dernekleşme faaliyetini ciddiye alarak toplumda faydalı işlere öncülük yapan kurumlar olmalıdır.

Dünden bugüne imam hatiplerin ve Yozgat İmam Hatip Lisesinin toplumdaki din eğitimi vazifesi şu şekilde özetlenebilir.

- Toplumun bilgili ve kültürlü din görevlisi yetiştiren kurumlar olmalıdır. Akademik başarıyı ve kültürel etkinliklerdeki dengeyi iyi korumalıdır.
- Toplumda dini konularda anlayış ve hoşgörü ortamının oluşmasını sağlamalıdır.
- Toplumda istikrarlı ve güvenli dini hayatın oluşmasına katkı sunmalıdır.
- Din eğitiminde imkân ve fırsat eşitliği ile imam hatip lisesinde eğitim almak isteyen herkese bu imkânı sunmalıdır.

İmam hatip liselerinde öğretmen, öğrenciye en büyük tesiri yapandır. İdeal ve imam hatip şuuruna sahip öğretmenlerin öğrencilerine tesirinde samimiyetli, mesleğini, okulunu seven, adaletli, söylediklerini yaşayan ve mesai kavramı olmadan öğrenci ile ilgilenen fedakâr kimselerdir. Bugün İHL de öğretmenlik yapanlar ne durumda olduklarını özeleştiri yoluyla sorgulamalıdır. Bugünün öğretmenleri öğrenciye gerçekten rol model durumunu sorgulamalıdır. Yozgat İmam Hatip Okulu mezunları, hocalarından Şehzade Ahmet Efendi siyer ve din derslerindeki örnek davranışları ile öğrencilerin davranışlarında büyük tesir bıraktığını belirtmişlerdir. Öğretmenler öğretmenliği ve imam hatip lisesinde çalışmayı seven ve söylediklerini yaşayan olmalıdırlar.

Meslek eğitimi, din öğretimi ve yükseköğretim gibi konularla ilgili sorunlar ve beklentiler bir an önce ilgili kurumlar tarafından masaya yatırılmalı, imam hatip liselerinin tamamını da içine alan kapsamlı bir çalışmaya başlanmalıdır. Ne olmak istediğini bilemeyen çoğu zaman lise mezunu statüsüyle öğrenim hayatına veda eden imam hatip lisesi mezunlarının toplumun nitelikli din adamı ihtiyacına ne derece cevap verebildiğinin üzerinde durulmalı ve tartışılmalıdır.

Geçmişte imam hatip lisesine kayıt olan öğrenciler, ailelerinin ve kendilerinin istekleri neticesinde öğrenci okul sevgisi dengeli olmuştur. Okul ve aile disiplini, okumak isteyen çocuklar, eğitimine devam ederken istemeyen ve başarısız olan öğrenciler örgün eğitimin dışına bırakılmıştır. Okul ve aile disiplini şu an yeterli düzeyde değildir. Disiplin okullarda artırılmalıdır. Bilgi eksikliğinin olumsuz etkilerinin yoğun olduğu günümüzde, İHL'ye alınan öğrencilerin, bilgiyi nereden, nasıl alacağını bilen, bilgiyi seven ve aktarabilen öğrencilerden oluşması gerekmektedir. Bu okullarda okumak isteyen öğrencilerin bu okullara gelmesi sağlanmalıdır. Sevmeven başarılı olamaz, hedefe ulaşamaz. Okulların ve öğrencilerin niceliğini arttırmak yerine niteliğini arttırmak birinci hedef olmalıdır.

Kültürel ve mesleki etkinlikler öğrenci üzerinde olumlu etkisi fazladır. Verilmek istenilen değeri ve ahlaki davranışı anlatmak yerine tiyatro veya piyese vermek daha kolaydır. Yapılan mülakatlarda kültürel ve mesleki etkinliklerin öğrencilerin hayatlarına kattığı tesiri mülakata katılan mezunlar özellikle belirtmişlerdir. Kültürel ve mesleki etkinliklerde aynı öğrenci yerine tüm öğrencilerin farklı etkilere katılımını sağlamak gerekmektedir. Öğrencilerin davranışlarına, hayatlarına tesir eden etkinlikler ön plana alınmalıdır. Mesleki ve kültürel etkinliklerde denge gözetilmelidir. Etkinlik yapılırken eğitim-öğretim aksamamalı ve okul etkinliklere boğulmamalıdır.

Türkiye'de imam hatip liselerinden mezun olanlar incelendiğinde mezunlarının genellikle güvenlik problemi teşkil etmediği görülmektedir. Milli ve manevi değerler eğitim-öğretim faaliyetleri ile yoğun verilmesi nedeniyle vatan ve millet sevgisi üst seviyede olduğu tespit edilmiştir. Kötü alışkanlıklara yönelme oranı imam hatip liselerinde yok denilecek seviyededir. Günümüz de imam hatiplerde ahlaki davranış olarak bozulmalar mevcuttur. Bunun sebebi olarak kötü arkadaş, televizyon ve sosyal çevre etkili olmaktadır. Çözüm aile, okul ve devletin üzerine

düşenleri yapmasıdır. Okullarda ve ailede disiplin, rehberlik faaliyetleri öğrenciyi kazanmak üzerine olmalıdır. İHL yöneticileri, öğretmen, veli, öğrenciler vazifesini bilmelidir. İmam hatip lisesi öğrencilerinin diğer liselerdeki öğrencilerden farklı olmaları gerektiğini gördükleri din dersleri, ailelerinin bu okula gönderme sebepleri ve öğrencilerin imam hatip lisesine geldikten sonra din eğitimi düzeylerinin ve ahlaki davranışlarının arttığını belirtmeleri bu okulların misyonlarını kabullendiklerini göstermektedir. Bu okullarda etkisi olan tüm paydaşlar görevlerinin hakkını vererek, eleştiriden ve istişareden ders alarak gereğini yapmalıdır. Şu an din eğitiminde topluma yön verecek yegâne kurumlar ilahiyat fakülteleri ve imam hatip okullarıdır. Bizlere düşen bu kurumları geliştirici, yenileyici ve kaliteli eğitim kurumları haline getirmek için üzerimize düşeni yapmak olmalıdır.

KAYNAKÇA

Akşit, Bahattin, Coşkun, Mustafa Kemal, “*Türkiye’nin Modernleşmesi Bağlamında İmam-Hatip Okulları*”, *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce İslamcılık*, İletişim Yay. İstanbul 2004.

Akademik Barış Dergisi, Ocak- Şubat, 2016 Tarih ve Sayı: 53.

Akar, F. ve Nayir, K. F. (2015). *Eğitim kurumlarındaki sosyal kulüplerin etkililiğinin incelenmesi: Uygulamada değişim ihtiyacı. Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 5(2), 167-186.

AMATEM Komisyon, *Bağımlılık Okulda Kötü Alışkanlıklar*, <http://www.amatem.org>. Erişim Tarihi: [28.03.2019].

Akyürek, Süleyman, *Kuram ve Eylem Yoluyla Din Eğitiminin Teolojik ve Felsefi Temelleri*, İlahiyat Derneği, Konya 2010.

-----, *Din Öğretimi*, Nobel Yayınları, Ankara 2013.

Aydemir, Mehmet Ali, “Türkiye’de İmam Hatip Algısı Bazı Göstergeler Bağlamında Sosyolojik Değerlendirme”, *Talim Dergisi*, s.9, Haziran 2017.

Aydın, Muhammet Şevki, *Cumhuriyet Dönemi Din Eğitimi ve Öğretmeni Yetiştirme ve İstihdamı*, 3. Baskı, Dem Yayınları, İstanbul 2016.

Ayhan, Halis, *Türkiye’de Din Eğitimi*, İfav Yayınları, İstanbul 1999.

-----, *Temel Eğitim ve Orta Öğretimde Din Eğitimi*, Özal Matbaası, İstanbul 1981.

-----, *Eğitime Giriş ve İslamiyet’in Eğitime Getirdiği Değerler*, 2. Baskı, Damla Yayınevi, İstanbul 1986.

Bilgin, Beyza, *Eğitimi Bilimi ve Din Eğitimi*, Gün Yayıncılık, Ankara 1998.

-----, *Türkiye’de Din Eğitimi ve Liseler de Din Dersleri* Ankara 1980.

Bolay, S. Hayri, *Din Eğitimi Raporu*, Ankara Merkez İmam Hatip Öğrencileri ve Mezunları Vakfı, Ankara 1995.

Bozan, İrfan, *Devlet ve Toplum Arasında Bir Okul İmam Hatip Liseleri*, TESEV Yayınlar, İstanbul 2007.

Buyrukçu, Ramazan, *Kurumsal Değişim ve Gelişim Boyutlarıyla Türkiye’de Mesleki Din Eğitimi- Öğretimi*, Fakülte Kitabevi, Isparta 2007.

Büyükaşık, Zeynep, *Çocuklarda Akran İlişkileri*, <https://www.tzv.org.tr>.
Erişim Tarihi: [28.03.2019].

Cebeci, Suat, *Din Eğitimi Bilimi ve Türkiye’de Din Eğitimi*, Akçağ Yayınları, Ankara 1996.

DAM, Hasan (Ed), *Din Eğitimi*, Lisans Yayınları, İstanbul 2018.

Demir, Ebru, Köse, Meliha, “Öğretmenlerin Rol Modelliği Hakkında Öğretmen Görüşleri”, *Akademik Barış Dergisi*, Tarih ve Sayı: 53 Ocak- Şubat 2016.

Dinçer, Nahid, (Yay. Haz. Ertuğrul Düzdağ), *1913’ten Günümüze İmam Hatip Okulları Meselesi*, Şule Yayınları, İstanbul 1998.

Doğan, Recai, Ege Remziye (ed.), *Din Eğitimi El Kitabı*, 4. Baskı, Grafiker Yayınları, Ankara 2016.

Doğa Koleji, *Öğrenci Profili*, <http://dogaibschools.com>.
Erişim Tarihi: [28.03.2019].

Ergin, Ali Şakir, *Gönül Ufkunda Bir Şeyh Bir Şehzâde*, Seçil Ofseti, İstanbul 2013.

Ertürk, Selahattin, *Eğitimde Program Geliştirme*, 2.Baskı, Edge Akademi Yayıncılık, Ankara 2017.

Gökaçtı, Mehmet Ali, *Türkiye’de Din Eğitimi ve İmam Hatipler*, İletişim Yayınlar, İstanbul 2005.

Kabakçılı, Osman, “İmam Hatip Liselerinin Eğitim Sistemindeki Yeri”, *Eğitime Bakış Dergisi*, Sayı, 35, s. 61, Aralık 2015.

Kağıtçıbaşı, Çiğdem, *Dünden Bugüne İnsan ve İnsanlar Sosyal Psikolojiye Giriş*, 16. Baskı, Evrim Yayınları, İstanbul 2014, s.42.

Karaman, Hayrettin, *Laik Düzendeki Dini Yaşamak*, 3.Baskı, İz Yayıncılık, İstanbul 2002.

-----, *İmam-Hatiplilik Şuuru*, Ensar Neşriyat, İstanbul 2011.

Karlık, Halil, Diyanet İlmî Dergi, Temmuz-Eylül 1993 XXIX S III, s.15.

Kaya, Yahya Kemal, *İnsan Yetiştirme Düzenimiz (Politika, Eğitim, Kalkınma)*, 2. Baskı, Nüve Matbaası, Ankara 1977.

Kaymakcan, Recep, Tınaz, Nuri (ed.), *100. Yılında İmam Hatip Liseleri*, Dem Yayınları, İstanbul 2015.

Kılıç, Cem, *Çalışma Yaşamı*, www.milliyet.com.tr.

Erişim Tarihi: [08.05.2019].

Koç, Ahmet, Öztürk, Hatice, “İki Devir Bir Muallim: M. Celaleddin Ökden”, *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı,7 (2015).

Komisyon, *İnsanın Dinsiz Yaşamı Mümkün müdür*, www.sorularlaislamiyet.com. Erişim Tarihi: [22.01.2019].

Komisyon, Eğitim Türleri , www.egitimbilimlerinotlari.com.

Erişim Tarihi: [06.04.2019].

Köylü, Mustafa, *Din Eğitimi*, Ensar Yayınları, İstanbul 2016.

Kur'an- ı Kerim, Bakara Suresi, Ayet 201.

Kutluoğlu, M. Yahya, *Yolumuzu Aydınlatanlar*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayınları, İstanbul 2014.

MEB Tebliğler Dergisi, 22.05.1972 Tarih ve Sayılı: 1699.

MEB Din öğretimi Genel Müdürlüğü, Brifingi, Ankara 1990.

MEB Strateji Gelişim Başkanlığı, *Örgün Eğitim İstatistikleri*, http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar, Erişim Tarihi: [17.02.2019].

MEB İHL Ders Müfredatı, <http://dogm.meb.gov.tr>

Erişim Tarihi: [16.04.2019].

MEB İmam Hatip Tanıtım Kitapçığı, <http://dogm.meb.gov.tr>

Erişim Tarihi: [24.02.2019].

MEB Haftalık Ders Dağılım Çizelgesi, <https://dogm.meb.gov.tr>.

Erişim Tarihi: [24.02.2019].

MEB 7-Bolgeden-7-Kitaya-Uluslararası-Anadolu-İmam-Hatip-Liseleri-Oğrenci-Sempozyumu <http://www.dogm.meb.gov.tr>. Erişim Tarihi: [25.02.2019].

MEB Din öğretimi Portalı, <https://dinogretimi.meb.gov.tr>.

Erişim Tarihi: [04.04.2019].

MEB Mevzuat, Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği, <http://ogm.meb.gov.tr>.

Erişim Tarihi: [28.03.2019].

Mert, Hamdi, (ed.) Öcal Mustafa, *Türkiye'nin Dönüşüm Sürecinde İmam Hatip Liseleri*, Mihvak Yayınları, Ankara 2014.

Okumuşlar, Muhittin, Editör, Doğan Recai, *Din Eğitimi El Kitabı*, Grafiker Yayınları, Ankara 2016.

Osmanoğlu, Cemil, “Cumhuriyet Dönemi Eğitim Literatüründe Din Eğitime İlişkin Temel Kavramların Kullanılışı Üzerine Bir Araştırma”, *Bilim name XXX*, 2016/1, s.157-205.

Öcal, Mustafa, *Kütahya (eski) İmam ve Hatip Mektebi Mezunlarından Ebezade Şerif Ahmet Efendi ile Mülakat ve Bazı Belgeler*, Diyanet Dergisi (üç aylık), Cilt: XXVII, Sayı: IV, Ekim, Kasım, Aralık 1991.

-----, *Medresetü'l –Eimme ve'l-Huteba'dan İmam hatip liselerine*, Önder Yayınları, İstanbul 2011.

-----, *Bozok İmam Hatip Mektebinden İmam Hatip Liselerine*, Akmat Matbaası, Eylül, Bursa 2015.

-----, *İmam Hatip Liseleri ve İlköğretim Okulları*, Ensar Neşriyat, İstanbul 1994.

-----, *Tanıkların Dilinden Cumhuriyet Dönemi Din Eğitim ve Dini Hayat*, Ensar Yayınları, İstanbul 2008.

-----, *Din Eğitimi ve Öğretiminde Metotlar*, Dem Yayınlar, Ankara 1991.

-----, *Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Din Eğitimi*,

Dergâh Yayınları, İstanbul 2015.

-----, *21. Yüzyılın Başında Türkiye’de Din Eğitimi ve Öğretimi Konusunda Bazı Düşünce ve Teklifler, Bursa 2002.*(Bozok Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, HC256.O33M872002.)

Özgür, İren, İmam Hatip Okulları, Kitap Yayınevi, İstanbul 2015.

Söylemez, Dilek, *İdeal Öğrenci Profili*, <https://www.dileksoylemez.com>.

Erişim Tarihi: [28.03.2019].

Unan, Fahri, Hacaloğlu, Yücel (Yay. Haz.), *Cumhuriyetin 75. Yılında Türkiye’de Din Eğitimi ve Öğretimi İlmi Toplantısı*, Türk Yurdu Yayınları, Ankara 1999.

Parmaksızoğlu, İsmet, *Türkiye’de Din Eğitimi*, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1966.

Pedagoji Derneği, *Okul ve Çocuk*, <https://pedagojidernegi.com>.

Erişim Tarihi: [28.03.2019].

Resmi Gazete, (1924). 03.03.1924 Tarih ve Sayı: 63.

-----, , MEB, Sosyal Etkinlik Yönetmeliği, Resmi Gazete Tarihi: 08.06.2017 Resmi Gazete Sayısı: 30090.

-----, (1973). 24.06.1973 (1939/32) Tarih ve Sayılı: 14574.

Tosun, Cemal, *Din Eğitimi Bilimine Giriş*, Pegem Akademi Yayınları, Ankara 2012.

Türkçe Sözlük, TDK Yayınları, İstanbul 1998.

Ünsür, Ahmet, *Kuruluşundan Günümüze İmam Hatip Liseler*, 2. Baskı, Ensar Neşriyat Yayınları, İstanbul 2005.

Üstün, Yakup, *Her Yönüyle Tevfik İleri*, TDV Yayınları, Ankara 1997.

Yavuz, Kerim, *Günümüzde Din Eğitimi*, Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, Adana 1998.

Yılmaz, Mehmet, *Din Eğitimi ve Sosyal Barış*, İnsan Yayınları, İstanbul 2003.

Yozgat Milli Eğitim Müdürlüğü, *İstatistik Birimi Verileri*, 2019.

Yıldırım, Enbiya, *İmam Hatiplerin Üstlendiği Rol*, Eğitime Bakış Dergisi, Sayı, 35, s. 54, Aralık, 2015.

Zengin, Zeki Salih, *II. Abdülhamit Dönemi Örgün Eğitim Kurumlarında Din Eğitimi ve Öğretimi*, Çamlıca Yayınları, İstanbul 2009.

222 Sayılı ilköğretim kanunu, Madde 3, Resmi Gazete, 12.01.1961,
Sayı: 10705.

1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, Madde 3/12, Resmi Gazete, 24.06.1973, sayı: 14574.

EKLER

Ek-1

Yozgat İmam Hatip Lisesi Mezun ve Mensup Görüşme Formu

Giriş

Yozgat İmam Hatip Lisesinin din eğitimindeki yeri üzerine araştırma yapıyorum. Yozgat İmam Hatip Lisesinden mezun olanlar ve mensupları ile nitel araştırmada örnekleme yöntemlerinden “Kolay ulaşılabilir veya Elverişli Örneklem” türü kullanılmıştır. Toplam 16 sorudan oluşan imam hatip lisesinde okuduğu dönemi değerlendirir nitelikte sorulardan oluşmaktadır. Mezun ve mensup olan ve imam hatip lisesi ile bağımlı koparmayan doğrudan veya dolaylı olarak imam hatip lisesi ile bağımlı devam ettiren kişilerden 11 kişi seçilmiştir. Araştırmaya katkı sunacağımı umarak hazırlanan soruları siz mezunlara -izin verirsiniz- sesli veya yazılı olarak sormak istiyorum. Yaptığım tüm görüşmelerde verilen bilgiler sadece bu araştırma için kullanılacak ve kişisel bilgileriniz kesinlikle gizli tutulacaktır. Bu araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz için şimdiden teşekkür ederim.

Demografik Özellikler

Cinsiyet:

Yaş:

Yozgat İHL mezuniyet dönemi:

Doğum Yeri(Köy/ilçe/il)

Öğrenim Durumu:

Meslek:

MÜLAKAT SORULARI:

1. Yozgat İmam Hatip Lisesi ile tanışma süreciniz ne zaman ve nasıl olmuştur?
2. Başka alternatif okullar varken neden Yozgat İmam Hatip Lisesini tercih ettiniz? Diğer okullardan farkı nedir?
3. Yozgat İmam Hatip Lisesinin sizin döneminiz öğretmenlerini öğrenci ve okula bakışları nasıldı? Değerlendirebilir misiniz?
4. Yozgat İmam Hatip Lisesinin o dönem öğrenci profili nasıldı?
5. Yozgat İmam Hatip Lisesinde en çok neyi özlüyorsunuz? Mezun olduktan sonra sizin üzerinizde imam hatip nasıl bir etki bıraktı?
6. Yozgat İmam Hatip Lisesinde hiç unutamadığınız hatıranız nedir? Kısaca anlatabilir misiniz?
7. Öğrenciliğiniz döneminde arkadaşlarınız ve üst sınıflarla ilişkileriniz nasıldı?
8. Okul içinde ne tür etkinlikler oluyordu ve katıldığınız ve hiç unutamadığınız sosyal, kültürel ve mesleki etkinlikler nelerdir?
9. Dünden bugüne imam hatiplerde başarı ve ahlaki değişim sizce nasıl? İmam hatip mezunu ve mensubu olarak değerlendirebilir misiniz?
10. Yozgat İmam Hatip Lisesinde döneminizde mesleki, sosyal ve kültürel etkinliklerden hangileri yapılmaktaydı? Bu etkinliklerin size katkısını din eğitimi açısından nasıl anlatırsınız? Yozgat İHL mezunu olup da bugünkü mesleğinize ve hayatınıza ne gibi faydası olmuştur?
11. Günümüz imam hatip liselerinden beklentiniz nedir?
12. İmam hatip liselerinde öğrenciler ve öğretmenler hangi özellikleri taşımalıdır?
13. Yozgat İmam Hatip Lisesinin sizin döneminizde eğitim-öğretim başarısı nasıldı? Bugünün imam hatip liseleri eğitim-öğretim başarısı eleştiriliyor. Sizce eksiklikler, nelerdir?
14. Yozgat İHL de kötü alışkanlıklar ve suç oranları sizin dönemde diğer okullara oranla nasıldı? İmam hatip liselerinde kötü alışkanlık ve suç fazla olmaz olsa da münferit olaylardır sözüne katılıyor musunuz?
15. Yozgat İmam Hatip Lisesinin toplumun ahlaki ve inanç olarak gelişimine ne gibi etkisi olmuştur?
16. Yozgat İmam Hatip Lisesi mezunu ve mensubu olarak son olarak ne söylemek istersiniz?

EK 2. Mülakata Katılan Kişilerin Özellikleri

M1= Erkek, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü Din Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Dr. Akademisyen, 1968-1969 Yozgat İHO mezunu, Emekli,

M2= Erkek, Temel İslami Bilimler Bölümü Hadis Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Prof. Dr. Akademisyen, Eski Rektör, 1976-1977, Yozgat İHL mezunu,

M3= Erkek, Emekli Öğretmen 1974-1975 Yozgat İHL mezunu,

M4= Erkek, Öğretmen, 1975-1976 Yozgat İHL mezunu,

M5= Erkek, Din Görevlisi, 1985-1986, Yozgat İHL mezunu,

M6= Erkek, Öğretmen, 1986-1987, Yozgat İHL mezunu, Veli,

M7= Erkek, Okul Müdürü, 1987-1988, Yozgat İHL mezunu,

M8= Erkek, Esnaf, Vakıf Başkanı, 1989-1990, Yozgat İHL mezunu, Veli,

M9= Erkek, İHL Müdürü, ,1990-1991, Yozgat İHL mezunu, Veli,

M10= Erkek, Din Görevlisi, ,1992-1993, Yozgat İHL mezunu, Veli,

M11= Erkek, Öğretmen, 2002-2003, Yozgat İHL mezunu, Veli,

- Yozgat İmam Hatip Okulu veya Yozgat İmam Hatip Lisesi mezunlarından seçilmiştir.
- Yozgat merkezde ikamet eden veya ulaşması kolay olan kişiler seçilmiştir.
- Nitel araştırmada örnekleme yöntemlerinden “Kolay ulaşılabilir veya Elverişli Örneklem” türü kullanılmıştır.
- Mesleği veya görevi gereği Yozgat İmam Hatip Lisesi ile ilişkisi doğrudan veya dolaylı devam edenler arasından seçilmiştir.
- Seçilirken akademisyen, öğretmen, Yozgat İHL müdürü, sivil toplum temsilcisi, din görevlisi ve veli olarak önceden belirlenmiştir.
- Görüşmeci belirlenirken mesleki çeşitlilik amaçlanmıştır.
- Görüşmeci seçilirken belirlenen dönem aralığından en az bir kişi olmasına dikkat edilmiştir.

- Seçilen kişiler imam hatip üzerine çalışmaları veya ilgileri olanlar ön plana alınmıştır.
- Değerlendirme belirlenen dönem aralığına göre değil sorulan sorulara göre belirlenen sekiz konu başlıkları ile ortak bulgu olarak ifade edilmiştir.
- Her görüşmeceye aynı sorular ve toplam 16 soru yöneltilerek bu 16 sorunun bulguları sekiz başlık altında ifade edilmiştir. Sorulan sorular hangi başlık altı ile ilgili ise o başlık altında değerlendirilmiştir.
- Mülakata katılanlar M1,M2 mülakat kodları ile ifade edilerek verilen cevaplar hangi başlıkla ilgili ise orada ifade edilmiştir.

EK-3 Örnek Mülakat

YOZGAT AİHL'DEN AHMET KÖSER'İN YÜKSEK LİSANS TEZ KONUSUNA ESAS OLMAK ÜZERE MÜLÂKAT SORULARINA VERİLEN CEVAPLAR

Mustafa ÖCAL

Uludağ Ü. İlahiyat Fak. Din Eğitimi Anabilim Dalı Emekli Öğretim Görevlisi

Bursa - 2 Mart 2019

MÜLAKAT SORULARI:

1. Kendinizi tanıtır mısınız? (Aldığınız eğitim, mesleğiniz ve Yozgat İmam Hatip Lisesinden hangi dönem mezun... vd.)

İsmim, Mustafa ÖCAL.

Yozgat İmam Hatip Okulu 1968-1969 öğretim yılı, Kayseri Yüksek İslâm Enstitüsü 1972-1973 öğretim yılı mezunuyum. Yrd. Doç. Dr. unvanıyla Bursa Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyeliğinden 22 Nisan 2016 tarihinde emekli oldum.

Bursa'da 2016-2017 öğretim yılında Uluslararası Murad Hüdavendigâr Anadolu İmam Hatip Lisesi (UAİHL) açıldı. Bu okulda 60'a yakın ülkeden öğrenci öğrenim görmektedir. Söz konusu UAİHL yönergesi gereği, üç üniversitenin muhtelif branşlarındaki Prof. Doç. ve Dr. unvanlı akademisyenlerinden 22 kişilik bir "Akademik Bilim Kurulu" oluşturuldu. 2017 yılında Milli Eğitim Bakanlığı Din Öğretimi Genel Müdürlüğü tarafından zikredilen akademik bilim kurulunun koordinatörü olarak görevlendirildim. Halen fahri olarak bu görevi yürütüyorum. Okulda sosyal ve kültürel faaliyetlerde danışmanlık ve rehberlik yapıyorum.

2. Başka alternatif okullar varken neden Yozgat İmam Hatip Lisesini tercih ettiniz farkı neydi? Yozgat İmam Hatip ile tanışma süreciniz ile ilgili bilgi verir misiniz?

Ben bir köy çocuğuyum. Ailemin en küçüğü idim. Benim bir büyüğüm ağabeyim benden önce ilkokulu bitirmiş, köy imamından Kur'an ve dinî bilgiler

öğrenmişti. 1960 yılında ben de ilkokulu bitirdim. Rahmetli babam Yozgat'ta bir ev kiraladı ve ailece şehre taşındık. Babam ağabeyimi önce bir esnaf yanına çırak verdi, bir müddet sonra açtığı bakkal dükkânında birlikte esnaflık yaptılar. Beni Kur'an Kursuna kaydettirdi. Babamın öncelikli hedefi; bizi köyden kurtarmaktı. Okuyabilirsek okuyacaktık, okuyamazsak bir esnaf yanına çırak olarak girip meslek edinecektik.

Bir yıl Kur'an Kursunda okudum. İkinci yıl okulların açılışının üzerinden bir hayli zaman geçmiş, ben ise hafızlığa başlamak üzere idim. Kurstaki Hocam beni, İmam Hatip Okuluna kaydettirdiği oğlundan, lojman olarak kullandığı odanın anahtarını alıp getirmem için okula göndermişti. Koşarak İmam Hatip Okuluna gittiğimde, Kur'an Kursunda hafızlığını tamamlayarak veya yarım bırakarak İmam Hatip Okuluna ayrılan birçoğu ağabeyimiz konumundaki arkadaşların beden eğitimi dersine okul bahçesinde yürüyüş yaptıklarını gördüm ve onlara imrenerek baktım. Diğer öğrenciler derste idi. Zil çalmasını bekledim, Hocamın oğlu Ahmet'i buldum, anahtarı alıp kursa döndüm.

Akşam durumu babama anlattım. Herhalde olayı imrenerek anlatmış olacağım ki; "Oğlum, seni de oraya versek okur musun?" dedi. "Okurum" dedim.

Sabah hemen Yozgat İmam Hatip Okuluna gidip kayıt yaptırmak istedim. Yanlış hatırlamıyorsam okul kâtibi Necip Bey isminde bir zat idi, sordu: "Hani evrakınız nerede? Nüfus cüzdanınız, ilkokul diplomanız, resim..." şeklinde istekleri sıralayınca; "Kur'an Kursunda" olduğunu söyledik. "Gidip getirin, ondan sonra kayıt yapalım" dedi. Hemen Kur'an Kursuna gittik. Kurs hocamız ve aynı zamanda Büyük Cami imamı olan rahmetli Hüseyin Sarıcaoğlu'na babam durumu anlattı. Hoca biraz sitemkâr konuştu:

"- Hep böyle oluyor, kimi hafızlığı tamamlar tamamlamaz, kimi yarım bırakarak, kimi daha işin başında kursu terk ediyor. Emeklerim boşa gidiyor, şu hale bak, Kurs boşaldı, talebe kalmadı..." gibi sözler söyledi. Babam;

"- Hocası, Mustafa elinizi öpsün, ona da müsaade edin, hakkınızı da helal edin, imam hatibe kaydettireyim" dedi.

"- Peki, hakkımı helâl ediyorum, haydi sen de git bakalım" dedi.

Hocamın elini öptüm, evrakları alıp Yozgat İmam Hatip Okuluna geldik ve kayıt yaptırдық.

Hiç unutmuyorum, Salı günü ikinci saat sınıfa girdiğimde -sonradan Milli Eğitim Müdürü olan- Harun Çağlayan'ın Coğrafya dersi ile karşılaştım. Aynı hafta

Cuma günü Cumhuriyet bayramı idi. Okullar Eylül ortasında açılmış ise demek ki ben okula yaklaşık 40 gün sonra kayıt olmuşum...

“Neden İmam Hatip Okulu?” sorunuza cevap olarak bu açıklama yeterlidir sanırım. Ancak şu husus da eklemek isterim; o dönemde ve o yaşta okulları yeterince tanıyabilmiş değildim. Üstelik kendi kendime bilinçli olarak tercih yapabilecek durumda da değildim. O yaşlardaki hangi çocuk, hangi okulu gerçek anlamda tanır ve bilinçli olarak tercih yapılabilir ki... O yıllar değil, şimdilerde de aile ortamında çocuklara hangi okul veya hangi meslek anlatılır ve telkin edilirse ona yönelmekte degiller mi?

3. Yozgat İmam Hatip Lisesinin sizin döneminiz Öğretmenlerini değerlendire bilirmisiniz ve okula bakışları, ilgileri nasıldı?

Yozgat İmam Hatip Okulu 1953'te açılmış ve o dönemde lisenin resim öğretmeni olan Mustafa Kemal Aydoğan müdür olarak görevlendirilmişti. Ben 1961-1962 öğretim yılında birinci sınıfa kaydolduğumda halen müdür o idi. 1963 yılında ayrılmış, onun yerine Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi mezunu Nizamettin Aytekin müdür olarak görevlendirilmişti. Bir üstteki sorunuza cevaplariken anlattığım gibi sınıfımızda, Kur'an Kursunda hafızlığını tamamlayarak gelen öğrenciler vardı. Askerlik çağı geldiği halde yaşını küçülttürüp 17, 18 yaşında okula kayıt yaptırmış olan öğrenciler olduğu gibi aralarında evli ve çocuğu olan öğrenciler bile vardı. Bir de benim gibi 11-12 yaşındaki çocuklar vardı. Yanlış hatırlamıyorsam, imam hatip okulu açıldığı tarihten itibaren birinci sınıflar ilk defa A ve B şubesi olarak iki şubeye ayrılmıştı. Yaşı küçük olanlar A şubesine, büyükler B şubesine alınmışlardı. Birinci sınıfta öğrenimini devam ettiremeyen bazı arkadaşların okulu terk etmesi veya sınıfta kalması üzerine ikinci sınıfın mevcudu azalmış, biraz da yer darlığı sebebiyle olsa gerek, ikinci sınıfta bütün öğrenciler tek şube halinde birleştirilmişti. Bu sebeple çocuk yaştakilerle delikanlı çağındakilerin hepsi tek şubede bir araya gelmişlerdi. Sınıfın yarısı diğer yarısına “ağabey” diye hitap ediyordu. Üstelik üst sınıflarda da yaşı ilerlemiş öğrenciler vardı. İleri yaşlarda olan öğrenciler için Müdür M. Kemal Aydoğan'ın; “Şunlara bak şunlara, asker kaçakları bunların hepsi...” şeklinde ifade kullandığını veya alay ettiğini hatırlıyorum.

Okulda öğretmen yetersizliği vardı. Hatırladığım kadar öğretmenler hakkında bilgi vereyim. Kur'an Hocamız, Büyük Cami imamlarından biri olan Fazlı Lekesiz

idi. Kendisi halen hayatta, Allah hayırlı ve sağlıklı ömür versin. Anlattığım gibi bir yıl Kur'an Kursunda okuyarak geldiğim için Kur'an okumada bir sıkıntım yoktu ama buna rağmen kıraat bakımından Fazlı Hocamdan çok istifade ettim, Allah kendisinden razı olsun.

Şehzade Ahmet Efendi de dersimize gelmişti. Onun sınıfa girişi ve tatlı tatlı anlatımının bizim ruh dünyamız üzerinde son derecede müessir olduğunu bilmem söylememe ihtiyaç var mı? Rabbimden kendisi için sonsuz rahmet niyaz ediyorum.

Ankara İlahiyattan mezun olup müdürlüğe atanan Nizamettin Aytekin'den başka aynı fakülte mezunu olarak Fahrettin Kovancı, Nevzat Aygencel isimli hocalarımızı hatırlıyorum. Rabbim onlara da rahmet eylesin, zira hepsi de rahmetli oldular.

Derslerin bir kısmının hoca yokluğundan zaman zaman boş geçtiği oldu. Bazı derslere cami imamları, bazılarında ilköğretmenleri, bazılarında başka okullardan öğretmenler getirilirdi. Üst sınıflarda, öğretmenlikle ilgisi olmayan ve sırf ders boş geçmesin diye görevlendirilen mühendis, hukukçu veya başka meslek mensubu kişilerle de ders yapılmıştı.

Burada, bizim öğrencilik yıllarımızda meslekî / dinî derslerin öğretmenliğini yapan Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi mezunları ile Yüksek İslâm Enstitüsü mezunu öğretmenler hakkında kısa bir değerlendirme ve mukayese yapmak isterim:

1949'da açılmış olan Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesine öğrenci olarak girenler o zamanın mevzuatı gereği yalnızca düz / genel lise çıkışlılardı. Fakülte ilk mezunlarını 1953'te vermişti. Özel gayretiyle önceden az-çok öğrenenlerin dışında çoğunluğu Kur'an'ı ve Arapçayı ilk defa fakültede öğrenmeye başlıyorlardı. Zaten o yıllarda fakülte hocalarının da birkaçı dışında kendi branşında iyi yetişmiş ve tam anlamıyla "İlahiyatçı" kimliğine bürünmüş değillerdi. Bundan dolayı, hocamız olan mezunlarının kişiliklerine söyleyecek herhangi bir sözümüz olmamakla birlikte, - yıllar sonra yaptığımız değerlendirmelere göre- meslekî / dinî bilgiler bakımından iyi yetişmiş İlahiyatçı olabildiklerini söyleyebilmemiz zor...

Öte yandan, 1959 yılında İstanbul'da bir Yüksek İslâm Enstitüsü açılmıştı. Öğrencileri, 7 yıllık imam hatip okulu çıkışlılardı. Bu enstitü 1963 yılından itibaren mezun vermeye başladı ve onlar da öğretmen olarak atandılar. Bu enstitünün ilk mezunlarından Ali Osman Koçkuzu ile Mehmet Özgü Aras okulumuza öğretmen olarak atanmışlardı. Arkasından İbrahim Taşçı geldi. 1960'lı yıllardan itibaren diğer bazı illerde de yüksek İslâm enstitüleri açıldı. Onların mezunlarıyla meslek dersleri

öğretmenlerinin sayısı çoğaldı. Tabii öğrenciliğimiz boyunca Ankara İlahiyat Fakültesinin yeni mezunları da öğretmen olarak gelmeye devam ettiler. Yüksek İslâm enstitüsüne 7 yıllık imam hatip okulu mezunları girip öğrenim görüyorlardı. 4 yıl da yüksek İslâm enstitüsü öğrenimi, 7+4=11 yıllık bir dinî tahsil ile mesleğe hazırlanmış oluyorlardı. İlahiyat mezunları ise genel liseden sonra 4 yıllık bir dinî tahsil yapmış oluyorlardı. İsimlerini zikrettiğimiz enstitü mezunları öğretmen olarak okulumuza gelince, Ankara İlahiyat Fakültesi mezunlarının okutmaktan çekindikleri Kur'an, Arapça, Tefsir, Hadis, Fıkıh, Kelâm gibi dinî derslere girmeye başladılar. Biz o zaman enstitülülerle ilahiyatlar arasındaki farkı fark ettik... Bütün bunları ihtiyatlıları eleştirmek için söylemiyor, yalnızca bir durum tespiti yapmış oluyorum. Zira o dönemde ve o şartlarda İlahiyatta okuyanlar başka türlü olamazlardı. 1982 yılında ise yüksek İslâm enstitüleri de ilâhiyat fakültesi yapıldı ve Ankara İlahiyat Fakültesi ile hep birlikte ortak ders programı uygulamaya başladılar, dolayısıyla ilahiyatı – enstitülü ayırımı ortadan kalkmış oldu.

Son olarak, okulumuzda görevlendirilen bir başka öğretmen tipinden bahsetmek isterim. O yıllarda çocuk yaşta olduğumuz için pek fark edemediğimiz, aradan yıllar geçtikten sonra anladığımız veya sonradan bazı hocalarımızdan duyup öğrendiğimiz art niyetli ve öğrencileri bu okuldan soğutmak amacıyla gelen / görevlendirilen öğretmenler de olmuştur. Ama yıllar sonra öğrendik ki, onlardan bazıları yanlış yaptıklarını anlamışlar ve: “Biz imam hatibi adam etmek(!) için görevlendirilmiştik ama imam hatip bizi adam etti” şeklinde itirafta bulunmuşlar.

Ben bu vesile ile ister cami imamı, ister ilkokul öğretmeni veya diğer okullardan ve hatta branş dışı ve dışarıdan gelenler olsun, ister ilahiyatçı ister enstitülü olsun bütün hocalarımdan istifade ettiğimizi belirtmek isterim. Onlardan ebedi âleme intikal edenlere Rabbimden rahmet niyaz ediyorum, hayatta olanlara da hayırlı ve sağlıklı ömür diliyorum.

4. Yozgat İmam Hatip Lisesinin o dönem öğrenci profili ve öğrenci durumu nasıldı?

Ben 1960'lı yılların öğrencisi olduğumu ve 1969'da Yozgat İmam Hatip Okulundan mezun olduğumu ifade etmişim. O yıllarda öğrencilerin hemen tamamı köy çocuğu idi. Her ne kadar benim gibi az sayıda arkadaş ailesiyle sonradan gelip şehirde ikamet etmeye başlamış olsalar da nihayet onlar da köylü idi. Sınıfımızda, 3-5 göbek yukarıdan şehrli aile çocukları olduğunu hatırlamıyorum. Belki diğer

sınıflarda vardı, onları da bilemiyorum. Köyden okumak üzere gelmiş bazı arkadaşlar tek başına, bazıları 2-3 kişi bir araya gelerek ya bir çatı katında veya bodrum katlarda sağlığa elverişsiz yerlerde aç-susuz, yakacak odun kömür bulamadan okumaya çalışmakta idiler. Sonraki yıllarda parasız yatılılık başladı, bir kısım arkadaşlar diğerlerine göre nispeten daha iyi şartlarda okuma imkânına kavuştu.

İşte bu veya benzeri şartlarda okumaya çalışan o günün İmam Hatiplileri aşkla şevkle çalıştılar, okullarını tamamladılar. Biz 23 kişi mezun olmuştuk. Yanlış hatırlamıyorsam 5 arkadaş o yıllarda yükseköğrenim yapabileceğimiz yegâne kurum olan yüksek İslâm enstitüsüne girerek yüksek tahsil yaptık. Bir arkadaşımız, lise fark derslerini vererek siyasal bilgiler fakültesine girdi. Diğer arkadaşlar ise fark ders sınavlarına girerek ilkokul öğretmeni oldular.

5. Yozgat İmam Hatip Lisesinde en çok neyi özleyorsunuz mezun olduktan sonra sizin üzeriniz de nasıl bir tesir bıraktı?

Az da olsa dersini zevkle dinlediğimiz hocalarımızın o tatlı tatlı anlatımlarını özleyorum.

Biz öğrenci iken Yozgat İmam Hatip Okulunun üst tarafı bademlikti ve çok sayıda badem ağacı vardı. Bahar mevsiminde bademler çiçek açtığı günlerde teneffüste ve öğle arasında oraya gidip gezindiğimiz günleri özleyorum. (Sonradan oraya Ticaret Lisesi yapıldı.)

Neşe içerisinde okul bahçesinde voleybol oynadığımız günleri hatırlıyor, özleyorum...

Sınıf içerisinde zaman zaman sınırları aşan şakalaştığımız günleri hatırlıyor; “Neydi o günler!” diye iç geçiriyorum...

6. Yozgat İmam Hatip Lisesinde hiç unutamadığınız hatıranız nedir? Kısaca anlata bilir misiniz?

Bizim öğrencilik yıllarımızda imam hatip okulunun 4 yıllık orta son sınıfında Türkçe Hitabet isimli bir dersimiz vardı. Dersin hocası yukarıda adını andığım hocalarımızdan Mehmet Özgü Aras idi. Defterimize hitabetin ne demek olduğu, hitabet tarihçesi ve çeşitleri ile ilgili genel bazı bilgiler yazdırdı. Sonra hutbe dualarını yazdırdı ve “Bu duaları ezberleyeceksiniz, her biriniz sıra ile Camızlık / Süleyman Sırrı Camiinde hutbe okuyup, namaz kıldıracaksınız” dedi.

O zaman henüz 15-16 yaşında idim. Hutbe okuma sırası bana geldiği gün yaşadığım heyecanı unutamıyorum. Tir tir titreyerek minbere çıkıp hutbeyi okumuştum. Mihraba geçtim, tekbir aldım, Sübhâneke'den sonra heyecanla Fatiha okumayı unuttum, “Vettîni Vezzeytûn...” diye sure okumaya başladım. Arkadan cemaat derhal “Allahu Ekber, Allahu Ekber!” diye ikazda bulundu. Hemen Fatiha'ya döndüm, sonra sûreyi okuyarak namazı tamamladım ama ben de heyecandan ve mahcubiyetten mahvoldum.

Namazdan sonra cemaatten yaşlı amcalar: “Aferin evladım, tebrik ederim yavrum, maşallah!” dediler ama beğendikleri için mi yoksa beni teselli etmek için mi bilemiyorum. Benim gözüm hocada idi, hoca:

“- Mustafa, daha önce okuyanların içinde en güzel hutbe senin idi ama namazda bizi mahcup ettin” demişti.

(Bu hatıram biraz detaylı olarak; “**İlk Hutbe**” başlığıyla 2015 yılında tarafımdan hazırlanıp yayımlanan “**90. Yılı Münasebetiyle Bozok İmam ve Hatip Mektebinden Yozgat İmam hatip liselerine (1924-2014)**” isimli kitapta (s. 238-239) yayımlanmıştır.

7. Öğrenciliğiniz döneminde arkadaşlarınız ve üst sınıflarla ilişkileriniz nasıldı?

Yozgat İmam Hatip Okulu öğrenciliğimiz döneminde son derecede samimi arkadaşlık ilişkilerimiz oldu. Üst sınıflardakilere olduğu gibi, -biraz önce de ifade etmiştim- kendi sınıfımızdaki yaşça bizden büyük olanlara hep “ağabey” derdik. Ağabey-kardeşlik ilişkileri bizim üzerimizde son derecede olumlu etkiler yapmaktaydı. Teneffüslerde üst sınıftakilerin sınıflarına giremezdik ama koridorda, okul bahçesinde onlar bize gerçekten abi gibi davranırlardı, bizi severlerdi biz de onlara saygı duyardık. Hocalarımıza soramadığımız bazı müşküllerimizi onlara sorardık...

Bugünkü imam hatip liselerinde bu anlayışın pek yer bulamadığını görüyor, duyuyor ve üzülüyorum.

8. Okul içinde ne tür etkinlikler oluyordu ve katıldığınız ve hiç unutamadığınız sosyal, kültürel ve mesleki etkinlikler nelerdir?

Yozgat İmam Hatip Okulunun lise kısmına geçtiğimizde, kültür edebiyat kolu üyelerinden biri olmuştum. Kültür ve edebiyat kolunun faaliyetleri olarak Mehmet Akif'i anma veya İstiklâl Marşının Kabul yıldönümü, Çanakkale Şehitlerini Anma günü / gecesi vb. programlar hazırlardık ve heyecanla şiirler okur, konuşmalar yapardık. Bu tür faaliyetleri yalnız okul içinde değil bazen okul dışında ve hatta ilçelere giderek de icra ederdik.

Yetenekli arkadaşlarımız tarafından piyesler sahneye konurdu.

Her Ramazanın Kadir Gecesinde okul olarak Büyük Camide mevlit programı icra edilirdi. Ben, o programdaki İlahi korosunun üyelerinden biri idim. Yozgat'a her gelişimde namaz kılmak için Büyük Camiye gittiğimde kürsüye gözüm takılır ve bir an dalar, iç geçiririm.

Bütün bu ve benzeri faaliyetlerin bizim ruh dünyamızda son derecede olumlu tesir yapıp, izler bıraktığını fark ediyorum.

9. Düünden bugüne imam hatiplerde değişim sizce nasıl? İmam hatip mezunu ve mensubu olarak değerlendirebilir misiniz?

Bu ve benzeri sorular çok sayıda insanın merak ettiği sorular. Böyle sorulara sık sık muhatap oluyorum. Bir kere, dikkat ederseniz üstteki sorularınıza cevap verirken hep "İmam Hatip Okulu" dedim, imam hatip lisesi demedim. Çünkü o yıllarda okulun resmi adı böyle idi. Mezunları yüksek tahsil yapabilmek için yalnızca yüksek İslâm enstitülerine gidebiliyordu. Üniversite hayaldi. Üniversiteye gidebilmek için, dışarıdan fark dersleri sınavına girerek bir de lise diploması almak gerekiyordu. Nitekim bir arkadaşımızın liseden de diploma alıp, siyasal bilgiler fakültesine gittiğini belirtmiştim. Aslında, Kayseri Yüksek İslâm Enstitüsünde okurken ben de dışarıdan fark dersleri sınavına girdim, İmam hatip diplomasından başka bir de lise diploması aldım. Maksadım yükseköğrenimi çiftlemektir. Üniversite sınavında da Siyasal Bilgiler, Hukuk, İktisat vb. fakültelere girebilecek puan da almıştım. Ancak, askerlik şubesindeki sivil memur "askerlikle ilişkisi yoktur" belgesini vermediği için fakülteye kayıt yaptıramadım.

1973'te Milli Eğitim Temel Kanunu ile "İmam Hatip Okulu" ismi "İmam Hatip Lisesine" çevrildi. Diğer mesleki ve teknik okullar da "Lise"ye çevrildi ve mezunlarına üniversiteye giriş hakkı tanındı. Yüksek İslâm enstitülerine (YİE)

Arapça, Kur'an-ı Kerim, Tesir, Hadis gibi derslerden yazılı ve sözlü imtihana girerek başarılı olduğumuz takdirde öğrenim hakkı elde ediyorduk. Dolayısıyla imam hatipten yetişen başarılı mezunlar YİE'ye girmiş oluyordu. YİE'ye giremeyenler ya din görevlisi oluyor veya öğretmen okulunun fark ders sınavlarına girerek ilkokul öğretmeni oluyorlardı. Üniversitelerin kapısı aralanınca ilâhiyat fakülteleri dâhil hepsine ÖSYM sınavları ile girilmeye başlandı. Mesleki bilgiler gerilerde kaldı. Bu durumda imam hatip liselerinde meslek dersleri bakımından iyi ve başarılı olanlar değil, ÖSYM sınavında yüksek puan alanlar üniversiteye ve tabii ilâhiyat fakültesine girebildiler. Bu durum ister istemez imam hatiplerde meslek derslerine karşı olan ilgiyi biraz azalttı. Eğer o dönemde imam hatiplerde kalite düştüğü iddia ediliyorsa, bunun arka planında biraz da bu vardı. Ancak ben, son yıllarda imam hatip liselerinde kalitenin düştüğü kanaatinde değilim. Üstelik bu durumu dillendirenler arasında meslek dersleri öğretmenleri ile müdürlerinden bazıları da var. Onlar adeta ekmek yedikleri sofraya bıçak sallamaktadırlar.

Diyelim ki imam hatip liselerinde kalite düştü, peki bunun sebebi nedir veya kimlerdir? Okulların müdürleri ve öğretmenleri değil mi? Kimi kime veya neyi kime şikâyet etmektedir bu düşüncedeki yönetici ve öğretmenler. Bu konuda kendilerini bir sorgulamaya çekmeli değiller mi?

Bir başka husus, “kalite düştü” iddiası neye dayandırılmaktadır? Ellerinizi ciddi araştırma verileri var mı? “Efendim biz şöyle idik, bizim hocalarımız şöyle idi...” gibi kendi dönemlerini öven, bugünü yerenlere sormazlar mı; dün doğru dürüst hocalarınız bile yoktu ama bugün kendiniz dâhil hep üniversite mezunu öğretmenlersiniz. Neden çocukları iyi yetiştirmiyorsunuz? Onlar diyecekler ki veya demektedirler ki:

“- Hocam, bildiğiniz gibi değil, siz hariçten gazel okuyorsunuz, gelin de zamane gençliğini bir görün...”

Ben de onlara sorarım: “Fakülteden mezun olduktan sonra bunca yıl geçti, kaç kitap, kaç makale okudun? Kendini yenileyerek, çağın şartlarının gereği olan yeniliklerle mi derse hazırlanıp giriyorsun yoksa yıllar boyu yüz küsur sayfalık ders kitabının dışına çıkmadan hep kendini mi tekrar ediyorsun?”

Şu bir gerçek ki, zamanımız öğrencileri teknolojik ve sosyal gelişmeler bakımından, dünyayı tanıma bakımından öğretmenlerinin önünde gitmektedirler... Sen gelişmeleri takip ederek, yine öğrencinin önünde rehber olabiliyor musun yoksa gerisinde mi kaldın?

Ben inanıyorum ki, geçmiş yıllarda olduğu gibi bundan sonra da imam hatip gençliğinin içinden cevherler çıkacaktır. Siz daha iyi bilirsiniz, çünkü içinde görev yapıyorsunuz, proje İHL’de fen lisesi programına benzer bir program uygulanmaktadır. Onlar 2020 yılında mezun verecekler. Ayrıca 4+4+4’lük sistem gereği imam hatip ortaokulunda öğrenime başlayan çocuklar da ilk defa lise kısmından 2020 yılında mezun olacaklar. Şahsen ben, bu şekilde yetişip mezun olacak gençler arasından 2020 ÖSYM sınavlarında çok başarı gençlerin çıkacağını tahmin ediyor ve bekliyorum. Üstelik başarının yegâne ölçüsü ÖSYM sınavları değildir. Mezunların hangi alanda gerçekten başarılı hizmet verebildiklerine bakılmalıdır. Karamsarlığa gerek yok. Herkes kendi okulunu, kendi öğrencisini eleştirmekten, sistemi eleştirmekten ziyade kendisini eleştirip, sorgulamalıdır.

Bu konuda son olarak şunu da hatırlatmak isterim; geçmiş yıllarda imam hatipleri kâh tekmelediler, kâh yumruk attılar, kâh çelme takıp düşürdüler, tökezlettiler, okul ve öğrenci sayılarını azalttılar ve bu okulları ve bu okullardan yetişenleri topyekûn ortadan kaldırmak istediler. Ama bütün bunlara rağmen Rabbim lütfunu esirgemedi, bazı samimi ve ihlaslı öğretmen, yönetici ve velileri vesile kıldı bu okullar kapatılmaktan kurtarıldı. Şimdilerde ise bu okullara soğuk bakanlarla ağız birliği etmişçesine bu okulların mensuplarından bazıları okulların çokluğunu iddia etmektedirler... Dün yokluğundan veya azlığından şikâyet edilirken, bugün çokluğundan bahsediliyor. Bunu da anlamakta insan zorlanıyor. Artık okullar sayısal bakımdan doyum noktasına ulaştığı için Bakanlık çok istisnai durumlar hariç yeni okul açmıyor.

Bütün yönetici ve meslektaşlarımız bu tür şikâyetlerinden vazgeçip, Rabbimizin kendilerine bu okullarda hizmet yapma imkânı lütfettiği için şükretmeli ve dua etmelidirler. Her gün, her hafta, her ay ve her yıl bir önceki zamana göre öğrencileri istikbale daha iyi nasıl hazırlayacaklarını düşünmeli ve böyle bir gayretin içerisine girmelidirler. Unutulmasın ki, Allah katında insanların değeri, kendilerine yüklenen misyon ile doğru orantılıdır. Ancak elde edilecek netice de o misyonun gereğini ne kadar yaptığı veya yapamadığı ile doğru orantılıdır.

Bu vesile ile çok değerli meslektaşlarıma derim ki; yeter ki siz öğrencilerinizin körpe dimağlarına, zihinlere iyi tohumlar ekmesini bilin, onun zihinlerde ne zaman neşvü nema bulacağını Allah bilir. Kimisinde hemen karşılığını bulursunuz, kimisinde bir müddet sonra, kimisinde ise yıllar sonra... Her halükârda

bunun sevabı size aittir... Aksi takdirde belki bu dünyada değil ama öbür dünyada bunun hesabı son verilir...

10. Yozgat İmam Hatip Lisesinde döneminizde mesleki, sosyal ve kültürel etkinliklerden hangileri yapılmaktaydı? Bu etkinliklerin size katkısını din eğitimi açısından nasıl anlatırsınız? Yozgat İHL mezunu olup da bugünkü mesleğinize ve hayatınıza ne gibi faydası olmuştur?

Yukarıda ifade ettiğim gibi bu kadar çeşitli olmamakla birlikte bizim öğrenciliğimiz döneminde de dinî ve kültürel faaliyetler yapılmakta idi. Anlattığım gibi biz henüz orta son sınıfta minbere çıkıp hutbe okuduk, Cuma namazı kıldırdık. Lise kısmında ise köylere gidip bayram vaazları yaptık. Kurban Bayramı vaazında cemaate duyurarak okula yardım için kurban derisi topladık. Bir taraftan kültürel faaliyetler, bir taraftan hutbe okuyarak, vaaz ederek kendimizi mesleki bakımdan yetiştirmeye çalıştık. Bu uygulamalar kendimize güvenimizin gelişmesine yardımcı olduğu gibi kitleler karşısında konuşma yeteneğimizin gelişmesi açısından da son derecede faydalı oldu.

Son yıllarda mesleki ve kültürel faaliyetler daha yoğunlaştı. Milli Eğitim Bakanlığı Din Öğretimi Genel Müdürlüğünün belirlediği alanlarda okul içi ve okul dışı faaliyet türleri artırıldı. Yüzünden güzel Kur'an-ı Kerim okuma, hafızlık, hadis ezberleme yarışmaları, "Genç Bilaller Güzel Ezan Okuma" yarışmaları, Arapça münazaralar, bilgi yarışmaları, vaaz etme ve hutbe okuma yarışmaları vb. faaliyetler imam hatipli gençlerde bir heyecan oluşturduğu ve istikbale hazırladığı kanaatindeyim. Kanaatimce bu tür faaliyetler, gençlerin mesleklerini sevme ve kendilerine güvenlerinin artması bakımından etkili ve faydalı olmaktadır.

11. Günümüz imam hatip liselerinden beklentiniz nedir?

Eğitim ve öğretim faaliyetlerinin temelinde veya bir başka ifade ile merkezinde öğretmen vardır. Ancak öğretmen kılavuz değil, rehber olmalı. Önce kendi kendini yenilemeli, öğrencisine nasıl çalışacağı, nasıl öğreneceği konusunda alternatifler sunarak rehberlik yapmalı. Geçmişte olduğu gibi suskun bir nesil değil, soran, sorgulayan gençler, nesiller yetiştirilmeli. Öğretmenler, çok aykırı da olsa merak ettiği bir konuda öğrencisinin sorusuna makul ve mantıklı cevap vermeli, açıklama yapabilmelidirler.

Öğretmenler, öğrencilerine değer vermeli, onlara tepeden bakmamalı, onları aşağılamamalı. Onların fizik yapılarına, cinsiyetlerine göre farklı davranmamalıdır. Onları adam yerine koymalı, onları adam yerine koydukları ve değer verdikleri oranda öğrencileri tarafından sevilir ve sayılırlar. Okullarda başarının artırılmasının temel sebep ve saiklarından biri sevgi ve saygıya dayalı karşılıklı ilişkilerdir. Eğer öğretmenlerimiz bu hususa dikkat ederlerse, şikâyet ettikleri kalite düşüklüğü yükselişe geçecektir. Onun için tekraren söylemek isterim ki eğitim ve öğretimin temelinde öğretmen vardır, kaliteyi yükseltecek olan da düşürecek olan da odur.

Bazı öğretmenlerimiz ders müfredatını beğenmez, ders kitabını beğenmez, öğrenciyi beğenmez eleştirir ama kendisine deyim yerinde ise toz kondurmaz. Oysa müfredat dediğimiz ders programı yoldur, güzergâhtır. Ders kitabı toplu taşıma aracı konumundadır. Öğrenciler yolcu mesabesinde. Öğretmen ise sürücü konumundadır. Mesleğini seven, öğrencisini seven başarılı bir öğretmen; hareket etmek durumunda olduğu güzergâh ister patika, ister asfalt, ister otoyol olsun, toplu taşıma aracı ister yeni, ister eski olsun, yolcu konumundaki öğrenciler öğrenmeye istekli veya isteksiz olsun bu yolda, bu araçla bu yolcuları salimen hedefine ulaştırabilir. Beceriksiz, başarısız öğretmen ise yolu / müfredatı beğenmez, vasıtayı / ders kitabını beğenmez, yolcularını / öğrencilerini eleştirir ama kendisini hiç sigaya çekmez. Peki, hemen her okulda örnekleri olduğu gibi, aynı sınıfa derse giren bir öğretmen hiç şikâyette bulunmayıp gayet güzel ve verimli ders işlerden aynı sınıfa giren bir başka öğretmen neden şikâyetçidir?

Kısaca derim ki; İmam hatip liselerinde onu bunu eleştiren öğretmenler değil, kendisini eleştiren öğretmenlere ihtiyaç vardır. Kuşkusuz böyle öğretmenlerimiz de vardır ama yeterli sayıda mıdır, bilemiyorum. Öyle ise yapılacak şey, bir taraftan mümkün olduğu kadar böyle öğretmenlerin sayısını çoğaltmak, diğer taraftan mevcut öğretmenlerle en iyi sonuç almanın çarelerini araştırıp bulmaktır. Bu konuda en fazla görev ve sorumluluk ise kanaatimce, öğretmenleri motive ederek gayrete geçirecek olan müdürlere düşmektedir.

12. İmam hatip liselerinde öğrenciler ve öğretmenler hangi özellikleri taşımalıdır?

İmam hatip liselerinde çalışan öğretmenler öncelikle okulunu sevmeli, hasbi ve samimi olmalıdır. İmam hatiplik şuuru olmayan öğretmenler olmamalıdır. Öğrenci üzerinde öğretmenin davranışı, yaşantısı çok tesirlidir. Başkalarını

eleştirmek yerine ben burada neler yapabilirim. İmam hatipleri bir adım ileri götürmek için neler yapabilirim diyerek özverili ve samimi olmalıdır.

13. Yozgat İmam Hatip Lisesinin sizin dönemlerde başarısı nasıldı. Bugünün İmam hatip liseleri başarı ve kalite olarak hep eleştiriliyor sizce eksiklik, sorunları nelerdir?

Bu sorunun cevabı yukarıda (9. Soruda) verildi. Ancak bu vesile ile ifade etmek isterim ki, başarıda olduğu gibi başarısızlıkta da yegâne sorumlular öğretmenler değildir. Belki de asıl sorumluluk onları yetiştiren yükseköğretim kurumlarındadır. Fakat konunun bir de o boyutuna girmek istemiyor, bu kadarla yetinmek istiyorum.

14. İmam hatip liseleri ve Yozgat İHL de kötü alışkanlıklar ve suç oranları diğer okullara oranla sizin gözlemlerinize göre nasıldı? İmam hatip liselerinde kötü alışkanlık ve suç fazla olmaz olsa da münferit olaylardır sözüne katılıyor musunuz?

İnsan melek olmadığı gibi suçtan veya bir başka ifade ile günahtan da azade değildir. İnsanlar zaman zaman büyük-küçük, gizli-aşikâr suç veya günah olarak nitelendirilen tavır, davranış ve fiiller içerisinde olabilirler. Ancak bunların çeşidi ve işleme biçimi farklı olabilir. Ferdi veya kitlesel günahlar, suçlar da işlenebilir. Ancak suç işledikten sonra pişman olunup tövbe edilerek bir daha aynı suçu veya benzerlerini işlememek üzere azmedilebilir, olması gereken de budur.

İmam hatip talebeleri de melek değil, insandır. Onlar da çok sayıda iyilikleri, güzellikleri, sevap olarak nitelendirilen tavır ve davranışları yanında; dinen günah, ahlâken kötü, kanunen suç sayılan fiilleri işleyebilir. Ancak benim bildiğim ve zaman zaman açıklanan emniyet raporlarına bakıldığında bidayetten beri imam hatip talebelerinde anarşi ve terör olaylarına karışma ve bu bağlamda suç işleme oranı sıfır veya sıfıra yakın noktasındadır. Fakat neticede onlar da gençtir ve “delikanlıdır.” Anarşi ve terör olaylarına karışmamakla birlikte özel ve kişisel bazı sebeplerle arkadaşlarıyla kavga etmek gibi “adi suçlar kapsamında” suç işleyebilirler.

Sorunuzda yer alan “kötü alışkanlık” kavramından ne kastedilmektedir, bilemem ama şayet; uyuşturucu kullanma, içki, kumar vb. alışkanlıklar kastediliyorsa, diğer okul öğrencileri ile mukayese edilirse bu konuda imam hatip okulu talebeleri en alt sıralarda yer almaktadırlar. Şayet kötü alışkanlıklar gurubuna

sigarayı da eklerseniz, birer genç olarak ve özeni ile başlayan sigara dünün imam hatip talebelerinde vardı bugün de var ama o kanaatteyim ki bu konuda da diğer okul öğrencilerinin gerisinde kalmaktadırlar. İyiliklerde, güzelliklerde, başarıda ilk sıralarda yer almak güzel ve takdire şayandır ama kötü ve zararlı alışkanlıklarda ise son sıralarda kalmak güzel ve takdire şayandır.

İlk yıllarda çocuklarını imam hatip okuluna verme konusunda tereddüt eden ve hatta özellikle kaçınan aileler artık bu okulu adeta bir sığınak, çocukları için güvenli bir ortam olarak görmekte-dirler. Bu anlamdaki zihniyet değişimi ve dönüşümü imam hatip lisesinin halk üzerindeki olumlu etkisini gösteren başlıca kıstaslardan biri olarak değerlendirilebilir.

15. Yozgat İmam Hatip Lisesinin toplumun ahlaki ve inanç olarak gelişimine ne gibi etkisi olmuştur? (Yozgat İmam hatip Lisesinin Din Eğitimindeki Yeri Nedir?)

Ülke genelinde olduğu gibi Yozgat'ta da İmam Hatip Lisesinin din eğitimi ve öğretimi ile toplumun dinî ve sosyal hayatında önemli bir yeri olmuştur, olmaya da devam etmektedir. Zira imam hatip lisesi halk nezdinde saygın ve itibarlı bir yere sahiptir. Bu okul halktan kopuk değil, yaptıkları dinî ve kültürel faaliyetlerle toplumla birebir ve doğrudan ilişki içerisinde-dir. Çocukları, gençleri okullarda, halkı camide eğitenler imam hatip lisesi menşeli öğretmenlerle din görevlileridir. Bu durumdan halkın olumlu yönde etkilenmemesi mümkün mü?

İlk zamanlardaki adıyla “İmam Hatip Okulu”, son yıllardaki haliyle “Anadolu İmam Hatip Lisesi” yıllar boyu çok değerli ilim ve fikir adamı, din adamı, edip, şair, yazar, siyasetçi, iş adamı yetiştirmiştir. Bunların hepsinin kendi alanında doğrudan veya dolaylı olarak din eğitimine ve dinî hayata etkisi ve katkısı olmuştur.

16. Yozgat İmam Hatip Lisesi mezunu ve mensubu olarak son olarak ne söylemek istersiniz? (Yozgat İmam Hatip Lisesi ile başlayan İmam Hatip ilişkiniz günümüze kadar bu alanda çalışmalar yaparak, geleceğe ışık tutan kitaplar yazarak, İlahiyat Fakültesinde öğrenciler yetiştirerek çok büyük etkiniz oldu. İmam hatip liseleri üzerine bizlere tavsiyeleriniz nelerdir)

Mezuniyetimden itibaren okulumla ilişkiyi hiç kesmedim. Yozgat'a her gelişimde mutlaka uğradığım yerlerden biri, kendi yuvam bildiğim okulum olmuştur. Her yıl düzenlenen "Mezunlar Günü" toplantılarına devamlı katılamasam da şartlarım ve vaktim müsait olduğu yıllarda katıldım ve konuşma yaptım.

Yaklaşık üç yılını alan bir çalışma ile "**90. Yılı Münasebetiyle Bozok İmam ve Hatip Mektebinden Yozgat İmam hatip liselerine (1924-2014)**" ismini verdiğimiz ilçelerde açılan İmam Hatip Ortaokulu ve Liselerini de kapsayan geniş çaplı 722 sayfalık ansiklopedik boy kitabımız 2015 yılında 4 bin adet basıldı ve ücretsiz dağıtıldı. Ben bu çalışmayı kendi okuluma ve memleketime bir hizmet telakki ettim ve herhangi bir maddi karşılık beklemezsiniz gönüllü olarak yaptım.

Bildiğiniz gibi çalışmalarım Yozgat'la sınırlı değildir. Asıl çalışmalarımı Türkiye genelinde yapmaya çalıştım, hâlâ bu alandaki çalışmalarım sürmektedir. Malum olduğu üzere; İmam hatip liseleri, ilâhiyat fakülteleri dinî eğitim ve öğretim programlarıyla öne çıkan öğretim kurumlarıdır. Ayrıca anayasanın 24. maddesi gereği ilk ve ortaöğretimde zorunlu olarak okutulan Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersi ile isteğe bağlı seçmeli olarak okutulan dersler mevcut. Öte yandan camilerde Cuma günleri okunan hutbeler, Cuma, Ramazan ve bayram vaazları ile diğer bazı gün ve saatlerde yapılan vaazlar birer dinî eğitim faaliyetidir. Kur'an Kursları ise bir başka dinî eğitim faaliyet alanıdır. İşte bütün bu alanlar bir din eğitimcisi olarak beni yakından ilgilendirmektedir. Yıllardan beri bu konularda araştırmalar yapmaya çalıştım. Rabbime hamdolsun, çok sayıda kitabım ve makalelerim, sempozyumlar da sunduğum tebliğlerim yayımlandı. Araştırmalarımınla gördüm ve anladım ki; bütün Cumhuriyet tarihi boyunca Türkiye'de din eğitimi ve öğretimi faaliyetleri hep mücadelelerle geçmiştir, hâlâ devam etmektedir.

Mademki tavsiyede bulunmamı istiyorsunuz, o halde derim ki; hangi alanda olursa olsun din eğitimi ve öğretimi faaliyetlerinin içinde olanlar ve bilhassa imam hatip liselerinde görev yapan meslektaşlarım mevcut zamanı çok iyi değerlendirmelidirler. İşin içerisine politikayı, ideolojiyi sokmadan vicdanen

müsterih olacak şekilde Allah rızası için salt din eğitimi ve öğretimi yaptırmalıdır. Aksi takdirde bir gün bir Molla Kasım gelir ve herkesi sığaya çeker... Nitekim geçmişte bunun örneklerini gördük ve yaşadık. İnşallah bir daha tekerrür etmez temennisinde bulunalım ama her şeye rağmen tedbiri de elden bırakmamak lazım gelir, değil mi?

Bu kadarla yetinelim...

Çalışmada başarılar diliyorum...

Kıymetli hocam, zamanınızı ayırarak sorularıma verdiğiniz cevaplar ve açıklamalarınız nedeniyle teşekkür ediyorum. Allah sizlerden razı olsun.

Yozgat İmam Hatip Lisesi mezunları ve mensuplarına yönelik mülakattır.

Bozok Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı/ Din Eğitimi:

Yozgat İmam Hatip Lisesinin Din Eğitimindeki Yeri / Ahmet KÖSER

EK-4. Resmi Yazılar

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Din Öğretimi Genel Müdürlüğü

Sayı : 52532194-105.99-E.10517454
Konu : Proje Uygulaması

30.05.2018

YOZGAT VALİLİĞİNE
(İl Millî Eğitim Müdürlüğü)

İlgi : Din Öğretimi Genel Müdürlüğünün 03.05.2018 tarihli ve 70160723-105.99-E. 8808763 sayılı Makam Onayı ve eki liste.

Genel Müdürlüğümüze bağlı İliniz Merkez ilçesi **Ayşe İhcak Kız Anadolu İmam-Hatip Lisesi, Milli İrade Anadolu İmam-Hatip Lisesi**, 10.04.2018 tarih ve 7331292 sayılı Makam Onayı ile *"sınavla öğrenci alacak okullar"* olarak belirlenmiş ve *"özel program ve proje uygulayan okullar"* kapsamına alınmıştır.

2018-2019 eğitim öğretim yılından itibaren adı geçen okulda ilgi Makam Onayı gereği *"Fen ve Sosyal Bilimler Programı"* uygulanacaktır.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Dr. Ahmet İŞLEYEN
Bakan a.
Daire Başkanı

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Din Öğretimi Genel Müdürlüğü

Sayı : 70160723-100-E.9002597

14.06.2017

Konu : Fen ve Sosyal Bilimler Programlı Okullar

YOZGAT VALİLİĞİNE
(İl Millî Eğitim Müdürlüğü)

İlgi: a) 13.06.2017 tarihli ve 70160723-100E. 8844912 sayılı Makam Onayı.

b) Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 30.05.2017 tarih ve 53 sayılı Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Haftalık Ders Çizelgesi ile İlgili Kararı.

İlgi (a) Makam Onayı ile "Fen ve Sosyal Bilimler Programı" uygulanması uygun görülen ve aşağıda belirtilen Anadolu İmam-Hatip Lisesi/Liselerinde 2017-2018 eğitim-öğretim yılından itibaren Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın ilgi (b) Karar Eki Çizelgesi'nin 4, 5, 9 ve 16 ncı maddelerine göre belirtilen programın uygulanması hususunda gereğini rica ederim.

İhsan ERKUL
Bakan a.
Daire Başkanı

S.No:	İLİ	İLÇESİ	OKULUN ADI
1	YOZGAT	Merkez	Ayşe İlicak Kız Anadolu İmam-Hatip Lisesi

Link: Fen ve Sosyal Bilimler Programı Haftalık Ders Çizelgesi (dogm.meb.gov.tr)
<http://dogm.meb.gov.tr/www/haftalik-ders-cizelgeleri/icerik/11>

T.C.
YOZGAT VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 70635765-100-E.9272557
Konu : Fen ve Sosyal Bilimler Programlı Okullar

17.06.2017

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi : MEB Din Öğretimi Gen.Müd.nün 14.06.2017 tarihli ve 100-E.9002597 sayılı yazısı.

İlimiz merkez Ayşe Ilıcak Kız Anadolu İmam Hatip Lisesinde, 2017-2018 eğitim öğretim yılından itibaren "*Fen ve Sosyal Bilimler Programı*" uygulanmasının uygun görüldüğüne ait Bakanlığımız Din Öğretimi Genel Müdürlüğünün ilgi yazısı ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Mehmet TEKİN
Vali a.
İl Millî Eğitim Müdür V.

Ek:
1-Yazı (1 Sayfa)

DAĞITIM :
80 İl Valiliğine
13 İlçe Kaymakamlıkları İlçe MEM.ne
İl MEM Tüm Bürolara yazıldı.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Ahmet KÖSER
Doğum Yeri ve Tarihi	Çekerek / 10.05.1982
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi;
Yüksek Lisans Öğrenimi	
Bildiği Yabancı Diller	Arapça
Bilimsel Faaliyetleri	
İş Deneyimi	
Stajlar	
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	Diyanet İşleri Başkanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı
ÖZET	<p>10.05.1982 Yılında Yozgat ili Çekerek ilçesi Hamzalı Köyünde doğdu. İlköğrenimini Hamzalı köyünde tamamladı. Orta öğretimini İmam Hatip Lisesinde ortaokul ve lise tahsilini yaparak başarıyla mezun oldu. Üniversite sınavlarında aldığı puan ile 1996-2001 Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde lisans eğitimini tamamladı. 2002 yılında Diyanet İşleri Başkanlığında İmam-Hatip olarak göreve başladı. Sonra Milli Eğitim Bakanlığına tayin oldu Van, Ankara, Tokat illerinde çalıştı şu an Yozgat merkezde Ayşe Ilıcak İmam Hatip Ortaokulunda meslek dersleri öğretmeni olarak görev yapmaktadır. Evli ve iki çocuk babasıdır.</p>
İletişim	
E-Posta Adresi	ahmetköser@hotmail.com
Tarih	13 / 05 / 2019